

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HISTORISK SAMFUND FOR HIMMERLAND OG KÆR HERRED ★ 1970

FRA
HIMMERLAND
OG
KJÆR HERRED

FRA HIMMERLAND
OG KJÆR HERRED

FRA HIMMERLAND OG KJÆR HERRED

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR HIMMERLAND OG KJÆR HERRED

XXXI BIND

1970

Redaktionsudvalg:

Konsulent J. Jeppesen Jensen (redaktør)
Overbibliotekar Johs. E. Tang Kristensen
Rektor Kaj Løber
Overlærer Svend B. Olesen
Museumsdirektør L. Rostrup Bøyesen

70/97

Da medlemmer af det danske kongehus i nutiden blev jordbesiddere i Himmerland

Af H. J. Bornæs

Da kong Frederik og dronning Ingrid som kronprins og kronprinsesse efter deres bryllup 24. maj 1935 blev opfordret til at udpege det landområde, der skulle være en folkegave for indsamlede midler til en bryllupsgave, kom de til Vesthimmerland en februar dag i øsende regnvejr og hylende brandstorm, efter at man fra anden side havde henledt deres opmærksomhed på egnen syd for Vitskøl kloster.

Det får stå hen, om tidligere kongehuses tilknytning til egnen spillede ind, da man opfordrede kronprinseparret til at se på dette område.

Vist er det i alt fald, at kong Valdemar den Store arvede byen Withsculle og dens jordtilliggende til egnen omkring Trend. I 1158 skænkede han ejendommen til kirken. Der skulle oprettes et kloster som tak for, at kongen året før lykkeligt var undsluppet snigmordet i Roskilde. Med årene fik klosteret endnu flere jordtilliggender som gave eller arv og blev meget rigt. Også Gunderupgård ved Trend ejedes af klosteret. Frederik den Anden mageskiftede Vitskøl kloster med rigsråd Bjørn Andersen, efter at det ved reformationen var tilfaldet kronen. Gunderupgård tilhørte i 1584 to af Bjørn Andersens døtre. Strandby sogn var underlagt Vitskøl kloster og derved Gunderupgård, som lå i sognet.

Trods det ugæstmilde vejr, da kronprinseparret første gang i februar besøgte Trend, forelskede de sig straks i egnen, og man kan forestille sig, at området med nåletræer og birke, med hedebacker og karrigt land især bragte kronprinsessen mindelser om hendes eget fædreland hinsides Kattegat.

Gavebrevet på ejendommen med sine omkring 750 tønder land skov, hede og en smule landbrugsjord blev af indsamlingskomiteen overrakt de nye ejere på toårsdagen for deres bryllup, den 24. maj 1937. Dermed blev det danske kongehus atter ejendomsbesiddere i Himmerland.

I den følgende tid ledede bygmester A. P. Ebbesø, Fandrup, opførelsen af det siden da så meget omtalte jagthus, en bjælkehytte inde i skoven og lige opad Storhøjen, det højeste punkt på området. Men »arkitekten« skal nok have været kronprinsessen, som ved indkøbet af gaven fra befolkningen i Strandby-Farsø kommune viste ganske særlige evner overfor det udvalg, der handlede på befolkningens vegne. Huset var forsåvidt færdigt i efteråret 1938.

Allerede i september 1938 havde sognerådet nedsat et særligt udvalg med det for øje at forberede en velkomst til de kongelige sognebørn. Det bestod af sognerådsformand, gårdejer Niels Winther, Stensgård, gårdejer A. M. Andersen, Strandby, guldsmed Chr. Kaldahl og købmand C. Lundsgård.

Dette udvalg indkaldte bestyrelserne for borger- og håndværkerforeningen og for turistforeningen til et møde den 23. september. Man drøftede den påtænkte velkomstfest og nedsatte *et festudvalg*, bestående af:

Sognerådsformand, gårdejer Niels Winther,
gårdejer A. M. Andersen
guldsmed Chr. Kaldahl,
snedkermester P. Th. Larsen,
boghandler Jens Hansen og
stationsforstander H. J. Bornæs

samt et pyntningsudvalg:

Forretningsfører Asmus Nielsen,
entreprenør Th. Eriksen,
isenkræmmer V. Frederiksen,
cigarhandler M. Hansen,
tømrermester Dalsgård Jensen og
maskinsmed J. A. Christensen.

Jagtejendommen i Trend. Hovedindgangen. Foto: Leif Nielsen

Det blev overladt til pyntningsudvalget at tilvejebringe og ordne udsmykningen af byen, hotellet og eventuelle andre bygninger, om hvilke der først kunne gives meddelelse, når festudvalget havde haft forbindelse med kronprinsens hofchef og med denne aftalt nærmere vedrørende modtagelsen.

Den 24. september afgik der brev til hofchefen, som opholdt sig på Gråsten slot, i anledning af, at der fra stiftamtmanden i Aalborg var tilgået meddelelse om, at et fra sognerådet gennem stiftamtmanden overfor kronprinsen fremsat ønske om fra kommunens side at få lejlighed til at byde kronprinseparret velkommen ved dets overtagelse af jagtområdet i Trend var blevet besvaret imødekomende. I brevet meddeltes det endvidere, at sognerådet derefter havde nedsat et udvalg til varetagelse af kommunens pligter ved denne lejlighed. På udvalgets vegne forespurgte man nu hofchefen, om det ville være ham belejligt at tage en samtale med to repræsentanter fra udvalget, sognerådsformand, gårdejer Niels Winther og stationsforstander H. J. Bornæs, angående forskellige spørgsmål, som udvalget beskæf-

tigede sig med. Hofchefen måtte selv fastsætte tid og sted for samtalen.

Imidlertid iværksatte en kreds af borgere efter et møde på hotel Farsø en indsamling blandt kommunens beboere for at tilvejebringe en gave til de nye »borgere« i Jagtuset. Der var 19 navne under indsamlingslisterne, der fik følgende påtryk:

»Strandby-Farsø kommune bliver ved kronprinseparrets overtagelse af jagtområdet i Trend Storskov et af de steder i vort land, hvor kronprins Frederik og kronprinsesse Ingrid jævnlig vil tage ophold.

Det er vor opfattelse, at kommunen må føle sig beæret — ikke alene på grund af den ved landsindsamlingen nedsatte komites valg, der giver Vesthimmerlands storslåede naturskønhed en fortjenstfuld plads blandt Danmarks anerkendte seværdigheder, men også derved, at man da jævnlig vil se medlemmer af kongehuset her. Hele landsdelen vil ønske kronprinseparret hjertelig velkommen. Strandby-Farsø kommune dog først og stærkest af alle. Og for at give vore ønsker et håndgribeligt udtryk har en kreds af mænd fra alle erhverv og spredt i de to sogne organiseret en indsamling, så samtlige kommunens beboere efter lyst og evne får lejlighed til at være med ved tilvejebringelsen af en gave til kronprinseparret. Ikke de enkelte beløbs størrelse, men givernes sindelag forlener gaven med den værdi, vi ønsker at tillægge den.«

Mødet med hofchefen, kammerherre J. Vest, fandt sted den 17. oktober hos kreds-læge With, Farsø, hvor hofchefen var på besøg. Sognerådsformanden, gårdejer Niels Winther, udtalte, at man søgte råd vedrørende arrangementet for den påtænkte velkomst til de nye kongelige beboere i Trend. Kammerherren skitserede derefter, hvad han fandt hensigtsmæssigt ved en sådan modtagelse, idet man ikke fra udvalget havde færdigbehandlede forslag. Det skulle være en enkelt og jævn ordning, så befolkningen i kommunen og ikke højere fremmede myndigheder førte an. Det var mest passende at arrangere en reception på hotellet. På forespørgsel, om kronprinseparret havde

ønsker, der kunne imødekommes gennem den forefundne indsamling til erindringsgave, foreslog kammerherren på eget initiativ et bornholmerur, afstemt efter salen på jagtejendommen. Fra udvalgets side nævntes sølvspisesæt efter kronprinseparrets ønske, hvad angik model. Kammerherren J. Vest lovede at give svar på de stillede spørgsmål hurtigst muligt. Med hensyn til tidspunkt for modtagelsen skulle udvalget ligeledes få underretning.

Det blev antagelig en dag først i november under et af kronprinseparret planlagt ophold i Trend på 8 dage. Kammerherren lovede endelig at være til rådighed vedrørende etikettespørgsmål o. l., når han igen besøgte kommunen.

Næste dag, den 18. oktober, afgik skrivelse fra det udvidede sognerådsudvalg med indbydelse til redaktør Ulkjær, Aalborg, Aalborg Stiftstidende, Aalborg Amtstidende, Nordjysk Tidende, Nordjyllands Socialdemokrat, Løgstør Avis, Jyllandsposten, Berlingske Tidende og Radioavisen om at lade sig repræsentere ved receptionen, som man mente det muligt at gennemføre under kronprinseparrets planlagte ophold i Trend i første halvdel af november.

Den 30. oktober går der igen brev til hofchefen, efter at man er blevet opmærksom på meddelelse i dagspressen, at kronprinseparrets overtagelse af ejendommen i Trend er berammet til en dag i nær fremtid. Man beder om snarest belejligt at blive orienteret om tidspunkt for overtagelse for at kunne gennemføre det planlagte arrangement og bl. a. træffe endelig aftale med statsradiofonien om transmission.

Men hofchefen svarer den 1. november, at der ikke flyttes til Trend de første 14 dage. Han lover at underrette udvalget og tilføjer, at meddelelserne i dagspressen får stå for pressens egen regning. De har intet på sig. Med hensyn til anvendelse af det indsamlede beløb på ca. 800 kr. kan han oplyse, at der er mest stemning for et bornholmerur, og at det nok er bedst, kronprinsessen selv ser på et ur, så det kan blive efter ønske. Rimeligvis vil uret ikke koste de 800 kr., men kronprinsessen mener så, der kan købes et fajancestel for resten af pengene. Hofchefen vil gerne vide, om udvalget accepterer dette. Hvis man får en prøve af stellet, kan det købes, hvor udvalget selv ønsker det.

I nyt brev til hofchefen af 4. november noterer udvalget sig det givne tilsagn om tidspunkt og erklærer sig for indforstået med, at kronprinsessen selv foretager indkøb. Der står 810 kr. til rådighed. Firmaet J. C. Filtenborg A/S, Kronprinsessegade 8, København, er gennem urmager Chr. Kaldahl, Farsø, underrettet om det forestående indkøb og om, at kronprinsessen eventuelt vil indfinde sig i forretningen for at udpege et bornholmerur. På tilsvarende måde har isenkræmmer V. Frederiksen, Farsø, underrettet den kongelige porcelænsfabrik, hvor kronprinsessen vil kunne disponere efter eget ønske indenfor de opgivne rammer.

Den norske dronning Mauds død i november bringer usikkerhed ind i forberedelserne, så man den 21. november spørger hofchefen, som omgående — den 22. november — oplyser, at der endnu ikke kan siges noget om, hvornår kronprinseparret kan komme til Farsø.

Den 2. december tilskrives statsradiofonien, at man under hensyn til de foreliggende kendsgerninger frafalder ønsket om transmission.

Det sker dog hverken bedre eller værre, end at hofchefen i brev af 2. december fastsætter modtagelsen i Farsø med reception på hotel Farsø til den 7. december kl. 15,00.

Nu fik man travlt indenfor begge udvalg. Der blev trykket indbydelseskort, beregnet sendt stiftsamtmanden i Aalborg, dommeren i Løgstør og politimesteren i Nibe samt til pressen, og der blev trykt et sålydende program:

Strandby-Farsø Kommunes velkomstfest
for

Deres kongelige Højheder kronprins Frederik og kronprinsesse Ingrid
af Danmark og Island

den 7. december 1938.

Kl. 15,00: Reception på hotel Farsø. Sognerådsformanden byder gæsterne velkommen.

Derefter velkomsttale til kronprinseparret.

Stiftamtmand, kammerherre Berner taler.

Hans kongelige Højhed kronprins Frederik taler.

Derefter forfriskninger.

På bagsiden af programmet stod:

Kl. 18,00 er der middag på hotellet for de af kommunens beboere, der ønsker at deltage.

Menu: Suppe med boller.

Kogt og stegt rødspætte med hummer- og champignonsauce.

Dyreryg.

Isanretning.

Pris 6 kr. pr. kuvert uden drikkevarer.

Hotellet modtager anmeldelse om deltagelse i middagen senest mandag den 5. december.

Man var nået langt med forberedelserne, da hofchefens brev af 3. december indgik den 4. om morgenen. Det væltede alle forberedelser. Hofchefen meddelte, at hoffet først havde fået underretning fra Norge, at dronning Mauds begravelse skulle finde sted i slutningen af ugen, og kronprinseparret mente derfor, det var bedst at fastsætte dagen til onsdag den 7. december. Da begravelsesdagen så blev fremskyndet til torsdag den 8., ville det være Deres kongelige Højheder umuligt at være i Farsø om onsdagen. Kronprinsessen skulle være i Sønderjylland fra 11. til 16. december, og da er man så tæt ind under jul, at alle parter vist helst vil have festen udsat til efter nytår. Hofchefen beklagede aflysningen og tilføjede: »— et held var det naturligvis, at der kun var hengået een dag.«

Heldigvis havde man ikke fået indbydelserne afsted. Udvalget havde kun et at gøre — sige tak for underretningen og udtale forventning om at måtte blive underrettet, når mulighederne for et møde forelå efter nytår.

Dette svar afgik straks den 4. december.

Man var vel nok kommet ind i et løb med forhindringer. Men sognerådet fastholdt ønsket om at få receptionen afviklet snarest muligt, mens både borger- og håndværkerforening og turistforening foretrak udsættelse til den følgende sommer, da der kunne gøres noget mere ud af et udendørs arrangement, f. eks. i Farsø Søanlæg, hvor man ville være i stand til at lave en virkelig folkefest som under handels- og

håndværkerudstillingen i 1937. Vejrliget opfordrede imidlertid ikke de kongelige til at søge ud i deres ufærdige lokaliteter i Trend. Man vidste, at kronprinseparret stod foran en amerikarejse i foråret 1939, hvilket måtte kræve en del forberedelser. Januar og februar gik. De to foreningers bestyrelser gned sig i hænderne: Nu ville en sommerfest være det eneste rimelige.

Den 3. marts skrev sognerådsudvalget til hofchefen med en forsigtig føler. Den 7. svarer hofchefen, at forberedelserne til amerikarejsen havde givet overvældende meget arbejde, så han desværre ikke havde haft tid til at svare før. Brevet fortsætter: »Det er vel bedst, som De selv skriver, at opbevare gaverne, til kronprinseparret kommer hjem — det bliver ikke før i slutningen af maj. Ville det ikke være mest praktisk, at gavekomiteen afleverede gaverne i selve Jagtgården, når kronprinseparret kommer derop første gang — hvis man så stadig ønsker at holde en velkomstfest, kan man jo bestemme en dag, som vil passe alle parter. Det er blot et forslag fra mig personlig, og komiteen må endelig ikke føle sig forpligtet til at følge det. Hvis man vil følge mit forslag, vil det være nemmest at aflevere gaverne i Jagtuset efter konference med skytten. Så kunne komiteen være mødt ved Deres kongelige Højheders ankomst og overrække gaverne. Så snart jeg kommer tilbage i maj, kan vi konferere nærmere.«

Det var altsammen lige vand på de to foreningers mølle. Nu kunne man arrangere næsten det hele udendørs og få en dag ud af det.

Før kronprinseparret påbegyndte amerikarejsen, viste det sig, at der efter indkøbet af bornholmerur og fajancestel var et restbeløb på ca. 300 kr. Dette meddelte man hofchefen, som foranledigede, at kronprinsessen fremsatte ønske om beløbets anvendelse. Hun ville gerne have et bord. Da et snævert udvalg sammen med snedkermester P. Th. Larsen, Farsø, en dag, da kronprinseparret aflagde et ganske kort besøg i Trend, fik foretræde, havde kronprinsessen selv lavet en tegning til et svært egetræsbord med en ca. 5 cm tyk plade, massive ben i bordets bredde med indsnævring midt på under hver af bordets ender og bordet nøjagtigt beskrevet overfor snedkermesteren, havde han, hvad der skulle bruges til en vurdering af arbejdet. Man fik fornemmelsen af, at Hendes kongelige Højhed havde betydelige evner i den retning og en sikker smag.

Den 24. maj skrev udvalget igen til kammerherre J. Vest og henviste til den lille passus i hans brev af 7. marts: »Så snart jeg kommer tilbage i maj, kan vi konferere nærmere.« Endvidere tilføjede man, at det formentlig ikke ville være hensigtsmæssigt at anbringe gaverne i Jagthuset (hos skytten), da en flytning derfra og over til Jagtgården ville blive ret omstændelig. Hvad angik velkomstfesten, ville det stadig være sognerådet en ære at se Deres kongelige Højheder som Strandby-Farsø kommunes gæster efter nærmere aftale, nu da amerikarejsen var tilendebragt.

Det blev omgående aftalt, at afleveringen måtte finde sted på Jagtgården den 27. maj, pinselørdag. Gaverne blev leveret i Jagtgården af et udvalg, der bestod af forretningsfører Asmus Nielsen, guldsmed Chr. Kaldahl, snedkermester P. Th. Larsen, proprietær G. Wetcke, Hvanstrup, og stationsforstander H. J. Bornæs. Samtidig blev der afleveret en mappe med navnene på de 500 givere og med følgende tekst:

»Deres kongelige Højheder kronprins Frederik og kronprinsesse
Ingrid af Danmark og Island.

Mænd og kvinder i Strandby-Farsø kommune ønsker ved medfølgende gave at udtrykke befolkningens loyalitet overfor kongehuset. Det er os såvel glædeligt som ærefuldt, at Deres kongelige Højheder har fundet et passende opholdssted indenfor kommunens grænser.

Måtte Vesthimmerlands storslåede natur forene fortidsminder og kongeligt nutids- og fremtidsvirke til en værdifuld helhed for kommende slægter.«

Deputationens ordfører (sognerådsudvalgets sekretær) udtalte ved denne lejlighed:

»Deres kongelige Højheder.

Hos flere primitive folkeslag er det skik at sende nye naboer gaver. Man vil deri udtrykke ønsket om et godt naboforhold. Denne tanke besjæler også de mange her i kommunen, som vi repræsenterer i dag. Men vi ønsker tillige at give udtryk for loyalitet, hengivenhed og respekt for Danmarks kongehus, der ved Deres kongelige Højheder så smukt og værdigt repræsenterede Danmark hinsides Atlanten.

For at træffe noget nær det rigtige valg har vi tilladt os at rette henvendelse til Hendes kongelige Højhed kronprinsessen, hvem vi ved denne lejlighed ønsker at sige tak for beredvillighed. Nu håber vi, at

de beskedne ting må erindre Deres kongelige Højheder om, at befolkningen her også føler sig bæret af naboskabet.

Under Valdemarerne og under Oldenburgerne havde kongehuset besiddelser her omkring — ja, Trend var blandt disse, så der er tradition i forholdet mellem egnen og kongehuset.

Når Deres kongelige Højheder færdes i skoven og på heden eller hviler her ved Jagtgårdens pejs, vil tanker fra egnens mange hjem ledsage Deres kongelige Højheder og samle sig i et eenstemmigt ønske om fortsat rolig udvikling for vort fædreland og dets kongehus, selv om gode og mindre gode tider vedblivende vil skifte. Vi vil bede den almægtige Gud holde både Danmark og vort kongehus klar af brændingen i en feberhidset verden.

Disse tanker skal ledsage erindringsgaven, som vi herved har den ære og glæde at overrække Deres kongelige Højheder. Måtte fremtiden muliggøre et fortsat frugtbringende samarbejde mellem Danmarks øverste og den brede, jævne befolkning og fremme gensidig forståelse af de vilkår, begge parter er undergivne, da vil man deri have de bedste betingelser for en sund udvikling.«

Derefter fik kronprinsessen overrakt en stor buket røde tulipaner og hvide syrener.

Efter et glas vin og en cigar fik deputationen lejlighed til at se Jagtgårdens indretning og lokaliteter. Det medførte, at spørgsmålet om tidspunkt for en velkomstfest bragtes på bane. Om dette blev man henvist til at træffe aftale med hofchefen.

Derfor skrev man den 4. juni til hofchefen og henviste til samtalen i Jagtgården den 27. maj. For første gang nævnes de nye muligheder for udendørs arrangementer. Nu havde man chancen for en større fest for landsdelens befolkning. Man havde sat sig i forbindelse med bestyrelsen for Farsø Søanlæg, der beredvilligt gik ind på, at festens ydre rammer blev det smukke søanlæg. Man var indforstået med visse bekostninger, men talte ikke nærmere med sognerådet om dækning af beløbet. I første omgang tænkte man sig receptionen henlagt til plænerne nærmest kirkegårdsdiget, mens området i vestsiden skulle give plads for scene og tilhørerpladser ved et planlagt historisk spil på 3 tableauer om livet på egnen i stenalder, middelalder og nyere tid. Derudover regnede man med etablering af de faciliteter, som en folke-

fest forudsætter. Om disse forslag ønskede man en drøftelse med hofchefen. Under samtalen med kronprinseparret var sidste halvdel af august nævnt som egnet til formålet. Sognerådsudvalget ville dog sætte pris på at få rykket tidspunktet en måned frem.

Den 7. juni svarer hofchefen, at juli desværre ikke passer ind i kronprinseparrets planer for sommeren. Derimod sidste halvdel af august. Den ønskede samtale med hofchefen kunne berammes når-somhelst, men behøvede absolut ikke finde sted før på et senere tidspunkt.

Forud for et møde i sognerådsudvalget var dette blevet suppleret med bestyrelsen for Søanlægget, hvorefter forretningsudvalget fik følgende sammensætning, idet gårdejer Niels Winther var blevet afløst som sognerådsformand af købmand C. Lundsgård:

Købmand C. Lundsgård (formand),
gårdejer A. M. Andersen, Strandby,
gårdejer N. Winther,
guldsmed Chr. Kaldahl,
snekermester P. Th. Larsen (næstformand),
forretningsfører Asmus Nielsen,
boghandler Jens Hansen,
stationsforstander H. J. Bornæs (sekretær).

Lærer S. Sigvardsen, Strandby, deltog i det første møde efter den ændrede sammensætning af dette forretningsudvalg. Han redegjorde for sit udkast til en art festspil på 5 tidsbilleder til eventuel opførelse ved festen.

På mødet enedes man om at foreslå denne afholdt den 13. eller 20. august samt om at bede formanden for borgerforeningen i Strandby, købmand J. Pedersen, tiltræde udvalget. Der skulle søges forbindelse med hofchefen i henhold til hans løfte i brev af 7. juni. Dette skete næste dag den 17. juni. Man beder om en samtale med hofchefen snarest muligt, da de stillede forslag — som skitseredes i brevet — krævede ret store forarbejder.

Man kunne ønske, at hofchefen inden samtalen drøfter planen med kronprinseparret. Resultatet blev, at gårdejer Niels Winther, forretningsfører Asmus Nielsen og stationsforstander H. J. Bornæs fik foretræde hos hofchefen på Gråsten slot, hvor han opholdt sig. Der kom andet og mere end forud nævnt på tale ved denne lejlighed, så hofchefen den 23. juni kunne give accept på planen, der forelå. Kronprinseparret gik med til afholdelse af festen den 13. august.

Da brevet den 24. juni var kommet forretningsudvalget i hænde, tog man på et møde samme dag fat på nærmere udformning af programmet og nedsatte en række udvalg:

Ansøgningsudvalg: Kæmner C. L. Lorentzen,
direktør N. P. Nielsen,
købmand C. Lundsgård.

Regnskabsudvalg: Direktør N. P. Nielsen,
autoforhandler H. P. Nielsen,
kæmner C. L. Lorentzen,
boghandler Jens Hansen.

Pyntningsudvalg: Forretningsfører Asmus Nielsen,
isenkræmmer V. Frederiksen,
tømremester Dalsgård Jensen,
maskinsmed J. A. Christensen,
cigarhandler M. Hansen,
entreprenør Th. Eriksen,
ølhandler Arnold Pedersen,
købmand C. Ingvorsen.

Presseudvalg: Guldsmed C. Kaldahl,
boghandler Jens Hansen,
stationsforstander H. J. Bornæs.

De aviser, som tidligere er nævnt, ville nu få indbydelse til at lade sig repræsentere ved festen. Desuden vedtog man at indbyde pressen til orientering om arrangementerne forud for festen.

Ved det følgende møde — den 29. juni — gik købmand J. Pedersen, Strandby, og kæmner C. L. Lorentzen ind som medlemmer af forretningsudvalget.

Hofchefens accept på fest den 13. august bekræftede man modtagelsen af i brev af 28. juni.

På mødet den 29. juni forelagde lærer S. Sigvardsen, Strandby, en oversigt over udgifterne ved hans forslag til historiske optrin. Det blev ca. 1200 kr. Oplysningerne toges til efterretning. Man bad hr. Sigvardsen arbejde videre med planerne, og presseudvalget blev bedt om at komme med forslag over sine udgifter. — Der skete en arbejdsdeling til de forskellige udvalg, og man drøftede et forslag om optræden af forskellige vesthimmerlandske originaler, f. eks. Maren Håning, Tordenkalven, Snøve-Johannes, Hede-Vogn, Gamle Magnus, Karl Ladekarl (Kårl-Lå'kål).

På det følgende forretningsudvalgsmøde 10. juli forelå udelukkende detailspørgsmål til og fra udvalgene. Skuespiller Stephan Vogelius, Løgstør, var engagedet til at instruere og tilrettelægge de historiske optrin. Vandtårnet illumineres nogle aftener før 13. august. Disse og flere andre småting blev taget til efterretning, bl. a. sandsynligheden for, at pressen får lejlighed til at se Jagtgården indefra.

Der var igen forretningsudvalgsmøde om detailspørgsmål den 18. juli. Da var musikdirigent Harald Jensen, Aalborg, engageret med sit orkester.

Den 14. juli havde man indbudt pressen til en sammenkomst på hotel Farsø den 21. juli kl. 15 for at orientere om planer og vise lokaliteter omkring søanlæg m. v. Udvalgets sekretær meddelte, at gaven fra kommunens beboere var afleveret i Jagtgården den 27. maj og gav en ret udførlig redegørelse om det påtænkte arrangement den 13. august, at fru Thit Jensen havde lovet at være kommunens gæst den dag. 460 skolebørn, 100 unge piger fra Haubro ungdomsskole og 165 spejdere fra Aalborg, Løgstør, Haubro og Farsø ville flankere vejen, ad hvilken de kongelige kørte ind i Farsø.

Den 26. juli holdt et udsnit af forretningsudvalget, Lundsgård, Kaldahl, Asmus Nielsen og Bornæs møde. Igen drejede det sig om detailspørgsmål.

Fru Riis Vestergård havde givet tilsagn om at betjene orgelet, man låner hos Ingeborg Jensen, under de historiske spil. Man havde engageret 4 mænd og 4 drenge til at optræde som munke og messedrenge og synge Ave Marie eller en latinsk sang på nogle få linier. P. Th. Lar-

sen og malermester H. Stilling fik til opgave at indkvartere 100 aalborgspejdere til middag den 13. august. Gartnerne P. Jensen, J. P. Jensen og Chr. Schou udsmykker indgangsportal, tribune og scene med blomster fra Farsø-haver.

Der forelå overslagssummer over en del af arrangementet, således:

	Tribune	325 kr.
	Højtaleranlæg	250 —
	Scene	100 —
	Dansegulv	160 —
Historiske optrin	40 dragter	225 —
	Paryk og skæg	70 —
	Sluttableau	ca. 200 —
	Vogelius	300 —
	Orkesteret	400 —
	Portal	225 —
	Lysinstallation	250 —
	Ledning t. anlægget	75 —
	Vandtårnet (lys)	20 —
	1000 lampetter	50 —
	200 fakler	70 —
	Fyrværkeri	400 —
	Flag	100 —

Det øvrige arrangement, bl. a. omfattende annoncer, middag til pressen (herunder omkostningerne fra den 21. juli), adgangsbilletter, afspærring og kontrol manglede man tal for.

Ved brev af 11. juli havde hofchefen meddelt forretningsudvalget, at dagen for pressens besøg i Jagtgården blev den 29. juli. »De pågældende må møde ved portalen ved Viborg-Løgstør landevej kl. 11«. Og på dette tidspunkt stillede pressens repræsentanter ved porten, journalister og fotografer. Man kan uden overdrivelse sige, at selskabet »tog Jagtgården i besiddelse.« Alt blev fotograferet og undersøgt, selv klædeskabene. Det hele varede godt en times tid. Så trængte etablerementet i uhyggelig grad til kost og gulvklud.

Men pressen fortalte og gengav billeder i stor stil. Selv blade, som ikke var indbudt fik nyheden, ledsaget af illustrationer.

Den lokale »Løgstør Avis« skriver om besøget i sit nummer for 30. juli: »Kronprinsens hofchef, kammerherre J. Vest, har i dag med kronprinsens tilladelse indfriet et gammelt løfte til pressen om at lade repræsentanter for denne komme indenfor på Jagtgården i Trend og danne sig et indtryk af dennes udseende og indretning. Storskoven, på hvilken kronprinsen fik skøde for et par år siden, har hidtil været lukket land. Under opførelsen af Jagtgården havde man til stadighed et rend af turister, som var nysgerrige efter at se, hvordan sagerne stod. Det kunne endda gå an, men da det gik så vidt, at energiske souvenirjægere tilegnede sig håndværkernes værktøj som erindring om besøget, sagde hofchefen stop. Der opsattes ved indgangen til skoven skilte med »Adgang forbudt«, og et 10 km langt vildthejn omkring skoven sørgede for, at forbudet blev overholdt. Der groede græs på de tidligere så stærkt trafikerede skovstier, ganske efter kronprinsens ønske, og kun stedets ejere, disses gæster og skovfogden har kunnet nyde stedets særprægede, lovpriste skønhed.

Journalister fra det ganske land var i dag stævnet til Trend for at efterkomme hofchefens indbydelse. Hofchefen selv modtog gæsterne, efter at disse var blevet lukket ind gennem hegnet, der omhyggeligt låsedes bag dem. Fra hegnet til Jagtgården er der 4 minutters kørsel ad snørklede stier.

Af husets ydre kan man ikke danne sig nogen mening om ejerne. Stilen er enkel og prunkløs, og intet leder tanken hen på herskabelig bebyggelse. Men kommen indenfor bliver man slået af den smagfuldhed og elegance, som kommer til udfoldelse ved indretningen. Først hall'en. Denne er beliggende på husets nordside. Gulvet er røde munkesten. Indmurede i væggen findes talrige skabsgarderober, og bag en dør skjuler sig en drabelig gongon. Fra hall'en kommer man ind i en lang gang, til højre for hvilken køkkenet er beliggende. Her er spisekrog for personalet. Potter og pander er af rød emaille. Et mægtigt komfur dominerer den ene væg. I et indbygget skab findes et smukt spisestel af Valdemarmønstret med søgrøn bort. Det er en af de tre gaver, som Strandby-Farsø kommunes beboere har skænket kronprinseparret. Fra køkkenet fører en gang hen til personalets værelser. Ud

Jagtejendommen i Trend. Pejsehyggen.

Foto: Leif Nielsen

mod syd vender Jagtgårdens storstue. De mørkebrune gulve dækkes delvis af smukke bløde bruxeller-vævede tæpper, der ligesom de øvrige tæpper over hele huset er gaver fra firmaet Brødrene Volkersen, Kolding. I stuens ene halvdel grupperer møblerne sig om en stor, muret pejs. Til venstre for denne findes et stort skrivebord, hvorpå ligger husets gæstebog. På bogens første blad har kronprinsen skrevet: »Første gang i Jagtgården 27.5.39. Rico.« Blandt de øvrige navne standser man ved dronningens. Her står: »Mor — første gang på dette henrivende sted 19. 6. 39.«

I storstuen har møblerne forøvrigt majsgrønt eller tomatrødt betræk. På en ottoman ligger sirligt arrangeret en del løse puder, som er forarbejdet af kronprinsessen. Storstuen har bjælkeloft og hvide kraftex-vægge. På en af dem findes på hver side et gammelt skab to aflange gobeliner. Det er dronningens gave til sine børn. Giveren har selv forarbejdet dem, og de er udført som korsstingsbroderi i gobelin-mønster, et ualmindeligt smukt stykke håndarbejde. Vægpynten udgøres i øvrigt kun af et lille maleri, en vase med en buket markblomster.

Stuens anden halvdel domineres af et mægtigt egetræsbord og et gammelt bornholmerur. Det er ligesom spisestellet gaver fra Strandby-Farsø kommune. Storstuen fører naturligt over i spisekrogen, der er beliggende i husets sydvestlige hjørne. Her er møblerne af lyst naturtræ med tomatrødt betræk for stolenes vedkommende. Væggene er turkisfarvede og — fremhævet med rødt — springer på lysegule gardiner et ejendommeligt og iøjnefaldende motiv frem: Jagtens gudinde højt til hest og digtekunstens skaber Orfeus, grundende på en brink. Gardinerne er tegnede af kunstneren Utzon Frank til Jagtgården.

Fraorstuen fører en dør direkte ind til kronprinsessens værelse. Ved dettes indretning og udsmykning er kronprinsessens sans for farvesammensætning kommen til udfoldelse. Gulvene er højroede og delvis dækkede af lyse tæpper. Væggene spiller i det gullige, mens de indbyggede skabe er en tone lysere røde end gulvene. Møblerne er ellers fortrinsvis holdt i lyst naturtræ. Nogle få stole, et lille toiletspejl og et lille skrivebord, det er alt. På kamingesimsen findes vellignende fotografier af kronprinsessens moder og af kronprinsen, sidstnævnte i jægerudrustning. Desuden findes et par moderne malerier, signeret af kronprinsessens broder, den svenske prins Sigvart.

Et badeværelse skiller kronprinsessens værelse fra hendes gemals. Badeværelset har kar i hvid emaille og håndvask samt fornødent udstyr som toilet. Farverne er svagt gullige, hvide og blå.

Inde hos kronprinsen er sovesofaen forsynet med grønt betræk. Stole har rørsæder, på et lille skrivebord findes en stål lampe, formet som en lyre. Kronprinsen er som bekendt stærkt musikinteresseret.

Tilbage står herefter kun at nævne, at bygningen i øvrigt omfatter 8 gæsteværelser, som dog endnu ikke er møblerede, og at der foran hovedindgangen hænger en skibslanterne, som efter sigende er taget fra et dansk ophugget orlogsskib.

Besøget på Jagtgården strakte sig over en god times tid. Efter forløbet af det nævnte tidsrum havde den store stab af pressefolk og fotografer nået at gøre sig færdige. De var alle som een betaget af stedets skønhed og hastede hjem til deres redaktioner med udbyttet af besøget på kronprinsens jagtgård.«

Om egnen og dens historie, dens befolkning skrev »Vesthimmerlands Social-Demokrat« — i forbindelse med en omtale af besøget på Jagtgården den 29. juli — i bladet for 30. juli:

»En medarbejder ved »Social-Demokraten« havde i går lejlighed til at aflægge et besøg i Trend Storskov, der ligger i en stille egn med spredt beboelse et par kilometer syd for det gamle, historiske Vitskøl kloster, hvor en af Limfjordens store, brede vige runder ind i landet, jorden synes her gennemgående at være af ringe kvalitet, kun sjældent brydes den ensformige stilhed af et pust fra nutidens liv og tempo, men hele landskabet er en smuk og storladet natur. Selve Trend er en landsby, omtrent overfor øen Fur, der er ikke mange huse. I almindelighed omfatter Trend-navnet også de store hede- og skovarealer, der inde fra landsbyen strækker sig sydpå, helt ned til Ertbølle, Myrhøj og Fredbjerg.

Hele dette område, der for størstedelen bestod af hede, blev i året 1158 skænket til cisterciensermunkene af kong Valdemar den Første, da han oprettede Vitskøl kloster, der lå og stadig ligger et par kilometer nord for Trend. Ved reformationen indførelse tilfaldt ejendommen igen kronen, og Frederik den Anden mageskiftede selve godset til rigsråd Bjørn Andersen (deraf det senere navn Bjørnsholm i stedet for Vitskøl), og det mægtige jordtilliggende blev delt og gik fra ejer til jer, indtil Landmandsbanken i 1885 overtog størstedelen og påbegyndte hedens beplantning med fyr og gran, der fortsattes, indtil plantagerne i 1903 dækkede et areal på 649 hektar. 1907 gik ejendomsretten igen over på private hænder.

Det samlede hede- og plantageareal begrænses mod nord af den lavereliggende Trendå-dal med dens udstrakte, folketomme engdrag og har overalt mod øst og ned mod ådalen stejle sidebakker.

Skoven og den tilstødende hede giver endnu ly til høns, harer, ræve og rådyr, der finder ypperlige skjulesteder i det stærkt kuperede terræn, der rummer både lang- og rundhøje, deriblandt den ganske anselige Storhøj.

Hedefloden, hvor bævreassen står i grupper, og enebærbusken vokser spredt, mens gyvelens solgule blomster ses stærkt mod alt det brune, er meget vildsom og har imod syd klitformede bakker med rester af marchalm, hvorfra sandet ryger, så snart det blæser en smule.

Vitskøl kloster tilrev sig i tidens løb mange herligheder og et stort jordegods og indtog derefter en dominerende stilling, og da var det jævnlige, at den Viborg bisp og landets høje embedsmænd — enkelte gange endog kongen selv — med deres følge kørte ad vejen over heden og nedad bakken mod broen over Trendå, og her i Bjørnsholm Krog mellem Trend og Vitskøl holdtes store årlige klostermarkeder, hvortil der kom folk helt ovre fra Sallingland.

Også heden har engang været beboet. Det var sagtmodige mennesker, født i lave huse under tarvelige forhold, og de vankede tålmodigt omkring i hjemstavnens lille tøjrlag. Sæder og skikke var som overalt i hine tider grove, tankeområdet indsnevret, og følelselivet afstumpet, tilmed gennemtrukket af djævl- og spøgelsesfrygt.

I 1870'erne kom en del harbørefiskere herover. Flere af de fremmede mænd fandt sig en kone blandt Trend-pigerne og slog sig ned for bestandig. De havde langt bedre og tidssvarende fiskeredskaber med sig og lærte nu befolkningen, der før kun havde benyttet den allernærmeste fjordstrimmel til at fiske i og kun havde haft for øje at skaffe fisk til egen husholdning, at benytte nye metoder og drive fiskeri som næringsvej. Således blev fiskeri og landbrug skilt ud fra hinanden.

De fremmede fiskere bragte også noget andet med sig, der ikke tidligere havde været kendt på disse egne, nemlig den stærke harbøremissionskhed, der fik et hårdt tag i befolkningen, og den dag i dag er forsamlingshuse midt ude i lyngheden stærkt besøgt af befolkningen, ligesom der på Ertebølle bjerg holdes store tilbagevendende sommermøder, hvortil folk stævner langvejs fra.

Ved sin overtagelse af Trend Storskov er kronprins Frederik blevet Strandby-Farsø kommunes betydeligste lodsejer i arealmæssig henseende. Skovfoged Verner Asmussen oplyser, at kronprinsens arealer omfatter ca. 750 tdr. land. Et par hundrede tønder land af det samlede areal er lynchbevokset hedejord, men hist og her er der dog også ryddet mindre arealer til agerbrug. Kronprinsen har begyndt sit landbrug under små forhold, selv om han arealmæssigt må betegnes som herremand, er han dog kun husmand, hvad husdyrhold angår. Foreløbig er han ejer af 2 heste, 1 ko og 1 gris. Nå, Trend Storskov er ikke baseret på landbrug.

Ude fra Løgstør-Viborg vejen kan man overhovedet ikke få øje på kronprinsens jagtejendom. Den ligger gemt 700 m fra landevejen på Storskovens mest idylliske plet — et bakkedrag, i hvis dalsænkning findes en pragtfuld, sivkranset sø, hvor storkene henter føde til sultne unger på fjerntliggende bondegårdstage. I jagtejendommens baggrund ligger den stejle Storhøj med et udkigstårn, hvorfra der er den mest vidunderlige udsigt ikke blot over Storskovens titusinder af graner, men hele landskabet i mange miles omkreds fæster sig klart og smukt i synsranden.

Vi går påny ned af Storhøj, passerer skovfoged Asmussens hyggelige bolig, og kort efter er vi nået helt frem til kronprinseparrets stilfulde jagtejendom, hvor den elskværdige hofchef, kammerherre Vest, byder os indenfor. Det er sket med billigelse af kronprinsen, for første gang har pressen fået tilladelse til at tage jagtejendommen i nærmere øjesyn.

Jeg har set stedet her betegnet som et jagtslot, siger kammerherren, men det turde være en mild overdrivelse. Nej, kald stedet for en jagtejeendom, jagtvilla, jagtthytte, ganske som De vil, for kronprinseparret ynder ikke overdrivelser.«

På et forretningsudvalgsmøde den 1. august blev der lavet endeligt

»Program for velkomstfesten«

i Farsø Søanlæg den 13. august 1939 for det danske kronprinsepar.

Kl. 13. Fodboldkamp på det nærliggende stadion.

Skive mesterækkehold contra et kombineret vesthimmerlandshold.

Kl. 14. Koncert ved musikdirektør Harald Jensens orkester fra Aalborg.

Kl. 15. Deres kongelige Højheder kronprins Frederik og kronprinsesse Ingrid ankommer. Reception.

Kl. 16. Historiske optrin: »Tre mænd fra Himmerland.«

Kl. 17. Koncert.

Kl. 18-19,30. Spisepavse.

Kl. 19,30. Opvisning m. m. af spejdere.

Kl. 20,15. Revy med motiv fra Vesthimmerland.

Kl. 21. Dans.

Kl. 22. Fakkeltog for forfatterinden, fru Thit Jensen, der taler på festpladsen. §)

Kl. 23. Stort fyrværkeri.

Kl. 1. Afslutning.

§) Om dette punkt, se nærmere i referat fra festen.

Forlystelsespark forefindes i søanlægget. Partoutbillet til anlægget 1 kr. Børn under 14 år gratis adgang.

Et stærkt begrænset antal siddepladser ved de historiske optrin reserveres for ekstra 50 øre. Forsalg i Jens Hansens boghandel 11. og 12. august.

Søanlægget åbnes den 13. kl. 12. Det anbefales at møde i god tid for at undgå trængsel.

Parkeringsplads ved hotel Farsø og umiddelbart vest for søanlægget.«

Den 4. august blev hofchefen tilskrevet, at det havde vist sig nødvendigt at henlægge hele receptionen til den vestlige del af søanlægget, hvor pladsforholdene var bedre end i den østlige, som oprindeligt var tænkt anvendt til den første del af receptionen efter accept fra kronprinsparret, da arrangementet var godkendt.

Lige til den 13. august kl. 12 stod Farsø by på gloende pæle. Det drejede sig ikke alene om færdiggørelse på festpladsen med alle dens lokaliteter. I lige så høj grad pyntede man overalt i byen for at kunne modtage de nye herskaber i Jagtgården på værdig måde. Men man måtte være forberedt på tilrejsende familie og venner, der naturligvis (!) skulle tilbringe søndagen i Farsø.

Under prøverne på »De tre mænd fra Himmerland« havde det vist sig, at indehaverne af de tre roller efter Vogelius' udsagn ikke egnede sig dertil. Noget nær i sidste øjeblik måtte forretningsudvalget derfor bifalde, at skuespiller Kaj Andersen, som opholdt sig i Blokhus, overtog rollerne. Honorar 100 kr. samt fri befordring til og fra prøverne i Farsø og returbillet Blokhus-Farsø over Aalborg.

Med hensyn til rekvisitterne til oprinene regnede man først med at kunne låne en armstol på Lerkenfeld eller hos overlæge Levinsen, men resultatet blev lån hos guldsmed Chr. Kaldahl.

En huggeblok måtte udgøre det for træstub. Hos Kaldahl lånte man endvidere en medaillon og en ravkæde. P. Th. Larsen skaffede et stort trækors, Jens Hansen 3-4 pergamentruller og 4-5 store lys, kirkeklokken fik man hos De Smithske, Aalborg, lærer Sigvardsen, Strandby, sørgede for stenredskaber. 2 projektører blev lejet i Løgstør. De flag, børnene skulle hilse de kongelige gæster med, leverede isenkræmmer V. Frederiksen for 50 øre stykket.

Og så enedes man om at lade sætte gelænder på broen ved møllehuset.

Ansøgningsudvalget sørgede for fritagelse for forlystelsesafgift og for tilladelse til forlystelsespark og restauration.

Den første aftale om organist gik i vasken. I stedet blev det frk. Marie Jensen, datter af Jacob Jensen, Ny Mølgård. Installatør A. C. Eriksen sørgede for lysinstallation i søanlægget, og tømrermester Dalsgård Jensen ordnede toiletforholdene ved opstilling af skure med kasser. Der sørgedes for 2 egnede stole til de kongelige og egnede sæder til deres ledsagere. Parkeringen vest for søanlægget ordnede købmand L. Heidemann for egen regning. Martin Hansen, Svenning Hansen, Frits Larsen og Carl Hancke fik ret til at opstille salgsboder i søanlægget, der i øvrigt selv sørgede for den nødvendige afspærring af anlægget. Der oprettedes billetsalgssteder langs Søvejen fra hovedgaden til hovedindgangen og ved Stationsvej.

Regnskabsudvalget engagerede endvidere billetsælgere og kontrolmandskab, dette sidste mod en betaling af 100 kr. Adgangsbilletterne kostede 100 kr., dansebilletterne 20 kr. — alt som budgetteret.

Mangt og meget andet måtte ordnes i sidste øjeblik. Det var fantastisk, hvad man reddede sig, når det kneb. Alle var villige til at bistå.

Egnens blade omtalte arrangementet ved den afholdte fest ret udførligt. Selv de store dagblade i København og Aarhus og Billedbladet havde tekst- og fotoreportage om den.

Således skrev »Aalborg Amtstidende« for 14. august:

»Byger, som går og kommer — det er den danske sommer.

Farsø-komiteen ved velkomstfesten for kronprinseparret fik det at sande i går. Over middag drog mørke skyer hen over Himmerland, og det var ikke småbløder, der faldt over søanlægget i Farsø, da kronprins Frederik og kronprinsesse Ingrid ved 15-tiden mellem lange rækker af drivvåde spejdere og ditto hvidklædte, unge, egeløvsvivtende piger fra Himmerlands Ungdomsskole kom til festpladsen, hilst af Strandby-Farsøs og adskillige nabokommuners beboere — efter officiel opgørelse 7-8000. Kronprinseparret kom ude fra Jagtgården i Trend, hvor det har opholdt sig de sidste dage — i lørdags sammen med kongen — og blev modtaget af komiteen, sognerådet med sognerådsformand Lundsgård i spidsen, stiftamtmand Berner og frue, dommer Fabricius Tengnagel og frue, politimester Fog-Petersen og frue. Som gæst sås endvidere Farsøs berømte bysbarn, fru Thit Jensen, der siden fredag har besøgt sin hjemegn sammen med sine søstre, fru apoteker Arden, fru grosserer Bülow, fru v. Dewes.

I silende regn og fulgt af en bekymret komite søgte det smilende kronprinsepar ind i teltet, hvor receptionen senere fandt sted, og da to Farsøsmåpiger, døtre af kredslæge With og afdøde repræsentant Madsen, havde lagt en kæmpebuket af røde og hvide nelliker i kronprinsessens favn, var de fleste indstillet på, at hele det planlagte, pæne, udendørs arrangement var dømt til at gå i vasken. Men nej — kronprinsen fandt, at man hellere burde springe lige ud i det og få den mere højtidelige del af festen overstået.

»Nu går den ikke længere,« sagde han. »Folk skal have noget for deres penge. Du har Din paraply, Ingrid, og jeg klarer mig sagtens. Fremad march.«

De gik derefter op på tribunen, og under en skov af paraplyer tog man plads på den abne estrade, hvor sognerådsformand Lundsgård gav sine sognebørn den første velkomst.«

Sognerådsformand C. Lundsgård bød først kronprinseparret, kammerherre J. Vest og komtesse Reventlow, stiftamtmand Berner med frue, dommer Tengnagel med frue, politimester Fog-Petersen med frue, pressens repræsentanter og den øvrige store forsamling velkommen.

Så sagde han:

»Under vor tids urolige forhold, hvor der er så meget, der skiller, er det en lykke for Danmark at have noget, hvorom hele nationen kan samles, vort danske kongehus. Det gav sig så særlig smukt et udslag for et par år siden ved kongens regeringsjubilæum. Den varme hyldest, der ved denne lejlighed samledes om vor konge, var sikkert noget enestående. Her var en festlighed, som ikke alene København, men også provinsen og landsbyerne lige ud til befolkningen i ydermarken, der måtte nøjes med at følge begivenhederne ved radioerne, ville deltage i. Det var en nations eenstemmige og velmente hyldest til sin konge.

Deres kongelige Højheder kronprins Frederik og kronprinsesse Ingrid har allerede ved talrige lejligheder bevist, at de vil blive et værdigt tronfølgerpar. Man ser jo dagligt i pressen, at snart den ene snart den anden af de kongelige Højheder har været ved en eller anden institution eller forsamling, hvor de på den smukkeste og behageligste måde har repræsenteret det danske kongehus, og lad mig endvidere minde om, hvorledes de, trods besværlig og trættende rejse, på den smukkeste måde spredte Danmarks navn ud over den store amerikanske befolkning. Deres kongelige Højheder har således forlængst opnået en meget stor og velfortjent popularitet i befolkningen.

Det kom som en bombe for denne egns befolkning, da radioen meddelte om købet af Trend skov. Man syntes, det lød helt eventyrligt, men glæden var stor, og folk her følte sig meget bæret over at skulle huse så fornemme gæster af det danske kongehus.

Som et udtryk for beboernes store begejstring har sognerådet ønsket at fejre denne store begivenhed ved en festlighed, og jeg har derfor den store ære på beboernes vegne at byde Deres kongelige Højheder hjerteligt velkommen til vor kommune og takker Deres kongelige Højheder, fordi De ville gøre os den ære og glæde at komme.

Jeg udtaler ønsket om, at Deres kongelige Højheder ved besiddelse af Jagtgården og Trend skov her må finde mange skønne og fornøjelige stunder, og jeg kan forsikre om, at Deres kongelige Højheder her altid vil være omgivet af en hengiven befolkning med trofaste danske hjerter.

Jeg vil bede forsamlingen deltage i et trefoldigt leve for Deres kongelige Højheder kronprinsen og kronprinsessen.«

Efter hyldesten spillede orkestret »Kong Christian.«

Derefter talte stiftamtmanden. Han sagde ifølge referat i »Vesthimmerlands Social-Demokrat« blandt andet:

»For os, der kender disse egne, er der ikke noget mærkeligt i, at valget netop faldt på stedet her med dets mange historiske minder og den storslåede natur. Thi der er jo ikke et sted her i Himmerland, hvor man ikke træffer et eller andet minde, som taler sit tydelige sprog om fortids storhed og magt.

Man kan næppe finde nogen egn i landet mere storslået end Limfjorden og dens omgivelser. Snart snævrer fjorden ind til et smalt løb, og snart breder den sig ud næsten som et hav, afvekslende omgivet af høje og bakker samt engdrag og frodige marker. Man kan færdes her, så tit man vil, og altid vil man finde nye skønheder, og bestandig vil man betages af naturens storladenhed. En mere særpræget og uberørt natur skal man lede længe efter.

Jeg vil gerne knytte den velkomsthilsen, som jeg herved bringer Deres kongelige Højheder, til ønsket om, at Danmark — trods de urolige tider, som ikke kan andet end ængste os — må gå en lys og lykkelig fremtid i møde, og jeg vil opfordre forsamlingen til med mig at udbringe et trefoldigt leve for vort land. Danmark leve!«

Nye, stærke leve og hurra. Orkesteret intonerede »Der er et yndigt land«, der klang mellem træbevoksningen og overdøvede regnen mod blade og en stille søoverflade.

Efter samme kilde som foranstående citeres kronprins Frederik, som derefter fik ordet og bl. a. udtalte:

»Kronprinsessen og jeg bringer Dem vor hjerteligste tak for den venlige modtagelse og de elskværdige velkomstord, der her har lydt. Vi har før takket befolkningen for den smukke folkegave, og nu, da Jagtgården i Trend står færdig, føler vi grund til påny at takke befolkningen.

Jeg kan også nu betro Dem, hvorledes vort valg faldt netop på Trend. Vor opmærksomhed var blevet henledt på denne himmerlandske egn, og en februar dag i øsende regnvejr meget værre end i dag, og i hylende brandstorm besøgte vi så stedet for første gang, og kort efter havde vi truffet vor endelige beslutning om at slå os ned her.

Det er forsåvidt en ny egn og en ny befolkning, eftersom der aldrig tidligere på disse kanter af landet har været så store muligheder som nu for et naturligt samkvem mellem borgere og kongelige personer. Jeg kan imidlertid på kronprinsessens og egne vegne sige, at vi allerede elsker denne egn. Vi siger også tak til Strandby-Farsø kommunes beboere for de smukke gaver, man har skænket os, og som vil blive bevaret ude på Jagtgården.

Vi ønsker, at vi må få mange lykkelige år med kortere eller længere ophold heroppe, og vi udtaler håbet om en lys og lykkelig fremtid for Strandby-Farsø kommune og dens befolkning. Skal vi forene os i et leve herfor!« (Der fulgte kraftige hurraråb og langvarigt bifald.)

Derefter blev de indbudte gæster trakterede med vin og kage i et stort restaurationstelt. Under receptionen bemærkede man, at kronprinsen underholdt sig med gårdejer A. M. Andersen, Strandby, og flere andre, mens kronprinsessen passiarede med fru Thit Jensen. Pressefotograferne arbejdede. Man hyggede sig åbenbart i ly af teltdugen i den halve time, receptionen varede.

Men man skulle jo videre i programmet. Derom skrev »Løgstør Avis« den 14. august:

» . . . . . og da der påny meldtes klar på scenen, gik de (de kongelige) uden betænkning påny ud i regnen og indtog deres pladser. Første billede forestillede stenalderen. Personerne var skovmand Rold, fiskerens Vøg og kvinden Tys. Dette møde med fortiden, de skindklædte langhårede væsener, stenøksen og den hule sten, hvori melet maledes, kunne måske under andre forhold have øvet sin virkning, men i det foreliggende tilfælde, hvor vandet drev fra de pjaskvåde stenaldermænd, faldt det lidt mat ud.

Bedre gik i det næste scene, hvor emnet var katolicismens storhedstid. Her var publikum mere med. Forstående munterhed vakte det, da abbed Heinrich i en monolog med patos beskrev naturens dejlighed og udslyngede et: »Se dugdråberne funkler i græsset.« Det var på et tidspunkt, da himmelen for alvor åbnede sine sluser. For øvrigt klarede vejret op hen mod forestillingens slutning, og sidste optrin: »Riddertiden« betegnede højdepunktet af dagens sceniske præstationer. Her var handlingen plukket ud af Thit Jensens bog »Jørgen Lykke«. Forfatterinden selv sad på første række og fulgte spændt med. Nu og

da fortalte en tilfreds nikken, at hun ikke fandt det ilde, hvad hun så. I virkeligheden må iscenesætteren, hr. Vogelius, Løgstør, også siges at være sluppet heldig fra opgaven og at have fået de rigtige frem ved rollebesættelsen. Særlig Jørgen Lykkes fremstillinger var fortræffelig, helt ud en temperamentfuld riddersmand med dennes fejl og fortrin.«

Om de medvirkende skriver »Aalborg Amtstidende«, at de »skilte sig særdeles nydeligt fra de ingenlunde lette opgaver.« Af lokale kræfter var det frk. Meta Bonde, gårdejer Harald Petersen, Kjærgård, fru entreprenør Eriksen og malermester Dolleweerd, begge Farsø, og mejerist Therkildsen, Ullits.

»Løgstør Avis« fortsætter:

»Der var hjerteligt bifald efter fremførelsen, oven på hvilken fulgte en overraskelse: Fru Thit Jensen sprang, introduceret af stationsforstander Bornæs, op på scenen og fremsagde et hyldestdigt om Himmersyssel. Fruen var i rød hvidprikket kjole, rødhvide sko, sort hat og kåbe i sort-rødt blomstret mønster. Hun slyngede sine ord ud over den forsamlede mængde med en ild og glød, der fik ordene til at brænde sig fast i erindringen: »Himmersyssel, min hjemstavns egn. . . . rig på erfaring vender jeg tilbage. . . . jeg tog imod Dig, Himmersyssel. . . . jeg vil give Dig digtning i arbejderkunst. . . . al den rigdom tilbage, som jeg fik af Dig. . . . livets orkan gav mig orkanens kræfter.«

Fru Thit knejsede sejrstolt og kniksedede ned efter kronprinseparret, hvem hun derefter overrakte et smukt indbundet eksemplar af sin bog »Jørgen Lykke.« Endda var det ikke slut. Op fra scenens baggrund dukkede pludselig 12 henrivende småpiger i blå, gult, hvidt og rødt. Et klavers spæde toner tog form af en melodi, og så dansede småpigerne fjerlette og med et yndigt smil udbredt over 12 solbrændte ansigter.

Bifaldet faldt med dynamisk kraft ned over scenen, og orkesteret faldt i med touche, der gik over i flagsangen »Der er ingenting, der maner«. Melodien påhørtes stående, og umiddelbart efter brød kronprinseparret med følge op. Under begejstrede jubelråb, som forplantede sig langs rækkerne ud til de længst borte stående, skred kronprinseparret fronten af forsamlede honoratiores af, og kort efter kørte de energisk vinkende bort til deres stille hjem i den dystre skov.«

Det samme gjorde fru Thit Jensen og hendes selskab uden at meddele komiteen noget om sin udeblivelse fra middagen, hun havde fået invitation til, eller hendes løfte om at ville tale ved fakkeltog for hende om aftenen. Et forlydende om, at årsagen var en manglende indbydelse til hendes selskab, blev hverken af- eller bekræftet. Fakkeltog fik derfor en anden adresse.

Efter spisepausen afvikledes resten af programmet, mens stiftamtmanden med frue, dommeren med frue, politimesteren med frue og sognerådet in pleno interesseret fulgte opvisning, revy, dansen på estraden, fakkeltog med ny adresse og endelig fyrværkeriet.

Tidligere på dagen måtte man konstatere et nederlag for Vesthimmerlands-fodboldholdet mod Skive mesterrækkehold på 0—3.

Sommeraftenen indfriele helt løftet om den skønneste aften efter et — var alle enige om — meningsløst regnvejr under den officielle modtagelse.

Om kronprinsefesten i Farsø digtede »Ærbødigst« i Berlingske Tidende:

Der var fest i Farsø i lystanlægget.
 Sognerådsformanden tog sig til skægget.
 Himlen har åbnet for hovedslusen.
 Men dog er her mødt en seks, otte tusind.
 De troede, de fested for kronprinsparret.
 Men kun nogle få minutter det vared,
 før de så, at hvem festens genstand end var,
 var det ikke det danske kronprinspar.
 Frem tren Thit Jensen midt i regnen
 og bragte en mandig hyldest til egnen,
 der var hendes eget fødested
 (og for resten broder Johannes' med,
 den kendsgerning dyssede hun dog ned.
 Man skal ikke sige alt, hvad man ved.)
 Hun læste en ode, begejstret og lang
 om sit livs orkan, om sin sturm und drang.

Om Himmerland, der har gjort hende glad,
når hun var fortæret af menneskehad.
Synet af mennesker tålte hun ikke,
der gik som et slør for hendes blikke.
»Ja, et mærkeligt menneske, det tør jeg sige,
det har jeg været fra lille pige,
og når jeg nu er blevet så stor,
er det Himmerlands skyld. Med andre ord.
Mit livs orkan gav mig kraft til dåd,
og Farsøs regnvejr har gjort mig våd.«
Om Thit Jensens sjæleliv ved man nu alt,
det blev på klangfulde vers fortalt.
Det var sikkert af vældig interesse
for folk og kronprins og kronprinsesse.
Ned skred hun fra podiet med djærve skridt.
Og dermed endte festen for Thit.

H. J. Bornæs.

Mordsagen fra »Lille-eng« i Vejgaard

Af Svend B. Olesen.

I årene 1844—45 fandt der et bestialsk mord og to henrettelser sted i Vejgaard. Om disse begivenheder lever der endnu en del sagnstof i den tidligere forstad.

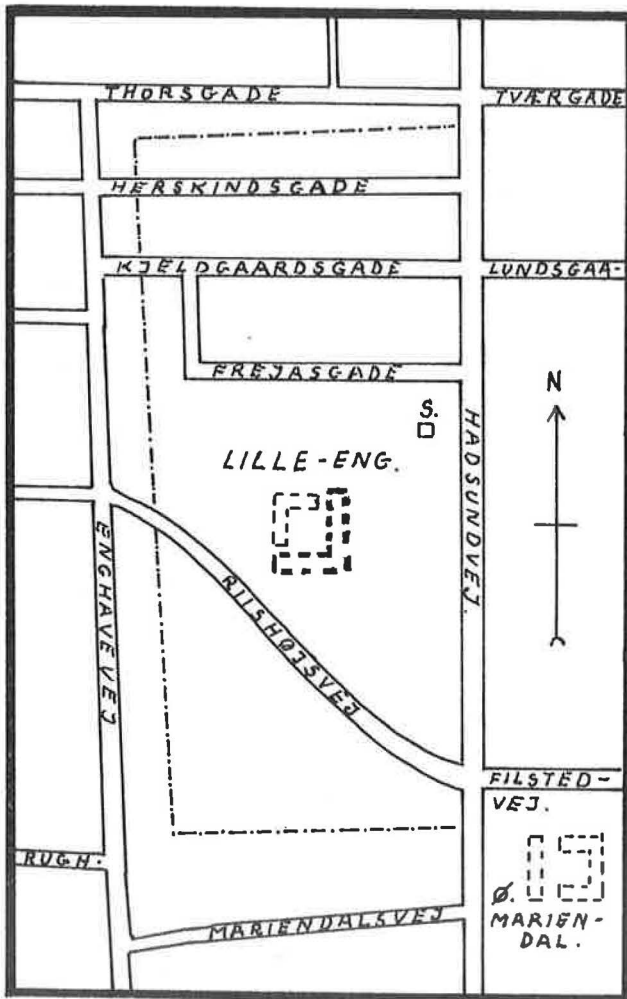
To gange har disse kriminalsager været omtalt i denne årbogs for-gængere, hvilket vistnok har bidraget til at holde kendskabet dertil i live. Første gang var i 1922, da Otto Smith genfortalte sin bedstefar Marinus Herskinds erindringer. Deri er episoderne set med en 8-9 år gammel drengs øjne og fortalt ca. 70 år senere til dattersønnen Otto Smith, hvilket jo nok kan have farvet beretningen noget. Otto Smiths genfortælling har da også en undertone af skepsis, og i en fodnote beklager han, at det ikke har været muligt at finde bekræftelse i dagspressen hverken på mordet eller de to henrettelser.

Der skulle gå 44 år, før disse hændelser atter blev omtalt i årbogen. Det skete i 1966 i skoleinspektør Kr. Værnfelts artikel: Af Nørre Tranders historie. I modsætning til Otto Smith har Værnfelt — som altid — fast grund under fødderne, idet han meddeler såvel dato som årstal for mordet. Ligesom han fastslår både den myrdedes og de to henrettedes identitet, men lader det så blive derved og beretter for-øvrigt sagnstoffet.

Her skal de sørgelige tildragelser behandles i reportageform, sådan som Aalborg Stiftstidendes læsere havde lejlighed til at følge dem i samtiden, idet der dog ind imellem føjes forklarende noter om personer, stednavne, og hvad der ellers måtte være af betydning for forståelsen.

Udover at give en nøgtern fremstilling af den foreliggende sag, er det tilsigtet at give et indtryk af, hvad der kan hentes af kildestof i avisernes gamle årgange, selvom reportage dengang var noget andet end i dag. Hvad ville en nutids journalist sige til at skulle behandle et mord begået i august måned i januar det følgende år? Bladene ødslede ej heller deres spaltepå på iøjnefaldende sensations-overskrifter. De havde faktisk ingen, hvilket gør det vanskeligt at finde, hvad man

søger. De her benyttede overskrifter vil man altså lede forgæves efter. For læselighedens skyld er der anvendt ny retskrivning. Udover disse to ændringer er intet forandret.

Lille-engs beliggenhed i forhold til det nuværende gadenet i Vejgaard.
Den punkterede linie angiver sammen med Hadsundvej ejendommens område.
S. = stedet, hvor skafottet sandsynligvis har været rejst.

5.-9.-1844.

Rovmord på »Lille-eng« i Vejgaard.

En frygtelig misgerning er i disse dage begået i gården »Lille-eng«¹⁾ næppe 1/4 mill. herfra, idet en karl er fundet myrdet i sin seng. Morderen har på den rædsomste måde udført sin skrækkelige udåd, og har med en økse lemlæstet den myrdedes hele legeme, og stukket ham i halsen og brystet med knive. Da den myrdede var i besiddelse af en del kontante penge, er det muligt, at rovbegærlighed har været drivfjederen til udåden. Hvorvidt det er lykkedes retfærdigheden at komme på sporet af morderen er os ubekendt, dog har nogle arrestationer fundet sted.

9.-9.-1844.

Ny forhørsdommer i mordsagen.

Hr. hospitalsforstander Ostenfeldt²⁾ er af stiftamtet beskikket til forhørsdommer i sagen i anledning af det her i nærheden begåede mord, i stedet for hr. kancelleråd Lyngge³⁾ i hvis jurisdiktion forbrydelsen er begået, men som på grund af den lange afstand fra misgerningsstedet og hans mange embedsforretninger har begæret sig fritaget for at fortsætte forhørene.

17.-9.-1844.

Angiver sin broder for mord.

Som vi ved avisens slutning erfarer, har den arresterede forpagter af »Lille-eng« for arrestforvareren og senere for forhørsdommeren angivet en broder, der skal være forpagter af en mølle i Vendsyssel, som gerningsmand til det begåede afskyelige mord.

19.-9.-1844.

Berigtigelse i mordsagen.

Den af det i mordsagen arresterede individ som skyldig angivne broder, der forøvrigt ikke var forpagter, men stenhugger, er nu ført hertil og befinder sig under forhør.

21.-9.-1844.

Tilståelse i mordsagen.

Det i mordsagen senest arresterede individ har bekendt at have forøvet mordet på »Lille-eng« i forening med eller efter tilskyndelse af den først arresterede; en del af de røvede penge (ca. 600 rbd.) er også fundet. Nærmere fuldstændige data om denne skrækkelige og med rædsom koldblodighed udførte misgerning håber vi senere at skulle kunne meddele.

28.-12.-1844.

Dom i mordsagen. De dømte skal henrettes og lægges på hjul og stejle.

I den bekendte mordsag på »Lille-eng« her ved byen er ved underretten af den konstituerede forhørsdommer hr. prokurator, hospitalsforstander Ostenfeldt med meddomsmænd afsagt dom, hvorefter arresteranterne Jens Christensen⁴⁾ og Niels Chr. Christensen⁵⁾, den første for at have forøvet mordet på indsidder Jens Christensen⁶⁾ af »Lille-eng« og den sidste for at have formået ham til samt været til stede under gerningen, er dømt til at have deres liv forbrudt og at lægges på stejle og hjul samt in solidum betale i erstatning til den myrdedes bo og arvinger 7 rbd. 5 mark rede sølv og alle de af den afholdte syns- og obduktionsforretning, aktionen samt dommens eksekution flydende omkostninger, hvor iblandt salarium til aktor, prokurator Davidsen⁷⁾ 10 rbd. sølv, og defensor prokurator Møller⁸⁾ 7 rbd. sølv. De med dette mord forbundne og under sagen oplyste omstændigheder skulle vi siden søge at referere.

4.-1.-1845.

Den myrdede fandtes nøgen på gulvet med kunst hoved.

De nærmere omstændigheder ved den her nylig pådømte mordsag er følgende: Efter at ungarl Jens Christensen, der havde et lidet kammer til leje hos Niels Christian Christensen, som havde stedet »Lille-eng« i forpagtning, tirsdag den 27. august omtrent kl. 8 om aftenen, havde forladt forpagterens dagligstue, hvor han opholdt sig, imedens der blev spist aftensmad, og begivet sig, som det formodes, ud i sit kammer, der var i en vinkelbygning på stedet, for at gå i seng,

blev han ikke set af husets folk den påfølgende onsdag og torsdag, hvorimod døren til hans kammer, som sædvanlig, når han ikke var derinde, befandtes lukket med en haspe på en stabel og en liden hængelås for.

Fredag den 30. august, efter at forpagter Niels Christian Christensen var rejst til Vendsyssel om morgenen, opdagede tjenestepigen hen på formiddagen ved at se ind ad vinduet til Jens Christensens kammer, at han lå — som hun syntes — død på gulvet uden for sengen, hvilket hun derpå anmeldte for hendes madmoder⁹⁾ og forpagterens moder¹⁰⁾ samt Jens Christensens kæreste Inger Marie Andersdatter, der boede i et hus¹¹⁾ i nærheden, men var kommet op til »Lille-eng«, og en på marken tæt ved gående karl, der blev tilkaldt, — og blev der da sendt bud efter sognefogeden i Nr. Tranders¹²⁾, som tillige med sin medhjælper straks indfandt sig ved »Lille-eng« og åbnede døren til kammeret ved at brække låsen fra, og Jens Christensen fandtes da liggende nøgen og død på gulvet med blodigt hoved og ansigt, med blodpletter på brystet og armene, ligesom der var blod på væggen ved sengen og på gulvet, hvorom samme dag blev gjort indberetning til vedkommende retsbetjent.

Ved den derefter den 31. august og 1. september af stiftsfysikus lic. med. Speyer¹³⁾ og konstitueret distriktslæge Zimmermann¹⁴⁾ afholdt obduktionsforretning, befandtes den afdøde, der skønnedes at være en mand på omved 30 år af stærk muskuløs bygning, at være tilføjet en hel mængde slag og sår, dels i hovedet, der var overtrukket med størknet blod som en maske og dels på armene, og var derhos samtlige hovedets ben brudt og splintret i mange store og mindre stykker, så at selve hjernen kunne udtages, efter at bensplinterne var udpillet. Hjernemassen selv fandtes såret på steder, der svarede til de udvendige sår, og bensplinterne var overalt fra trængt ind i massen; ligesom også næsens bruske og ben var kløvet, og, foruden en del anden konusioner og beskadigelser på armene, fandtes et såkaldt snitssår på hver arm, 4 à 5 tommer langt, gående nedenfra og opefter. Efter conelusionen i visum repertum¹⁵⁾ måtte de i højeste grad betydelige beskadigelser af hovedet under hensyn til den dodes alder og individuelle legemsbeskaffenhed, have en øjeblikkelig død til følge, og sårene ansås efter obducenternes formening anbragt med et skarpt instrument med en meget lang æg, med undtagelse af de såkaldte snit-

sår på armene, der forudsætter brugen af et spidst og langt redskab, samt at flere personer deri måtte have været deltagere.

17.-1.-1845.

Forhistorien. Mordvåbenet var et plovjern.

Gerningsmændene til forbrydelsen blev ikke opdaget ved de foreløbige forhør, men mistanken i denne henseende faldt dog straks på den fraværende forpagter Niels Christian Christensen, der efter hans hjemkomst den 2. september, blev arresteret den 3. samme måned såvel som hans tjenestepige og den myrdedes kæreste samt en fjerde person, om hvem det blev forklaret, at han havde brugt undsigelsesord imod den afdøde, men hvilke tre sidstnævnte personer dog som brødefri senere blev løsladt.

Ved flere derefter optagne forhør var imidlertid ingen oplysninger at erholde om, af hvem dette mord var begået, forinden den 17. september, da arrestanten Niels Christian Christensen ved forhør afgav tilståelse om, at en broder af ham, den medtiltalte Jens Christensen, havde forøvet samme ved at slå den myrdede ihjel med et langjern til en plov natten til onsdagen den 28. august, og at han (Niels Christian Christensen) havde været til stede, da det skete. Bemeldte Jens Christensen, der blev antruffen og anholdt i Ormholt mølle¹⁶) i Vendsyssel, tilstod derpå i et andet forhør, den 19. september, at have udført forbrydelsen, og efter dette og de senere afholdte forhør, havde de tiltalte derom aflagt følgende detaljerede bekendelse: Niels Christian Christensen havde nemlig allerede i efteråret 1843 talt med tiltalte Jens Christensen, som dengang opholdt sig på Kringelhede¹⁷) i Vendsyssel, om, at han var bange for Jens Christensen — den nu afdøde — som allerede den tid boede på »Lille-eng«, fordi han havde truet med at ville slå ham (Niels Christian Christensen) og denne kunne ikke blive skilt ved Jens Christensen på grund af, at han skyldte ham nogle penge, som han ikke kunne tilbagebetale, hvorfor Niels Christian Christensen ytrede, at Jens Christensen ikke var bedre værd end, at han skulle slås ihjel, og opfordrede broderen til at være sig behjælpelig med at give ham et godt lag, hvorved han antog var ment, at skille Jens Christensen ved livet, hvilket Niels Christian Christensen ikke har villet skulle forstås således, men han antog, at når Jens Christensen fik et godt lag, dette skulle have hjulpet på ham.

Da Jens Christensen (broderen) derefter ligeledes kom til at opholde sig på »Lille-eng« fra efteråret 1843 til ved påsketid 1844 var såvel han som broderen, Niels Christian Christensen, ofte i uenighed med Jens Christensen, der, som det påstås flere gange truede dem både med hug og på livet, og når de derfor var vrede på ham, blev det omtalt imellem dem, at han ikke var bedre værd, end at han skulle slås ihjel. Niels Christian Christensen anmodede Jens Christensen om at være sig behjælpelig dermed, da de så kunne dele hans penge, hvoraf det var dem begge bekendt, at han havde en del.

Der kom imidlertid ingen bestemt aftale i stand derom, hverken om vinteren eller dengang Jens Christensen til påske rejste fra »Lille-eng«, men mod slutningen af juli måned da kom Niels Christian Christensen til Kringelhede i Vendsyssel, hvor Jens Christensen (broderen) igen var i arbejde, og beklagede sig da atter over Jens Christensens trusler imod ham og på hans anmodning og forslag lovede tiltalte Jens Christensen da at komme til »Lille-eng« for at hjælpe til at slå Jens Christensen ihjel, dog uden at nogen måtte se ham, men han skulle skjule sig i noget hø i tørvehuset i »Lille-eng« og passe på at give Niels Christian Christensen til kende, når han var kommet dertil, for at de så kunne aftale, hvorledes drabet skulle udføres den følgende nat.

18.-1.-1845.

Mordet planlægges og fuldbyrdes.

Da Niels Christensen var rejst, besindede Jens Christensen sig imidlertid og kom ikke til »Lille-eng«, hvorimod førstnævnte atter kom til Kringelhede den 22. og 23. august og lå i to nætter hos broderen i hans logi i et hus, Hejselt¹⁸⁾ kaldet, tæt ved Kringelhede, hvor det da endelig blev aftalt, at Jens Christensen skulle følges med Niels Christensen til Hals den 24. august og derfra til »Lille-eng« for at slå Jens Christensen ihjel, hvorhos det blev bestemt, at den tiltalte Jens Christensen, herfor måtte beholde den anden Jens Christensens penge, mod at Niels Christensen fik et hundrede rigsbankdaler eller to deraf.

Søndag den 25. august fulgtes nu begge de tiltalte ad fra Hals et stykke på vejen, hvor det endvidere blev vedtaget, at Jens Christensen skulle slås ihjel den følgende nat med en tøjrekølle, og da Niels Christensen var ridende, fulgte han landevejen for at komme over fjorden

ved Nørresundby, hvorimod Jens Christensen, som var gående gik ned over engene til Gåser¹⁹⁾, for at komme over fjorden til søndre side og gå derfra til »Lille-eng« men måtte ikke komme ind i stuerne, fordi Niels Christensen ikke ville, at hans kone eller andre af folkene dér måtte vide, at han kom dertil.

Jens Christensen kom derefter til »Lille-eng« om aftenen kl. mellem 11 og 12, og Niels Christensen var da allerede kommet hjem, og efter at han havde givet den førstnævnte noget at drikke og mellemmad uden for huset, uden at nogen af folkene, som allerede var til sengs, mærkede det, gik de ind i den såkaldte søndre lade ved »Lille-eng«, da de fandt det endnu for tidligt på natten til at udføre ugerningen.

Efter at de havde opholdt sig der en tid, gik de fra laden, vesten og norden om den vestre vinkelbygning over gården, hvor Niels Christensen leverede Jens Christensen en tøjrkølle, og videre gennem køhuset til Jens Christensens kammerdør, som Niels Christensen efter aftale skulle rykke op og tiltalte, Jens Christensen, stod ved siden, for, når døren blev åbnet, at springe ind i kammeret og give Jens Christensen det første slag, imedens han endnu lå i sengen. Da Niels Christensen ikke kunne rykke døren op, fordi de intet redskab havde til at bryde med, gik de samme vej tilbage til laden, hvor de opgav deres forsæt for den nat, men Jens Christensen blev liggende i laden og tog nøglen til døren med ind til sig samt lukkede lemmen til med kroge indvendig, hvorimod Niels Christensen gik ind og lagde sig til sengs. Den følgende mandag var Niels Christensen igen i laden både morgen, middag og aften; og morgen og aften gav Jens Christensen nogle stykker mad og brændevin, og om aftenen blev det igen aftalt, at drabet skulle forøves om natten, ligesom Niels Christensen og til aftalte tid indfandt sig i laden, men da det den nat blæste meget stærkt, så at tiltalte Jens Christensen frygtede for, at han formedelst stormen ikke kunne komme over fjorden, når drabet var fuldført, hvilket var hans bestemmelse, så opgav de igen deres forsæt til den følgende nat, og Jens Christensen blev derfor liggende i laden.

Om tirsdag morgen kom Niels Christensen igen ind i laden med mad til Jens Christensen, ligesom også om aftenen, og havde tillige, da bragt mad og brændevin, af hvilket sidste de begge nød en del, og sidstnævnte endog så meget, at han vel ikke følte sig svirende, men

dog noget munter heraf, og blev det igen aftalt, at drabet skulle udføres om natten, og da Jens Christensen fandt, at langjernet af en i laden stående plov kunne bruges, såvel til at bryde kammerdøren op med som til at slå Jens Christensen ihjel med, så blev det besluttet, at dette redskab skulle benyttes, og Niels Christensen tog den ene af kilerne, hvormed langjernet var fastgjort til ploven, fra med en knibe-tang, og Jens Christensen de andre 3 kiler.

Efter aftale mødte Niels Christensen i laden om natten imellem 1 og 2, og begge de tiltalte gik da i forening den samme vej, som den foregående aften, ind til Jens Christensens kammerdør, som tiltalte Jens Christensen opbrød med langjernet. Idet døren gik op trådte tiltalte Jens Christensen indenfor, og, imedens Jens Christensen endnu sov, gav ham det første slag på det sted, hvor hovedet lå, da han kendte kammeret og vidste, hvorledes sengen stod, og vedblev han således at slå med langjernet efter hovedet og den øverste del af kroppen, indtil Jens Christensen, der under slagene væltede sig omkring i sengen, faldt på gulvet, hvor tiltalte Jens Christensen med al sin magt endnu gav ham to slag i hovedet, og derefter rørte han sig ikke mere eller gav flere lyde fra sig.

Da den myrdede havde fået det første slag, sagde han disse ord: »Hvad var det«, men da Jens Christensen slog til i det samme, og slog så hurtigt, som han kunne, så hørtes senere kun nogle svage lyde og stønnen fra ham. Imedens Jens Christensen opbrød døren, stod Niels Christensen, der var til stede for at hjælpe den førstnævnte, i fald det blev nødvendigt, omtrent to alen derfra, og da Jens Christensen gik ind i kammeret, gik Niels Christensen et par skridt til side og stod i indgangen, men kunne ikke fra begge sider se ind i kammeret, og da Jens Christensen faldt på gulvet, sagde Niels Christensen til broderen, at han ikke turde blive længere, for at folkene i stuen ikke skulle savne ham, og gik han derpå ind og lagde sig til sengs.

Efter at Jens Christensen var død, lod tiltalte Jens Christensen ham ligge i samme stilling på gulvet, men tog hans penge, der, efter hvad Niels Christensen havde sagt ham, lå på hylden over hovedet af sengen. Sedlerne indsvøbte han i noget papir og et gammelt tørklæde, og sølvpengene i en liden lærredspose, lukkede derpå kammerdøren til med haspen og den liden hængelås, som den plejede, når Jens Chri-

stensen ikke var i kammeret, aftog nøglen og tvende derved hængende smånøgler til sig og gik med pengene og langjernet tilbage til laden. Da han havde ligget der et øjeblik, fik han i sinde at ville tale med broderen Niels Christensen, gik derpå hen og bankede på vinduet til dennes soveværelse og kaldte: »Niels! Du skal op, der er en hest løs!« Hvorefter Niels Christensen kom udenfor, og han fortalte da denne, at nu var det forbi med Jens Christensen, og viste ham pengene, og Niels Christensen gik derpå atter ind og lagde sig. Klokkeren var dengang 3 à 4, og det begyndte at dages; Jens Christensen blev derfor endnu liggende i laden resten af natten samt den følgende dag, og Niels Christensen var om dagen inde hos ham og talte pengene, men fik dem dog ikke talt nøjere, end at han sagde Jens Christensen, at der var 5 à 600 rbd., uden at beholde nogen af dem, fordi han ikke kunne lide at have nogen af dem i sit hus. Jens Christensen tørrede blodet af langjernet om onsdagen med noget hø og sand, som lå i laden, og om torsdagen lod Niels Christensen det skærpe eller fortynde ved smeden, så det fik et noget forandret udseende. Onsdag aften var Niels Christensen igen i laden med et stykke mad til Jens Christensen, og om aftenen kl. omtrent 10 tog han fra »Lille-eng«, og et lidet stykke derfra kastede han de tre små nøgler fra sig i en tørvegrav, hvor de ved eftersøgning senere er fundet, men de røvede penge beholdt han, sedlerne i det samme papir og sølvpengene, som han antog kunne være 50 à 60 rbd. i den samme pose, han tog dem, og rejste over fjorden ved Nørresundby om aftenen kl. omtrent 11 til Ormholt mølle, hvortil han kom torsdag formiddag.

Forinden han kom til møllen, nedgrov han pengene i marken, og nogle dage efter fik han lejlighed til at putte sedlerne i en flaske, og sætte denne bag ved en pæl under malerenden ved bemeldte mølle, hvor samme, ved den derefter foretagne undersøgelsesforretning, også fandtes, og beløbet deraf at udgøre 484 rbd. Sølvpengene tog han derimod senere fra det sted, hvor han først havde gemt dem, med sig en aften han ville gå til Hejselt, men da han imidlertid havde hørt, at Niels Christensen var blevet arresteret, blev han undervejs så urolig og ængstelig i sindet over den ulykke, han havde gjort, at han kastede nogle af sølvpengene i åen²⁰), som løb forbi Hejselt, på 3 forskellige steder, tillige med posen, men beholdt dog en del af dem og har heraf

til forskelligt udgivet 17 rbd. 5 mark, samt havde 17 rbd. hos sig endnu dengang han blev anholdt, men fandt lejlighed undervejs til arresten at kaste dem fra sig, uden at vogteren mærkede det, nemlig 2 specier²¹) på vejen i Stagsted skov, 4 specier og 3 sølvdalere i lokummet ved Hjallerup kro og 1 specie på vejen i Allerup bakker. De sidstnævnte 17 rbd. er ligeledes fundet på de af tiltalte påviste steder, og af de 17 rbd. 5 mark er 10 rbd. kommet til veje, hvorimod de øvrige 7 rbd. 5 mark, som var udgivet til forskelligt ikke er kommet til stede, ligesom de sølvpenge eller posen, som tiltalte foregiver at have kastet i åen, heller ikke har været at finde på de af ham anviste steder, da åen befandtes så bred og dyb samme sted, at bunden ikke kunne nås og undersøges. Ligesom tiltalte Jens Christensen har forklaret, at intet menneske så ham eller vidste, at han var på »Lille-eng« i de dage, han opholdt sig i laden samme sted, andre end hans broder Niels Christensen, således har begge de tiltalte stadig benægtet at have enten medvidere eller deltagere i den af dem begåede forbrydelse og påstået, at navnlig Niels Christensens kone, deres moder og tjenestepigen på »Lille-eng«, samt afdøde Jens Christensens kæreste ikke havde nogen kundskab om forbrydelsen.

10.-2.-1845.

Overretten i Viborg stadfæster dommen.

I sagen imod morderne på »Lille-eng« er nu under 20. januar afsagt dom i overretten, der stadfæstede sættedommeren ved underretten, prokurator, hospitalsforstander Ostenfeldts dom, hvorefter Jens og Niels Chr. Christensen er dømt til at miste livet og lægges på stejle og hjul, samt med en liden forandring i erstatningssummens udredelse.

19.-3.-1845.

Skal mordsagen genoptages?

Mordsagen på »Lille-eng« har modtaget en uventet forøgelse, der muligt vil gøre en reassumtion²²) fornøden, idet morderne i disse dage har angivet flere personer som deltagere i eller tilskyndende til forbrydelsen, og hvorom det forhåbentlig vil lykkes den virksomme forhørsdommer at erhverve sikre resultater, hvilke vi derefter skulle søge at meddele.

16.-6.-1845.

Mordsag for højesteret.

I torsdags har højesteret påkendt den bekendte mordsag fra »Lille-eng«, under hvilken forpagter Niels Christian Christensen og stenkvikker Jens Christensen var sat under tiltale for at have dræbt Jens Christensen. Højesteret stadfæstede Viborg landsoverretts dom, ved hvilken de tiltalte var tilfunden at have deres liv forbrudt og lægges på stejler og hjul.

19.-6.-1845.

Mordstedet »Lille-eng« solgt.

Ejendommen »Lille-eng«, beliggende østen for Aalborg, er af hr. toldassistent Moser²³) solgt til hr. proprietær Lassen²⁴) til Mariendal²⁵) for 3100 rbd. foruden besætning, samt en ladebygning, som sælgeren har forbeholdt sig.

4.-8.-1845.

Kongen griber ind i mordsagen.

De domfældte mordere på »Lille-eng« Jens Christensen og Niels Christian Christensen, der er tilfundet at have deres liv forbrudt og lægges på stejler og hjul, er ved allerhøjeste resolution fritaget for den dem ved højesterets dom tilfundne straf af at lægges på stejler og hjul, imod at de forøvrigt lider efter dommen.

27.-8.-1845.

Tusinder overværede henrettelsen på »Lille-eng« i morges.

I morges kl. 6-7 foretoges på en parcel af »Lille-eng« her i nærheden henrettelsen af de tvende mordere, brødrene Niels Christian Christensen og Jens Christensen, der havde udøvet det bekendte atroce mord på ejendoms indsidder, Jens Christensen. Henrettelsen foregik hurtigt, efter at herredsfoged, hr. kanceliråd Wølfferdt²⁶) havde oplæst domskonklusionen og præsten hr. pastor Bruun²⁷), endnu forsøgt at forberede forbryderne på den snare indtrædelse for en højere dom. Den

førstnævnte af morderne, som ikke havde været den egentlig manddraber, men dog mordgerningens hele ophav og middelbare fuldbyrder, havde kun svagt været af påvirke af den religiøse forberedelse og viste endnu til sit yderste en stærk forstokkethed i synden, hvorimod den anden broder, der i det hele ved forbrydelsen mere havde prisgivet sig som værktøj for den første, viste fremtrædende tegn på anger og lidelse.

En meget stor menneskemængde, som det siges: flere tusinde, havde indfundet sig for at bivåne retfærdighedens blodigtadvarende skuespil.

28.-8.-1845.

De henrettedes blod efterspurgt som lægemiddel.

Som det erfares var dog den i gårsavisen omnævnte hovedmorder Niels Christian Christensen på sin sidste vej mere bevæget og underholdt sig navnlig med sjælesørgeren meget om sine efterladtes fremtid og ønsket om, at hans barn²⁸⁾ måtte opdrages til at blive et bedre menneske.

Den vederstykkelige og enfoldige overtro om benyttelse af de henrettedes blod, som middel mod slag søgte også her at gøre sig gældende, men forhindredes i udførelsen ved den af kaptajn v. Loventzen²⁹⁾ kommanderede militærkordons³⁰⁾ konduite, idet denne ikke opløste sig om skafottet, før ligene var borttaget.

Denne autentiske beretning afviger på nogle punkter fra såvel Herksinds erindringer som den stedlige tradition. Således angives stedet for de to drabsmænds henrettelser at være Galgebakken sydvest for Nr. Tranders. Hvad der så ellers menes med det. De dødsdømte blev jo ikke hængt. Alene af den grund kan der ikke være tale om en galgebakke. En sådan har forøvrigt aldrig eksisteret i den gamle Nr. Tranders kommune. Efter avisens fremstilling kan der ikke herske tvivl om, at dommen blev eksekveret på åstedet, altså på en parcel af gården »Lille-eng«, og da al ejendommens jord lå vest for Hadsundvej, må stedet søges dér. Det er efter al sandsynlighed gårdens

højeste punkt, hvor gartner Houmøllers hvide villa og drivhuse for et par år siden blev revet ned for at give plads for et moderne boligbyggeri. (Hadsundvej 86 og 86a.). Hadsundvejs højeste punkt på dette sted hedder Solbakken. Man kunne tænke sig, at navnet er opstået for at udviske mindet om den uhyggelige tildragelse for 125 år siden. Ældre er navnet i al fald ikke.

Herskinds bloddryppende beretning om mødrene, der sikrede sig blod fra de henrettede for dermed at helbrede deres syge børn, må efter det foreliggende reduceres til, at noget sådant blev forsøgt, men ikke gennemført på grund af soldaternes holdning.

Endelig vil traditionen vide, at brødrene efter henrettelsen blev begravet uden for det sydvestlige hjørne af Nr. Tranders kirkegård. Det må imidlertid anses for ganske udelukket, at det kan være rigtigt. Ganske vist omtales jordfæstelsen hverken i avisen eller i kirkebogen for Nr. Tranders sogn; men ser man på sagens gang gennem instanserne, må man indrømme, at retsreglerne blev overholdt til punkt og prikke, som loven foreskrev: Underret, landsoverret, højesteret og til sidst dommens forelæggelse for kongen. Lige så naturligt har begravelsen fulgt gældende lov, og det betyder, at den har fundet sted i overensstemmelse med kirkeritualet af 25. juli 1685, hvori det var påbudt, at alle henrettede og selvmordere for fremtiden skulle begraves i indviet jord — altså på kirkegårdene — men »i stilhed«. Det vil i denne forbindelse sige uden kirkelige handlinger. Disse bestemmelser var gældende, til straffeloven af 10. februar 1866 trådte i kraft den 1. juli samme år. At avisen ikke omtaler begravelsesstedet er ganske naturligt, da alt skete i overensstemmelse med gældende lov og praksis. Lige så selvfølgelig tier kirkebogen, thi begravelse »i stilhed« var kirke og præst uvedkommende. Derimod var det præstens pligt at berette de dødsdømte og at være til stede ved dommens fuldbyrdelse. Også denne side af sagen var lovformelig i orden i det foreliggende tilfælde.

Det er forståeligt, at det uhyggelige mord og de to henrettelser, som på det pågældende tidspunkt var noget meget usædvanligt, har sat sindene på egnen i stærk bevægelse, og derved givet stof til senere generationers noget overdrevne beretninger, som dog ikke er så fantasifulde, som man kunne have forventet.

- 1) »Lille-eng« var et mindre landbrug på mellem 15 og 20 tønder land. Gården bestod af matrikelnumrene 9, 10 og 11 af Sohngaardsholm. Dens jorder lå samlet i en firkant mellem Hadsundvej, Mariendalsvej, Enghavevej og Thorsgade. Dog således, at grundene ud mod de tre sidstnævnte gader ikke hørte med. Af målebordsblad nr. 27 fra 1880 ses, at Lilleenghus lå ud til Hadsundvej, mens gården lå længere mod sydvest. Navn efter Sohngaardsholms lille eng i modsætning til de store enge ved Rørdal.
- 2) Hospitalsforstander Niels Ostenfeldt, f. 26.-2.-1797, d. 8.-6.-1875 havde taget juridisk embedseksamen i 1817 og var derefter herredsfuldægtig i Vestervig, Grenå og Kjær herred, før han kom til stiftskontoret i Aalborg som fuldægtig. Fra 1839 til sin død var han forstander for Aalborg Stiftshospital, det nuværende Aalborg Kloster.
- 3) Kanceliråd C. G. Lyngge var byfoged i Nibe og tillige herredsfoged i Fleskum og Hornum herreder fra 1831 til 1849. Derfor sorterede sagen under ham, men da hna havde bopæl i Nibe, forstår man så godt, at han helst var fri for sagen. Nr. Tranders med flere sogne blev da også 6.-11.-1844 lagt under byfogeden i Aalborg.
- 4) Jens Christensen, født i Understed ved Sæby den 1. dec. 1805. Forældrene, Chr. Christensen af Nørvang og hustru Ane Jensdatter. (Understed kirkebog).
- 5) Niels Christian Christensen, født samme sted som broderen den 9. maj 1817. Forældrene, afdøde Chr. Christensen smed i Nørvang og hustru Ane Jensdatter. (Understed kirkebog).
- 6) Den myrdede Jens Christensen var født i Vester Hassing den 12. september 1812 som søn af Christen Trankjær på Remen og hustru Johanne Andersdatter. (Vester Hassing kirkebog).
- 7) Peder Nielsen Davidsen født 1793 i Sæderup, Nøvling sogn. Prokurator ved underretterne i Aalborg stift og amt. Bopæl i Aalborg. Død 25.-3.-1850.
- 8) Joen Larsen Møller født 10.-2.-1799 i Lindholm, hvor faderen var gårdmand og møller. Prokurator ved underretterne i Aalborg stift. Død 26.-6.-1859.
- 9) Bodil Marie Povlsdatter blev viet i Nr. Tranders kirke den 14. januar 1844 til Niels Christian Christensen. Forlovere, købmand Palludan i Aalborg og gårdmand Chr. Pejstrup i Sdr. Tranders Hedegaard. (Nr. Tranders kirkebog).
- 10) Ane Jensdatter, der som enke havde ophold hos sønnen på Lille-eng.
- 11) Hun boede i Kjærsholm Vejrmøllehus. Den 29.-2.-1843 fødte hun en datter. Som barnefader udlagde hun gårdmand Christen Dahl til Rørdal. Pigen fik navnet Christiane Christensdatter og blandt fadderne ved hendes dåb var Niels Chr. Christensen af Lille-eng. (Nr. Tranders kirkebog).
- 12) Sognefogeden i Nr. Tranders var gårdejer Peder Jensen Lundby. Han har været syg og derfor haft medhjælper med; thi i følge Nr. Tranders kirkebog døde han den 7. september 1844 af leversyge 48½ år gammel.
- 13) Stiftsfysikus Carl Ludvig Speyr født 22.-5.-1798, død 23.-6.-1860. Stiftsfysikus i Aalborg 1842—1860.

- 14) Distriktslæge Hermann Treschow Zimmermann født 19.-8.-1812, død 15.-10.-1874. Konstitueret distriktslæge i Fleskum herred 1840—1847.
- 15) Der burde have stået: Efter conclusionen in viso reperto. Frit oversat: Efter det stedfundne ligsyn.
- 16) Ormholt mølle var en vandmølle, der hørte under hovedgården Ormholt i Torslev sogn i Vendsyssel. Den ejedes fra 1827 til 1868 af Hans Chr. Bruun.
- 17) Kringelhede, en gård i Albæk sogn i Vendsyssel. Til gården hørte en vandmølle, som i 1837 blev erstattet af en vindmølle. Den ejedes fra 1820 til 1845 af Severin Fischer.
- 18) Hejselt en gård i Torslev sogn Vendsyssel. Det omtalte hus har vel hørt til denne gård.
- 19) Fra Gåser var der forbindelse til mundingen af Gudumholm kanal med robåd.
- 20) Åen er Vor å.
- 12) 1 specie, en sølv mønt af 2 dalers værdi.
- 22) Genoptagelse.
- 23) Peter Vilhelm Moser død 17.-12.-1861 57 år gl. i Aalborg.
- 24) Peder Thøgersen Lassen f. 1791, d. ugift 1855.
- 25) Øster Mariendal var en gård, der lå på østsiden af Hadsundvej omtrent ved bybussernes garageanlæg. Dens oprindelige areal lå i trekanten Filstedvej, Hadsundvej til Irmavej og en linje herfra til Filstedvej. Det tilhørte oprindeligt præsteembedet i Nr. Tranders.
- 26) Byfoged Christian Heinrich Wølfert f. 1787, d. 6.-4.-1852. Byfoged i Aalborg fra 1833 til 1847. Ved omlægning af jurisdiktionerne den 6. november 1844 blev han tillige herredsfoged i en del af Fleskum herred, derfor var han med ved henrettelsen i 1845, men ikke dommer i 1844.
- 27) Pastor Carl Bruun født i Aalborg 19.-2.-1805, d. 4.-5.-1883. Residerende kapellan ved Vor Frue kirke i Aalborg og sognepræst til Sdr. Tranders fra 23.4.-1837 til 23.-9.-1846. Egentlig skulle sognepræsten til Vor Frue kirke og Nr. Tranders have berettet de to mordere, men embedet var vacant, idet provst Hertel fratrådte embedet den 4. august 1845. C. B. blev kapellan og siden sognepræst ved Garnisons kirke i København. Sidst var han provst i Hammer og Tybjerg herreder.
- 28) Niels Christian Christensens og Bodil Marie Povlsdatters barn hed Povl Christian Nielsen og var født 15.-8.-1844. I Nr. Tranders kirkebog er tilføjet: Moderen var inden introduktionen kunne finde sted til forhør i retten i anledning af et mord begået på »Lille-eng«.
- 29) Kaptajn v. Lorentzen var kaptajn ved 11. batallions 1. kompagni indtil 25.-5.-1848, da han under treårskrigen blev overflyttet til en anden hærafdeling.
- 30) Den kæde af soldater, som af sikkerhedsgrunde omgav skafottet, mens henrettelsen fandt sted.

Nogle minder om Hans Peter Barfod og det Barfodske hjem

Indledning

Af Johannes E. Tang Kristensen.

»Nogle Minder optegnet til Mollys Fødselsdag 2. Februar 1931« er titlen på et beskedent privattryk skrevet af Anna Tang Barfod, datter af hospitalsforstander ved Aalborg Stiftshospital Hans Peter Barfod (1834—92).

For at forstå titlen ret må det oplyses, at Hans Peter Barfod havde otte børn, hvoraf Molly Elise Tang Barfod var den tredje i rækken og Anna Tang Barfod den fjerde. Molly, der døde i 1929, havde i sit testamente bestemt, at størstedelen af de penge, hun ejede, skulle anvendes til et familielegat, således at renterne skiftevis skulle udbetales til en af hendes søskende. I 1931 tilfaldt renterne Anna Tang Barfod, og hun benyttede pengene til udgivelsen af ovennævnte skrift. Anna Tang Barfod skildrer heri levende og interessant familielivet i den Barfodske familie i Aalborg og København.

Skriftet er trykt i et meget lille oplag og kun uddelt til den nærmeste familie. Det er derfor ukendt udenfor familie kredsen — ja ikke engang de stedlige bibliotekers lokalhistoriske samlinger har et eksemplar.

Over halvdelen af skriftet omhandler familielivet i Aalborg, og da der af familien er givet tilladelse til offentliggørelse af dette afsnit i »Fra Himmerland og Kjær Herred«, og der ydermere er stillet et ukendt billedstof til rådighed, har redaktionsudvalget besluttet at aftrykke det.

Da der i familiememoirerne ikke siges meget om H. P. Barfods liv og syslen, vil det være nødvendigt som baggrund for disse at give et kort rids heraf.

Hans Peter Barfod.

Fot. A. Lønborg, København, 1886.

Hans Peter Barfod fødtes 11. maj 1834 i Køge, som søn af købmand, senere toldbetjent i Bandholm Christian Severin Barfod (1804—57) og Johanne Marie Grouleff (1810—74).

Forældrenes trange kår og sønnens levende optagethed af forskelligeartede interesser gjorde ham vejen til en fast stilling i livet meget vanskelig. 1840 kom han til København med forældrene og gik i Melchiorsskole. Fra 1844 var han i huset hos sin farbroder Magnus Kruse Barfod, der da var sognepræst i Ryde ved Holstebro. Han var 1848—50 discipel i Nykøbing lærde skole og havde allerede dengang interesse for litteratur, personalhistorie og historie i almindelighed. 1850—52 var han kontorist på Bådesgård gods. Han opholdt sig derefter i København og tog dansk juridisk eksamen 1854. Fra 1855—61 var han 2. fuldmægtig hos by- og herredsfogden i Nykøbing S. Samtidig søgte han ad forskellige veje at skaffe sig et dybere livsindhold, syslede med poesi, statistik, topografi o. s. v. og var desuden stærkt optaget af religiøse spørgsmål, der rejste sig omkring Grundtvig og Kierkegaard.

Ved privat understøttelse fik han 1860 lejlighed til at foretage en rejse i Tyskland og Schweiz. Indtryk fra denne fremkom i et skrift »Efter en Rejse«, der udkom på Karl Schönbergs forlag 1861. Den synes noget ujævn i kompositionen. Over 100 sider omhandler byen Heidelberg, dens sagn og historie, mens rejsen træder for meget i baggrunden. Beskrivelsen af turen med hestevogn over St. Gothard er et tidsbillede af blivende værdi.

Efter opfordring fra Aalborg overtog han 1861 udgivelsen af et nyt nationalliberalt blad »Aalborgposten«, der skulle modarbejde Bernhard Rees bekendte organ Aalborg Stiftstidende. Herved fik han mange vanskeligheder at kæmpe med, og 1864 måtte han afhænde bladet. Da han således stod uden livsgerning, tilbød biskop P. Chr. Kierkegaard ham 1865 foreløbig plads i sit hus for at han kunne ordne broderen Søren Kierkegaards efterladte papirer. Dette førte til, at han samme år blev biskoppens amanuensis og stiftskasserer, i hvilken stilling han forblev også hos biskoppens eftermand. 1869—77 udgav han med stor omhu, men under en del modstand Søren Kierkegaards »Efterladte Papirer« for årene 1833—47.

1875 blev han tillige hospitalsforstander ved Aalborg Stiftshospital, hvilken gerning han både i forholdet til de gamle i hospitalet og til den ærværdige stiftelse omfattede med den største interesse.

1878 tog han den opgave op at tilvejebringe en kyndig restaurering af det gamle Helligåndskloster. Herom gør han rede i et lille skrift med titlen »Om Aalborgs HelligAands-Hus: Det nuværende Hospital. Et Par Meddelelser i Anledning af Restaureringen i Sommeren 1878«. Det var en meget omfattende restaurering, men den tilstræbte mere at sikre de bestående bygninger fra forfald end at føre dem tilbage til deres oprindelige skikkelse.

I forhallen opsattes ni marmortavler med inskriptioner om klosterets historie.

De hvælvede rum forsynedes med dekorationer og billeder i kalkfarver. Dekorationerne i hvælvingerne blev udført efter anvisning af arkitekt Frits Uldall, Randers.

Billederne på væggene forestillede scener fra klosterets historie. Tegninger hertil samt til andre figurbilleder blev udført af billedskærer Fjeldskov, men selve billederne blev malet af brødrene Lindstrøm i Randers.

Hele denne herlighed af billeder og dekorationer, som ikke havde nogen kunstnerisk værdi, er ved en senere restaurering helt udslettet.

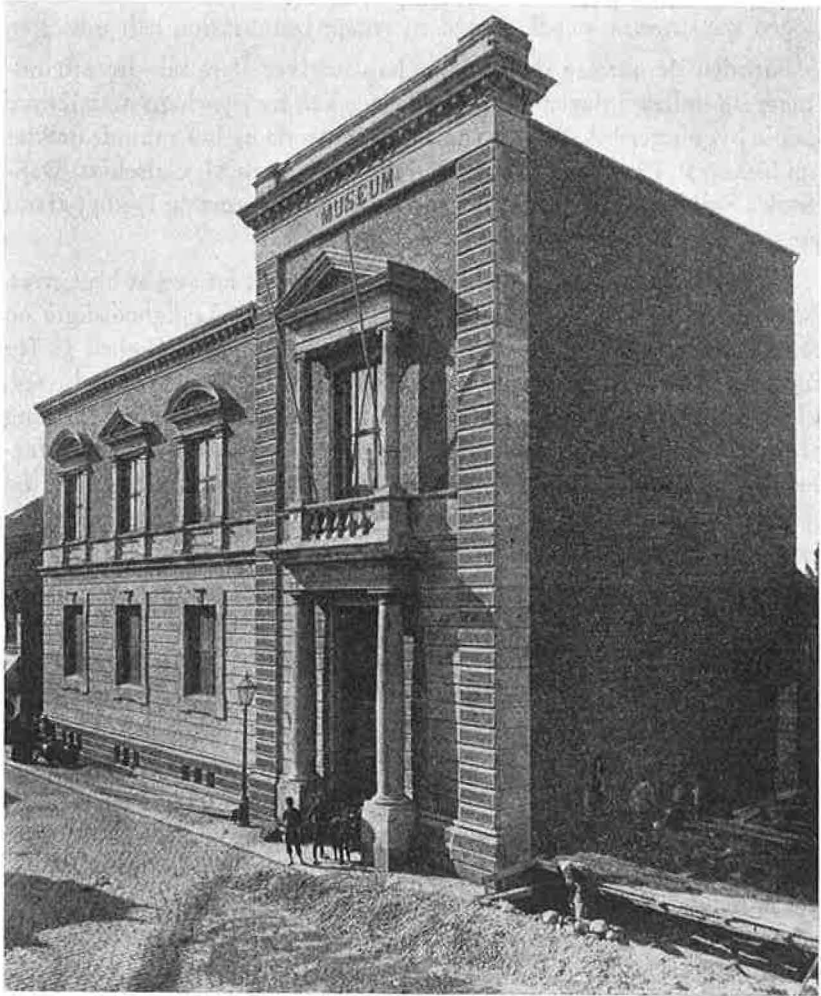
Foruden de nævnte skrifter har han udgivet flere mindre afhandlinger og indlæg i dagens spørgsmål. Der kan nævnes hans artikler om gamle bygninger i Aalborg i *Illustreret Tidende* og hans mindeartikler om biskop P. Chr. Kierkegaard. Til det store værk *M. Galschiøt: Danmark i Skildringer og Billeder 1887* skrev han et stort og fyldigt afsnit om Aalborg, Himmerland og Landet mod Øst.

H. P. Barfod havde let ved at skrive vers — og let ved at begejstres. Allerede 1858 som 24 årig lod han en samling »Lejlighedsdigte og Smaaavers« trykke, og senere hen lod han ikke nogen lejlighed gå fra sig uden at få skrevet en lille sang et lille digt: til venners fødselsdage, til sin kones og sine børns festdage, til nytårgaver og lotteri. En gang sad han i den ene ende af landet, festen stod i den anden, han forfattede sit hyldestdigt, lod det telegrafere til byen, hvor festen stod, og formåede den stedlige bogtrykker til at trykke det og sende hædersgæsten et passende oplag.

Historie og i særlig grad Aalborgs historie havde H. P. Barfods store interesse. Man ser det af indholdet af hans bibliotek — sjældne topografiske skrifter eksisterer den dag i dag med Barfods karakteristiske autograf.

Han var den bærende kraft, da en kreds af Aalborg-folk i foråret 1863 dannede en komite til oprettelse af et historisk museum i Aalborg. Komiteen var så arbejdskraftig, at museet kunne åbne samme år i et par værelser i Nørregade, men selv om museet flere gange flyttede til andre lokaler, blev forholdene dog ikke gode, før en selvstændig museumsbygning kunne se dagens lys.

Brænderiejer Harald Jensen, der var Kunstforeningens formand, og H. P. Barfod, der stod for det historiske museum, begyndte da et arbejde for opførelse af et selvstændigt museum. Det lykkedes at skaffe så mange midler, at byggearbejdet på et nyt museum kunne sættes i gang den 10. juli 1878. Grundstenen blev nedlagt af borgmester, etatsråd Georg A. R. Stricker. Museet stod færdigt i juli 1879, og både Historisk Museum og Kunstmuseets samlinger kunne bringes på plads. H. P. Barfod var Historisk Museums formand.

Aalborg Museum.

Fot. Gotfred Jensen 1879.

Den 24. september 1868 blev han viet til Marie Cathrine Tang, født 9. marts 1840 på Nørre Vosborg, datter af etatsråd, godsejer Andreas Evald Meinert Tang til Nørre Vosborg (1803—1868) og Marie Elise (kaldet Molly) Fenger (1807—1885).

Vielsen blev foretaget i Ulfborg kirke af biskop P. Chr. Kierkegaard. Hans tale ved denne lejlighed »Tale ved Indvielsen af et Ægteskab« udkom på tryk i 1869.

I ægteskabet var 8 børn:

1. Johanne Marie Tang Barfod, født 1869 på V. Ladegård, død 1948.
2. Andreas Evald Meinert Tang Barfod, født 1871 på V. Ladegård, død 1872.
3. Molly Elise Birgitte Tang Barfod, født 1873 på V. Ladegård, død 1929.
4. Anna Tang Barfod, født 1875 på V. Ladegård, død 1957.
5. Peter Christian Kierkegaard Tang Barfod, født 1876 i Klosteret, død 1967.
6. Aage Immanuel Tang Barfod, født 1878 i Klosteret, død 1956.
7. Povl David Tang Barfod, født 1881 i Klosteret, død 1968.
8. Peter Noe Andreas Tang Barfod, født 1883 i Klosteret, død 1952.

Nogle minder optegnet til Mollys fødselsdag 2den februar 1931

(Kun det afsnit, der omhandler Aalborg, er aftrykt).

Fars og Mors Bryllup stod den 24. September 1868 i Ulfborg Kirke. Med fire Heste for Vognen var Bruden kørt til Kirke; men alle de andre storstiledede Planer, som af Bedstefar var udkastet for denne Fest, kom ikke til Udførelse. Vel var Kirken smykket til Bryllup; men Alterlysene bar endnu Sørgefloret fra Evald Tangs Begravelse, som havde fundet Sted den 18. August.

Biskop Kierkegaard forrettede Vielsen og talte over Teksten: »Alle Herrens Stier er Miskundhed og Sandruhed mod dem, som bevarer hans Pagt og hans Vidnesbyrd« (Dav. Slm. 25,10).

I Løbet af Aarene 1869—83 fødte Mor 8 Børn. Den næstældste »lille Evald«, som vi Børn var vænnet til at kalde ham, døde som ganske lille Dreng. Vi kendte kun hans Grav paa Aalborg Kirkegaard. Men vi hørte vore Mostre fortælle om Mors Sorg over hans uventede Død, som indtraf under et Ophold på Nørre Vosborg, og hvordan Sorgen ikke lod sig stille, før Far var ankommet til Vosborg; *han* kunde trøste og berolige Mor, medens de ene vandrede sammen op og ned ad den lange Gang i søndre Hus.

4de September, Søndag Aften, 1892 døde Far pludseligt. Da syntes Mor atter, hun var utrøstelig, skønt Slægt og Venner gerne vilde trøste. Men hun havde endnu sine syv Børn; og de trængte saa godt som alle til hende; hun havde altsaa noget at leve for; og dette førte hende ud af Sorgen og atter ind i et virksomt og dygtigt Liv — saadan som det var hende naturligt at leve. Hun fik Lov at beholde sine syv, indtil hun selv 2den Marts 1928 lukkede sine Øjne for sidste Gang paa denne Jord. Da var hun næsten 88 Aar gammel. I 36 Aar havde hun overlevet sin Mand; i de sidste 21 Aar havde *Molly* været hendes daglige Medhjælp i Hjemmet; i de sidste Aar hendes Øje, Haand og Øre; takket være Molly, havde Mor en lykkelig Alderdom!

Men fem Fjerdingaar efter, at vi sagde Mor Farvel, kom der Bud efter en af »de syv« — og det blev *Molly*. Hun var den Gang 56 Aar gammel. Ogsaa hun døde under et Ophold paa Nørre Vosborg.

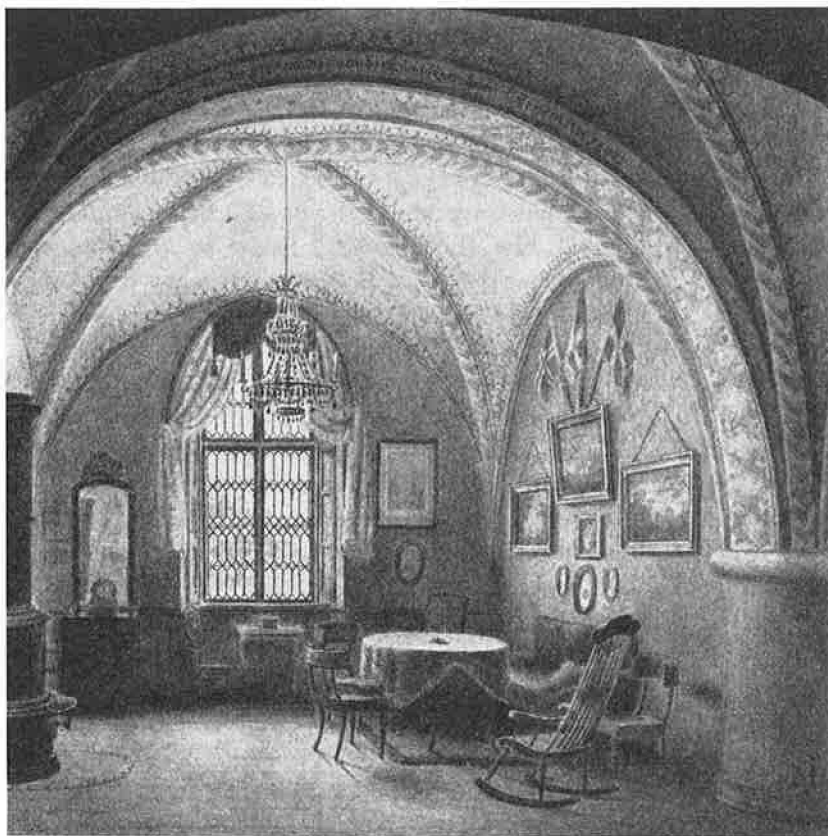
Molly var — som Fars og Mors tredie Barn — født den 1ste Februar 1873. Da boede Far og Mor i det lille Hjem paa »Ladegaarden« i Aalborg, som Johanne endnu kan erindre. Paa Mors Fødselsdag, den 9ende Marts 1873, blev Molly døbt og fik i Daaben Navnet: *Molly Elise Birgitte Tang Barfod*; hun var med de første Navne opkaldt efter Bedstemor paa Nørre Vosborg, og det tredie Navn skulde minde om den hellige Birgitte, hvis Navn er knyttet til den 1ste Februar. Daaben fandt Sted i Budolfi Kirke, og den smukke Daabskjole, som Mor havde broderet til Johanne, hendes første Barn, blev ogsaa brugt den Dag — som den senere er brugt ved enhver Daabshandling i vor Familie. Sine Faddere blev Molly altid ved med at betragte som sig særlig tilegnede.

Knap 2 Aar gammel blev Molly ved Juletid 1874 meget syg; hendes Liv var alvorligt truet. Men det skete, at Krisen blev overstaaet, just som jeg Nytaarsdag 1875 let og hurtigt kom ind i Verden. Mor klappede i Hænderne ved min Ankomst, og vore lykkelige Forældre syntes, de fik 2 smaa Piger paa een Gang. At Molly saaledes var i sin spæde Barndom vendt tilbage fra Døden til Livet, glemte Far aldrig; ofte talte han med Taknemmelighed om dette, at Gud anden Gang gav Molly til Forældre og Hjem; det var, som omfattede Far hende af den Grund med særlig stor Kærlighed.

I 1876 flyttedes vort Barndomshjem til Klosteret i Aalborg, det gamle Helligaandshus — Hospitalet kaldtes det og benyttedes som Fribolig for gamle Mænd og Kvinder. Der var ialt 81, husker jeg. I 16 Aar beklædte Far Embedet som Forstander i Hospitalet, hvis Indvaaneres Ve og Vel laa ham stærkt paa Sinde; men samtidig fortsatte han sin Gerning som Stiftskasserer og Amanuensis for Biskoppen i Aalborg Stift; baade Biskop Kierkegaard, Lind og Skousboe blev efterhaanden hans foresatte. Paa Bispekontoret tilbragte Far daglig flere Timer; men hjemme i Hospitalet arbejdede han ogsaa daglig paa sit Kontor, hvis Vægge dækkedes af høje Bogreoler. — Saa godt som hele den sydlige Fløj af Hospitalets fire Længer, der omgav den store Gaard, var indrettet til Bolig for Forstanderen, og lidt af østre Fløj hørte med.

Til dette Sted knytter sig alle vore Barndomsminder, og dér kom vore fire Brødre til Verden. Den udstrakte Lejlighed gav rummelig

Plads til den voksende Familie. At »Forhallen« og nogle af vore Opholdsværelser i Husets underste Etage havde hvælvede Lofter og spidsbuede Vinduer og Døre, gav os, som vi voksede til, en Følelse af, at vort Hjem var noget for sig selv, og Have og Gaard, Kælderen og hele det udstrakte Bygningskompleks ydede os baade Sommer og Vinter en herlig Tumbleplads for vore Lege, som til Tider var ret fantastiske og ofte nødvendiggjorde forskellige Forklædninger. Jeg mindes en Tid, da Molly og jeg var af den Opfattelse, at man var fuldtud forklædt som Mand, naar man afførte sig alle Skørter, hvorved ganske vist ogsaa et Par hvide Benklæder kom til Syne; Tunger, Blonder og lignende umandige Prydelser kunde man ri op, hvis der var Tid at ofre paa saadanne Petitesser; men det var der sjældent. Føjedes der til disse Permissioner en af Drengenes blaa Bluser, var man Matros og sluttede sig i denne Forklædning en mørk og kold Vintermorgen, da dybe skygger saas i den maanebelyste Gaard, til det Optog, som med Fastelavnsris i Hænderne foretog den aarlige Runde mellem Hospitalets gamle Beboere, hvor mange Boller vankede. Naar vi bevæbnede med de Spyd og Skjolde, som Far havde ladet lave til os, legede Optrin af Ingemans Romaner o. lign., var vort Udstyr knap saa enkelt. Der var ogsaa Perioder, hvor Kammerater fra Skolen — Signe og Ninna Repsdorph og Ingeborg Schiørring, — mødte tidligt paa Eftermiddagen for at slutte sig til den Røverbande, som havde sit stadige Tilhold i den store hvælvede Kælder under vestre Hus, et lille særligt udskilt Rum var Røverhulen, og her blev der mange Efteraarsdage lagt Raad op om fælles Bedrifter. Som et Minde om, hvorledes Far prøvede paa at tage Del i vor Leg, gemte jeg i mange Aar et Trudselsbrev skrevet med rødt og sort Blæk, som engang fandtes i vort hemmelige Gemme i Muren i Røverhulen. Inden Døre øvedes om Vinteren i Spisestuen undertiden en spændende Leg; naar Vinduesskodderne lukkedes, og der overalt herskede et ægyptisk Mørke derinde, gjaldt det om, at Deltagerne, som alle i Tavshed krøb lydløst om paa Gulvet i Mørket, skulle fuldstændig undgaa at røre ved hverandre; men Legen blev gerne pludselig brutalt afbrudt ved, at en af de voksne traadte ind med en tændt Lampe, der brat afslørede alle de af Mørket skjulte kravlende Skikkelser. — Ved en saadan Lejlighed følte de voksnes Nærværelse overordentlig ubejlig; men naar vi i Vinterdagens Mørkningstime samledes foran Dagligstuekakkellovnen, fra hvis Spjeld et

H. P. Barfods dagligstue. Tegnet af Morten Jepsen 1882.

flakkende Lys kun delvis belyste de paa Gulvet spredte Grupper, og Mor vandrede op og ned ad Gulvet med den yngste paa Armen, syngende »Vesle Hans i Skoven vandrer ufortrøden . . .«, da hengav man sig uforstyrret til Følelsen af det hjemlige Samværs Hygge og Trygheden ved Mors Nærværelse. Og medens man stirrede ind i det røde Ildøje fra Kakkelovnens Spjeld, lyttedes der til Sangens mange Vers, indtil Mor naaede Slutningen: »Ak, mit Barn, din Kærlighed er den Ild, jeg varmes ved, min Vinter gør til Sommer *). Samme hyggelige

*) Henrik Wergeland.

Følelse af Hjemlivets Fællesskab hvilede ogsaa over det Samvær i Dagligstuen, som senere prægede vore Vinteraftener, naar vi Pigebørn sad hver med sit Haandarbejde, medens Dickens eller Jonas Lies Bøger læstes højt; og den kulminerede paa Juleaften, naar vi alle slog Kreds om det store Juletræ, der stod under »Billedstuens« Hvælvinger, til hver Side spejlende sine mange Lys i de store Vinduers mange, smaa blyindfattede Ruder. Gaverne laa der paa Bordenes hvide Duge rundt om i Stuen, ikke blot fra Far, Mor, Faster og alle Søskende, men ogsaa fra Vosborg var der sendt Pakker, og det gav os alt sammen en Følelse af gode Menneskers kærlige Omtanke for os. Hvor var ikke alle Ansigter en saadan Aften straalende glade!

Paa Aarets mange Hverdage sad Mor som oftest hele Eftermiddagen stille paa sin bestemte Plads ved Sybordet i Dagligstuen, og der kunde vi sikkert finde hende, naar vi kom fra Skole eller søgte ind fra Legen i Sommerens Sol eller Vinterens Sne, fra Arbejdet i vor egen lille Have eller fra Gymnastikøvelserne i »Gyngestilladset« —, eller hvor man nu ellers havde anvendt sin Fritid. Hændte det en Gang, at man kom hjem fra Skolen og fandt Stolen ved Sybordet tom, kun Mors hvide Kappe og do. Forklæde laa paa Sædet, saa gik man med en Følelse af, at noget væsentligt var i Ulave, indtil Mor atter vendte hjem fra en Visit eller et Indkøb.

Ofte har jeg senere i Tankerne undret mig over den Ro, hvormed Mor lod sine større Børn uden Eftersyn strejfe om paa de ikke helt ufarlige Steder, som kunde opsøges; jeg mindes en aaben Loftsluge, hvorfra man til Tider saa ned i et svimlende Dyb, Svaletrappen, som førte fra Gangen ovenpaa og ned i Hønsegaarden — den var Alfarvej — og et gammelt Vaskested, som i flere Aar fra »de gamles Have« var frit tilgængeligt og aabent ud mod den forbiflydende Aa, indtil det omsider spærredes med en Mur. — Men Mor og Faster passede tilsyneladende uforstyrret deres Sytøj; i Dagligstuen syslede Mors travle Hænder med de mange Skjorter og det øvrige hvide Undertøj; i Spisestuen brugte Fasters rappe, øvede Hænder med Færdighed Naalen, Saksen og Pressejernet, naar Drengbukser tilvirkedes eller lappedes.

En Gang var dog hele Familien stærkt opskræmt, da det viste sig, at den toaarige Andreas en Hverdag Formiddag i et ubevogtet Øjeblik var forsvundet! Man ledte ude og inde, oppe og nede; men ingen

lille lyskrøllet Dreng var at finde. Far sendte Bud til Politimesterens Kontor for at bestille »Trommemanden« til at gaa gennem Byens Gader og efterlyse den lille bortløbne Fyr. — Trommemanden var en anselig Skikkelse med et stort Fuldskæg, som nu og da kraftigt rørte sin Tromme snart hist snart her i Byen for at bringe Stadens Borgere hurtigt Budskab om Auktioner, om bornholmske Silds Ankomst o. l. — Tænk, om vi Søskende, der sad i Skolen og passede vort Arbejde, havde hørt ham udenfor Skolens Vinduer raabe, at Andreas var blevet borte! — men det oplevede vi heldigvis ikke, for Far havde, før Planen kom til Udførelse, fra Politiet faaet Besked om, at Kalorius sad hos en Rullekone i »Kattesundet«. Hun havde truffet den grædende Dreng, trøstet ham med en Kage og ladet ham sidde og se paa Rullen, hvis store Hjuls stadige Bevægelser optog ham; det mindede om en Mølle. Senere omtalte han dette sit Flugtforsøg som et Besøg hos »Damen med Mønden«: det varede nemlig temmelig længe, før Andreas opøvedes til at sige *i*; og hans Søskende fandt det derfor stundom fristende at bede ham synge: »Flyv, du lille Lærke, løft din Sang osv.«, en Tekst, som fik en forunderlig Form i hans Mund, der paa dette Tidspunkt forvandlede alle Sprogets l'er til n'er. —

Sad Mor ikke ved Sybordet, var hun ofte at finde ved Skrivebordet i Kabinettet, bøjet over Husholdningsregnskabet, som krævede mange Overvejelser og stor Paapasselighed, for at Budgettet skulde slaa til; det gjaldt baade Maden, Klæderne og Fødtøjet til den store Flok. Og selv om alt regnedes meget nøjagtigt ud, saa gik der dog i Aarenes Løb ikke saa faa Penge gennem Mors »Husholdningspung«; og mange Gange har hendes Nøgleknippe raslet ved Skrivebordsskuffen, hvor den tredelte Husholdningskasse havde sin Plads. Om Lørdagen gik Faster paa Torvet, hvor der foretoges Indkøb for hele Ugen; og det var interessant, da man endnu var saa lille, at ingen Skolepligter tyngede, at gaa med Faster paa Torvet og se de lange Rækker af Boder, hvori alt det dyre Kød fandtes, hvoraf Faster — hos en Mand, der var præget af mørk Alvor — gjorde sit Udvalg for senere hjemme at forvandle det til de Retter, som dog efter vor Smag i Velsmag langt fra kunde maale sig med Lørdagens Æbleskiver eller Pandekager. — En af de gamle Mænd i Hospitalet, Hansen, havde det betroede Hverv hos »Bager Ravnkilde i Strandstien« at hente de store ottepunds Rug-

brød, Sigtebrødene og Tvebakkerne, som anvendtes i Husholdningen. Men Mælken bragtes os lige til Døren af »Mælkemanden« Thomsen, der hver Morgen rullede ind i Hospitalets Gaard med sin lille Enspænder; hans energiske og hastigt gentagne Banken paa Spisestuens Køkkendør har mange Gange forstyrret den hjemlige Morgenandagt; han kunde ikke oppebie, at Far bad Fadervor til Ende, end sige, at vi naaede til Slutningen af et Salmever som »Det koster ej for megen Strid en himmelsindet Kristensjæl at blive.« *Han* stred for at komme af med sin Mælk, men var for Resten ogsaa noget tunghør og vidste maaske ikke, hvilken Forstyrrelse han voldte. Forøvrigt havde Manden ogsaa travlt, for rundtom i Hospitalet ventedes han af de gamle Koner, som stod parate hver med sin lille Kande eller Krukke for at købe Mælk til deres Mad. Den tilberedte de hver især i det store fælles Køkken, som fandtes paa hver Gang. Paa det store Ildsted under den aabne Skorsten, hvor »Gangkonen« havde tændt op, gjaldt det for hver enkelt om under sin lille Potte at samle saa mange gode Gløder som muligt. Det kunde friste til lidt Røveri fra nærmeste lille Gryde; men man holdt af det saaledes og savnede Ildstedet, da Far senere lod Komfurer opsætte i Stedet for de aabne Ildsteder under Skorstenene. Køkkenerne var forøvrigt rummelige, lyse Rum med hvidskurede Borde og do. sandstrøede Gulve; og i hvert Køkken stod en stor kobberkedel med en lang Tud, som var forsynet med en Hane; disse Kedler var vel oprindelig bestemte til at koge Vand i, men i vor Tid brugtes de kun til Pryd og var altid skinnende blanke. — I Køkkenet raadede Gangkonen, og de gamle kom vel kun derned, naar Middagsmaden m. v. skulde laves. De boede gerne tre sammen i hver Stue; den sidst ankomne fik Pladsen ved Døren, hvor ogsaa Kakkelovnen stod; Pladsen i Stuens anden Ende, ved Vinduet, var nok den bedste, og midt imellem havde den tredie sit lille Omraade. Ægtefolk boede sammen i »det nye Hospital.« Hver Søndag gik Far rundt paa Besøg hos alle de gamle, og Mor tilsaa de enkelte syge. Vi Børn, som vist altid var paa Færde alle Vegne, gjorde hyppige Besøg hos vore gamle Venner og kendte de fleste ved Navn; mange ser jeg i Tankerne for mig: den svære Jomfru Andrea Kjølby, som hvert Aar lavede vore Fastelavnssris, hun var Præstedatter, kaldte Andreas »lille Navne« og forærede ham paa denne Konto mange Pebermynter, Jomfru Caroline Fris, som

var ungdommelig nok til at anskaffe »forlorne Tænder«, men generedes af at have dem i Munden og derfor oftest gik med dem i Haanden i Stedet for; hendes Stuefælle »Ludvigsen« plagedes af ondt Lune. Gamle Barber Simonsens Kone lavede Overskæg til os, naar vi Børn spillede Komedie; Jomfru Raaschou »udhuggede« Ligtøjet, som der blandt saa mange gamle tit var Brug for; »Skagens Md. Lassen« havde en Datter gift med Ejeren af Skagens Hotel og forærede os engang en stor Havtorsk, som hun naturligvis selv var med til at spise hos os. Alexandersen bar vist i Grunden et finere Navn, som tydede paa en fornem Herkomst; lidt forvirrede var hans Begreber, men vi fandt ham ofte meget underholdende. Md. Nielsen og Md. Pandrup var Gangkoner i vestre Hus; den sidste kom engang, da hun pudsede Vinduer i 2den Etage og i den Anledning var gaaet ud paa »Solbænken« uden for Vinduet, til at trykke det Vindue til, som hun var gaaet ud af; hun tilbragte angstfuldt en rum Tid, staaende der oppe i den betydelige Højde, med Fødderne paa den smalle, skraanende Kant, klammerende sig med de gamle Fingre til Vinduets Hængsel, indtil omsider Folk fra en Naboejendom hørte hendes Raab, løb over til os og vakte Anskrig. Af Glæde over Pandrups Frelse gav Far et Kaffegilde for alle de gamle i vestre Hus. — Jeg mindes ogsaa den milde Jomfru Kjersgaard, »Lassen med de blaa Brillen«, Væver Kastner, »døve Jens«, den døvstumme Pige, Md. May — og mange flere.

Særlig interessant var det at aflægge Besøg i »Spindestuen«; jeg ser endnu tydeligt for mig de gamle Hænders rappe Tag med Karderne, hvorfra lidt efter Ulden i en hvid, blød Pølse lagdes ned i den Kurv, som stod paa Gulvet ved Siden af Stolen og efterhaanden fyldtes af saadanne hvide, bløde Pølser; jeg husker ogsaa den hyggelige Snurren af Rokken, der traadtes saa behændigt af en gammel Fod. Men mange var det ikke, der kunde spinde, og der blev stadig færre.

Det skete jo ikke saa sjældent, at Far fik Bud om, at nu var denne eller hin af de gamle sovet ind for bestandig. Saa *saa* man i den lille »Ligstue«, som Far havde ladet kønt indrette i nordre Hus, paa Baaren i Baggrunden af Rummet Formen af en ubevægelig Skikkelse, som var dækket af et hvidt Klæde; og senere var en af Snedker Løgtholdts Kister stillet frem midt i Ligstuen, og der laa den døde, iført det hvide Ligtøj, med hvide Bomuldshandsker paa Hænderne og

et lille hvidt Stykke over Ansigtet. »Vil I se hinner?« kunde saa Gangkonen spørge; og vi stod højtideligt stille og saa de gamle, stivnende Træk.

Ret tidligt var vi begyndt paa vor Skolegang. Den allerførste Grund lagde Mor vist selv; jeg mindes i hvert Fald tydeligt Mors højre Haands sikre Greb om et Griffel og det faste Tryk, hvormed den venstres Fingre fastholdt Linialen i dens rette Stilling, naar man skulde lære at slaa Linier paa en Tavle; og jeg ser Mors Forskrift til venstre paa Tavlen. Om Johanne's første Skolegang hos Frk. Bierberg sammen med den jævnaldrende Veninde Camilla Krieger Hansen, har jeg hørt fortælle; men jeg erindrer intet derom. Mollys Skolegang markeredes for mig ved Tilsynekomsten af en grøntbroderet Javakannevas Skoletaske med Skulderrem, som Mor havde lavet. Imidlertid fortsatte jeg endnu et Aarstid uhindret Legen med Peter Christian og Aage i de skønne Formiddagstimer, som synes mig altid solbeskinnede og oplivet af Kaglen fra Høsegaarden, hvor man af FASTER kunde faa Lov til at kaste Byg ud til Hønsene. Men saa fandt Mor og Far det vel nødvendigt, at ogsaa Datter Nr. 3 betraadte Videnskabens Bane; og den femaarige Størrelse førtes op ad Klosterjordet o. s. v. til Frøken Mørchs Skole — udstyret med den nye Taske, som af Mors Hænder var smukt prydet med mørkerøde broderede Blade. Paa Tasken var yderligere syet den lykkelige Indehavers Fornavn; men denne Oplysning udnyttedes ved Tilbagekomsten fra Skole af Fabriksdrene paa Obels Tobaksfabrik, som var Hospitalets nærmeste Nabo, paa en saa højrøstet og paagaende Maade, at Hjemkomsten fra Skole var præget af en Fortvivlelse, der nødvendiggjorde, at Mor hastigt ændrede Inscriptionen.

Det var ikke store Krav, der dengang stilledes til os i Skolen; men efterhaanden som Tiden gik, lagde Skolen mere Beslag paa Tid og Kræfter, og Legetiden blev derfor noget kortere, men udnyttedes ikke mindre energisk. Lektierne læste vi »ovenpaa«, hvor Værelserne benyttedes som Soveværelser. Disse Stuer var for saavidt ogsaa præget af Husets Ælde, som Vinduesforfyndningerne paa Grund af Murens Tykkelse var ualmindelig dybe og ogsaa ret brede. I det rare Værelse, som vi tre Søstre havde, kunde Molly og jeg, naar vi læste Lektier, sidde hver ved sin Side af det Bord, som stod i Vinduesforfyndningen.

Fra Vinduet, som vendte mod Syd, kunde vi se ned i vor kære Have, der var paa de 3 Sider omgivet af Hospitalets gamle Bygninger, men mod Syd kun begrænset af et Plankeværk og derfor paa klare Dage ved Middagstid fuld af Sol. Om Eftermiddagen kunde det undertiden føles lidt vemodigt, naar man saa, hvorledes Skyggen fra vestre Hus skred hen over Haven, medens vi arbejdede med Lektierne; og skønt Frk. Mørchs Skole ikke arbejdede mod noget Eksamensmaal, kunde det dog hænde, at Skyggen, før vi kom ned at lege, var vandret ogsaa et godt Stykke op ad østre Hus overfor. — Forøvrigt frembød denne Have set fra vort Værelse paa alle Dagens Tider som oftest et herligt Skue. Man øjnede fra vore Vinduer ved Foraarstid de første grønne Stikkelsbærbuske og det lille Pebertræs røde Blomster; vi saa Guldregn, Syren og Vejgelia i Sommerens Blomsterpragt og fulgte de to store Pæretrær fra de smykkedes med Blade og Blomster, indtil Pærerne hang modne paa de højtsiddende Grene, og man straks om Morgen, naar man stod op, fra Vinduet spejdede efter, hvor mange Pærer der i Nattens Løb var dumpet med i Græsset paa Plænen under Træerne. — Neden under Vinduerne i vort Værelse stod i Havens Hjørne det lange Havebord, hvor vi om Sommeren i godt Vejr nød de fleste af vore Maaltider; og her sad paa lune Sommeraftener, naar vi skulde i Seng, undertiden endnu Far med en Avis eller i Samtale med en Gæst. Jeg mindes f. Eks. tydeligt, at jeg har set Gustav Johansen, Sønderjydernes kraftige Repræsentant i den tyske Rigsdag, i Fugleperspektiv fra vort Vindu; mest iøjnefaldende var hans bredskyggede hvide Straahat, som dog ikke formaaede for mig at skjule de store Skuldre og den hele omfangsrige Skikkelse. Fra vort Vindue saa jeg ogsaa første Gang Redaktør Jessen fra Flensborg; han spadserede i Haven med en anden Gæst; tydeligst mindes jeg ham dog fra den Fest, hvortil Far i de samme Dage indbød Vennekredsen i Aalborg; der blev talt af mange og sunget mange Sange; og Jessen, der nylig havde tilendebragt et af sine mange Ophold i tyske Fængsler, bøjede sin høje, slanke Skikkelse frem over Bordets hvide Dug, hans markerede Ansigtstræk saas stærkt belyst af Lampen; idet han talte, førte han den knyttede Haand frem foran sig og sagde, saa selv et Barn maatte huske det: »men ved Siden af Kærligheden til Fædrelandet staar Hadet . . . «

Billedstuen i klosteret ca. 1878.

Jessenfesten, hvortil saa mange var samlede, var henlagt til »Landemodesalen«. Denne henstod til daglig ubeboet af Mennesker, men af Faster stærkt benyttet til Gavn for hendes mange Blomster, hvis store og smaa Urtepotter opfyldte de tre Vinduer paa Sydsiden, indtil en og anden af dem var kommet saa smukt i Blomst, at den fortjente en beskeden Plads i Dagligstuens eneste Vindue, hvor Mor havde sin Syplads, som i Almindelighed ikke maatte formørkes af Blomster. Kun een Gang om Aaret holdtes Landemode i Salen, indtil dette senere henlagdes til Bispegaarden.

Naar Far og Mor ellers havde Gæster, dækkedes der gerne i »Billedstuen.« Skulde Sammenkomsten finde Sted om Vinteren, mødte først Portneren Løgtholdt med en stor Stige, som blev baaret ud i Haven, hvor den anbragtes op ad Muren. Løgtholdt entrede op til dens

Top med en favnfuld Spaaner, som blev stukket langt ind ad en Rensdør i Muren; her var Forbindelse med Skorstenen, hvis kolde Luft lettedes, naar der tændtes Ild i Spaanerne; saa kunde der bagefter fyres i Kakkelovnen i Billedstuen. Stuen havde faaet sit Navn, fordi dens Vægge, da Hospitalet i 1877 blev restaureret, var blevet dekoreret med Kalkmalerier, som skulde illustrere Klosterets Historie. — Jeg mindes med hvilken interesse, vi fulgte Forberedelserne til de hjemlige Fester i Billedstuen, husker Lugten af det friske Dækketøj, Køligheden derinde, indtil Kakkelovnen og Lamperne sejrede, og Bordet med de pænt garnerede Fade, som det var Fasters Fornøjelse at ordne. For Kransekagen havde vi Børn mest Interesse, fordi vi skulde skiftes til at faa Topfiguren, som senere i længere Tid figurerede paa vor Kommode. Naar Selskabet var gaaet til Bords, var det interessant i den tilstødende Stue at høre de mange Stemmer, som syntes prøve at overdøve hverandre — og saa den pludselige Stilhed, naar et Glas klang, hvorefter en Tale fulgte og hyppigt en Sang. Sangen gik allerbedst, naar Medlemmer af Familien Schiørring eller Stiftsprovst Pedersens var til Stede. Jeg ser dem for mig, mine Forældres Vennekreds i Aalborg: Pastor Repsdorpha og Købmand Schiørrings, Grosserer Jessen-Petersens, Fabrikant Wibroes og Toldkasserer Godskesens, Lægerne Lorentzen og Boissens, Frk. Nanna Moltke, Frøkenerne Schwartz og Farre, Skolebestyrer Jacobsens, Rektor Ankjær, Overlærer Ovesens og Adjunkt Henningsens; Stiftsprovst Pedersens med Frk. Steinthal og i senere Aar Biskop Skousboes og Pastor Clausens o. fl.

Men skønt Far saa gerne samlede Mennesker til Fest, var jo dog de rolige Hverdag de fleste, og af disse var Lørdagen den bedste. Naturligvis var der om Lørdagen, som paa andre Hverdage, fyret i Kakkelovnen i vort Værelse, naar vi om Vinteren kom hjem fra Skolen; dette betød selvfølgelig, at der skulde læses Lektier. Og aldrig mindes jeg, at nogen af os Børn har fantaseret om, at dette lige saa godt kunde ske om Søndagen i Stedet for — da var Skoletasken pakket, og Kakkelovnen desuden kold. Men naar Lektierne Lørdag Eftermiddag var lærte, mødte man kærkomne Paamindelser om Dagens frydefulde Betydning, om Søndagens Nærhed: ude i Gaarden stod en af Gangkonerne og pudsede Messingknapperne paa Trappegelænderet ved vestre Hus; i Haven lød Orgeltoner ud fra Kirken, hvis Vinduer

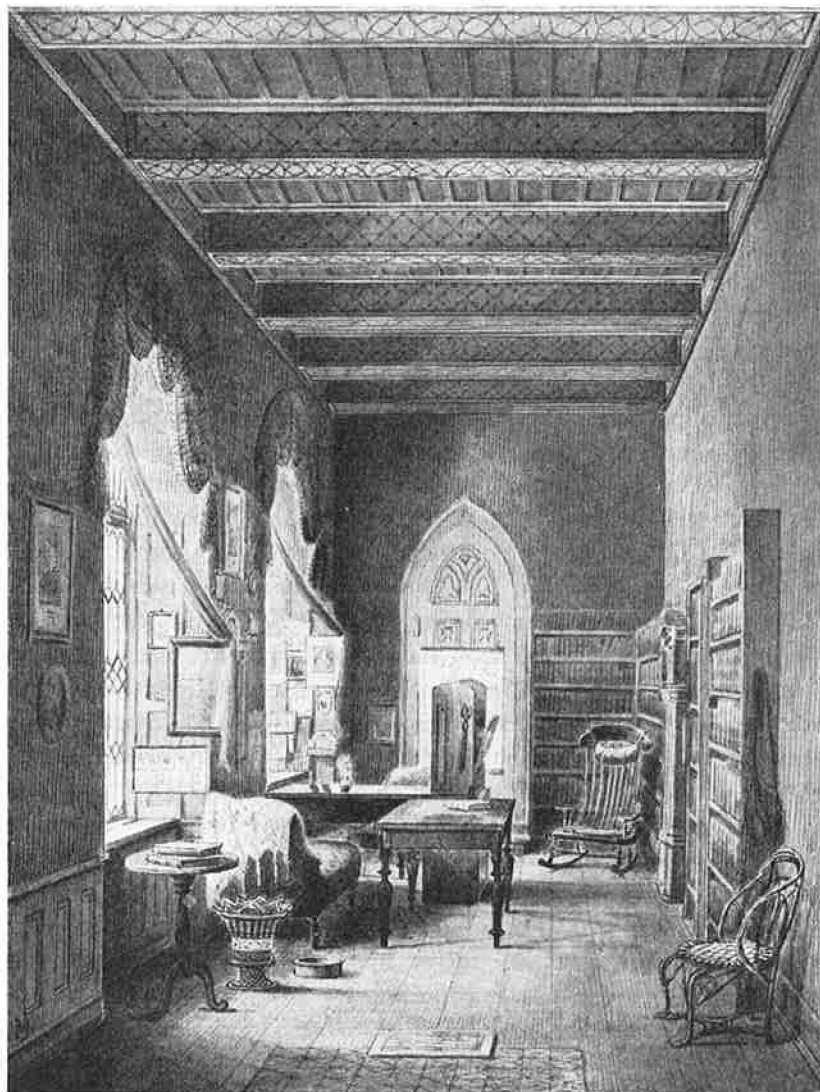
vendte ud mod Haven; den gamle Organist Bindsbøll indøvede inde i Kirken Søndagens Salmer; og sad man om Aftenen med sit Haandarbejde i Dagligstuen, blev først en saa en anden lille Dreng, indhyllet i et Sjal, baaret gennem Stuen; den vaade Haartop fortalte, at han kom fra Lørdagsvasken i Barnekammeret, og det gjaldt nu uden Forkølelse at bringe ham op ad den høje Trappe og den lange Gang til Sengen ovenpaa. Det forekommer mig, at man i vor Barndom ved Vintertid bevægede sig idelig paa disse Trapper og Gange i Mørke, ligesom man hyppigt famlede sig frem gennem uoplyste Stuer, navigerede efter et lysende Nøglehul, som betegnede den Stue, man stiledede imod; naar vi tre Pigebørn var kommet i Seng og ved at dunke med en Stol i Gulvet havde meddelt dette til Mor, som saa vilde komme op og bede Aftenbøn med os, hørte vi f. Eks. ogsaa hendes Fodtrin op ad Trappen og henad Gangen og derefter en Famlen uden for Døren, til hendes Haand fandt Laasen, og hun kom ind til os. Eet Sted i Huset fandtes dog en Lygte, det var tilladt at tænde og medtage, naar man begav sig ud i Mørket, nemlig naar man i Vinteraftener søgte et lidet i Hønsogaarden fjerntliggende Hus, som ganske vist ikke havde Hjerter i Døren, men hvor der dog kunde være hjerteligt koldt og til Tider uden Lygte vanskeligt at vinde Indgang mellem Snedriverne.

Efter Lørdagen kom jo saa den dejlige Søndag med Flag i Haven fra Morgenstunden, Klokkeringning fra Budolphi Kirke og almindeligt Opbrud til Kirke af Familiens ældre Medlemmer. De smaa Dreng fik Paalæg om ikke at lege i Haven i Kirketiden, — naar der var Gudstjeneste i Hospitalskirken, — da man havde Erfaring for, at deres skingre Røster kunde i nogen Maade forstyrre Menighedens Andagt. Selv en Gyngetur i dybeste Tavshed var en Umulighed, da den aftegnes som et gaadefuldt hastigt voksende og atter brat aftagende Skygebillede paa et af Kirkens Rullegardiner mod Øst. — Vi større Børn kom efterhaanden med i Kirke; hveranden Søndag navnlig, naar der var Gudstjeneste i Hospitalskirken. Kirkegængerne gik da over den store Gaard og op ad den høje Trappe i vestre Hus; gennem den lange Gang, forbi de mange Døre til de gamles Stuer — der om Sommeren undertiden stod aabne, saa man saa de fint ordnede Rum med hvide Sengetæpper og pyntede Kommoder — naaede man Indgangen til Kirken. Her prædikede i vor Barndom Pastor Repsdorph; og det hændte,

at Biskop Kierkegaard sad som Tilhører i den forreste Stol, som var forbeholdt Præsten og Forstanderen. Vi skottede med Ærbødighed til den gamle Bisp; men forstyrredes noget i vor Andagt, naar vi saa ham med skælvende Fingre udsøge en Pebermynte el. lign. i den Skildpaddes-Æske, som han ved megen Besvær fremdrog af sin Lomme. Ellers fæstede vi vor Opmærksomhed paa den egetræsmaalede, udskaarne Prædikestol; Lukas med Oksen og Johannes med Ørnen vendte om mod os; eller vi saa paa Altertavlen med det dunkle Nådverbillede, som sparsomt oplystes af Alterlysene. Efterhaanden kom saa den Tid, hvor vi ogsaa selv fik lidt ud af Prædikenen og ikke blot nøjedes med Bevidstheden om, at det, der blev sagt, for de voksne betød saa meget.

Forsøger jeg, medens jeg i Tankerne sidder i min Bardoms Kirke, i Erindringen at fremdrage dens Højtider, saa staar jo Julen tydeligst for mig, navnlig Juleaften, hvor alle Lys var tændt, baade i Lysekronen og Lampetterne, og man sang i den stopfulde Kirke Julens kendte Salmer, i salig Forventning om Aftenens Glæder derhjemme. Af Paa-sken husker jeg, at vi hvert Aar — eftersom man kun havde en Række Tekster — fra Alteret hørte Beretningen om Kvinderne, der kom fra Graven »og saa en ung Person sidde ved den højre Side,« og at vi sang »Tag det sorte Kors fra Graven,« som man efterhaanden lærte at sætte Pris paa, skønt første Vers i Begyndelsen virkede paa et Barn som en mærkelig Sammenhobning af vanskelige Ord. Pinsedag mødte man i Forventning om Solskin, for ret at kunde synges »I al sin Glans nu straal Solen« — hvilket man tog rent bogstaveligt — og om at finde Kirken smykket med Bøgeløv, som vor Skoles Lærerinder hjemførte fra en fælles Skovtur den foregaaende Dag; desuden var der gerne Pinselilier paa Alteret. Jeg mindes Skuffelsen, da der et koldt Foraar intet grønt havde været at opdrive, hvorfor hele Udsmykningen kun bestod af 3 Pinselilier paa Prædikestolen.

Naar vi en Solskinssøndag kom hjem fra Kirke, saas paa Loft og Vægge i Dagligstuen de mangefarvede Pletter, som viste Solstraaler-nes Brydning i Lysekronens Prismer; satte man Prismene lidt i Bevægelse, var det hele en fantastisk, dansende Herlighed; alt dette var der vel ogsaa paa Hverdage, men saa længe Skolen paa saadanne Dage krævede vor Nærværelse om Formiddagen, var det for os, som

H. P. Barfods kontor i klosteret.

Tegnet af Morten Jepsen 1882.

det skønne Regnbue-Farvespil i vort Hjem særligt hørte Søndagen til. Ude i Køkkenet saa vi om Søndagen »gamle Marie«s milde Ansigt; hun sad paa sin bestemte Plads; paa Køkkenstolen for Enden af det ene Køkkenbord med Fødderne paa en høj Skammel. At Killingerne legede under Stolen og krøb op ad hendes Ben, saaledes som hun med et Smil fortalte det, kunde vi andre ikke se, for alt var skjult af de lange og mange Skørter. At den sorte Søndagskjoles Nederdel kun bagtil bestod af sort uldent Kjoletøj og fortil kun af sort Shirting, var ogsaa under normale Forhold skjult af det meget store, rene, ternede Bomuldsforklæde og kom kun tilfældigt engang for Dagen. — »Til Lykke og Velsignelse«, sagde Marie, engang da Mor efter Kirketid traadte ud i Køkkenet, det var, saa vidt jeg ved, første Gang, Menighedens Hilsen til Altergæsterne naaede mit Øre. — Naar gamle Marie var syg, besøgte vi hende i »Jens Bangs Stiftelse« ude i Ladegaards-gade, hvor hun boede sammen med en Del andre gamle Kvinder. I den store Fællesstue havde hver, ud mod Stuens Længdevægge, sit lille Rum, som med Sidevægge var adskilt fra Naboernes, og hvor der var Plads ved den ene Side til en Seng, overfor til en Kommode og ved Vinduet imellem disse til Bord og Stol. Men saa husker jeg, at jeg engang skulde have fri fra en Haandarbejdstime i Skolen, fordi jeg skulde have Lov at være med ved »gamle Maries« Begravelse; det forekommer mig, at hendes Kiste stod i den fælles Stues Midtergang, hvor ogsaa Repsdorph stod og talte, og at den hele Højtidedighed ikke tog længere Tid, end at jeg atter — til mine Kammeraters Forundring — vendte tilbage til Skolen midt i den omtalte Time og tog fat paa Strikkestrømpen.

Om Søndagen fulgte Venner fra Kirken undertiden hjem med Far og Mor til Søndagsfrokosten med det pæne Smørrebrød, som Faster skar, før hun gik i Kirke; og paa Bordet stod en Messingmaskine, hvori vore Ansigter afspejledes i snurrtigt fordrejede Former. Efter Frokosten havde man saa for sig Fridagens mange Muligheder for Leg og anden Beskæftigelse; men ret hyppigt skete det, at vi i godt Vejr atter kaldtes sammen til fælles Familie-Spadsøretur, og da kunde det nok hælde, at ens Søndagspuds var allerede undergaaet mindre heldige Forandringer og ikke helt kunde staa for Fars Kritik, naar vi ved Havelaaen passerede Revu for ham. Turen gik gerne gennem Adelgade

over »Murethro« o. s. v. Tæt ved det nyopførte Museum var der som flere andre Steder i Byen mellem Gadens Huse en Afbrydelse, hvor vi over et Jerngitter stirrede ned i en uendelig Dybde, hvor man nede paa Bunden saa en af de Aaer, som gennemstrømmede Aalborg; og vi drøftede med Gysen, hvad der vilde ske, hvis man faldt ud over Jernrækværket: der var forskellige Muligheder; man kunde drukne i det plumrede Vand eller slaa sig ihjel paa de mange store Sten der nede, eller maaske, mente Drengene, kvæles af Lufttrykket, længe før man naaede Bunden. Under denne Debat var Hoveddelen af Familieoptøget avanceret langt forud, og vi satte i Løb med et kraftigt: »Vent paa mig!«

Maalet for Turen var gerne »Kilden« eller »Skovbakken«; det sidstnævnte Anlæg var fra først af plantet af Apotheker Kayerød, hvis Navn var med Anerkendelse nævnt paa et Mindesmærke ved Indgangen, og Far talte ofte om denne Mands fortjenstfulde Værk: han havde forvandlet et stor Grusbunke til en herlig Have for Byens Indbyggere. Naar jeg nu tænker paa disse vor Bys anerkendte Forlystelsessteder eller Anlæg, saa synes de mig kun maadeligt plejede i Sammenligning med, hvad man nu om Stunder anvender af Arbejde og Bekostning paa de Beplantninger, Haver og Parker, som ses i København og sikkert ogsaa i Aalborg. Men Udsigten fra »Skovbakkens« øverste Højde, den kan umuligt være smukkere nu end den saadan en Solskinsdag viste sig for os den Gang; nærmest ved Bakkens Fod laa Kirkegaarden, bag den saa vi den gamle Bys røde Tegltage, flere Steder adskilte af Havernes grønne Treær; over alle Husene hævede sig de to Kirkers Taarne: længst mod Øst Frue Kirkes ret nye, firkantede, spidse Taarn, der slet ikke taalte nogen Sammenligning med Budolphi Kirkes skønne Spir, og bag alt dette saas fra Øst til Vest Limfjordens blaa, blinkende Vande, de to Broer, som førte over til Nørre Sundby, Aalborgs Genboe, og Øst for denne det blanke Sving, som viste Fjordens Drejning, der hvor den slog en stor Bugt, før den mod Øst forsvandt helt i Synskredsen. Bag Fjorden præsenterede Nørre Sundby sig med »Skansebakkerne« som Baggrund og bag dem et godt Stykke Vendsyssel med mange hvide Kirker spredt i Landskabet; nordligst skimtedes i klart Vejr Thise Kirke og Konturerne af Dronninglund Storskov. Far var stolt og glad paa sin Bys Vegne, naar han med

et Par Lorgnetter uden for Brillerne og til Tider yderligere bevæbnet med en Kikkert beskuede denne Herlighed.

Men Limfjordens friske, dejlige Vande gav os ikke alene æstetiske Nydelser; fra Forsommerens Begyndelse og langt hen paa Efteraaret var Badeanstalten daglig Maalet for vor Vandring, naar vi forlod Skolen; Far gik med sine Sønner, Mor med sine Døtre, vi elskede alle at bade, styrkedes derved og opnaede en ikke ringe Færdighed i at svømme, hvilket en Gang ved given Lejlighed ogsaa kom andre til Nytte, idet det viste sig, at vi tre Søstre var i Stand til at redde en druknende, der i Sommerferien under Badning havde vovet sig for dri-stigt ud i Storaagens dybe, kolde Vand tæt ved Buur Krat.

Det var i 80erne politisk set meget bevægede Tider i Landet, og Bølgerne gik ogsaa højt i Aalborg. Der var stor Spænding mellem Venstre og Højre angaaende Forsvarsspørgsmaalet, Provisorierne og hele Estrups Regime. Far stod vist i sin Omgangskreds ret ene som Højremand og var med sine bedste Venner uenig i mange politiske Spørgsmaal. Modsætningen følte helt ned i vor Skole, hvor Molly f. Eks. af en Kammerat fik det ikke usædvanlige Spørgsmaal: »Hvad er din Far?«, hvortil hun svarede: »Jeg kan ikke rigtig huske det; men jeg véd, at han er *det*, som din Far *ikke* er.« Det var naturligvis de politiske Partier, man drøftede paa denne Maade i Barneskolen. — I Forsommeren 1883 var Landmandsforsamlingen i Aalborg; og store Forberedelser var i den Anledning truffet ude paa Excerpladsen, hvor det skulde foregaa. Kongen, Christian den IX, skulde komme til Byen og »aabne« Landmandsforsamlingen. Vi havde ved den Lejlighed hjemme den store Oplevelse, at Hospitalet, det gamle Helligaandskloster, skulde beses af »de kongelige.« Et Par Vogne med røde Kuske kørte ind i Hospitalets Gaard og gjorde Holdt foran Trappen ved vor Indgang, hvor Mor i sin rød- og sortstribede Silkekjole stod dybt nejende. Vi Pigebørn havde hvide Kjoler paa og nejede efter Evne, hver paa sin Side af Trappen. Jeg mindes Kongens ranke Skikkelse og de venlige Damer, navnlig Kronprinsessen, som talte Svensk, syntes vi. Jeg mener ogsaa senere at have hørt, at hun havde nogle venligt forstaaende Ord til Mor, som den Gang ventede sit ottende Barn. — Senere forlød det i Byen, at man ude paa Excerpladsen var begyndt paa politiske Demonstrationer; en paatænkt Festmiddag var derfor

blevet aflyst, og Kongen forsvandt paa sit Skib, tidligere end paa-tænkt. Men godt var det at vi fik ham at se forinden, — selv om Poul havde været muggen, da Kongen vilde række ham Haanden! — for det faldt ellers ikke i Aalborgbørns Lod at hilse paa Kongen.

— Naar Far gik Tur med os gennem Aalborg, gav de gamle Bygninger og mærkelige Gadenavne undertiden Anledning til, at han fortalte et og andet af Byens Historie, om Skipper Klement, f. Eks., der i »Grevens Fejde« havde bemægtiget sig Byen og Slottet i Aalborg og sat Fart i de stridbare Vendelboer, men senere maatte lade Livet, da den berømte Johan Rantzau havde besejret ham. Eller om Krigen i 64, der strakte sig helt op til Lundby Bakker, hvor der en tidlig Sommermorgen ved Tretiden var en Træfning mellem Tyske og Danske; det hed sig, at det gik saa svært ud over de danske Soldater, fordi de gik i sluttede Geledder ned ad Bakken, fra hvis Fod Fjenden med sine Skydevaaben kunde feje Række efter Række overende; den selvsikre Officer, der førte dem, havde nemlig ikke villet følge det Raad, som en forbigående Bonde, der havde set Fjenden, gav, om hellere at lade Soldaterne gaa en for en i Række bag hinanden langs Grøftkanten ved Vejen. Inde i Aalborg kunde man høre Skydningen og ikke længe efter kom Vogne rumlende ind i Byen med saarede og døde Soldater — et sørgeligt Syn!

At Far gerne vilde vække historisk Interesse hos sine Børn, viste ogsaa den Samling af indrammede Portrætter, som dækkede Væggene i Spisestuen; navnlig den Maade, hvorpaa flere Portrætter var samlede i een fælles Ramme, var i mange Tilfælde egnet til at opfordre til Eftertanke; i een Ramme sad f. Eks. Johan Rantzau, Oberst Læssøe og Daniel Rantzau, i en anden Mynster, Grundtvig og Kierkegaard o. s. fr.

Da Aalborgs Beliggenhed, som før nævnt, var saa smuk og saa frisk, og vort Hjem desuden bød os saa megen Tumbleplads, savnede vi under almindelige Forhold ikke større Udflugter eller Skovture; dog gik vi gerne, naar Anemonerne blomstrede eller Bøgen var sprunget ud, paa en eller anden Fridag en Tur til Lundby Krat og atter de 5 Fjerdingvej hjem igen til Fods; og een Gang om Aaret gjorde Far med os alle en Tur til Skørping Skov, hvorfra vi besøgte Ræbild Bakker og undertiden Blaakilde og Buderupholm.

Men naar Storken, som boede i Reden paa nordre Hus, for længst havde faaet Unger, og de store Rosenbuske i Haven var dækkede af hvide Roser, saa begyndte vi at tænke paa Sommerferien — og længes efter Nørre Vosborg! Indbydelsen fra Bedstemor og Moster Christine udeblev heller aldrig, og faa er i hvert Fald de Sommerferier, hvor ikke Molly og jeg — og som oftest flere af os — har besøgt dette Mors dejlige Barndomshjem og givet os ind under den Eventyrets Stemning og det Ferielivs Trylleri — med et Pust fra gamle Dage —, som omgav os, saa snart Vognen rullede hen over Indkørselens Brolægning, forbi de store Linde og ind i den gamle Gaard, hvis fire Længer hver har sin Stil, præget af sit Aarhundrede, og hvor vi saa mangen Gang har faaet kærlig Velkomsthilsen og vemodigt Afskedskys paa den brede Trappe foran den store Indgangsdør. Bag Volde og Grave, omsuset af Vestenvinden, der over Nissumfjord og de lave Enge mellem den og Nørre Vosborg blæser friskt ind fra Havet, med høje Træers Sus og Duft af blomstrende Hyld og Lind, med gamle Minder i hver en Krog af Hus og Have, ligger den der endnu, den gamle Gaard, og øver fremdeles samme Indflydelse paa vort Sind, saa snart vi kommer den nær. — *Der* paa Vosborg saa vi Bedstemors kloge levende Blik og hendes stille Færd; *der* mødte vore Mostre og andre af Mors Slægt os med den samme Interesse og kærlige Omhu, som omgav os hjemme; der traf vi Fætre og Kusiner som vi ellers ikke havde lært at kende: Moster Niellys forældreløse Sønner Evald og Parmo Tang-Petersen, Moster Dortheas Børn: Johannes Evald, Noe og Nielly Bentzon og Onkel Valeurs Børn: Elisabeth og Gunild, Ingeborg og Hans, som var meget ældre end vi, men tog sig muntert af os. — *Der* svandt 4—5 Uger hurtigt, indtil vi atter længtes hjem og rumlede til den forud fastsatte Tid tilbage til Aalborg, en langsommelig og ubekvem Jernbanetur, der paabegyndtes om Morgenen og først ved Aftenstid afsluttedes ved Aalborg Banegaard. Gensynsglæden var stor, naar vi afhentedes paa Jernbanestationen, naar vi gensaa vor egen Have med Fuksiahækken i fuld Blomst og atter betraadte de hjemlige Stuer, hvor alle Gulve skinnede af ny Fernisering. — Og naar saa senere Efteraaret havde holdt sit Indtog med moden Frugt, blomstrende Asters og faldende Blade, med Hovedrengøring og mørke Gardiner, som Mor med øvede Hænder forstod at fæste i smukke Draperier paa de højt

buede Gardinstænger, og med Tørvekurve i Kakkelovnskrogene, hvor Karlen Mads med mut Alvor hver Morgen aflæssede ikke ringe Kvanta af Tørv og Brænde, saa blev ogsaa Gæstekammeret ovenpaa sat i Stand for at modtage Mostrene fra Vosborg. Et Par Uger hyggede de sig hos os, uddelte Vosborg-Frugt og kastede i det hele taget Glans over det tilvante Dagligliv.

De forskellige Familiemedlemmers Fødselsdage betød ogsaa festlige Afbrydelser i Hverdagslivet. Bedst husker jeg Mors Fødselsdag, den 9ende Marts, præget af Højtidelighed og Glæde lige fra Morgenstunden, med Violer, Vintergække og Paaskelilier i alle Stuer, med Fars rundelige Gaver, som Mor gerne fandt for store, og *vore* mindre Overraskelser som længst tilbage i Tiden næppe kom Mor synderlig uventet. Min første Erindring om den 9ende Marts viser mig Mor siddende stiltfærdigt paa en Stol ved Siden af Fødselsdagsbordet, medens vi Børn staar i Kreds om hende og synger en Sang, som Far har digtet til hendes Ære: »Hvis lille Putte ej gør Støj i Døren og i Stuen med Fakse og sit Legetøj, vi hilse vil paa Fruen . . .,« Putte var Poul, som den Gang var den mindste, og Fakse en rædsom Træhest, som var opkaldt efter en Ganger paa Vosborg.

Ogsaa for os vilde Far og Mor gerne gøre det godt og fornøjeligt paa Fødselsdagen; jeg husker Mors kærlige Forespørgsler, naar Dagen var til Ende: »Er du tilfreds med din Fødselsdagsgave?« — Gaver manglede ikke heller; gik de i Stykker, før Dagen var til Ende, blandedes lidt Malurt i Glæden. Jeg mindes f. Eks. noget om et Gevær, der Dagen igennem benyttedes saa stærkt af Fødselsdagsgæsterne, at det om Aftenen ikke kunde skyde mere, og en Porcelæns-Elefant, der ikke taalte at tabes paa Trappen, da den ved Fstedagens Slutning skulde med op i Seng — og ved anden Lejlighed en energisk Givers paa-gaaende Spørgsmaal: »Du *har* vel ikke allerede tabt den Kniv, som jeg har givet dig? hvorpaa Svaret omgaaende og bestemt: »*Nej!* . . . men *hvis* I finder den, *skal* I give mig den igen!«

Himmerlandske orlogsgasters oplevelser i Napoleonstiden

Af Carl Juul, Terndrup

Syvårskrigen med England fra 1807-14 hører til et af de mørkeste kapitler i vor historie. Det blev en prøvelsens tid for land og folk, med nød og afsavn på næsten alle områder. Men i dette tidsrum bevirkede disse prøvelsens år et sammenhold og en offervilje, som vel aldrig var set tilforn. Alle var forbitrede på englænderne for deres lumskede overfald på København i 1807, byens bombardement og bortførelsen af den dansk-norske flåde. Vi gik til modstand med alle til rådighed stående midler, skønt disse kunne synes små og lidet effektive overfor verdens stærkeste sømagt. Om at bygge store orlogsskibe under krigen var der ikke tale, dertil savnede man både penge og materiel. I stedet for gik man over til at bygge mindre fartøjer, anvendelige i den såkaldte »lille krig«. Det blev kanonbådenes tid. Derfor blev denne periode også kaldt kanonbådskrigen. Der blev sat al kraft ind på bygningen af disse både, og ikke mindre end 255 blev søsat fra 1807-14. De kom til at volde engelskmændene mange kvaler i tiden, der fulgte, og vovede sig utallige gange i kamp med langt større enheder og tit med held. Englænderne fik efterhånden mere respekt for de danske og norske orlogsgaster, end for alle andre, de havde at slås med rundt om i de europæiske farvande. Kanonbådene var ca. 60 fod lange, 15 fod brede og med et dybtgående på ca. 5 fod, besætning 60 mand. Armeringen bestod af 2 stk. 24-pundinge kanoner, en for og en agter, der kunne henregnes til svært skyts. De havde 2 master med forskellige sejlsystemer, men deres egentlige og vigtigste bevægkraft var deres 30 årer. Under krigen undergik de store forbedringer og blev mere sødygtige, så de bedre kunne klare sig i uroligt vejr.

Overalt i Danmark blev der oprettet batterier på de mest udsatte steder, hvor englænderne kunne tænkes at gøre landgang. I Himmer-

land blev der allerede i 1807 opført et batteri ved Als Odde, armeret med 1 stk. 10- og 2 stk. 8-pundige kanoner, for at beskytte indløbet til Mariager Fjord. Ved Egense blev der først på året 1808 opført et andet batteri med en armering på 4 stk. 16-pundige kanoner for, sammen med den stærke Hals skanse, at forsvare indløbet til Limfjorden. Oprindelig var det planlagt mellem disse 2 batterier at opføre et mindre på havbakkerne ved Haslevgård, og jordarbejderne til dette blev påbegyndt (disse er endnu synlige i terrænet), men da de spanske tropper, der havde været stationeret i Hurup, blev trukket bort i 1808, toges anden bestemmelse, og batteriet oprettedes i stedet for ved Hurup bro og armeredes med 2 stk. 6-pundige kanoner. Ved Udbyhøj ved indløbet til Randers Fjord var opført et batteri på 4 stk. 10-pundige kanoner, og her var tillige stationeret 4 kanonbåde. Af disse afgaves der 1 eller 2 til batteriet på »Hagen« ved Als Odde, så der var altid mindst 1 til rådighed der. Begge disse både var udelukkende bemandede med folk fra kystsognene i Himmerland, folk der helt eller delvis havde deres erhverv på hav og fjord. Mange landmænd var tillige fiskere i de dage. De drev fiskeri som et bierhverv, og det var måske ikke det mindst indbringende? Alle våbenføre mænd i disse sogne blev udskrevet enten til marinen eller kystmilitsen, med undtagelse af dem, der var så småt begavede, at de var komplet uanvendelige til søs; de blev infanterister! Enkelte dertil egnede kom til rytteriet. Fra Als sogn har jeg kun hørt tale om 2 af disse undtagelser — Rasmus Enevoldsen, der havde været kyradser og deltaget i Napoleons march til Moskva i 1812, han havde været en af de heldige, der kom hjem med liv og lemmer i behold. Den anden, Jeppe Jensen, kaldet Grav-Jep, var en udpræget sinke, der end ikke kunne tale rent og ikke havde begreb om hverken bogstaver eller tal. I tjenesten som infanterist lærte han, foruden at støde ladningen ned i musketten og sætte fænghætten på, også at tælle til 2 - - march - et to - et to! Han gjorde krigen med i 8 år og kom ikke hjem før 1815 og var meget stolt af den lærdom, han havde erhvervet sig i kongens tjeneste; han havde lært at tælle til 2, men udover dette tal sagde han bare »manne«, enten det så var 3 eller flere hundrede. Efter krigen fik han arbejde, der passede til hans åndelige habitus, idet han blev byhyrde og »stodderkonge« i Helberskov. Når folk spurgte ham om,

hvor langt han havde været henne som soldat, svarede han, at han havde været så langt ude, at folk kaldte »muerødder« for gulerødder. Den forklaring blev spørgerne ikke stort klogere af.

Min oldefar, Niels Andersen Lods, deltog som orlogsgast i krigen fra 1807 til 1812. I et mere end 100 år gammelt nummer af Aalborg Stiftstidende, som jeg er i besiddelse af, kan man læse følgende nekrolog ved hans død:

Aalborg Stiftstidende og Adresse-Avis

Fredagen den 26. Juli 1867.

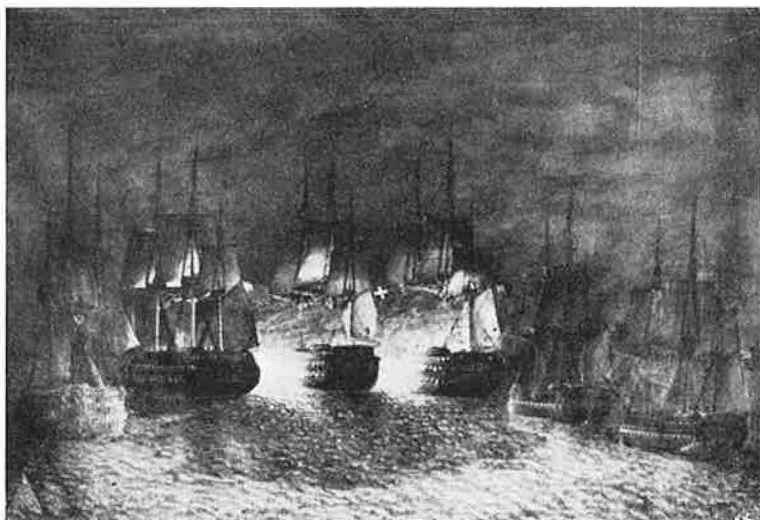
»En af Krigeroldingene fra en længst forsvunden Periode har nylig afsluttet sin Livsbane, nemlig Pensionist og Aftægtsmand Niels Andersen Lods i Helberskov, Als Sogn. Den afdøde, som opnaaede en Alder af 76 Aar, havde i Krigsaarene fra 1807 til 1812 deltaget i forskellige Træfninger tilsøs imod de Engelske. Navnlig var han med til at indtage den af Fjenden i 1810 besatte Romsø, hvorved gjordes ca. 80 Fanger. I Foraaret 1811 var han med en Roflotte i Storebælt, ved hvilken Lejlighed toges en Engelsk Orlogsbrig, der først forrædderisk tonede hvidt Flag, men efter en Kamp maatte overgive sig og indbragtes som Prise til Nyborg eller Kerteminde.

Den sidste Kamp han deltog i, var den 4. Oktober 1812, hvorved den Kanonbaad, hvorpaa han befandt sig, tilbageerobrede fra Fjenden en os Danske frarøvet Kanonbaad, ved hvilken Lejlighed mistedes flere Mand og en Del blev saarede i større eller mindre Grad, hvoriblandt den Afdøde, der fik en Riffelkugle i højre Skulder. Haardt saaret, som han var, førtes han til Anholt, blev der forbunden, og først efter 11 Dages Ophold transporteret til Randers, hvor han, efter Byens Avis, kom under Lægebehandling af Dr. With, som udskar den da ned i Ryggen sjunkne Kugle og udskrev ham efter 3 Maaneders Forløb som Rekonvalescent fra Lazarettet.

Som Invalid i en Alder af 21 Aar ansøgte han om og erholdt en lille Pension, som ad Aare forøgedes, og han har til sin Død ernæret sig ved Landvæsenet, hvori hans Helbred i øvrigt ikke tillod ham at tage nogen egentlig virksom Del.

Den Afdøde efterlader sig 13 Børn og 21 Børnebørn, der alle opholder sig i Jylland.«

Kampen ved Sjællands Odde.

Marinens Bibliotek

I denne nekrolog over min oldefar er nogle af de mest spændende og interessante beretninger om hans deltagelse i krigen helt udeladt, andre er ikke i overensstemmelse med, hvad der vitterlig fandt sted. Han deltog i kampen ved Sjællands Odde den 22. Marts 1808. Denne beretning er ikke nævnt, ejheller hans deltagelse i det mislykkede togt til Anholt i 1811, hvorfra han dog slap helskindet hjem.

Sidst på vinteren 1808 blev en af de kanonbåde, der var stationeret ved Als Odde, dirigeret til Helsingør. Nogle dage efter ankomsten, anløb linieskibet PRINS CHRISTIAN FREDERIK farvandet ud for Kronborg. Der var udbrudt en ondartet tyfusepidemi ombord, og 190 mand af besætningen på 575 blev sat i land og indlagt dels på lazarettet og dels i private hjem. Mandskabet bestod for størstepartens vedkommende af folk fra det søndenfjeldske Norge, og de syge nordmænd skulle nu erstattes af danskere. Der blev straks sendt en del op fra København, de fleste af dem fuldstændig uøvede folk, mange havde aldrig set en kanon. Der blev derfor udstedt ordre om, at kanonbåden fra Als Odde med 60 mand skulle afgive mandskab til PRINS CHRISTIAN for at komplettere besætningen, fortrinsvis artillerister

og befarnæ sømænd. Der blev derefter udtaget 35 mand af dette mandskab, alle fra Himmerland, nemlig 15 fra Helberskov, 12 fra Valsted, 3 fra Nibe, 2 fra Egense, 2 fra Sebbersund og 1 fra Hegedal. I bebandingslisten er alle opført med navn, hjemsted, alder og stilling ombord.

Jeg synes de fortjener at nævnes her:

Peder Erichsen	24 år	Matros (helbefaren)
Niels Nielsen Trannehuus	19 -	—
Anders Andersen Lods	28 -	Kanoner
Anders Nielsen	27 -	—
Anders Nielsen	21 -	Matros
Hans Nielsen	19 -	—
Jens Jensen, junior	28 -	Kanoner
Joen Jensen	29 -	—
Jørgen Christensen Rytter	20 -	Kanoner
Niels Andersen Lods	17 -	Matros
Niels Nielsen	19 -	—
Otte Nielsen	19 -	—
Niels Madsen	21 -	—
Peder Nielsen	24 -	Kanoner
Søren Jensen	20 -	Matros
<i>alle fra Helberskov.</i>		
Anders Rasmussen	21 -	—
Christen Christensen	35 -	—
Christen Nielsen	34 -	—
Jens Christian Christensen	26 -	—
Jens Nielsen	20 -	—
Jens Pedersen Mones	20 -	—
Jens Rasmussen	22 -	—
Mads Christensen	26 -	—
Matthias Nielsen	20 -	—
Niels Madsen	36 -	—
Niels Nielsen	26 -	—
Niels Pedersen	17 -	—
<i>alle fra Valsted.</i>		

Morten Christiansen	24 -	—
Ib Sørensen	24 -	—
Poul Jensen Drejer <i>fra Nibe.</i>	24 -	—
Niels Pedersen	20 -	—
Christen Christensen <i>fra Egense.</i>	23 -	—
Anders Svendsen	32 -	—
Morten Christensen <i>fra Sebbesund.</i>	26 -	—
og Anders Nielsen <i>fra Hegedal.</i>	19 -	—

Af de 15 mand fra Helberskov blev de 6 omgående udnævnt til kanonerer i de syge nordmands sted. De var fortrolige med skytsbetjening fra batteriet ved Als Odde og senere ombord i kanonbådene. I de følgende dage blev det ny mandskab fordelt til forskellige poster ombord efter kvalifikationer. De fleste fra Helberskov blev sat til skytsbetjening, enten som kanonerer eller betjeningsmandskab. Sammen med de øvrige gaster fra Himmerland udgjorde de den hårde kerne i den i hast sammenskrabede danske forstærkning. Disse ny rekrutter fik kun en 3-4 dage til at gøre sig fortrolige med de forskellige forhold ombord, før det gik på livet løs ved Sjællands Odde.

Den 21. Marts lettede PRINS CHRISTIAN fra Helsingør og stod vestover med kurs for Storebælt. Mellem Sjællands Rev og Sejro observeredes 3 engelske fregatter, der stod ned imod PRINS CHRISTIAN, men de holdt sig udenfor skudvidde hele dagen og den påfølgende formiddag. Ca. kl. 2 opdagedes 2 svære sejlere at komme nordfra. Det viste sig at være lineskibe, hver især af samme størrelse og armering som PRINS CHRISTIAN. Sammen med de 3 fregatter udgjorde de en knusende overmagt, og kaptajn Jessen besluttede, at han måske ved en løbende fægtning kunne trække fjenden efter sig og om muligt i løbet af aftenen komme tilbage under Kronborgs kanoner. Han holdt derfor igen østover, men blev afskåret fra denne retræte og var nu omringet af en 5-dobbelt engelsk overmagt. At overgive sig uden kamp var der ikke tale om.

Men kampens udfald var på forhånd givet; mod en sådan overmagt var det ikke muligt hverken at sejre eller slippe væk. Det gjaldt kun om at slå fra sig med alle til rådighed stående midler og tilføje fjenden så store tab og skader som muligt. Den tilstand, de 2 engelske lineskibe og den ene fregat befandt sig i efter kampen, vidnede om, at denne hensigt blev opnået. De var ikke i stand til at forlade farvandet før efter 2 dages forløb efter at have foretaget de mest nødtørftige reparationer på såvel skrog som takkelage. Derefter afsejlede de til Gøteborg, medtagende de danske fanger, men først 2 uger efter var de såvidt klargjort, at de kunne afgå til England for en større hovedreparation. De blev ikke kampklare igen før flere måneder efter.

Tabene var store på begge sider. PRINS CHRISTIANS besætning bestod som nævnt af 575 mand. Af disse faldt 61 — 44 nordmænd og 17 danskere, deraf tilhørte de 4 kontingentet fra Himmerland, 120 blev sårede. Først da de engelske lineskibe var kommet på klods hold og lagde an til entring, overgav kaptajn Jessen sit gode skib, der nu kun var et sønderknust vrak. Men det havde bidt godt fra sig, og englændernes tab af faldne og sårede var lige så stort som vort. Niels Lods, der hørte til ved den kanon, hvor hans ældre bror Anders var kanoner, har fortalt, at fjenden var tæt på og fyrede en skråsæk ind gennem en af vore kanonporte og fejede hele betjeningsmandskabet væk. Det var allesammen folk fra Himmerland. Søren Jensen, Niels Madsen og Joen Jensen fra Helberskov og Anders Svendsen fra Sebbersund var dræbt på stedet, og flere blev sårede, blandt dem den norske løjtnant Soland, der havde kommandoen i dette afsnit. Han var ualmindelig afholdt af hele mandskabet. Der var nogle hårde drenge imellem, de græd, da det rygtedes, at han var død nogle minutter senere. Kort forinden var Peter Willemoes falden, også løjtnant Dahlerup var død på stedet.

Det blev en sorgens dag i Danmark og Norge.

De danske og norske fanger blev på de engelske orlogsskibe sejlet til Gøteborg for derfra senere at blive sejlet til England, når de dertil indrettede skibe var klargjort til denne transport. Men det tog 2 måneder, før de endelig ankom, og i dette tidsrum så adskillige af PRINS CHRISTIANS besætning deres snit til at stikke af fra fangenskab. Det var mest svenske soldater, der blev betroet at passe på fangerne, og dette hverv tog de mange gange let på. Tit så de gennem fingre med,

at de gik ned i byen med en eskorte af en eller to soldater for at købe et eller andet, og det endte altid med, at de gik på værtshus sammen med deres vogtere. Når de så bare meldte sig tilbage om aftenen, var det i orden. Nogle af helberskoverne stak hovederne sammen og pønsede på flugt, hvis lejlighed gaves — de ville for enhver pris undgå »prisonen« i England, hvor forholdene efter sigende var skrækelige. Og en dag kom chancen. En formiddag var 7 mand taget en tur i byen, under eskorte af en svensk korporal, disse 7 var Peder Erichsen, de to brødre, Anders og Niels Lods, Otte Nielsen og Jens Jensen fra Helberskov, Jørgen Hansen fra Ebeltoft og Tønnes Gundersen fra Mandal i Norge. De gik omgående på værtshus, og der blev skænket flittigt for korporalen, der ikke lod sig nøde, og det varede ikke længe, før han var så døddrukken, at han gled under bordet. Værten kom til, og korporalen blev lagt i seng, hvorefter de andre stille forlod værtshuset med besked om, at de ville komme tilbage ved aftenstid og hente ham. Og så skridtede hele styrken sydpå ad Halland til, idet de såvidt muligt undgik den alfare vej. Planen var, at de ville prøve på at få fat på en båd i skærgården og sejle over til Jylland, og lykken stod dem bi. De var bleven både sultne og trætte af den lange march gennem uvejsomt terræn. Det var en af de sidste dage i maj, og hen på aftenen fik de øje på et hus ikke langt fra stranden. En kone stod udenfor og var i færd med at tage vasketøj ind, og Niels Lods blev sendt over til hende for at spørge, om de kunne købe noget mad; hun skulle nok få den godt betalt.

Hun mønstrede ham nysgerrigt:

»Du er dansker, kan jeg høre«, sagde hun på bredt vendelbomål, «jeg er selv fra Vendsyssel, men mine forældre har haft en gård på Læsø i mange år, men jeg forstår, I er flere; få fat på dine kammerater og kom med ind«. Niels Lods krammede så ud med, at de var krigsfanger, og deres hensigt var at få fat på en båd i skærgården og prøve på at komme hjem. Konen lod ham forstå, at hendes mand måske kunne hjælpe dem, og kort efter var alle forsamlede i det gæstfri hus. Det var et ret velstående fiskerhjem, de danske orlogsgaster var dumpet ind i. Manden var storfisker og ejede 4 større fiskerbåde; den ene lå for tiden i Vesterø havn på Læsø. Konens bror havde midlertidigt overtaget den, for at den ikke skulle blive beslaglagt af de danske

myndigheder. I årenes løb havde han fisket lige så meget fra Jylland som fra Halland, mest fra Vesterø, Fladstrand og Hals, men havde også været i Udbyhøj og Grenå og set Als kirke, når han sejlede forbi. Sin kone havde han fundet på Læsø. Set med svenske øjne var han noget af en dårlig patriot, og det lagde han ikke skjul på.

»Mange folk her i Skærgården har ikke glemt, at vi var danskere engang, og vi blev ikke svenskere med vor gode vilje. Min bedstefar var »snaphane« på Hallandsåsen i den skånske krig, han blev fanget og torteret til døde af svenskerne, og det er ikke glemt endnu. Selv i dag stoler de ikke rigtig på os herude, og denne tvivl er ikke helt ubegrundet«. I hvert fald tilbød han at være de danske orlogsgaster behjælpelig med at skaffe en båd. Han havde 3 liggende i en lille naturhavn tæt ved huset. Den ene, som han selv havde bygget, var den bedst sejlene på hele kysten, og, foruden en stor sejlføring var der også 2 par årer i båden.

»Med god vind og 4 mand ved årerne er der ingen englænder, der kan indhente jer, når I blot passer på at holde jer på afstand, hvis I opdager noget mistænkeligt, og sørg endelig for at holde godt udkig i nat. Søg ind til Læsø, det er den korteste vej, og I vil få den bedst tænkelige vind. Som den er nu, vil I få den ind agten for tværs og kan være i Vesterø i løbet af i morgen formiddag. I er min kones landsmænd, og jeg har ikke noget imod at spille både englænderne og svenskerne et puds«.

En af gasterne kom med et spørgsmål angående båden, hvad med den? Dertil svarede han, at de skulle opsøge hans kones familie på Læsø og underrette dem om, hvor båden var, han ville da selv komme over og hente den, når krigen var forbi, så ville han alligevel over til Jylland igen.

Lidt før midnat var alting klar til afrejsen. Manden gik ombord i en lille jolle og lodsede dem ud igennem skærgården; konen stod udenfor og vinkede, til de forsvandt bag en pynt. De var ude på det åbne hav, og båden gled rask gennem bølgerne med alle sejl sat, kurs vest, med en streg til nord, mod Læsø. Der blev holdt skarp udkig hele natten, men ingen mistænkelige fartøjer blev observeret, og ved middagstid næste dag stod båden ind i Vesterø havn. De fandt uden vanskelighed frem til gården, som de havde fået besked om, og fik en ovenud venlig

modtagelse. De kunne jo bringe en frisk hilsen fra familien i Halland. Angående båden, mente læsøboerne, at de skulle sejle den til Als Odde og lade den forblive der, til krigen var forbi, så kunne deres svoger hente den der — det var også den letteste måde at komme hjem på. Efter et par dages ophold på gården, lettede hele styrken igen fra Vesterø og stak ud over Læsø rende til Sæby for derfra at stå ned langs kysten til batteriet på Als Odde. Den vellykkede flugt fra fangenskabet vakte selvsagt stor opstandelse i Helberskov; det lød som et eventyr, hvad det vel også var.

Enkelte andre blev i tidens løb udvekslede med engelske og svenske krigsfanger, bl. a. Jørgen Rytter og Peder Nielsen fra Helberskov. Sammen med mange andre, der havde unddraget sig fangenskabet ved flugt fra Gøteborg, gjorde de resten af krigen med ombord i kanonbådene. Men de fleste af PRINS CHRISTIANS besætning forblev i engelsk fangenskab i mange år. En af dem var Hans Nielsen fra Helberskov. Han sad i »prisonen« i samfulde 7 år og kom ikke tilbage før 1815. På en eller anden måde må han have tjent nogle penge derovre under det lange fangenskab. Han havde i al fald nogle pæne ting med hjem, der selv i datiden ikke kan have været helt billige. De findes endnu i gården og bliver af den nuværende ejer, Ejnar Vestergård, bevaret med stor pietet.

Det skal her nævnes, at båden fra Halland under resten af krigen blev benyttet som patruljefartøj mellem Egense og Udbyhøj med fast station ved Als Odde. Man opdagede snart, at den var den bedst sejlene båd på den strækning, og den lå godt i søen.

I forannævnte nekrolog over Niels Andersen Lods er bl. a. nævnt en træfning, han deltog i ved tilbageerobringen af Romsø i Storebælt. Ifølge en gammel beretning, udgivet af J. P. With 1819, med titlen: Danske og Norske Sø-Heltes Bedrivter, skildres denne hændelse således, her gengivet efter datidens retskrivning:

»Da Capitajn-Lieutenant Schönheider havde Commando over Belt-flotillen laae engang 3 Linieskibe med en Convoj til Ankers ved Romsø og plejede daglig at sende Folk i Land paa Øen. Schönheider havde længe havt i Sinde at spille dem et Puds, og da det engang blev passeligt Vejr, aftalte han det fornødne med den paa Kysten commande-

rende Capitajn, Grev v. Wedel. Om Aftenen bleve 54 mand Jægere under Capitajn v. Das's og Lieutenant v. Lindes og 24 ridende Jægere under Ritmester v. Juels, samt 100 Matroser under Lieutenant Cederfeldts Commando hemmeligen overførte til Romsøe. Disse lagde sig, efter først at have undersøgt Øen og fundet den fri for Fjender, i Skjul midt paa Øen til om Morgenen. Kl. 7 kom 4 Fartøjer fra Orlogskibene mod Kysten. Vort Mandskab satte sig nu i Bevægelse hen imod den Kant, Fjenden kunne ventes at ville lande, og da disse vare gaaede i Land og søgte ad Skoven til, brøde pludseligen de Danske frem og ilede til Stranden for at afskjære dem fra deres Fartøjer. Den liden Besætning, der var efterladt ved Fartøjerne, gav sig nu til at skrigte af alle Kræfter, hvorved de i Skoven værende ilede til Stranden og styrtede sig i Vandet ud efter Fartøjerne. Imidlertid blev 81 Mand, 2 Underofficerer og 9 Fruentimmer afskjaarne og tagne til Fanger og en Mængde af de Flygtende dræbt. Nu gaves det aftalte Signal til Kanonbaadene, der hidtil havde holdt sig bag en høj Odde ved Landet og disse ilede strax til. Imidlertid kom snart de 4 Fartøjer tilbage med 6 velbevæbnede Barkasser fra Orlogskibene for at berøve os Fangsten. De skjøde med Skraae og Haubitzer og med Geværer, men bleve modtagne med saa djerv en Musketkugle-Regn, at de i Hast vendte om. Et af Orlogsskibene skjød ogsaa i Land med Skraa, men uden Virkning, da de formedels Grundene ej torde gaa nær nok. Under vore Kanonbaades Bedækning førtes Fangerne til Fyen. I denne Træfning mistede de Danske ikke en eneste Mand, kun een Jæger blev bleseret. Britternes Folketab var betydeligt, paa en af Barkasserne bleve hele Besætningen paa 2 Mand nær bortskudt. Foruden ovennævnte faldt en betydelig Deel fint Lærred i vore Krigeres Hænder, men desværre undgik de engelske Fartøjer ved hurtig Flugt samme Skjæbne.«

Både Anders og Niels Lods må have udmærket sig ved denne lejlighed. Kort efter blev de begge forfremmet til »søe-mater« (en underofficersgrad).

Ifølge oplysninger stammende fra »Kommende og Gaaende Rulle for Fyen og Langeland for 1809« er begge brødre opført blandt »Canonbåden E Nr. 11's mandskab« som befarne, og i dette såvel som de nærmest følgende år deltog de i mange spændende oplevelser i de idelige træfninger tilsøs imod en næsten altid overlegen fjende. Efter

gamle beretninger skal de have været et par hårde negle, der ikke var gode at komme i kast med.

I sommeren 1809, da flotillen lå i Nyborg, blev nogle af mandskabet syge, og der blev afgivet erstatningsmandskab fra flotillen, der havde station ved Fredericia — 10 mand i alt. Blandt disse ny folk var 3 mand fra Helberskov, Peter Erichsen, Jørgen Rytter og Peder Nielsen, gamle kammerater fra PRINS CHRISTIAN, som enten var undvegne eller udvekslet fra fangenskab i Sverige. Det var folk med ben i næsen af samme støbning som Anders og Niels Lods. Per Erichsen var, hvad man med rette kunne kalde helbefaren. Han havde sejlet på Kina, Indien og Vestindien, mest med engelske skibe før 1807 og var den eneste fra Helberskov, der kunne tale engelsk; desuden havde han et vist kendskab til spansk fra sine ophold i Vestindien.

Af de nyankomne, der meldte sig til tjeneste, var der særlig en, der vakte alles opmærksomhed. Han var en mærkelig fremtoning og lignede bestemt ingen anden orlogsgast. Hans alder var ubestemmelig, han var i hvert fald ingen ung mand, snarere ældre eller gammel. Ansigtet var furet og fuld af utallige rynker og huden brun og vejrbitd som hos fiskere og sømænd. Han havde en tæt manke af snehvidt hår, der var samlet i en tyk nakkepisk. På hovedet bar han en stor, trekantet napoleonshat, og foroven i hatten var stukket en tyk pind. Hvad denne pind skulle gøre godt for, skulle de øvrige gaster få forklaring på senere hen! Hans tøj var af udenlandsk snit, af fint klæde, dertil et spraglet silkehalsbind. De halvlange støvler var afblødt skind med en masse forsiringer på skaftet, en kontrast til de øvrige matrosers grove søstøvler. Han medbragte selv sin private udrustning, der også afveg meget fra den, de andre orlogsgaster var udstyret med. I et bredt læderbælte om livet var anbragt 2 lange, dobbeltløbede pistoler i et hylster på hver side, og bagefter ham raslede en lang ryttersabel i en rusten jernskede. Folkene flokkedes om ham, bristefærdige af nysgerrighed, og den blev ikke mindre, da han, som den sidste af de ny folk, meldte sig til tjeneste hos premierløjtnant Cederfeldt, der var chef for flotillen. *Hans* interesse for denne mærkelige person var ikke mindre end hos det menige mandskab. Da den mærkelig fremmede blev spurgt om, hvilken rulle han hørte til, svarede han på et noget gebrokket dansk, at han havde sin egen private rulle. Det kom ikke

sagen ved, han var kommen hjem til Danmark for at slå og sige englænderne en varm tak for sidst for 1807. Men han havde en god ven med, en herre, der i kamp ville være mere værd end mange matroser. Premierløjtnanten så sig omkring, men kunne ikke opdage nogen, der passede til den beskrivelse. Han spurgte derfor om, hvor denne herre befandt sig:

»Her«, sagde den fremmede og hankede op i en grønmalet tremmekasse, han havde medbragt, dækket af et mørkt klæde. Han fjernede klædet, og inde i kassen sad en stor, mærkelig fugl, på størrelse med en stor ugle, med et mærkeligt krumt næb og fjer med skrigende røde og grønne farver, dens halefjer var længere end hele fuglen. Alle matroserne gloede på dette fænomen, en sådan fugl havde ingen set før. Kun premierløjtnanten vidste besked. Han så noget forundret op på manden og sagde:

»Jamen, det er jo en papegøje, jeg synes, du sagde, at du havde en anden herre med«.

»Det er nemlig den herre, jeg omtalte. Jeg købte ham af en indianer i Panama for mere end 40 år siden, han havde selv fanget ham nogle år tidligere. Men det er en meget agtværdig gammel herre. I sit lange liv har han lært at slå og desuden tillært sig mange gode manerer og fine talemåder, nu skal De bare høre«.

Han tog papegøjen ud af kassen og anbragte den på sin underarm og holdt den hen imod premierløjtnanten.

»Kan du så hilse pænt på din ny chef, Don Pablo«.

Papegøjen rejste de lange nakkefjer og åbnede gabet, og med en gennemtrængende røst, der kunne høres viden om, udspyede den de værste ukvems- og bandeord på engelsk, spansk og dansk — møgso — damn you — caramba — go to hell — fanden ta' dig — og videre fulgte en strøm af ord og gloser af samme opbyggelige indhold. Den skræppede videre, indtil den fremmede atter satte den tilbage i kassen og dækkede den til med klædet, først da blev den tavs. Hele besætningen havde fulgt denne forestilling med den største interesse og moret sig umådelig — tænk, en fugl, der kunne tale og bande noget så ukristeligt, den måtte være meget ugudelig, måske i ledtog med selve fanden (overtroen var ikke helt uddød i Danmark på den tid).

Per Erichsen fra Helberskov var den eneste ombord, der forstod både engelsk og spansk, og han måtte bagefter oversætte alle disse fremmedord for resten af besætningen. I tiden, der fulgte, blev det helt populært at kunne bande på spansk!

Men denne fremmede mand skulle opføres på bemandingslisten, og premierløjtnanten spurgte om hans navn? Med et skævt smil svarede han: »Mit navn, hvad betyder et navn, jeg har haft mange navne, men skal De endelig have et, så skriv det, jeg gik under ovre i Caribien, skriv *Diablito*, det er nok det, der passer bedst«.

Premierløjtnanten gentog navnet og bed i fjerpenen. »Det var da fanden til navn, men noget skal jeg vel skrive«.

Den fremmede slog en høj latter op.

»Der ramte De plet, selv om det var et vådeskud; ved De hvad det betyder på dansk«?

Nej, premierløjtnanten kunne ikke tale spansk, så det anede han ikke noget om.

»Så skal jeg sige Dem det. Det er det samme som *Bettefanden*, og så kan De forresten bruge hvilke af de 2 navne, De synes bedst om«.

Hvilket af navnene, der blev skrevet på listen, fik resten af besætningen aldrig at vide, men mand og mand imellem og i tiltale blev han kun benævnet Bettefanden.

Det var klart for alle, at det ikke var en helt almindelig orlogsgast, de havde fået ombord. Han udviste ikke den sædvanlige disciplinære optræden overfor officererne som de menige gaster, og det var der ingen, der tog anstød af. De havde på fornemmelsen, at han var vant til at kommandere, ikke til at blive kommanderet med. Han vedblev at være en gåde for både officerer og mandskab, ingen vidste, hvem han var og hvilket tilhørsforhold, han engang havde haft til Danmark. Men han havde altid rigelig med penge og var ikke karrig med at bruge nogle af dem. F. eks. faldt der af og til et par rigsbankdaler af til de matroser, der havde kone og børn hjemme, også de sårede blev betænkt på samme måde. Officererne imponerede han ved sit indgående kendskab til alt, hvad der angik søvæsen, skyts og våbenbetjening. Han var indrulleret på kanonbåden som menig matros, men officererne betragtede ham som ligemand — en sjælden foreteelse. Til tider lod han den store papegøje optræde for mandskabet, og det vakte

altid stor opmærksomhed og munterhed, men det var just ikke fine talemåder, de lærte af denne agtværdige gamle herre! Per Erichsen var den, han gav sig mest af med af alle ombord. Per havde været i Vestindien og havde et godt kendskab til forholdene derovre, men deres samtaler foregik på sprog, som ingen andre forstod, på engelsk eller spansk, eller hvad det nu var. Det var dog kun lidt, han lod skinne igennem om sit liv og færden, men Per mente, at han havde sejlet med slaveskibe fra Afrika til Brasilien og været kaperkaptajn i det karibiske hav, han havde dog nævnt, at han ejede en sukkerplantage på Cuba, men var ikke hjemme ret tit.

Sommeren 1809 blev rig på spændende begivenheder for flotillen i Storebælt. En dag blev der rapporteret en engelsk orlogsbrig, der lå til ankers i nærheden af Sprogø, og premierløjtnant Cederfeldt besluttede sig øjeblikkelig til angreb med de 2 eneste kanonbåde, han havde til rådighed, og det skulle ske, inden det begyndte at blæse op, så den igen fik vind i sejlene. Matroserne hængte i ved årerne og kom briggen på kanonskuds afstand og sendte den et lag agter ind. Kort efter blev der hejst hvidt flag som tegn på overgivelse. Den ene kanonbåd, hvor bl. a. chefen, Bettefanden og alle gasterne fra Helberskov var ombord, lagde til ved bagbords låring, huggede entrehagerne i og myldrede op, men blev overraskende modtaget af en salve fra englændernes musketter, der gjorde lyst mellem danskerne. Det så ikke godt ud for dem, der allerede var kommen ombord og havde undgået de engelske kugler, de blev nu trængt fra alle sider. Chefen selv og 2 månedsløjtnanter, der havde været de første til at borde den engelske brig, lå sårede på dækket, det så ud til at skulle ende med intet mindre end en katastrofe. Pludselig optrådte Bettefanden på skuepladsen. Med sin lange sabel i den ene hånd og en pistol hægtet på tommelfingeren af den anden, svang han sig ombord, så adræt som en lækat — det var nok ikke første gang, han havde entret en fjentlig skude —. Hans store hat var trukket godt ned over hovedet og forsvarlig sikret med en hagerem. Øverst, på pinden, der var stukket gennem hatten, tronedede papegøjen, med halvt udbredte vinger og hovedet med det stærke krumme næb strakt frem. Den så ud til at være i kampstilling! Nu var det Bettefanden, der havde overtaget kommandoen og kommandoordene lød både på spansk og dansk.

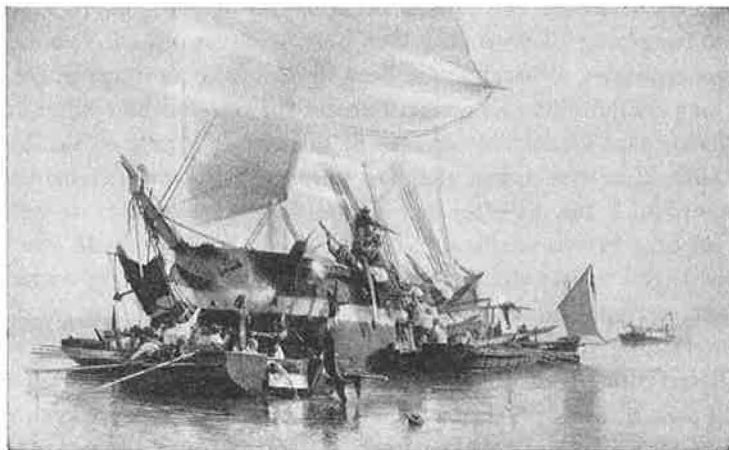
»Arriba — arriba«, brølede han til den tilbageværende del af besætningen, »op — op, følg mig«. Han var den første til at hoppe over lønningen og skød samtidig pistolen af, og 2 engelske matroser dejsede om på dækket, Briggens kaptajn styrtede løs på ham med dragen kårde, men kom til et brat stop —.

»Don Pablo — attack, attack«, råbte Bettefanden, og han havde knap udtalt de sidste ord, før den store papegøje satte af fra pinden som et lyn og røg lige ind i hovedet på den engelske kaptajn, baskede ham om ørene med de stærke vinger, kradsede ham over hele ansigtet med kløerne og hakkede efter øjnene. Dette pludselige og uventede angreb bragte kaptajnen helt ud af fatning, han havde nok at gøre med at værge sig mod den rasende fugl, der samtidig skræppede op med de værste forbandelser og ukvemsord — møgso — damn you — go to hell —. Han var ude af stand til at gardere sig mod Bettefanden, der med et sving af sin lange ryttersabel drev kården ud af hånden på ham, så den hvirvlede ud over lønningen og ned i vandet. I løbet af få øjeblikke havde Bettefanden og papegøjen slået 2 andre englændere ned, den tredie, der kom til, fik samme medfart, samtidig med, at de forbitrede matroser kløede løs på resten af besætningen med deres huggerter. Den anden kanonbåd var roet frem og havde lagt til under styrbords bov, og mandskabet derfra entrede nu også op. Englænderne, der indså, at spillet var tabt, opgav al videre modstand, smed deres våben og råbte om pardon. Det holdt hårdt. Bettefanden ville omgående have hele besætningen smidt overbord.

»Ud til hajerne med dem«, brølede han, »de hejsede hvidt flag, blot for at lokke os ombord og knalde os ned — caramba — det er det mest gemene forrædderi«!

Men til alt held kom den sårede premierløjtnant til stede, støttet af 2 matroser og manede til besindighed.

»Der er ingen hajer i disse farvande«, sagde han — »dette er Storebælt og ikke Cariben. Her gælder visse andre love, end hvor du kommer fra, men smid dem ned i forrummet, og hold et vågent øje med dem. Hvis de prøver på at lave flere numre, skal I ikke vise skånsel. Chefen, der gav ordre til at tone hvidt flag, skal nok få sin sag for. Han skal blive tilbageholdt som krigsfange i Danmark, til krigen er forbi, og vil ikke blive udvekslet, så meget kan jeg love jer —«.

Engelsk brig erobres.

Marinens Bibliotek

Bettefanden brummede noget om, at selv om der ingen hajer var i farvandet, så var der andre små fisk, og det ville have glædet ham at servere dem en ret »engelsk bøf«, men danskerne var et blødagtigt folkefærd, selv om de var både tapre og gode til at slås, når det endelig skulle være. Men brigens chef, som han først havde gjort ukampdygtig, burde i hvert fald hænges op i rånokken. De andre, han havde været i kast med, ville han lade ude af betragtning, de 2 var døde og den tredje så hårdt såret, at han næppe kunne overleve (han døde, inden de nåede ind til Nyborg).

Til Bettefandens store fortrydelse kunne premierløjtnanten heller ikke imødekomme hans sidste forslag. Han rystede på sit hvide hoved og undredes over slig blødsødenhed! Men efter den begivenhed steg besætningens agtelse og beundring for ham endnu nogle grader, og det gjaldt ikke alene ham, men næsten endnu mere »hans eneste sande ven«, Don Pablo, den store spraglede fugl, der kunne bande og slås mere indædt end den bedste matros.

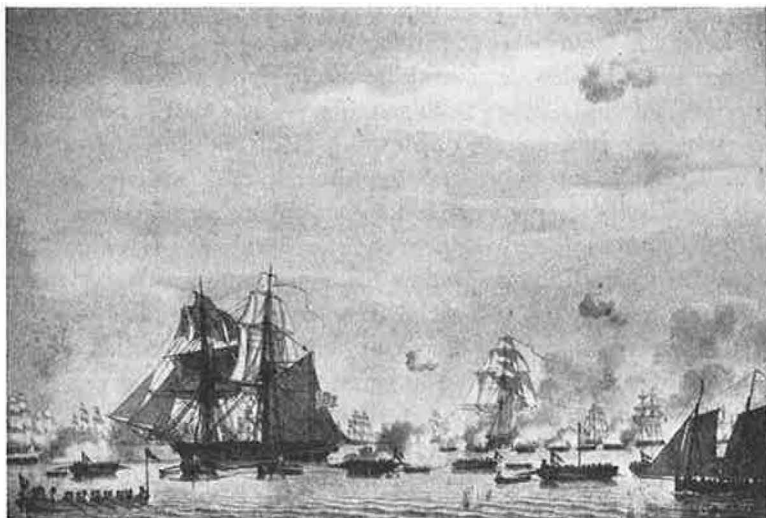
Den engelske kaptajn blev ført forud sammen med resten af besætningen. Han truede ad papegøjen med knytnæven og gispede.

»That God damned bird« (den forbandede fugl. Noget lignende havde han aldrig oplevet. Det var der heller ingen andre, der havde, hverken danskere eller englændere.

Den erobrede brig var en god prise, kun 3 år gammel, 18 kanoner med en besætning på 96 mand. Den blev bugseret ind til Nyborg. Da prisepengene blev udbetalt, ville Bettefanden ikke modtage noget som helst, han trængte ikke til penge. I stedet for overlod han sin andel til premierløjtnant Cederfeldt at fordele mellem de sårede og de faldnes efterladte. Han blev aldrig glemt af hverken officerer eller mandskab på kanonbåd E Nr. 11 efter den affære. Men han vedblev at være en gåde for alle. Hvem var han, hvor havde han hjemme, hvad var hans fortid? Ingen vidste det, og ingen fik det nogensinde at vide. Per Erichsen gættede på, at han havde været kaperkaptajn og pirat ved Sydamerika og i Vestindien, og han bar sikkert ikke navnet Diablito eller Bettefanden med urette. Derude var han, efter alt at dømme, betragtet som en ren djævel, der ikke udviste skånsel overfor eventuelle modstandere. Han måtte have været borte fra Danmark i mange år, før han ankom til Fredericia, hvor Peder Nielsen, Jørgen Rytter og Peder Erichsen havde truffet ham. Da havde han næsten glemt at tale dansk. Det var dog kommet tilbage efterhånden. Han var den mest populære mand ombord, — en mand, der var god at have til ven, men bevar os vel for at have ham til uven —!

Det var historien om Bettefanden, gengivet efter gamle beretninger af Niels Lods og Jørgen Rytter fra Helberskov, fra den tid de var sammen med ham ved flotillen i Storebælt, Hans senere skæbne er ukendt.

Ifølge oplysninger fra marinens arkiv, er brødrene Anders og Niels Lods opført i Rullen for Roeflotillen ved Grenaae og Fredericia pro 1811-12. I 1811 deltog begge brødrene og adskillige andre fra Helberskov i det mislykkede togt til Anholt i et forsøg på at tilbageerobre øen, som englænderne havde besat i 1809 og brugte som støttepunkt i Kattegat. Deres første forsøg på landgang blev afvist af øens lokale kystmiliti (hjemmeværnet), der udgjorde 96 mand. Senere blev der sendt forstærkning derover, bestående af 100 infanterister og 20 artillerister, men da englænderne kort efter gentog angrebet med at land-sætte 800 landsoldater, understøttet af matroser fra orlogsskibene, kunne den danske styrke ikke holde stillingen trods tapper modstand, og øen blev besat og forblev i englændernes besiddelse til krigens slutning. Denne kamp kostede os 4 faldne og et ukendt antal sårede. Se-

Kamp i Flinterenden.

Marinens Bibliotek

ner blev det oplyst, at de engelske tab, alene af menige, havde været over 50 mand, om officerer var intet nævnt. Anholt's erobring skete ikke uden tab for fjenden.

Fra højeste sted blev der lagt planer om øens generobring, og i den hensigt blev der i Gjerrild Bugt samlet en flotille, bestående af 12 kanonbåde og 14 transportfartøjer med 650 landsoldater ombord, og hele denne styrke kom omsider i land på Anholt den 25. Marts 1811, 200 matroser stormede ind i Anholt by, der var besat af 100 englændere, og det kom til en kort kamp, hvor der toges nogle engelske fanger. Men de fleste undslap og forenede sig med hovedstyrken, der trak sig tilbage til den stærke besætning omkring fyret. Under denne første kamp i Anholt by, fratog Niels Lods en engelsk officer en lang søkikkert, der endnu er i familiens eje.

Men forsøget på at generobre Anholt blev en af de sørgeligste begivenheder i hele den lange krig. Det var dårligt tilrettelagt og dårligt ledet, og derfor blev foretaget en fiasko med store tab for danskerne. Planen om at sikre sig befæstningen omkring fyret ved overrumpling mislykkedes totalt. På en eller anden måde var denne plan

blevet røbet, og englænderne vidste god besked om, hvad der var i gære, og havde taget deres forholdsregler. Både fra selve fyret og fra stillinger udenfor blev de danske landsoldater udsat for en voldsom artilleribeskydning. Chefen faldt sammen med de fleste af officererne, og angrebet gik fuldstændig i opløsning. Til alt uheld begyndte det også at luften op, så de store engelske orlogskibe fik vind i sejlene. De havde hidtil ligget uvirksomme i det blikstille vejr, og nu fik kanonbådene travlt med at komme væk og prøve på at nå tilbage til Jylland, mens tid var. De stak tilsøs og spredtes for alle vinde, således at englænderne kun var i stand til at forfølge en ad gangen. Kun få af soldaterne lykkedes det at komme med ombord i kanonbådene. De blev efterladt på øen og taget til fange, i alt 400 mand, 30 var faldne og 115 sårede. Englænderne opgav deres egne tab til 4 faldne og 30 sårede. Flotillen mistede ved denne expedition kun 2 kanonbåde og 1 transportfartøj, medens de øvrige lykkeligt undkom, nogle til Hals, Udbyhøj og Grenå, et par stykker nåede til Fyn og en enkelt helt til København. Men for nogles vedkommende var det i sidste øjeblik. Således var kanonbåd A Nr. 5 fra stationen ved Als Odde lige ved at blive indsejlet af en stor engelsk orlogsmænd, og kun Jørgen Rytters duelighed som kanoner reddede den fra at blive opbragt. Med et eneste velrettet skud af den svære kanon agter splittede han fokmasten på forfølgeren, så den måtte opgive jagten, og båd og mandskab nåede velbeholdne til Udbyhøj. Denne båd, hvis mandskab alle bestod af folk fra Himmerland, havde ingen tab lidt ved hele denne uheldige affære.

Således endte den ekspedition til Anholt. Det var en hasarderet opgave at indlade sig på, og nu sad vi tilbage med smerten. Inklusive de tab, kanonbådene havde lidt, mistede vi over 600 mand til ingen verdens nytte, og 3 fartøjer var taget. Men modet var ikke tabt trods al den modgang. Kanonbådene klæde løs på engelskmanden igen og igen og tilføjede ham større tab, end vi selv kom ud for. Et par uger efter den heldige tilbagekomst tog flotillen fra Als Odde og Udbyhøj revanche for dette nederlag. I en hård kamp ud for Fornæs blev 4 engelske kanonbåde erobret, deraf 2 som englænderne havde taget 14 dage i forvejen. De to andre var lige ankommet til de danske farvande fra England og var af sidste ny model, større, mere sødygtige og kraftigere armeret end de danske. Disse var dog hurtigere, når det kom an på

roning. Den ene af de ny priser blev straks sendt over på Holmen, hvor den, med nogle ændringer, kom til at tjene som model for de ny danske kanonbåde, der blev sat i arbejde.

Krigen gik sin gang endnu nogle år, helt til 1814, men Niels Lods's deltagelse fik en brat afslutning den 4. oktober 1812, da han blev hårdt såret og taget til fange for anden gang i en træfning ud for Grenå. Stiftstidendes beretning om den begivenhed er ikke helt korrekt. Ifølge C. F. Wandel: Søkrigen i de dansk-norske farvande 1807-14, skildres denne hændelse således:

»Ifølge Pr.Lieut. Wigelsens ordre afgik jeg fra Grenaa den 4. Oktober kl. 12 middag med den til Grenaa flotillen henhørende 14 årers chalup for at overhale en jagt, som førte dansk flag, der styrede langs med landet med sydlig vind, frisk kuling. Kl. 12/45 var jeg den på geværskuds afstand, efter at have skudt 2 skud drejede den strax til vinden og lå bak. Kl. 1 kom jeg den på siden, den havde 3 mand på dækket hvoraf den ene, som gav os toug, talte tysk til mit mandskab. Idet vi halte chaluppen op på siden af jagten, rejste en del folk sig, som havde ligget skjult og skød ned på os, hvorved 3 mand blesserede. Da jeg lod sætte fra borde, sprang der nogle af jagtens besætning i chaluppen og forhindrede os i strax at komme fra den, og idet vi slap fra den, begyndte de igen at skyde, hvorved atter 2 mand blev blesserede, hvilket nødte mig til at overgive mig til jagten, som under affairen førte dansk koffardiflag og førtes af Liut. Duel, besat med 3 officerer, 1 læge og 28 mand. Den skal være taget den 1/10 ved Kerteminde. Mit tab er 2 døde og 3 blesserede, hvoraf den ene er hårdt såret«.

Den hårdt sårede orlogsgast var Niels Lods. Hele chaluppens besætning blev som krigsfanger ført til Anholt, men englænderne havde ingen interesse i at beholde hårdt sårede danske fanger. De havde nok at gøre med at tage vare på deres egne sårede, så Niels Lods og de 2 andre »blesserede« blev sendt tilbage til Grenå. Han var ramt af en musketkugle så stor som en tommeltot, i den ene skulder, og den blev, som nævnt i nekrologen, skåret ud af ryggen 11 dage senere på et lazaret i Randers. Efter et længere rekreationsophold afgik han derefter fra tjeneste på kanonbådene med pension til sin død 1867.

Her ender beretningen om min oldefars oplevelser som orlogsgast — sammen med mange andre fra Helberskov — i den 7 år lange krig.

Det har været hårde tider dengang, værre på mange måder for den almene mand end det, vi oplevede under besættelsen. Der foretoges de hårdeste udskrivninger af mandskab, vi havde set i århundreder. Drengene på 17 år som Niels Lods og mænd på op imod de 50 blev indkaldt til forsvaret på land og sø, og dertil kom det hårde økonomiske tryk. Pengenes værdi faldt til næsten intet, og i 1813 gik staten bankerot. Det var en trang og fattig tid, og det tog mange år, før landet kom nogenlunde på fode igen.

Jeg har her kun prøvet på at drage disse gamle himmerlandske orlogsgaster frem af nat og glemsel. De fortjener at mindes og ikke gå helt i glemmebogen. De gav aldrig op, selv overfor de største odds. Men al deres mod og selvopofrelse indvirkede ikke på krigens gang. Den århundredgamle forbindelse med Norge blev brudt, flåden, Danmarks og Norges stolthed, blev os berøvet på en ydmygende måde, til dels ved egen kortsynethed — der havde ikke forud manglet på advarsler (det blev ikke sidste gang, vi sad lignende advarsler overhørig!) Det meste af handelsflåden opbragt eller ødelagt. I sandhed mørke fremtidsudsigter.

Forholdene i landet som helhed kommer ikke denne beretning ved. Her skal kun lige omtales, hvad der senere blev af nogle af de mænd, der gjorde en indsats i denne bevægede tid.

Niels Andersen Lods overtog en gård i Helberskov allerede i 1814, og den er stadig i slægtens besiddelse. Den nuværende ejer, Hans Lods, er 5. generation i gården. Hans bror, Anders, overtog sin fædrene gård i Odde efter krigen, og også der er gården bevaret i samme slægt på spindesiden. Det samme gælder Otto Nielsens fødehjem. Peder Nielsen giftede sig til en gård, »Velleren«, i Skelund, også den er endnu i slægtens eje. Peder Erichsen, den eneste helbefarne sømand af gasterne fra Helberskov, sagde efter krigen søen farvel og overtog sit fædrene hjem, en nu nedlagt gård øster i byen. Jørgen Rytter overlevede dem alle. Han døde som ældgammel mand i Helberskov, som den sidste veteran i Danmark fra Napoleons tid. Hans saga er beskrevet i (Fra Himmerland og Kjær herred 1969).

Og så lader vi de gamle krigere hvile i fred i deres grave. Nu er i hvert fald deres navne bevaret for eftertiden.

K i l d e r :

Rulle over Linieskibet PRINS CHRISTIANS Besætning.
Kommende og Gaaende Rulle for Flotillen for Fyen og Langeland for 1809.
Rullen for Roeflotillen for Grenaae og Fredericia pro 1811-12.
Søkrigen i de Dansk-Norske Farvande 1807-14. København 1915.
Danske og Norske Sø-Heltes Bedrivter fra Aar 1797-1814. Kjøbenhavn 1819.
(Tilegnet vor hulde Landsfader Dannemarks elskede Konge Frederik den 6.
allerunderdanigst af Forfatteren)!

Jeg er kommandørkaptajn J. Teisen og amanuensis fru Magda Nyberg, København, en stor tak skyldig for det materiale, de beredvilligt har stillet til rådighed fra Marinens Bibliotek.

Småstykker

1. *Fra Aalborghus lens regnskaber, Viborg Landstings, Kjær og Fleskum herreders tingbøger.*

- 1610: Kjær herreds tingbog af 25. juni 1667 beretter, at der i 1610 var strid om retten til at grave tørv i Sindholts endels jord, som Sindholts naboer vilde tilegne sig. Det oplystes, at Sindholt først havde tilhørt Vrejlev kloster, efter reformationen Kongelig Mayestæt og fra 1575 Jens Bille og derefter hans børn. De fire sandemænd Niels Nielsen i Østerholt, Jørgen Ovesen i Gandrup, Anders Simonsen i Staa (Ellern) og Jep Thomsen i Knølgaard mødte paa aastedet og satte ny skelsten.
- 1611: Et skattemandtal fra Fleskum herred siger: — item (ligeledes) haver Hans Wandal, ridefoged paa Aalborg slot (senere borgmester), som selv var med at skrive skatten paa Kongl. Mays. og rentemesterens gode behag, sin gaard fri for skat, kaldes Findstrup, som han bruger avl til, — og deraf ingen skat er bekommet.
- 1612: Niels Marqurdsen i Holt, Jens Munk i Torpet, Anders Simonsen i Staa, Jørgen Ovesen i Gandrup, Holden i Krogen (Biersted), Jep Thomsen i Knølgaard, Las Nielsen i Lindholm og Jens Simonsen i Tranholm maatte betale 80 rdlr. til kongens kasse, fordi de svor Las Jensen til fred, som dræbte Mads Jostesens stiftsøn i Øster Hassing. Disse 8 nævninge maatte altsaa hver give 10 rdlr. i bøde for deres forkerte dom paa Kjær herreds ting. En god ko kostede i de dage 6-8 rigsdaler.
- 1612: Simon Nielsen i Vester Hassing gav 3 mark i bøde, fordi han havde røgtet sit sildegarn en søndag morgen, før han gik i kirke.
- 1621: Ærlig og velbaarne mand Vogn Vognsen til Stenshede (Ottestrup ved Sæby) fæster af kronen to bundgarnsstader, liggende imellem Hov og Torngaard, som salig Poul Popp (borgmester i Aalborg) tilforn udi brug havde haft. Han skal i stedsmaal (indfæstning) give Kgl. May. tre daler for hvert garn, og i aarlig leje 20 wol vaarsild af hvert.

- 1623 dømte herredsfoged Lars Pedersen Kjærulf i Østerhalne den gamle Ane Mortensdatter i Hvolgaard i Vester Hassing til at blive brændt som heks; men Anes sønner indankede dommen for Viborg Landsting. Her blev Ane pure frifundet, og Lars Kjærulf fik 50 daler i bøde for sin uretfærdige dom.
- 1626 fæstede Ove Jørgensen i Gandrup af lensmanden for 40 rdlr. den gaard i Gandrup, som hans moder ham oplod. Oves moder var datter af ovennævnte herredsfoged Lars Kjærulf og enke efter den i 1610 og 12 nævnte Jørgen Ovesen.
- 1626 boede herredsfogeden i Fleskum herred, Lille Christen Povlsen, i Dall Søndergaard. Hans søn, Povl Christensen i Findelstrup, var den 26. juni hjemme og kom da i strid med en af faderens karle, Per Block fra Arden, som rejste sig fra bordet og røg paa Povl, — og lidt efter laa Per døende paa gulvet, medens Povl stod over ham med en blodig kniv i haanden. Baade Povl og faderens tjenestefolk vidnede paa herredstinget, at kniven var Pers, og at det var ham, som havde angrebet Povl, hvorfor nævningene frikendte denne. Men Per var af den ansete Blockslægt fra Arden, og hans broder indankede dommen for Viborg landsting, som forkastede den og dømte Povl fredløs, d. v. s. forviste ham fra egnen.
- 1632: Knud Jensen (Juel) steder de tou parter ($\frac{2}{3}$) af Hals fogitgaard, hans moder ham oplod, for 100 rdlr. Moderen, Ane Andersdatter Kjærulf, var enke efter Knuds stedfader Niels Jensen Skjeldvig, † 1631.
- 1633 fæstede Maren Aagesdatter i Sundby paa lifstid den færge, som hendes husbond, afgangne (afdøde) Anders Pedersen Kid, i fæste havde, for 20 rigsdaler til Kongelig Mayestæts kasse.
- 1634, den 10. marts, førte Anders Christensen Bygseck i Volsted paa Fleskum herreds ting sag imod herredsfoged Just Pedersen i Dall (Skudshale), og han sagde da: »Jeg er lige saa god som dig, baade paa faders og moders side«!
- 1641, den 5. april, stod Mads Pedersen Lyngdrup i Hals paa Kjær herreds ting og lyste efter Hals bys granderet, som var blevet borte, — om den var kommet nogen gott folch i hende, at den

da maatte fornævnte Mads Pedersen tilstillet blive; han lover dem deres umage at ville betale. Mads var oldermand, og naar han lyste efter grandeloven paa Kjær herreds ting, skønt Hals havde sit eget birketing, var det vel, fordi han mente, at den var blevet fjernet fra Hals sogn.

Kr. Værnfelt.

2. *En skarpretters lønforhøjelse.*

Kær herreds tingbog 19. april 1631.

Fremstod Jesper Pedersen ridefoged til Birkelse her i dag på tinget og leverede M. Niels Mesterman af Sæby 10 sldr., og de skal kvitteres i hans løn, som han nu til Skt. Mickelsdag skal have her i Kær herred, hvilke forskr. 10 sldr. skal forn. Jesper Pedersen igen gives nu til St. Michelsdag først kommende af mestermandens penge, når de bliver tilhobe indkrævet af herredsmændene. Og er det med menige herredsmænd, som da tilstede var, deres villighed og samtykke, desligeste og med M. Niels Mestermands samtykke, vilje og begæring.

Kær herreds tingbog samme dag.

Fremkom M. Niels Mesterman af Sæby og lod forstå, at han ønskede af få af menige herredsmænd af hver gård 4 skill. og af hver halv gård 2 skill. Da ville han rette så mange fanger, som skulle rettes eller i andre måder af ham straffes i Kær herred om året. Og hvilken mand, som har en fange at have rettet, vil han have 1 sldr., når fangen er rettet. Og gjorde spørgsmål til menige herredsmænd, om de vil det samtykke og, at herredsfogden med nogle andre da at indkræve samme penge, og han nu til Skt. Mickelsdag førstkommende måtte bekomme halvparten, hvortil blev opkrævet 24 dannemænd på menige herredsmænd deres vegne, og hvad de syntes forn. herredsmænd at være tilfreds, som er først Lars Pedersen i Øster Halne, Jens Mørch i Biørum, Jens Andersen i Torpet, Jens Thomsen ibdm., Christen Andersen i Fogedgaarden, Niels Mørch i Dødskov, Jørgen Jørgensen i Giettrup, Anders Kierulf i Nørhalne, Jens Espersen i Ulsted, Jens Christensen i Hedegaard, Thomas Christensen i Biersted, Las Nielsen i Lindholm,

Las Jensen i Hvorup, Anders Dall i Vodskov, Mickel Nielsen i Torpet, Anders Thomsen i Aistrup, Anders Rasmussen i Vodskov, Anders Nielsen ibdm., Anders ibdm., Jens Christensen i Lindholm, Søren Andersen i Sulsted, Lars Rasmussen i Stae, Jens Pedersen ibdm. og Anders Nielsen i Biersted. Da haver forn. 24 dannemænd på menige herredsmænd deres vegne det således samtykket, at forn. mestermand skal have årlig af hver gård i herredet 4 skill. og af hver halvgård 2 skill., og hvilken mand, som lader rette en fange, skal give mestermanden 1 sldr., når fangen bliver rettet. Og derfor tilforpligter sig forn. mestermand at være følgagtig, når nogen her af Kær herred hannem behøvendes vorder. Satte samtlig udi rette: Såvidt det udkræves af nogen, som bør at lide straf under hannem, ligeledes dersom nogen af herredsmændene ikke vil udlægge og betale næste tingdag, efter at de af prædikestolen bliver tilsagt, da at være falden til deres herskab og til hvem, som pengene oppebære skal, at erlægge 3 mark, halvparten til herskabet og anden halvpart til den, som skal pengene oppebære, og derfor pantes uden lovmål i alle måder.

J. Jeppesen Jensen.

Aalborg historiske Museum 1969-70

Museets forhistoriske undersøgelser varetages af museumsinspektør Oscar Marseen, der i år ved samtlige gravninger har haft bistand af civilværnepligtig, landmåler Jan Carlsen.

Undersøgelser.

Hos grd. Sophus Christensen, Bratskov, Brovst sogn, fortsattes i maj måned undersøgelsen af den i årbog 1969 nævnte boplads fra ældre kystkultur og Ertebøllekultur.

Undersøgelsen blev foretaget i samarbejde med Forhistorisk Museum, Aarhus og Nationalmuseets Naturvidenskabelige Afdeling. Det bekræftedes bl. a., at man her har Jyllands ældste erkendte kystboplads. C-14 datering af trækul og østersskaller daterer den til ca. 4730 f. Kr. f. I undersøgelsen deltog otte arkæologistuderende fra Århus og Oslo universiteter.

Brovst kommune stillede gravemaskiner og mandskab til rådighed — tak.

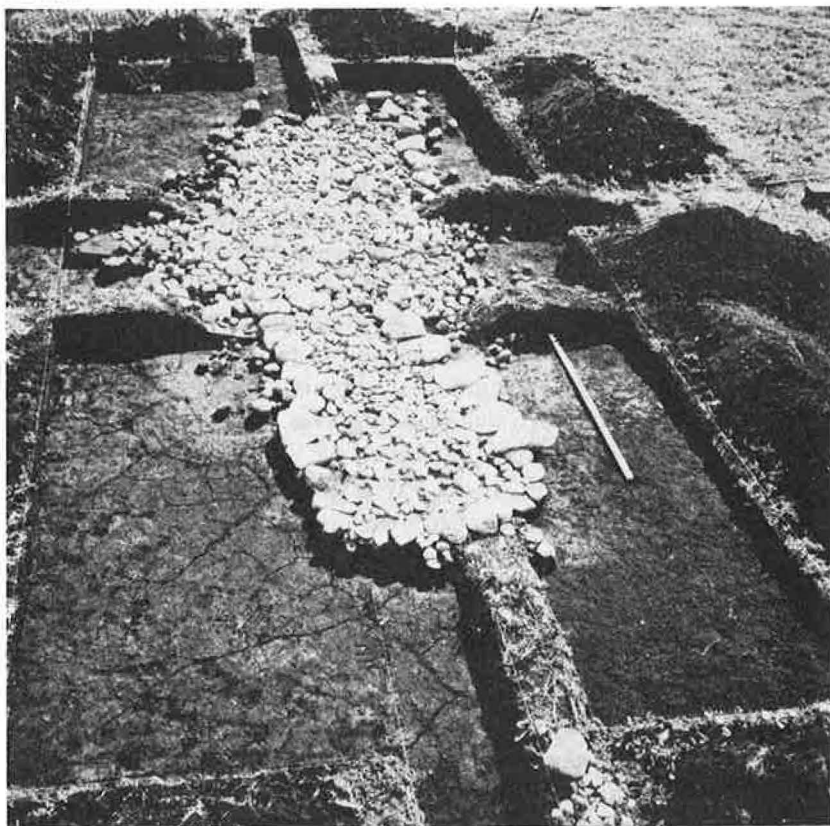
Proprietær I. Hasselbalch, Overgård, Brovst sogn, havde opløjet en 55 cm høj sten med 13 skåltegn. Den er nu udstillet på museet.

På Svenstrupgårds mark, Svenstrup sogn, er undersøgt et grubehus fra vikingetid. Der fandtes to vævevægte af ler samt skår af halvkugleformede lerkar.

Hos grd. Viggo Sørensen, Brunholm, Suldrup sogn, undersøgtes en lille senneolitisk stenkiste (Oderkiste). Den var urørt, men indeholdt hverken oldsager eller skeletspor.

Hos grd. Kr. E. Andersen, Lyngbakkegård, Skivum sogn er undersøgt en stensat jordfæstegrav fra ældre romersk jernalder. Graven er i tidligere tid blevet omrodet. I fyldet fandtes en bronzefibula, en jernkniv og skår af to lerkar.

Hos grd. Hangaard, St. Restrup, Sønderholm sogn, er undersøgt to ildgruber fra ældreromersk jernalder samt en lille senneolitisk stenkiste (Oderkiste). Sidstnævnte var urørt, men indeholdt hverken oldsager eller skeletspor.

Den uforklarlige stenlægning i Riskjær mose, Gislum sogn.

I parcel af Riskjær mose tilhørende grd. Ingeman Andersen, Gislum, Gislum sogn, er undersøgt en næsten planstensætning på 13×4 meter, (se fotos). Den var anlagt på et godt en meter tykt tørvelag og havde tidligere været dækket af ca. 50 cm tørv.

Imellem de fra andet sted tilførte sten fandtes 14 knuse- og slagsten, en plan slibesten af bjergart samt seks små ret ubestemmelige lerkarskår, sandsynligvis fra ældre jernalder.

Om dateringen af stenlægningen kan der faktisk kun anføres, at der ikke blev fundet genstande yngre end de ovennævnte.

Om objektets oprindelige formål kan der kun gisnes, udgravningen afslørede det desværre ikke.

Under telefonhusets udvidelse mod Slotsgade fik museet lejlighed til at måle Peder Barkes å i snit. Aaen blev engang i 1500-årene rettet ud og lagt i rende af kvadersten for at blive vandforsyning til Aalborg-hus slot, men blev kasseret i 1555 og siden brugt af beboerne på kronjorden, til koleraen og byens nye vandværk året efter endelig fik gjort ende på dens brug som smittekilde. Museumsbetjent Munkholm tog mål og fotos.

I en skov til gården Brunholm i Suldrup sogn fremkom tomten af en teglovn fra 1800-årene, fyldt med sidste produktion af gule mursten. Det er en meget velbygget ovenhvelvning, bygget ind i en skråning, og den må ved anden lejlighed udgraves.

På Store Brøndum mark fandt husmand Vald. Pedersen store sten under pløjelaget og mente, at det var et gravkammer. Det var nu en jordfast sten, trykke i stykker af isen engang i istiden — en sjældnen ting at finde i et land, hvor hver mark er pløjet tusind gange. Den blev målt og fotograferet.

Købene har været få, men betydelige. I panelstuen fra 1602 »Aalborgstuen« har vi ikke haft det rette langbord, men har måttet nøjes med et altfor kort og bredt bord af lidt senere type. Nu er erhvervet et rigtigt langbord, højt og smalt, pladen af en planke, hvilende på plankebukke sammenholdt med højtsiddende langbjælker. Bordet er typisk højrenæssance og er aldrig restaureret, dets format som lavet til stedet. Det var en af museets mangeårige venner, direktør Peder Munk, som skaffede os pragtstykket til rimeligste pris.

Ligeså kærkomment var en kredens af sølv, et kreds rundt fad til frembæring af vin til ærede gæster. Fanen er ciseleret, bunden glat med gravure og initialer samt årstallet 1704. Fadet er stemplet af guldsmed Thomas Hansen Pop, som blev mester i København i 1695, men i 1702 flyttede til Aalborg, hvor han blev en kendt og habil mester, og hvor han ifølge navnet, nok er født. Det var antikvitetsfirmaet Chr. Rasmussen i Randers, der fandt den uhyre sjældne ting frem og tilbød den til vort museum, hvor kredensen kommer i rette selskab med museets meget store samling af baroksølv med Aalborg-stempler. Ny Carlsbergfondet ydede en rundhåndet bevilling til anskaffelsen.

Samme årstal — 1704 — står på et tinfad af mester Peder Olufsen, kandestøber i Aalborg 1703—30, erhvervet på auktion. Fadet er af manggods, som var den billigste af fagets tre legeringer, men det er et meget velbevaret fad. Nu er alle os bekendte Aalborg-tinstøbere repræsenteret i museet.

Billedsamlingen er forøget med en mappe pressebilleder og bladtryk fra forrige århundrede samt 12 tegninger af motiver fra det gamle Aalborg af tegneren Loft. Dertil et fotoalbum fra 1893, samlet af apoteker Høygaard Nielsen i Nibe, skænket af dennes datter, fru Ellis Kjeldsen, Trend skov.

Glassamlingen er forøget med to riflede ølglas med rosemaling i påbrændt emalje, malet på Conradsminde mellem 1847 og 54 af H. Tønnes, som senere blev Aalborgs berømte fotograf. De er købt af en samler i København.

En karaffel af det ældre Holmegaard-repertoire, fastblæst og ringet, er skænket af fru Castberg i Randers, og et par cognacsflasker til »Weiles grønne«, gjort på Aalborg Glasværk, er skænket af grd. Svend Poulsen i Brøndbjerg, Rostrup sogn.

En fin lille malet teje fra Hjeds i Veggerby sogn er skænket af Mølgaard Madsen, en del tømrværktøj af tømrer Estrups arvinger, og sagfører A. Olesens imponante dørplade af fru Gerda Thomsen.

Den store stengrav fra ældre romersk jernalder, udgravet i fjor på Holmgaard i Farsø sogn, er i kopi opstillet i jernaldersalen og samler især børnenes opmærksomhed. En anden nyopstilling er sølvsamlingen, som, efter et par års magasinering af sikkerhedshensyn, nu er udstillet med mesternavne og årstal på etiketterne.

Lindholm Høje har blandt sine mange besøg haft Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte, som under ledelse af dr. Olaf Klose kom to søndage efter hinanden. Flokken var for stor for et enkelt besøg og måtte deles. En dag kom udenrigsministeriets personale og fik en gennemgang af samlingerne, med mange spørgsmål om kunsthåndværk i det gamle Aalborg. Også det himmerlandske lertøj vakte megen opmærksomhed.

Dette er min sidste årsberetning. Fra juli er jeg pensionist — og får tid til at skrive, få form på de mange iagttagelser, jeg har gjort i løbet af en embedsperiode på 34 år.

Vort museums nye chef er mag. art. Torben Witt, museumsdirektør fra 1. juli 1970. Måtte han møde ligeså opladte sind, som jeg har glædet mig over i de mange år i embedet.

Peter Riismøller.

Litteratur om Himmerland og Kjær herred 1969-70:

Udarbejdet af Det nordjyske Landsbibliotek ved Signe Pedersen.

Bøger:

Byudviklingsplan for Aalborg-egnen 1969-1982. Betænkning nr. 10 vedrørende partiel byudviklingsplan nr. XI m. v. afgivet af Byudviklingsudvalget for Aalborg-egnen. Juni 1968. Revideret 1969. 75 sider + 1 løst kort.

Peter Falborg: Østhimmerlands Smedemesterforening 1907—1967. 1967. 30 sider.

N. E. Mikkelsen: Nørresundby kirke gennem 750 år. 1969. 18 sider.

Nibe Boldklub gennem 50 år. 1969. 48 sider.

Nordjylland med Læsø og Hirsholmene. Red.: Bent Rying. 1969. 284 sider. (Gyldendals egnsbeskrivelser).

Et nordjysk universitetscenter. Udgivet af Nordjyllands universitetsforening. 1970. 109 sider.

Sv. B. Olesen: Mellem Vesterport og Vesterbro. 1969. 8 sider.

Erik Pontoppidan: Den danske Atlas. Fotografisk optryk. Tomus 5: Aalborghus m. fl. Amter. 1970.

Rige og regiment. Strejftog gennem dansk historie. (Omslagstitel: Dronningens Livregiment). Red.: Niels A. Eigenbroth. 1969. 36 sider. 3. reviderede oplag.

Rostrup sogns historie. Af Marius Johansen og Hans Kaalö Johansen. 1970. 308 sider.

Træk af og kommentarer til Vadum kommunes historie. Samlet af Sofus Jensen. Udgiver af Vadum kommune. 1970. 179 sider + 1 tvl.

Hilmar Ødum: Kvartæret omkring Hobro. 1969. 23 sider + 2 kort. (Danmarks geologiske undersøgelser, 4 rk., 4:10).

Aalborg privatbaner. Red.: U. Holstrup. 1970. (Danske Privatbaner i Foto. Fotohefte 1-2). Nordenfjords FFJ. 56 sider. Søndenfjords AHB, AHJ. 56 sider.

Tidsskriftartikler og afsnit i bøger:

Poul Breum: Vest-Himmerlands geologi. (i: Dansk Hjemstavn, bd. 24, side 13-18, 1968).

V. J. Brøndegaard: Gammel snaps på nye flasker. [Porsesnaps]. (i: Brygmesteren, årg. 26, side 237-40, 1969).

Chr. Christensen: Nordjysk Tidende. (i: Pressehistorisk årbog, 1968, side 45-55).

Jens Cramer: Genusstrukturer i vendsysselsk. (i: Sprog og kultur, bd. 26, side 37-48, 1968).

Bent Jensen: Løgstør. (i: Dansk Hjemstavn, bd. 24, side 24-26, 1968).

Inger Jensen: Sundby-Hvorup Boligselskab har tilgodeset de helt unges bolig-behov. (i: *Boligen*, årg. 36, side 420-21, 423, 1968).

Bent Jørgensen: Dansk gadenavneskik. 1970. 11 + 239 sider. Heri om Aalborg-gadenavne.

Aage Jørgensen: H. C. Andersen i Nordjylland. (i: *Den danske Realskole*, årg. 70, side 27-36, 376-84, 1968).

Søren Kaspersen: Kalkmalerierne i Gunderup kirke. (i: *Aalborg Stiftsbog*, 1968, side 35-45).

Kender De Ålborg [AOF]. Forskellige artikler. (i: *Ide og hverdag*, årg. 6, nr. 1, side 2-21, 1968).

Chr. Kirkegaard: Aalborg Amts vejvæsen. (i: *Dansk Vejtidskrift*, årg. 45, side 232-35, 1968).

H. C. Kjærgaard: At være eller ikke være — bygherre. [*Nørre Tranders*]. (i: *Boligen*, årg. 36, side 457, 459, 461, 1968).

Landsarkivet for Nørrejylland: Rådstuearkiver. 1968-69. Bd. 1-2. Heri: Bd. 1, side 1-56: Aalborg rådstuearkiv.

Henrik Møller: Gamle veje gennem Himmerland. (i: *Dansk Hjemstavn*, bd. 24, side 36-39, 1968).

Henrik Møller: Om kimbrerne. (i: *Dansk Hjemstavn*, bd. 24, side 31-35, 1968).

Peter Riismøller: Om Himmerland. (i: *Dansk Hjemstavn*, bd. 24, side 19-23, 1968).

Else Roesdahl: Livet på Fyrkat. (i: *Skalk*, 1969, nr. 2, side 3-9).

Gunnar Sandfeld: Teaterkunst på små scener. 1969. 392 sider. Heri: Side 350-358: »Landsteater«-planer strander, men Aalborg teater bliver fast landsdelsscene.

Poul Schouboe: Vinderprojektets grundlæggende principper fastholdes. [Bebyggelsesplan for Nørre Tranders]. (i: *Boligen*, årg. 36, side 448-49, 451, 453, 455).

Poul Erik Skriver: Saltfabrik ved Mariager Fjord. Arkitekt: Preben Hansen. (i: *Arkitektur*, årg. 12, side 82-88, 1968).

Poul Erik Skriver: Svømmehal i Aalborg. Arkitekt: Chr. Pedersen. (i: *Arkitektur*, årg. 13, side 205-10, 1969).

Laurits Stigsen: Drengeskår på heden i Himmerland for 60 år siden. (i: *Hedeselskabets Tidsskrift*, årg. 89, side 71-74, 100-04, 131-34, 153-54, 1968). [ikke afsluttet].

Laurits Stigsen: Ungdomsår på heden. [Fortsat fra 1968]. (i: *Hedeselskabets Tidsskrift*, årg. 90, side 89-91, 131-38, 1969).

Jens Aarup Jensen: Himmerlands tyr. [Fredbjergfundet]. (i: *Skalk*, 1969, nr. 6, side 3-7).

Årlige publikationer:

Aalborg Stiftsbog. 1969. Red.: Knud Knudsen. Tegninger: Carlo Wognsen. 95 sider.

Aalborg-tryk:

Carlo Wognsen: Tupilakker fra Angmarssalikdistriktet. 1969. [Burmester].

Meddelelser fra styrelse og redaktion

Vore udflugter

Som det har været sædvane i en årrække, er det atter i år afholdt to udflugter.

Mors-Thy-Hanherreds-turen

Den store heldagstur, der fandt sted søndag den 21. juni, var begunstiget af det bedst tænkelige sommervejr. Tilslutningen var som sædvanlig stor, vel omkring 150 deltagere.

I busser og et stort antal private biler kørtes fra Aalborg over Aggersund-Vesløs vejler-Fæggesund til Nykøbing, hvor man besøgte det lokalhistoriske museum i den restaurerede hovedbygning til Dueholm kloster. Her fortalte rektor Kaj Løber om Johannitterordenen og det gamle kloster.

Frokostpausen holdtes i den smukt beliggende Sallingsund færgekro, hvor mange benyttede lejligheden til en spadseretur i Legind bjerge og langs Limfjorden.

Ved den gamle herregård Højris fortalte J. Jeppesen Jensen om gården og dens ejere gennem tiderne.

Turen gik derefter gennem den smukke og frugtbare Morsø over Vilsund-Klitmøller og de fredede statsarealer til Hanstholm, hvor turen blev afsluttet ved et fælles kaffebord. Foreningens formand, overbibliotekar Johs. E. Tang Kristensen, fik varm tilslutning af deltagerne, da han takkede godsejer Axel Horsens, Kongstedlund for glimrende tilrettelæggelse af den vellykkede tur.

Sensommerturen til Østhimmerland

Denne tur, der foregik lørdag den 12. september, var ikke just begunstiget af vejret, idet øsende regnvejr umuliggjorde et planlagt besøg på Pindstrup mosebrug i den nordvestlige del af Ll. Vildmose.

Generalforsamlingen

Umiddelbart efter kaffen på Ø. Hurup hotel afholdtes generalforsamling med dommer F. Juhl som den på en gang myndige og smidige dirigent. Formanden Johs. E. Tang Kristensen aflagde beretning om foreningens virksomhed i det forløbne år, hvorefter kassereren J. Jeppesen Jensen aflagde regnskabet samt redegjorde for indholdet af den kommende årbog. Såvel beretning som regnskab godkendtes enstemmigt.

Det vedtoges — foranlediget af den ny amtsinddeling — at ændre foreningens navn, som herefter bliver: Historisk Samfund for Himmerland og Kær Herred.

Til bestyrelsen genvalgtes skorstensfejeremester Thomas Møller, Sulsted og adjunkt Peder Andersen, Godthaab, og nyvalgtes gårdejer Alfred Bøgh, Nysum, og amtskontorchef Carl A. Larsen, Nørresundby. Som suppleant valgtes konsulent Jens Gravesen, Hasseri.

Til revisor genvalgtes viceskoleinspektør J. Gregersen, Hals og nyvalgtes revisor Arne Pedersen i stedet for afdøde lærer A. B. Holm, Helberskov. Til revisorsuppleant valgtes konsulent F. Bek Pedersen, Hobro.

Med stort flertal vedtoges det at forhøje kontingentet til 23,50 kr.

På grund af forsinkelse foranlediget af det dårlige vejr, måtte den planlagte tur til den interessante gamle landsby Helberskov aflyses. Gartner Carl Juul, Terndrup, der er barnefødt i Helberskov, fortalte til gengæld om livet i den gamle landsby gennem tiderne.

Turen gik derefter til den smukke Visborg kirke, hvor museumsdirektør L. Røstrup Bøyesen gav en interessant og instruktiv redegørelse for kirkens inventar og kunstneriske udsmykning.

Efter at have standset ved mindestenen over den hvide hest, som Christian 10. red på over grænsen i anledning af genforeningen i 1920, besøgte man Visborggaards smukke hovedbygning. Her holdt rektor Kaj Løber et fortrinligt foredrag om gårdens bygningshistorie.

Formanden takkede til slut deltagerne og i særdeleshed godsejer Axel Horsens, Kongstedlund, som også havde tilrettelagt denne tur.

— — —

Med denne årbog, der udgør 31. bind, følger resten af S. Grantzau: Aalborg malere i 500 år. Dette sidste afsnit, der ligesom det foregående er særskilt pagineret, vil kunne udtages til indbinding uden at beskadige de to årbøger. Det er bestyrelsens håb, at udgivelsen i bogform af det righoldige og rigt illustrerede materiale om aalborg-malere vil blive påskønnet af medlemmerne.

Af Engquists bog: Aalborg Bindingsværk haves endnu et oplag, og det vil være klogt af vore medlemmer at anskaffe et eksemplar af denne overordentlig værdifulde bog, der nok en skønne dag vil blive en sjældenhed.

Følgende årgange af ældre årbøger kan købes for 3 kr. pr. stk.: 1946, 1948, 1949, 1957 og 1958. Jubilæumsbogen 1962 koster 5 kr. Fra 1964 til 1969 er prisen 7 kr. pr. bind.

Det henstilles indtrængende til vore medlemmer, at kontingent og porto for tilsendelse af årbogen indbetales på det vedlagte girokort inden 1 måned. I modsat fald bliver beløbet opkrævet, hvilket betyder en ekstraudgift for modtageren og et betydeligt arbejde for kassereren.

Historisk Samfunds ledelse:

Overbibliotekar Johs. E. Tang Kristensen, Nørresundby, formand.
Rektor Kaj Løber, Aalborg, næstformand og sekretær.
Konsulent J. Jeppesen Jensen, Aalborg, kasserer.
Skorstensfejermester Thomas Møller, Sulsted.
Godsejer Axel Horsens, Kongstedlund.
Overlærer Svend B. Olesen, Aalborg.
Museumsdirektør Lars Rostrup Bøyesen, Aalborg.
Gårdejer Knud Ottosen, Nordkær, Vadum.
Adjunkt Peder Andersen, Godthaab.
Amtskontorchef Carl A. Larsen, Nørresundby.
Gaardejer Alfred Bøgh, Nysum.

Forretnings- og redaktionsudvalg:

Johs. E. Tang Kristensen, A. C. Jacobsensvej 16, Nørresundby, telf. 17 12 66.
Kaj Løber, Katedralskolen, Aalborg, telf. 12 28 36.
J. Jeppesen Jensen, Danmarksgade 96, Aalborg, telf. 13 80 22.
Svend B. Olesen, Nr. Trandersvej 69, Aalborg, telf. 12 59 72.
Lars Rostrup Bøyesen, Kong Christians Allé 51, Aalborg, telf. 12 48 08.

Artikler og andet vedrørende årbogen bedes sendt til J. Jeppesen Jensen under ovenstående adresse.

Sammendraget driftsregnskab

for året 1. april 1969 — 31. marts 1970

INDTÆGTER			UDGIFTER		
	Kr.	Øre		Kr.	Øre
<i>Tilskud:</i>			Årbogen	27.282	00
Staten	3.600,00		Forsendelsesudgifter	2.986	36
Kommuner	1.310,00		Udgifter ved udflugter	2.868	63
Banker og sparekasser	1.550,00		Kontorartikler, porto og telefon	1.802	75
Firmaer og institutioner	5.200,00	11.660 00	Dansk historisk Fællesforening	733	60
Medlemskontingent	21.810	00	Møder	472	75
Indgået ved udflugter	2.500	05	Repræsentation	182	50
Bogen Aalborg Bindingsværk	2.202	60	Underskud fra 1968-69	441	36
Salg af ældre årbøger	200	50	Saldo at overføre til 1970-71	1.609	59
Renter af girokonto	6	39			
	38.379	54		38.379	54

Undertegnede revisorer har i dag revideret regnskabet for året $\frac{1}{4}$ 1969 til $\frac{31}{3}$ 1970 og gennemgået de hoslagte bilag for indtægter og udgifter, og vi har konstateret, at formuen kr. 1.609,59 er tilstede.

Hals, den 11. september 1970.
Arne Pedersen. J. Gregersen.

Aalborg, den 2. september 1970.
J. Jeppesen Jensen.

INDHOLD

<i>Da medlemmer af det danske kongehus i nutiden blev jordbesiddere i Himmerland.</i> Af fhv. stationsforstander H. J. Bornæs, Højbjerg	5
<i>Mordsagen fra »Lille-eng« i Vejgaard.</i> Af overlærer Svend B. Olesen, Aalborg	34
<i>Nogle minder om Hans Peter Barfod og det Barfodske Hjem.</i> Af overbibliotekar Johs. E. Tang Kristensen, Nørresundby	50
<i>Himmerlandske orlogsgasters oplevelser i Napoleonstiden.</i> Af gartner Carl Juul, Terndrup	77
<i>Småstykker fra Aalborghus lensregnskaber, Viborg Landsting, Kjær- og Fleskum herreders tingbøger.</i> Af skoleinspektør Kr. Værnfelt, Aalborg	100
<i>En skarpretters lønforhøjelse.</i> Af konsulent J. Jeppesen Jensen, Aalborg	102
<i>Aalborg historiske Museum 1969-70.</i> Af museumsdirektør Peter Riismøller, Aalborg	104
<i>Litteratur om Himmerland og Kær herred 1969-70.</i> Af bibliotekar Signe Pedersen, Aalborg	109
<i>Meddelelser fra styrelse og redaktion . . . . .</i>	111
<i>Sammendraget driftsregnskab for året 1969-70 . . . . .</i>	114
<i>Aalborgmalere i 500 år.</i> Af konservator S. Grantzau, Aalborg	

Prospekt af Aalborg 1800. Akvatinte af Christen Heug Wandall.

Mahler, tillige Tegnemester og Portrætmaler«, han er da bosat Store Nygade no. 446. 18/1 og 6/5 1803 averterer han i Jydske Efterretninger: »De moderne og nu brugelige malte rullegardiner forfærdiges af mig, og enhver som ønsker sig af disse, kan om forlanges, faae paa samme anbragte egne ideer; iøvrigt tvivler jeg ikke om, at jo enhver skal blive fornøiet med arbeidet som og med prisen

Wandall
tegnemester og portrætmaler boendes i
Nygade i Aalborg«.

Laugsmødet den 7. juli 1806 for-
sømmer han, fordi han opholder sig i
København, han er tilbage i Aalborg
i oktober, da han igen tager del i lau-
gets møde.

To drenge blev udlært hos ham:

Jørgen Friderich Bech	1801—1806
Johan Olesen	1801—1807

Straks sidstnævnte dreng er udlært
går C. H. Wandall ud af laugget. Her-
om hedder det i laugsbogen »Mahler
mester Heug Wandahl erklærede, at
han frasagde sig længere at være i
amtet og ville herefter ey have videre
dermed at forrætte, men frasagde sig
ald ræt og rettighed dertil«.

Han er formodentlig rejst fra Aal-
borg umiddelbart efter, man hører ikke
mere til ham her. Han nævnes senere
i 1808 som sekondløjtnant, i 1812 som
premierløjtnant og som afskediget 1815,
da han udnævnes til krigsassessor.

Poul Peter Poulsen

1803 kom den københavnske maler-

svend Poul Peter Poulsen, f. 1770, død 6. november 1836, til Aalborg. Den 17. august næstfølgende år gør han mesterstykke og optages i mesterlauget, samme år vies han til Johanne Riis, f. 1777, d. 17. marts 1837 i Aalborg.

De fik 7 børn, hvoraf 3 blev malermestre, 2 i Aalborg, een i Hjørring, alle tre oplært af faderen, som havde værksted i en ejendom på hjørnet af Urbangade og Vestergade, som han var ejer af. I denne rummelige ejendom havde Wilhelmine Starcke forøvrigt sin »Undervisningsanstalt« indtil hun 1821 flytter for at oprette et »Institut for pigebørn midt i byen«.

En episode, malermester P. P. Poulsen har med svenden Lars Christian Krag, er der berettet om under denne svends navn.

1834 ses P. P. Poulsen nævnt som formand for det i 1790 oprettede borgerlige veltænkende Begravelses-Liig-Laugs-Societet, (selskabets navn varierer med årene).

Poulsens hustru førte malerværkstedet videre efter hans død 6. november 1836, hjulpet af de 2 sønner Thomas Stange og Peter Tank, men få måneder senere døde også hun.

Poul Peter Poulsen blev oldermand første gang 2. august 1811 efter Peder Rodschou. Han gik af 12. november 1813; men valgtes igen 29. januar 1825.

Følgende drenge var i lære hos ham:

Nic. Christensen Stausholm	1806—1812
Jens Olsen Holm	1812—
Søren Pedersen	1812—
Lars Peter Poulsen	—1826
Thomas Stange Poulsen	—1832
Peter Tank Poulsen	—1834

Navnet *Johannes Georgius Reys* træffes første gang blandt malersvendene i Aalborg sommeren 1805. Han udnævnes til oldgesell 27. april 1807; men et par måneder herefter rejser han bort fra byen. Han var fra København.

Peder Biering Rodschou

Søn af malermester Peder Rodschou, hos hvem han stod i lære, blev svend 28. april 1806, og giftede sig med Anne Beate Morian, f. 1787, d. 17. januar 1841. Sammen fik de 5 børn, een søn døde spæd, en anden, Niels Andreas, døbt i Aalborg 7. august 1819, blev maler ligesom faderen og bedstefaderen.

Efter 9 års arbejde som svend får P. B. Rodschou kongelig bevilling til at antages som mester i Aalborgs malerlaug uden at gøre mesterstykke. Hans kongelige majestæts bevilling er dateret 11. maj 1810, men det gode gamle bureaukrati sørger for, at den først når frem til malerlauget i Aalborg til november samme år.

1812 er P. B. Rodschou ejer af ejendommen Søndergade nr. 627, her har han værksted til sin død ved nytårstid 1852.

21. november 1820 bliver P. B. Rodschou oldermand, han afgår igen 25. januar 1823. Følgende drenge stod i lære hos ham:

Johan Christopher Coltz	1811—1814
Niels Christian From	1816—1822
Johannes Christian Hansen	1822—1831
Niels Andreas Rodschou	—1846

Johannes Christian Hansen skulle efter lærekontrakten blot have stået i lære 6 år, af en eller anden grund er læretiden blevet forlænget.

Svendestykke af Peder Biering Rodschou 1806.

Lars Christian Kragh var en tilrejt svend, som arbejdede en kort tid i Aalborg 1806. Om ham meddeler mestrenes laugsbog:

»Ao. 1806 den 25 september var amtet med magistratens tilladelse samlet i anledning af, at mester Poul Poulsen havde begieret amtet samlet formødelst nogen uenighed, som var kommet imellem ham og hans svend Lars Christian Kragh, som han muligt vilde ved amtet have afgjort. — Mester Poulsen beklagede sig over bemeldte svend, at han var forsømmelig og efterladet i sit arbejde, og viist sig meget uhonet imod ham paa adskillige stæder og leyligheder, og uagtet han havde meget arbejde og ey kunde bestride samme af mangel paa folk, var han dog nødiget

til at give ham afsked. Svenden var ey dermed fornøjet at faae afsked, da mesteren havde lovet ham vinterarbejde, men da amtet paa tilspørgsel, om han vilde have det afgjort her eller ey, svarte han ney, saa anviste ham amtet til at ansøge sin ræt, om han havde nogen, paa høyre stæder, hvorpaa han blev fra amtsamlingen dimiteret«. Sagen ordnes i mindelighed og L. C. Kragh får rejsepas.

Peder Bragenes, søn af tidligere nævnte J. P. Jacobsen Bragenes, ankom til Aalborg 1806 og »var ansagt at møde i amtet, mødte ikke, men undskyldte sig for denne gang og lovede at betale denne kvartals tidepenge til neste kvartal«.

Hans og faderens optræden i byen blev af kort varighed, de forsvinder igen samme år, som de kommer.

Jørgen Friedrich Bech kom i lære 1802 hos tegne- og malermester Christian Heug Wandall.

Han og en anden dreng, Johan Olesen, der kom i lære samtidig der, måtte i lærekontrakten forpligte sig til at »forholde sig troe skikkelig og flittig i alle sine forretninger og steder, saa vel i min nærværelse som i min fraværelse, baade inden og uuden huuset. Fremme og befordre mit gavn og bedste, og mig i nogen ting hverken hemmelig eller aabenbar paaføre skade, men samme saa vidt muligt forhindre og afværge, og ellers i alle maader bevise mig ærbødighed og lydighed udi alt hvad samme befaler, og aldeles intet foretage sig at gjøre eller forrette uden mit forvidende eller ordre«.

*Svendestykke af
Jørgen Friedrich Bech 1806.*

Svendestykke af Johan Olesen 1807.

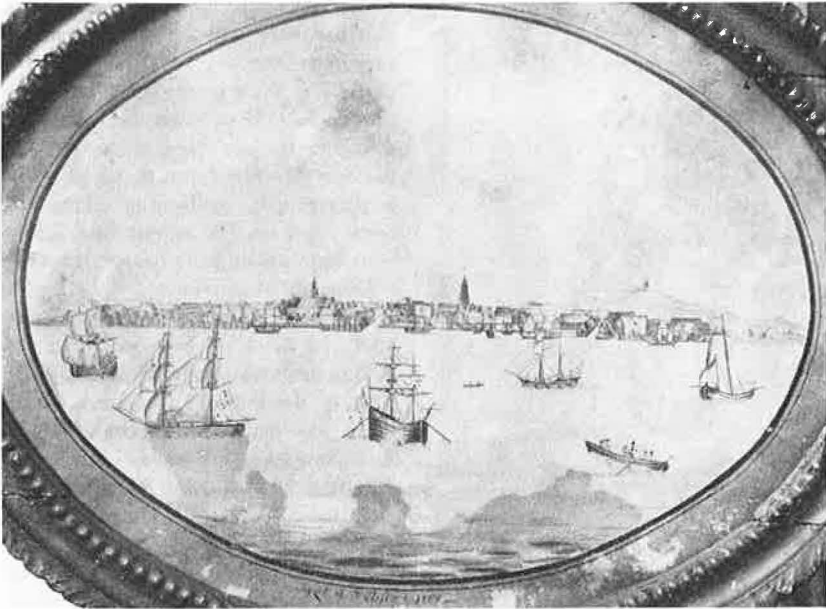
Jørgen Friedrich Bech blev svend 20. oktober 1806 og rejste så fra byen.

Gerh. Ludv. Fried. Andersen underskriver sig et sted som »naver Lübeck«. Han kom til Aalborg 1806, og arbejdede flere år som svend her. 24. oktober 1808 udnævnes han til oldgesell. Det følgende forår rejser han fra byen.

Johan Olesen kom i lære 1801 hos tegne- og malermester Christen Heug Wandall i Aalborg. 24. april 1807 blev han udlært.

Hans svende tegning er vel nok den bedste, der er lavet i Aalborg op til nutiden.

Et lille farvelagt prospekt af Aalborg 1807, som nu hænger på Aalborg historiske Museum er sikkert hans værk. Det er lavet i den maner, som hans læremester yndede, og bærer signaturen »Tegnet af Olesen 1807«.

Farvelagt prospekt af Aalborg 1807. Johan Olesen.

Straks efter at være udlært rejser han fra Aalborg.

Malersvend *Johan Mathis Schmidt* kom til Aalborg sidst på sommeren 1807. Her arbejder han en kort tid hos malermester Poul Peter Poulsen og rejser fra byen ved årsskiftet 1809.

Malersvend *Christen P. Møller*, udlært hos Repholz i København, kom til Aalborg samtidig med J. M. Smidt 1807. Han fik arbejde hos mester Hansen og han forsvandt igen fra byen, da J. M. Smidt rejste ved årsskiftet 1809.

August Estrick nævnes 24. oktober 1808 hos svendene, som »en reisende mahlersvend, der ej kunne faae arbejde her«, han får 1 rd. i rejsepenge.

Jens Michael Høxhler, »født i Nibe, med opfødt og opdraget her i Aalborg« kom i lære hos malermester Peder Rodschou 1805. Han var udlært 24. oktober 1808 og arbejdede så som svend i Aalborg et års tid.

Drengen *Hans Rode* fra Aalborg, kom i lære hos malermester Nicolai Severin Rodschou 1808. Han skulle stå i lære 8 år, men blev ikke udlært.

*Svendestykke af
Jens Michael Høxler 1808.*

Diderich Mayntzhusen, senior

Er den ældst kendte farvehandler og »farve- og lakfabrikant« i Aalborg; ja, sandsynligvis en af de ældste i landet, idet nemlig Jacob Holmblad, der vist ellers regnes for ældst, først starter sin farvemølle, med udsalg af maskinrevne farver og fernis, i København i 30'erne i forrige århundrede og »De forenede Malermesteres Etablissement for Farverivning« i St. Kongensgade i København først startede i 1845. De to sidstnævnte firmaer eksisterer endnu. Mayntzhusens forretning derimod har ikke efterladt sig mange spor.

Diderich Mayntzhusen stammer ifølge en »Optegnelse over de svende, som er

udlært i amtet, og fremmede svende, som har været her i arbejde«, i malersvendenes laugsbog i Aalborg, fra Frederiksstad. Han ses da også livet igennem at have bevaret en vis forbindelse med Slesvig. Ved familiefester deltager personer fra Flensborg, og på posthuset henligger med mellemrum uafhængte breve til ham fra samme by, ligesom hans børn ses at have besøgt denne by.

Diderich Mayntzhusens navn træffes første gang i malersvendenes laugsbog 1807. På dette tidspunkt må han som 20 årig ungsvend være kommet til Aalborg, og det følgende forår er han i arbejde hos malernes oldermand, Peder Rodschou, hvor han bliver i 8 måneder. Juleaften 1807 forlader han Rodschous værksted med en anbefaling i lommen. Han vil prøve noget nyt, men byen har åbenbart tiltalt ham, for han bliver her for at udnytte de chancer, der findes for en ung malersvend på den tid.

Malermester Diderich Mayntzhusen.

Forude venter krigsår og statsbankerot med svigtende råvareimport, som kaperi og tilfældige strandinger bliver ene om at bøde lidt på. Det er ikke den fineste start, han får, men han søger at få det bedste ud af forholdene, som de er, melder sig til »Frue Søndagsskole«, datidens eneste form for tekniske skoler, for at deltage i undervisningen.

På søndagsskolens stiftelsesdag den 5. marts 1809 nævnes han for at have udmærket sig i tegning.

Den 8. juli samles malerlaugets mestre i Aalborg for at indskrive Diderich Mayntzhusen i lauget, efter at han har fået kongelig bevilling som »Mahler og Laqjermester« i byen. Han fritages for at forfærdige det befalede mesterstykke, imod at han for sin optagelse i malerlauget erlægger det som forordningen af 23. decbr. 1682 § 2 har fastsat.

Op nøjagtig en måned senere ses hans første annonce i Jydske Efterretninger:

»At jeg har nedsat mig her i byen som maler og lakeermester, og tillige vundet borgerskab paa samme, det tager jeg mig den frihed at bekjendtgjøre for det ærede publicum. Min bopæl er paa Algaden i S. T. Fr. Branddirekteur Lunds leiværelse.

Aalborg den 5. august 1813.

D. Maintzhusen.«

Den 24. juli og den 14. august året efter følger en annonce, der fortæller, at han nu er flyttet. Samtidig røber den, at Mayntzhusen ikke er bange for at beskæftige sig med petitesser:

»Damesko saavel gamle som nye, faaes lakeret med hvilken couleur for meget billig priis hos

D. Maintzhusen
mahler og lakerer
boendes i Skolegade.«

Mayntzhusens første medhjælper på værkstedet ansættes i november 1813; det bliver en af de rejsende svende, som nu i stigende antal invaderer byen. Omkring arhundredets midte bliver disse idag så glorigerede tiggere en utålelig økonomisk byrde for fastboende svende og familieforsørgere.

Mayntzhusens første læredreng, Peder Christensen, begynder sin 6 årige læretid michelidag 1814. Aldersforskellen mellem mester og læredreng er ikke større end, at der opstår et stabilt venskab mellem dem, som varer livet ud. Hvad der nok især har bidraget til at stimulere dette venskab, var læredrengens lidt ældre søster Karen Marie, som Mayntzhusen giftede sig med; de fik 7 børn sammen. To af drengene blev malere. Den ældste opkaldt efter faderen, født 1. september 1816 i Aalborg, dør ganske ung få år efter sit ægteskabs oprettelse, og netop som han har fået en nystartet forretning i drift i den ejendom, som han købte på Nørregade i Aalborg.

En yngre broder, Frederich Wilhelm Mayntzhusen, født 18. juli 1821 i Aalborg, bliver den, der kommer til at føre faderens virksomhed videre, efter at moderen en række år som enke har drevet den.

Mayntzhusen er den første malermester i Aalborg, der specialiserer sig; han skiller sig ud fra de andre mestre ved at kalde sig »Lakerer«.

Lakering var ikke dengang så almindelig som i dag. Arbejdet var omstændeligt, for man havde ikke så bekvemme materialer til rådighed, som vi i dag har. Brugen af kopallakker var så småt ved at slå igennem. Mayntzhusens første

annonce for copalfernis ses 1833; før den tid brugtes hovedsageligt bernstensfernis eller spritlakker, når man ville lakere. Førstnævnte fernis egnede sig ikke for lysere farver, og sidstnævnte fremstilledes så godt som udelukkende af bløde kopaler eller harpiks.

Man bemærker ved gennemgang af forretningens annoncer, at Mayntzhusen især har taget sig af forgyldning og opforgyldning af gardinstænger og skilderirammer.

Tiden var, målt med vor alen, fattig på forlystelser; når endelig der foregik noget i byen var man taknemmelig. Gennem første halvdel af forrige århundrede, indtil daguerrotypien bliver almindelig, opsøges Aalborg jævnlige forskellige »Kosmoramaer« eller »Dioramaer«, Vor tids ugerevuer på en anden måde. Malede naturpanoramaer, mærkelige bygninger og bloddryppende krigsoptrin udsattes for raffinerede belysningseffekter, og blev så jagttaget af publikum gennem forskellige linser. Disse scenerier gjorde et dybt indtryk på folk, som nysgerrige strømmede til; de var villige ofre for de udspekulerede og smarte malere, som rejste rundt med denne form for forlystelse. Enkelte af dem var samtidig prospektkunstnere, silhuetteurer eller portrætmalere. Når sådanne var i byen, ser man, at det giver Mayntzhusen anledning til at reklamere i den stedlige avis med: »Forgyldte rammer passende til silhuetter«.

Andre begivenheder kan også give anledning til annoncering som f. eks. »Kroningsstykkets udsendelse i 1841: »Maler Mayntzhusen forfærdiger forgyldte — broncerede og med hjørne — Zirater belagte rammer, passende til kroningsstykket a 2 rbd. 2 mk. pr. stk.«.

Eller i 1846: »Forgyldte rammer, passende til det nu udkomne lithograferede portræt af etatsraad rector emer. E Tauber a 1 rbd. faaes hos maler og forgylder D. Mayntzhusen sen.«, eller da hans egen søn Frederick Wilhelm, som senere overtager forretningen, en ganske kort tid forsøger sig som daguerrotypist i byen: »Forgyldte rammer til daguerrotyp - portraiter faaes a 2 mk. pr. stk. hos maler Mayntzhusen paa Allgaden«.

Mayntzhusen blev ikke boende i Skolegade. Omkring 1815 ejer han gavlhuset Algade nr. 415, denne ejendom afhænder han til skræddermester Anders Ingstrup, men må tage den tilbage. Det er hans udsalg herfra, der bliver kendt i byen.

I 1835 er han ejer af »Stedet nr. 297 i Skomagergaden med tilhørende leiesteder i gaarden«. Han er altså, trods

Gavlhuset til højre, malermester Mayntzhusens ejendom.

starten i tider så vanskelige som vel tænkes kan, blevet velstillet.

I »Tillægsblad til Communaltidende« no. 1, 1843, der giver en: »Udsigt over de af communalbestyrelsen i Aalborg som skatteligningscommittee, fra 40 rbd. og derover, paalignede personelle commune — skatter for 1843«, ses da også at maler Mayntzhusen må betale 40 rbdlr. han nævnes blandt byens 83 højstydende skatteborgere, om man da tør tage dette som udtryk for velstand.

1839 står der temmelig kraftig blæst omkring den stilling byens borgerrepræsentanter har taget til opførelsen af et nyt arresthus; i lange tider er »Arrestbygningssagen« hovedtemaet i diskussionen om byanliggender. 2 borgerrepræsentanter, kbm. J. M. Cohen og smedemester Balling, indtager et særstandpunkt overfor den øvrige kommunalbestyrelse, og flere borgere i byen bekendtgør, at de bifalder denne stilling ved at tegne sig på en offentlig liste. På denne ses Mayntzhusens navn.

Offentlige anliggender har altså haft hans interesse, han levede jo også i en tid, da håndværkerstanden begyndte at indtage den plads i det offentlige liv, der naturligt tilkom den, og som den alt for længe blev holdt udenfor.

Efter nyvalg af 3 borgerrepræsentanter i januar måned 1841 udnævnes på et efterfølgende rådstuemøde forskellige kommunale bestillingsmænd. Malermester Mayntzhusen bliver tinghører. Samme år fungerer han som fattigforstander for 7de rode.

Allerede 1818 foreligger der annoncer, som viser, at Mayntzhusen har øje for de muligheder, der ligger i handel med malervarer:

»Hos undertegnede boende paa Al-gaden no. 415 udsælges bedste engelske bleghvidt, reven i hollandsk linolie, til at male og anstryge med, for 4 mk. pr. pund.

D. Mayntzhusen
maler og lakerer«.

Værkstedet med svendene og læredrengene var naturligvis vigtigst for virksomheden, men annonceringen op gennem årene tyder på, at fremstillingen og handelen med malervarer efterhånden indtager en jævnbyrdig plads hermed. Kombinationen af de to virksomheder var da heller ikke dårlig. I ledige perioder om vinteren kunne Mayntzhusen holde sine svende og læredrengene beskæftiget med farvefremstilling til salget om foråret, han måtte tilmed have en arbejdsmand til hjælp.

Værkstedet med farvemøllen var ikke den sundeste arbejdsplads for læredrengene. Fabriklovgivning og arbejderbeskyttelse eksisterede ikke, ejheller ordnede arbejdsforhold; det sidste reguleredes vel nok til en vis grad efter, hvad der var skik og brug og almindelig sædvane. Den patriarkalske stilling, som laugsvæsenet gav mester på arbejdspladsen, havde overlevet sig selv længe før laugsvæsenets ophævelse, derfor virker en politiplacat fra 1846 som et paradoks sammenholdt med almindelig praksis, men i ganske god overensstemmelse med de strenge lærekontrakter, der var almindelige på den tid:

»Skal politiet med kraft kunne virke til ordenens overholdelse, især på gaderne om aftenen, saa maae navnlig haandværksmestrene have indseende med deres læredreng, saa at disse ikke tilstædes spadseretoure, der give anledning til complotter og gadeuorden, eller

ophold paa dandseboder og værtshuse, da haandværkmesterne i andet fald ville efter anordningerne blive dragne til ansvar for, hvad der af læredrengene under saadanne omstændigheder maatte forøves.

Aalborg Politikammer, den 15de november 1846.

Wølfferdt«.

Meget af lærekontrakternes ordlyd var altså blevet formalia uden betydning; læredrengene kunne indenfor rimelighedens grænser gå og komme i mesters hus, som de ville i fritiden. Politiplacatens udsendelse skyldtes dels forvorpens ungdoms optræden på gaden om aftenen, og dels opdagelsen af en udbredt ungdomskriminalitet i byen. Begge dele er vel vanskeligheder, enhver generation må forsøge at ordne.

Gennem alle årene er linoliefernis en hovedartikel i farvehandelen. Der avvertes med »Særdeles gode afklarede linoliefernisser, fortrinlige til perle- og andre lyse oliefarver«, men også specialartikler fremstilles, i 1835 leveres »sort lakfernis til at overstryge kakkellovne og rør med. Da denne fernis forebygger jernets rustning, saa er den meget anbefalende«. I 1834 leverer forretningen hvid oliefarve i dunke på 20 a 30 pd. og gennem alle årene: »Tillavede oliefarver, af første kvalitet, i alle couleurer, færdige til påstrykning, i smaa og store kvantiteter til særdeles billige priser«.

Tillavede limfarver til påstrykning leveres også. Og prisen for et pd. oliemaling i 1838 ses af denne annonce: »Smukt engelskgrønt, meget anbefalende til skibsbrug, havebænke, og stakitter, faaes for 2 mk. pr. pd. hos maler Mayntzhusen paa Algade«.

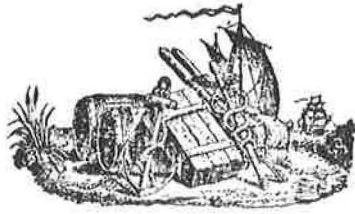
Omkring 1821 kom de første vestafrikanske kopaler til Europa i ganske små mængder. 1825 androg importen 833 engl. pd. 20 år senere androg importen 768 engl. pd.; de anvendtes til ringere lakkvaliteter. Til finere lakker som f. eks. vognlak anvendtes østafrikanske kopaler. Udviklingen på et så specielt område afspejles også i annoncerne, i 1838 leveres »Copalfernis til vognfernisering«.

I 1844 er Mayntzhusens omsætning så stor, at han udsender trykte »Priiscouranter«.

Endnu i den ældre Mayntzhusens tid havde Aalborg en anseelig handelsflåde, af de jyske byer kun overgået af Fanø i antal, men ikke i tonnage. Mayntzhusen var opmærksom på det marked, der lå her. Hans selskabelige omgangskreds skal til en vis grad søges i maritim kredse. Gennem en lang række år leverer han smuk, durabel lysegrøn og engelskgrøn oliefarve til skibsbrug. Og han leverer en »fortrinlig god, tørrende skibssvætte« for 24 sk. pr. pd. og: »Godt tørrende terpentinfernis, til skibsbrug, a 20 sk. pr. pund; elasticumfernis, til vandtætte søklæder a 4 mk. pr. pot«.

Et år før han dør, i 1847 henvender han sig direkte til: »d'herr. skibsrhedere og landmænd« i annoncerne. Han tilbyder: »engelskgrønt og chromguult i forskellige nuancer af eget chemiske præparat, fortrinlig til skibsbrug«. Tilskyndelsen til produktion af disse farver kommer sikkert fra konkurrenten, købmand O. Chr. Green, der driver en fabrik ved Gammel Mølle.

Diderich Mayntzhusen var oldermænd for malerlauget første gang fra 25. januar 1823 til 29. januar 1824. Derefter fra 25. juli 1831 til 13. januar 1834, og

Priis=Courant.

Vos Underregnede, boende paa Ulgaden Nr. 415, udsælges alle Slags tillavede Oliefarver, som især ere tjenlige og fordeelagtige for Dhr. Skibscaptainer og Landmænd, og hvoraf enhver paa en let Maade kan berjene sig, da Farven er færdig til Anstrykning og tillavet af de bedste Sorter. Udsalget stæer saavel i smaae som store Qvantiteter til de billigste Priser.

	Rbd.	Mk.	Sk.
Bedste engelsk hvid Oliefarve pr. Pund	1		4
Dito Perlesfarve	1		8
Ledsgrønt	1		4
Mørk Dito	1		4
Vallegul	1		8
Mineralsgul	3		
Orangegul	2		
Spanskgrønt	3	12	
Høje Bremergrønt	5		
Brændtgrønt	4		
Melangsgrønt	3		
Mørkgrønt	2		
Bløobergrønt, en smuk Farve til Regn:	5		
Bruunt	2		8
Ordinat Dito	1		8
Rødfarve	1		8
Rødt	1		8
Højrødt	1		8
Bløoberrødt	2		
Mørkerødt	1		8
Sort	2		
Bedste Binderskit			12
Fin engelsk Hvid, som bruges til Kulfarve			6
Kulfarve i alle Couleure			

Uf Fernisfer udsælges:

Blank-Fernis til Liggelster, Linolie, Terpentint-, Hol-lands-, Copal- og Bernsteins-Feris.

D. Mayntzhusen,
Maler og Lakker i Aalborg.

Prisliste fra malermester Mayntzhusens farvehandel.

endelig fra 20. januar 1845 til 18. januar 1847, da han afløses af sin søn.

Han havde følgende drenge på sit værksted:

Peter Christensen	1814—1821
Chresten Estrup	1815—
Jacob Nissen	1820—1825
Berendt Lassen Hansen	1822—1826
Johan Jacob Mortensen	1826—
Christian Siemsen	1827—1834
Johan Christian Hansen	1827—1831
Fritz Meyr	1829—
Daniel Simoni Henz	1833—1838
Hans Frederich Jensen	1834—1841
Diderich Chr. Blicher	1835—1836
Diderich Mayntzhusen	—1836
Villads Villadsen	1838—
Gustav Th. Kindt	1840—1844
Fr. Wilhelm Mayntzhusen	—1841
Carl Bech	1841—1845
Daniel de Lemos	1845—1847

Den 25. november 1847 dør Diderich Mayntzhusen jun. 31 år gammel fra kone og 3 små børn. Tabet af denne søn kom den gamle Mayntzhusen ikke over; han blev alvorligt syg, og døde så 10 uger senere den 9. februar 1848, 62 år gammel.

Enken fortsatte både med farvehandelen og malerprofessionen, indtil sin død den 6. juni 1854. En annonce fra hendes tid fortæller, hvad forretningen og værkstedet kan levere:

»Tillavede oliefarver og fernisser. Fra farvemøllen paa Algaden no. 415, hos maler D. Mayntzhusen sen's enke, udsælges tillavede oliefarver i alle couleurer, færdige til paastrykning, linolie-, copal-, bernsteen-, damar-, harpax- og sort lakfernis, til særdeles billige priser, som anbefales til d. hrr. skibsrhedere, landmænd og andre forbrugere«.

De forgyldte gardinstænger med zirater og rammelister forhandles stadigvæk af forretningen.

Bemalingen af Svaneapotekets loft i Jens Bangs Stenhus er udført af Mayntzhusens værksted.

23. januar 1809 bemærkes hos svenedene i Aalborg: »Da en mahlersvend *Blom* fra Bergen i Norge var her til rejst og kunde ikke faa arbejde, fik han af svennenes lahde 2 rd«.

Christopher Fagernes

For at bibringe forsømte unge mennesker af håndværkerstanden nyttige og nødvendige kundskaber for deres fag, oprettes der i begyndelsen af forrige århundrede 3 »søndagsskoler« i Aalborg, de var den tids teknisk skole, hvor læredrenge og unge svende vederlagsfrit kunne få undervisning i regning, skrivning og tegning.

Ledelsen af disse skoler bestod af embedsmænd og præster, der undervistes fra 60 til 80 personer årlig den første tid.

Skolerne, der hurtigt samledes under een ledelse, opretholdtes gennem frivillige bidrag fra byens borgere, og efterhånden som de beviste deres levedygtighed, understøttedes de også af byens malermestre og svende.

Første gang, man støder på navnet Christopher Fagernes, er i forbindelse med højtideligholdelsen af Aalborg søndagsskoles stiftelsesdag, søndag den 5. marts 1809 på Aalborg rådstue. Her uddeles forskellige udmærkelser til eleverne, bl. a. får Christopher Fagernes, ved malerprofessionen: »Støtterups Landschafts Zeichner«, for at have udmærket sig i tegning.

*Svendestykke af
Christopher Fagernes 1812.*

Christopher Fagernes var født i Aalborg; han kom i lære 1806 hos malermester Søren Hansen, og blev udlært 13. juli 1812.

1. juli 1816 vies han i Aalborg til jomfru Kirstine Eslef; kort tid forinden, den 19. april har han taget borgerskab som mester.

I 1817 dømmes Fagernes af lauget til at betale en mulkt på 2 rdr. til fattigbøssen for en forseelse, han har begået mod mester Steinmetz. Han har overtrådt laugsartiklernes paragraf 9 ved at gå en kollega i næringen.

Chr. Fagernes navn ses ikke længere 1822. Hans læredreng Berendt Lassen Hansen, 1816—1823, får en ny læremester Diderich Mayntzhusen.

Nicholai Christensen Stausholm, født i Aalborg, kom i lære 1806 hos malermester Poul Peder Poulsen. Han blev

svend 1812, og arbejdede herefter i Aalborg til 1817.

1819 er han igen i byen for at søge arbejde, men der er intet at få, så han må nøjes med at få rejsepenge udbetalt af svendene.

Søren Pedersen, født i Aalborg, kom i lære 1812 og skulle have været udlært 1820 hos malermester Poul Peder Poulsen; men han blev aldrig svend fra Aalborg.

I november 1813 kommer et par svende fra udlandet i arbejde i Aalborg »efter forskrivning«, som det hedder i svendenes laugsbog.

En af dem var *Frantz Pretz*, født i Bytsgau; han arbejdede hos oldermanden P. Poulsen og forlod først Aalborg igen ved sommerens begyndelse 1814.

*Svendestykke af
Nicholai Christensen Stausholm 1812.*

Svenden *Daniel Philip Joachim*, født i Danzig, kom til Aalborg 1813, samtidig med Frantz Pretz, og arbejdede hos malermester Hansen; han blev kun få måneder i byen.

Svenden *Frederich Wilhelm Gaertner* »aus Treuen Brytzden« kom til at arbejde hos malermester D. Mayntzhusen i Aalborg oktober 1813. Han forlod hurtigt byen igen. Han er samme år anført blandt staben på fajancefabriken Gudumlund.

Jens Olsen Holm, født i Aalborg, kom i lære 1812 hos malermester Poul Peter Poulsen, han skulle være udlært 1819, men ses ikke at være blevet svend.

Johannes Christopher Coltz, født i Aalborg, kom i lære hos malermester Peder Biering Rodschou. Han skulle være udlært 1818, men undveg.

I Jydske Efterretninger no. 2 1814 ses følgende notits: »Da min læredreng Johannes Coltz tredie juledag skulde et erinde til Østersundby, men ei siden er kommen tilbage saa advares herved ingen, at huse eller hæle ham, ifald de vil undgaae lovlig tiltale. Aalborg den 6. jan. 1816 Biering Rodschou malermester«.

Antagelig er den bortrømte dreng blevet svend et andet sted, for 17. april 1826 dukker en rejsende svend, I. P. Coldt op i Aalborg, som svendene yder rejsepenge.

Christian Enghausen, født i Aalborg, kom i lære 1813 hos malermester Søren Hansen i Aalborg.

I lærekontrakten forpligtede Søren Hansen sig til at holde ham i skrive- og tegneskole søndag eftermiddag. Hvilket vil sige, at mestrene i byen nu begynder

at blive klar over betydningen af en teknisk skole.

Christian Enghausen skulle have været udlært 1820, men blev ikke svend.

Chresten Estrup, søn af Kirsten Estrup i Aalborg, kom i lære hos malermester Diderich Mayntzhusen 1815. Han skulle være udlært 1820, men blev ikke svend.

Asmus Hartvig

En ikke helt klar tekst i svendenes laugsbog meddeler: »d. 1. april 1817 var amtet med magistratens tilladelse samlet. Og blev dømt Asmus Hartvig af laugget at betale til amtet for den tid, han ikke har arbejdet i amten, som er 4½ aar den summa 9 rbd«.

Året i forvejen er svendelaugget blevet dømt på lignende vis, muligvis fordi svendene har været forsømmelige og vist uvilje til at holde samling på laugget.

1. april 1817 får Asmus Hartvig borgerskab som mester i Aalborg. Få dage i forvejen den 28. marts har han i Aalborg Stiftstidende meddelt »At jeg undertegnede er flyttet fra Cortesgyde og boer nu i Svingelens Gade i det sted, som sidst beboedes af mad. Rasch, det bekendtgøres herved. Aalborg den 27. marts 1818«.

Da han i januar 1818 søger en læredreng, kalder han sig »Maler og lakkerer«.

Følgende drenge stod i lære hos A. Hartvig:

Chr. Johansen Møllendorf	1817—
Johan Daniel Petersen	1818—1826
Johan Peter Thomsen	1826—
Niels Lassen Schousgaard	1830—1835
C. H. M. Boldt	—1839
J. B. Petersen	1844—

1845 sælger A. Hartvig huset no. 334 på Skolegaden til værtshusholder Eisted for 700 rbd. Han kan følges i lauet indtil 1849 og døde 65 år gammel den 18. september 1853. Hans ægteskab med Marie Agnete Høock havde da bestået 36 år. Hun døde 21. november 1858.

Christian Johansen Møllendorf, søn af »sal. Møllendorfs enke i Aalborg, blev sat i lære hos maler og lakerer Asmus Hartvig 1817. Han skulle have været udlært 1822, men blev ikke svend.

Malersvenden *Nicolai Larsen* viser sig første gang i Aalborg 1818; han bliver i byen til sommeren 1819.

Peter Christensen

Drengen Peter Christensen, søn af Peder Christensen i Aalborg, kom i lære hos malermester Diderich Mayntzhusen 1814. Han skulle efter sin lærekontrakt være udlært mikkelsdag 1820, men blev først svend 30. april 1821.

At drengen kom fra en af byens fremtrædende skomagerslægter, røbes på en morsom måde i lærekontrakten.

Mayntzhusen måtte, foruden at holde drengen med de fornødenheder en mester normalt skulle, også love: »at holde ham vedlige med hvad han slider paa sine fødder af skomager arbejde i bemeldte tid«. Mester og læredreng blev senere svogre.

Peter Christensen arbejder som svend i byen uafbrudt til 1830. Da tager han borgerskab som mester. Hans første hustru, Ane Marie, født Mørck, døde 6. december 1837 31 år gammel efter 7½ års ægteskab, tre børn var der i dette ægteskab.

Svendestykke af Peter Christensen 1821.

Han giftede sig igen 2. maj 1839 med jomfru Maren Magarete Lynning.

Følgende drenge stod i lære hos ham:

Ole Sørensen	1830—1835
Jens Peter Thomsen	1835—1840
Lorentz Emanuel Bohn	1840—1844

Man kan følge Peter Christensen i malerlauget indtil 1845; han døde den 2. april 1846. Hans anden hustru døde nogle år tidligere 7. juli 1844.

Joseph Henrich Sønies, født i Berlin, og *P. H. Schühbork*, født i Königsberg, var to rejsende malersvende, som fik geskænk 1822.

Niels Christian From, født i Aalborg, kom i lære hos malermester Peder Rodschou 1806; han skulle have været ud-

Svendestykke af Niels Chr. From 1822.

lært 1812, men laugsbogen meddeler i slutningen af 1811, at da »han førend hans lære aar var forbi, absenteret sig fra sin mester, og ikke har indfundet sig mere i sin lære, saa bliver han imellem laugs amtets rettigheder udsløttet af bogen, og (maa) ikke tage sig noget for ved mahleriet som kan være mahler amtet fornermeligt«.

1816 går han i lære igen, men hos Peder Rodschous søn, malermester Peder Biering Rodschou. 13. maj 1822 bliver han udlært, få måneder efter rejser han fra Aalborg.

Svend Svarstrøm og Terkel Jørgensen Momme var to rejsende malersvende, som fik geskænk i Aalborg 1822.

Reismand var en rejsende malersvend, der sommeren 1824 fik geskænk af svendene i Aalborg.

Svendestykke af Jacob Nissen 1825.

Jacob Nissen fra Aalborg blev sat i lære hos malermester D. Mayntzhusen 1820. Han blev svend 19. juli 1825, og arbejdede herefter i Aalborg indtil 1827.

Johan Fr. Albrecht, født i København, søgte forgæves arbejde i Aalborg sommeren 1825. Malersvendene gav ham 1 mk. i rejsepenge.

Påsken 1825 får malersvend *Caspar Hollesen* en søn konfirmeret i Aalborg. Hans navn ses ikke blandt laugets svende.

Lars Peter Poulsen

L. P. Poulsen var søn af tidligere nævnte malermester i Aalborg Poul Peter Poulsen; han lærte på dennes værksted på hjørnet af Urbangade og Vestergade; han blev svend 3. juli 1826, mester 8. august 1832. Han var da 25 år gammel.

L. P. Poulsen etablerede sig på Klosterjorden nr. 208, hvor nu indgangen til Helligåndsklosteret findes. Her påtog han sig samme arbejde som byens øvrige mestre; vognlakering og bygningsarbejde; desuden solgte han dekorerede rullegardiner,alousier og skjæmbrædter.

De første mange år som selvstændig mester giver ham sig ikke af med farvehandel, hvilket derimod hans to brødre gør; først da han er blevet noget ældre, får han øje for de muligheder, som fremstilling af og handel med malervarer indebærer.

Fra 1848 foreligger der følgende annonce fra hans virksomhed: »At jeg har havt og endnu har udsalg af tillavede olie- og liimfarver i alle couleurer, copalfernis, liigkistefernis, linoliefernis, en vandklar fernis til malerier og forskriv-

*Svendestykke af
Lars Peter Poulsen 1826.*

ter med mere, alt til nutidens billigste priser, bekendtgjøres herved. Maler L. P. Poulsen Klostergaden nr. 208«.

1849 nævner han i en annonce sin oliemølle, men eksistensen af en sådan er tvivlsom. Den enkelte næringsdrivende i dag lader sig jo heller ikke småligt afficere af virkeligheden, men avorterer rask væk »Vi tilbyder i vort firma«.

L. P. Poulsen oparbejdede efterhånden en ganske betydelig kapitalkrævende virksomhed, som han vel sagtens selv har finansieret; faderen og broderen T. S. Poulsen derimod lånte penge, dels af Aalborg fattigvæsen og dels af Frue Kirke, som lånte sine forskellige »legatsummer« ud: »imod antagelig god sik-

kerhed«, hvilket naturligvis først og fremmest vil sige fast ejendom.

Frue kirke havde adskillige hundrede rigsbankdaler anbragt i Poulsens barn-domshjem på hjørnet af Urbansgade og Vestergade.

Landets bankvæsen var ikke ordentlig udbygget, og Nationalbanken ikke særligt interesseret i at anlægge filial her, derfor de besynderlige lån.

Som ældre er L. P. Poulsen temmelig velstillet; i 1859 er han således den højst beskattede malermester i byen, han betaler 57 rbd. i kommuneskat.

Følgende drenge lærte hos L. P. Poulsen:

Berendt August Hansen	1833—1839
Jens Peter Jensen	1834—1840
Lars Peter Asmus Leleur	1838—1843
Frederich Chr. Rodschou	1842—1843
Nicolay Petersen	1840—1844
Lauritz Andersen	1842—1848
Anders Lassen	1844—
Hans Friis	1845—
Jens Lauritz Nielsen	—1851
Børge Christensen	—1852
Wilhelm Hald	—1855
Niels Christian Pedersen	—1856
Marinus Hartmann	—1856
Ole Ingervad Olsen	—1858
Jens Peter Andreasen	—1860
Povl Mathias Hansen	—1861
Herman Fischer	—1862
Carl Bang	—1864

Oldermand var L. P. Poulsen 1839. Antagelig er han død ca. 1865.

Det stiller sig så heldigt, at der eksisterer en beskrivelse af L. P. Poulsens værksted fra dets sidste år; den er givet af I. C. Christensen, søn af Børge Christensen, som kom i lære hos L. P. Poulsen i fyrrerne i forrige århundrede 19). Beskrivelsen giver et udmærket billede

af livet på virksomheden: »Forretningen var beliggende på hjørnet af Klosterjorden og nedgangen til Klosteret (nu C. W. Obels Plads). Indehaveren af denne, efter datidens forhold, store malerforretning ved Lars Peter Poulsen, imellem malere kaldet »Lars Peter Perlefarve«, medens han i byens bedre kredse blev kaldt »professoren«. Han var en middelhøj mand med et aristokratisk anstrøg, og som haandværksmestrene var i disse dage, hævet over den gemene flok. Han havde saa at sige alle storborgere som kunder og dertil en ret stor farvehandel, saa der var altid nok at bestille baade vinter og sommer for de 8 faste svende og 2 lærlinge. Arbejdstiden var om sommeren fra kl. 6 morgen til kl. 7-8 aften, og om vinteren fra kl. 7 morgen til kl. 8 aften — samt søndag formiddag.

»Da jeg for 71 aar siden blev sat til at være bydreng for forretningen, var der følgende svende: Min fader, mester-svend Børge Christensen, han havde dengang været der i 30 aar til den svimlende løn af 16 kr. om ugen. Den lille Hansen og Quistdorf, som havde arbejdet i forretningen i henholdsvis 21 og 10 aar, fik begge 14 kr. om ugen. Carl Stender, Gylche, Lorentsen, Markussen og Hegn, der alle havde været i forretningen i en aarrække, var lønnet med 12 kr. om ugen. Anton Lassen og Christen Christensen var lærlinge, og jeg selv bydreng. Om sommeren eller tidligt paa foraaet kom der fra landevejen rejsende svende, som fik arbejde for kortere tid; det var som regel nogle fugtige fyre, og jeg maatte mange gange om dagen af sted med pægleflasken efter brændevin, og om mandagen paa laanekontoret med den smule, de havde,

Malermester L. P. Poulsens værksted på Klosterjordet.

der kunde stampes; men i reglen var det godmodige folk. — Men sikke nogle udtryk, man lærte; de egner sig absolut ikke til at sætte paa tryk. Hvad bestilte nu disse mange folk? Ja, om sommeren var der fuldt op af nybygningsarbejde og mange store reparationer baade hos private kunder og i forretninger og fabriker. Det var altid i paaskedagene, at forretningerne skulde males, saa der blev aldrig tale om fritid i nogen af helligdagene. I pinsen var det ligesaa. Kunde vi faa fri pindsdag kl. 4 om eftermiddagen, skulde vi være glade; dette gjaldt baade svende og drenge, og der var ikke tale om overbetaling. Disse metoder kunde ikke tænkes i vore dage.

Om vinteren var der nok at gøre for det faste mandskab. Vi maatte selv hen-

te vore materialer paa tolboden. Mester handlede med firmaet Flyger i Hamborg; og det var i store mængder, 25-30 tdr. linolie, store fustager med zinkhvidt, okker og mange andre ting i 1000 pundvis. Naar det saa kom i hus, begyndte vi med at koge linolien til fernis i store kobberkedler, der blev stillet op i gaarden paa en trefod og lagt ild under, og naar kedlen var fyldt, begyndte processen. Vi drenge skulde holde ilden vedlige, og far stod med sølvergløden, som skulde tilsættes olien, naar temperaturen var passende — hvad de havde paa fornemmelsen af erfaring — og saadan kogte vi i flere dage. Tørrelse kogte vi ligeledes selv, og ligesaa damarlak til hvidlakering — da kendte man ikke til japanlak.

Nu er fernis, tørrelse og lak blevet færdig, og vi gaar ind i værkstedet for at se, hvad der laves. Her er 3 møller i gang med farverivning. Først en til rivning af hvide farver som zink- og blyhvidt. Stenen er lige blevet billet af svenden; den er saa stor, at der skal to mand til at trække den rundt. Den næste mølle er til okker, grønne og blaa farver; den kan køres af een mand. Paa den tredie mølle rives der chromgult og pariserblaat; og saa har vi to store stenfliser til at rive stafferfarver paa. Det øvrige mandskab maler møbler og vogne. Særlig de store postdeligencer er nogle slemme krabater; de skal hejses op i taljer for at komme ind under dem.

Min far skriver skilte og stafferer bakker og gyngestole, tegner og skærer mønstre ud til paasætning paa vægge i stedet for tapet. Om aftenen, naar lyset skal tændes (petroleumslamper), sætter han sig til at binde pensler, for dem fik man jo heller ikke færdige som nu; og de firkantede limfarveanstrygere kendte man ikke dengang. Oppe paa loftet stod vi drenge og rensede kridt. Vi lignede møllere, naar vi var ved arbejdet. Da fik man ikke kridtet slemmet som nu; det kom i hele raa klumper og skulde først knuses med træhamre, og naar det saa var færdigt til brug, skulde der laves kit — og det i store mængder. Det blev omhyggeligt gjort og formet som smaa rugbrød og lagt i store baljer, saa blev der hældt vand over det hele, saa ingen luft kunde ødelægge det. Saadan blev alt omhyggeligt passet; der var jo tid til det. Hvad, der ikke kunde blive færdig i dag, kunde blive det i morgen. Jeg har senere hen, da jeg fik mere forstand paa malerarbejde, ofte tænkt paa, hvor smukt og omhyggeligt alt blev ud-

ført baade med hensyn til arbejde og materialer. Og det var dygtige svende dengang; de gik fuldstændig op i deres arbejde og havde stor glæde deraf.

Vi havde ogsaa et andet job dengang, der ikke var helt behageligt. Dengang skulde alle, der døde, i en sort kiste, og det var højfint at ligge i en klædestøvet kiste. Paa Kjærs Mølle og Wibroes Væveri blev opkøbt alle sorte klude-rester, man kunde faa, og naar de kom paa loftet derhjemme, skulde vi drenge staa og sortere dem og trække dem, til det rene snus, og komme det i tønder. Vi blev lige saa sorte indvendig som udvendig. Far var den eneste, der var betroet til at støve kisterne, der skulde se ud, som om de var betrukket med klæde. Det var jo en lang proces, før klædestøvet skulde paa, og det var en glædeløs tid for mig, naar jeg dagen igennem skulde staa og holde kisten i de forskellige stillinger lige fra først til sidst; men det lettede jo lidt, naar mester kom ud og sagde, at den var vi kommet smukt fra. Jeg tog jo rosen som om jeg havde været med til noget stort.

Ja, saadan gik dagen paa det gamle værksted, og da gamle Lars Peter Poulsen holdt op, fik min far og Hansen det overdraget, saa længe gamle mester levede. Min far døde 3 aar efter, og Hansen førte forretningen videre, indtil baade han og Lars Peter Poulsen døde nogle aar senere, og det gamle værksteds saga var ude.«

Hele ejendommen viste sig at være testamenteret til Hospitalet (Helligaandsklostret), hvor nu de gamle har aldersbolig«.

Joban Peter Thomsen, søn af Anne Marie Adamsdatter, kom i lære hos ma-

Svendestykke af Niels Peter Lynge 1826.

lermester A. Hartvig i Aalborg 1826. Han skulle have været udlært 1834, men blev ikke svend.

Niels Peter Lynge, født i Aalborg, kom i lære hos N. S. Rodschou 1818. Han blev udlært 3. juli 1826 og arbejdede herefter som svend i Aalborg til 1827.

Johan Jacob Mortensen, født i Randers, søn af ugifte Kirstine Nielsdatter og Morten Christensen (på lærekontrakten søn af Johan Jørgen Ederbrock i Aalborg), kom i lære hos malermester D. Mayntzhusen 1826. Han skulle have været udlært 1833, men blev ikke svend.

Berendt Lassen Hansen kom i lære 1822 hos malermester D. Mayntzhusen. Han blev svend 3. juli 1826 og arbejdede herefter det følgende år i byen.

Johan Daniel Petersen, søn af sal. Petersens enke, kom i lære hos malermester Hartvig 1818. Han blev svend 3. juli 1826. Nogle få måneder senere meddelte laugsbogen: »At Johan Daniel Petersen har bekommet af oldermanden Poul Peter Poulsen en seddel, hvorpaa han kunde bekomme pas hos politimesteren for at passere andet steds til, at forsøge hans lykke«.

Michel Petersen Gjerild, født i »Aggersted i Wrae sogn«, søn af skolelærer Peter Michelsen Gjerild i Hellum skole, kom i lære hos malermester N. S. Rodschou 1827. Han skulle have være udlært til påske 1831, men blev ikke svend.

Christian Julius Bruun, født 1808 i Aalborg, søn af malermester Chr. J. M. Bruun, Aalborg, lærte hos faderen, der

Svendestykke af Berendt Lassen Hansen 1826.

*Svendestykke af
Johan Daniel Petersen 1826.*

døde i februar 1828. Drengen gjorde svendestykke få måneder senere, den 28. april. Han arbejder som svend i Aalborg et årstid, men rejser så fra byen. 1835 får en maler Bruun sin søn døbt i Aalborg; han figurerer ikke mellem laugets svende, men måske er han alligevel identisk med ovennævnte person.

Første søndag efter påske 1828 konfirmeres i Frue sogn i Aalborg »Frederik Jensen Bruun hos maler Ewers«, en søn af ugifte Ane Cathrine Ewers og Lars Jensen i Aalborg.

Mathias Elias Gotlieb Lindrob

Kom til Aalborg i maj 1829. Han arbejder øjensynligt kun ganske kort tid i byen, men vender tilbage 6 år senere, hvor man i svendens laugsbog ser, at han må betale kvartalspenge for hele perioden 1830 til 1836, i alt 5 rdr. 5 mk. og til fattigbøssen 9 mk. Han må altså

Svendestykke af Christian Julius Bruun 1828.

have været indenfor laugets interesseområde alle disse år.

Han ønsker at gøre mesterstykke i Aalborg, og derfor er han tvunget til at få dette mellemværende med Aalborgs svende ud af verden.

14. marts 1836 godkendes hans mesterstykke i oldermændens hus. Han forekommer dog ikke som mester i Aalborg, allerede i april er han forsvundet fra byen.

Den senere så fremtrædende og velstillede arbejdsgiver, malermester L. P. Poulsen, har rørende ubehjælpsomt noteret følgende i svendenes laugsbog: »Jeg udskriver *Jul. Mand* For Medelsstrid denne Svend til Nytaar saa udskriver jeg ham til Vider«.

Navnet *Jul. Mand* ses både i juli 1830 og januar 1831. Udover ovennævnte bemærkninger hører man ikke videre til svenden, der åbenbart på en eller anden måde er kommet på kant med laugget.

Fritz Meyer, søn af skrædder Meyer i Aalborg, kom i lære hos malermester D. Mayntzhusen 1829. Han skulle have været udlært 1835, men døde den 4. oktober 1833, 21 år gammel.

Johannes Christian Hansen kom i lære hos malermester D. Mayntzhusen 1827. Han blev udlært 11. april 1831.

Hans tid som lærling har sikkert ikke været særlig munter; det røber en lille vedføjelse til hans lærekontrakt, der lyder således: »Tillige anmærkes herved, at da benævnte Chr. Hansen i sin prøve tid har været meget plaget af maler colik og dette i den grad, at han maatte holde sengen og at brygge medicamenter, skulde dette for eftertiden tage over-

*Svendestykke af
Johannes Chr. Hansen 1831.*

haand i den grad, at han er uduelig til at lære maler professionen, da at vælge sig en anden profession efter overenskomst med sin moder eller cautionister«.

»Maler colik« er simpelthen blyforgiftning.

I. Chr. Hansen arbejder som svend i Aalborg fra 1831 til 1835. 1832 arbejder han stadigvæk hos sin læremester, som havde arbejdet på Jens Bangs Stenhus. På bjælkeloftet har han med tidens »skilteskrift« meddelt efterverdenen: »I. Chr. Hansen Malersvend . . . . . 1832 blev færdig«. Manglende ord skyldes nyere tids beskæring af bjælkeværket.

Malersvenden *Hans Peter Petersen* arbejdede i 1831 og 1832 i Aalborg.

Thomas Stange Poulsen

Født 1811 i Aalborg, død samme sted 9. juli 1865, var søn af tidligere nævnte malermester Poul Peter Poulsen og Johanne Riis.

9. juli 1832 bliver Th. S. Poulsen svend fra faderens værksted; efter dennes død driver hans moder værkstedet videre, hjulpet af to sønner, vel nok, Th. S. Poulsen og P. T. Poulsen, idet L. P. Poulsen allerede er selvstændig mester på dette tidspunkt. Hun overlevede kun manden nogle måneder, og brødrene skilles så helt.

Thomas Stange Poulsen overtager barndomshjemmet på hjørnet af Vester-

gade og Urbansgade og bekendtgør sin etablering således: »Da jeg har etableret mig som malermester og derpaa vundet borgerskab her i byen, saa anbefaler jeg mig i denne egenskab og haaber jeg, at de ærede kunder, saavel inden- som udenbyes, der i en række aar have beæret mine afdøde forældre med deres arbeide, fremdeles vilde forunde mig samme, da reel og billig behandling stedse skal være formaalet for mine bestræbelser. Aalborg, den 15de april 1837, ærbødigst Thomas Poulsen«.

21. juni 1839 vies den da 28 årige Th. S. Poulsen til jomfru Marie Rotthuus, der er 8 år yngre end han; hun er datter af depot- og sygehussergeant Rotthuus og hustru, født Gjelstrup 1788, død 7. januar 1849.

1842 annoncerer Th. S. Poulsen første gang som farvehandler: »Hos undertegnede, boende paa hjørnet af Urbans- og Vestergade nr. 104 udsælges alle slags tillavede oliefarver, som er færdige til paastrykning, og tillaved af de bedste sorter; udsalget skeer saavel i smaa som store kvantiteter til de billigste priser. T. S. Poulsen. Malermester i Aalborg«.

Han fortsætter med farvehandelen de følgende ti år; samtidig driver han en omfattende handel med nye og brugte vogne, såsom bræddevogne med betrukne stole, bræddevogne med agestole, kuskeseade og magazin, børnevogne, hamburger-vogne, gig'er, tohjulede og firhjulede trækvogne.

Malede skærmbretter sælger næsten alle malere i disse år, også Th. S. Poulsen. 1847 ser man, at han så småt er slået ind på møbelhandel, senere hans vigtigste arbejdsfelt, om man skal dømme efter talrige annoncer gennem årene.

*Svendestykke af
Thomas Stange Poulsen 1832.*

En annonce 1848 lyder: »Meubel-Udsalg. Maler T. S. Poulsen paa Vestergade er forsynet med forskellige slags malede og lakerede meubler, saasom klæderskabe, sengesteder, natborde, frokostborde, piedestaler, comoder, chiffunierer, servanter og flere smaa borde, skjærbrædter m. m. til særdeles billig priser«.

Ejendommen på Vestergade var ikke så helt lille; i årenes løb logerer en mængde forskellige lejere der. De talrige møblerede og umøblerede værelser, der var i gården, har åbenbart gjort det let også for tilrejsende at finde logi her, det tyder bl. a. denne annonce på: »Undertegnede agter under mit korte ophold her i byen at portrætere i olie paa lærred, dersom et æret publicum vil skjænke mig sin tillid. Ærbødigst Aug. Sander boende hos hr. malermester T. S. Poulsen paa Vestergade«.

Aug. Sander blev i byen en måneds tid; da han er rejst bort, tilbyder T. S. Poulsen, der ikke selv var nogen større kunstner, rullegardiner forsynet med »Landskabsmaling«.

1853 logerer en ornamentskjærer Hadre fra København hos ham, Hadre »anbefaler sig til d'hr. snedker- og stolemagermestre med propret og billigt arbejde, saavel i rococo som palmietstiil«.

T. S. Poulsen var officer ved brandcorpset. Brandmester 1837, secondlieutenant 1840, premierlieutenant 1844, capitain 1854, overbrandinspektørassistent (næstkommanderende) 1860.

Følgende drenge lærte på hans værksted:

Jens Brøndum	1840—1845
Niels Mathisen Hammer	1838—1844
P. I. C. Wissing	1844—1849

David Jespersen Ørgaard	1845—
Jacob Pedersen	—1851
Ole Christian Olsen	—1856
Niels Christian Anton	
Schønning	—1857

Da T. S. Poulsen døde, var han oldermann for lauget, den sidste før det opløstes.

Peter Tank Poulsen

Var søn af tidligere nævnte malermester Poul Peter Poulsen, og Johanne Riis. Han stod i lære hos faderen og blev svend 13. januar 1834. Han arbejdede herefter til 1837 i Aalborg; hans brødre var de to malere L. P. Poulsen og Th. S.

*Svendestykke af
Peter Tank Poulsen 1834.*

Poulsen. De tre brødre skilles efter faderens og moderens død. L. P. Poulsen etablerer sig på Klosterjordet og Peter Tank Poulsen slår sig ned som malermester og farvehandler i Hjørring. I maj 1838 reklamerer han: »Alle couleurer oliefarver tillavede til paastrygning kunne bekommes hos P. T. Poulsen. Hjørring, den 2. maj 1838«.

I 1843 bor han på Nørregade i Hjørring; antagelig ejer han allerede da gården matr. 19a, som senere i 1859, efter begæring af kammerraad, procurator Aagaard, på direktionen for De jydskes Creditforeningers vegne stilles til bortsalg ved 3 auktioner. En procurator Lund overtager stedet for 2005 rbd.

Gennem mange år annoncerer P. T. Poulsen flittigt som farvehandler i Hjørring.

Ligesom broderen i Aalborg giver han sig også af med møbelhandel, men i nok så beskedent omfang. Han annoncerer 1848: »Malede rullegardiner haves hos undertegnede bestandig i forraad. Ligeledes staar til salg et smukt palisandermalet sengested, et nyt bord med poleret plade og nogle kobberstik i forgyldte rammer. P. T. Poulsen«.

Et par læredrenge sendte P. T. Poulsen til svendep prøve ved laugene i Aalborg:
 Thomas Christian Christensen —1844
 Jens Peter Lyckegaard —1852

Christian Ferdinand Siemsen, døbt 18. august 1813 Nykøbing M., søn af apoteker Peter Caspar Ferdinand Siemsen og Cathrine Søegaard, Nykøbing M. kom i lære hos malermester D. Mayntz-husen 1827. Han konfirmeredes af pastor Gad i Aalborg 1828, bliver svend 13. januar 1834. Han arbejder blot året ud i byen, efter at han er blevet svend.

*Svendestykke af
 Christian F. Siemsen 1834.*

I. M. Holst og *N. Lundgren* var begge malersvende, som arbejdede en kort tid i Aalborg omkring nytår 1835.

Drengen *Ole Sørensen* fra Nibe kom i lære hos malermester Peter Christensen i Aalborg 1830, han skulle efter kontrakten have været udlært 1834, men blev først svend 11. maj 1835. Han arbejdede i Aalborg til 1840.

Drengen *Niels Lassen Schousgaard*, søn af Dorethea Larsdatter, kom i lære hos malermester A. Hartvig 1830. Han blev svend 26. oktober 1835; men arbejdede kun kort tid derefter i byen. Han døde 27 år gammel som malersvend i København, januar 1843.

Svendestykke af Ole Sørensen 1835.

Drengen *Poul Møller*, søn af Anders Møller fra Gudumlund, kom i lære hos malermester D. Mayntzhusen 1835, han skulle have været udlært 1840, men blev ikke svend fra Aalborg.

Diderich Chr. Blicher

Blev født 3. december 1815 i Skovlænge og døde 21. oktober 1887 i Frederikshavn. Han var søn af kapellan Jens Christian Blicher og Pauline Adamine Kølle.

D. Chr. Blicher kom til Aalborg 1835 fra Hobroegnen; hans fader opholdt sig 1834 i Øls præstegård ved Hobro, og grunden til, at D. Chr. Blicher afbryder sin læretid for at flytte, må antagelig ses i forbindelse med, at faderen 1835 modtager kaldet som sognepræst ved

Understed Kirke nær Frederikshavn. Blicher antages som forbunder af malermester Diderich Mayntzhusen i Aalborg fra Michel 1835 til paaske kvartal 1836. 18. april 1836 gør han svendestykke.

22. september 1836 averterer han i Aalborg Stiftstidende: »Da jeg underregnede agter at opholde mig en tid her i byen for at male portraiter, hvilket jeg smigrer mig med at udføre til enhver tilfredshed, saa tager jeg mig her ved den frihed at bekendtgjøre, at de, som maatte ønske mit arbejde, behageligen ville henvende dem til mig i mit logi hos hr. gæstgiver Petersen, Ærbedigst D. C. Blicher«.

*Svendestykke af
Niels Lassen Schousgaard 1835.*

*Svendestykke af
Diderich Chr. Blicher 1836.*

D. Chr. Blicher malede 1834 et portræt af sin fætter St. St. Blicher, som nu hænger i Herning Museum, antagelig er det dette portræt, han har litograferet samme år. Desuden har han malet et portræt af Jens Fr. Blicher.

Forskellige ting tyder på, at D. Chr. Blicher har drømt om en tilværelse som kunstner. Han kom fra et vidtløftigt hjem, faderen var så optaget af fantasifulde planer, at det gik ud over præstekaldet, som vist i grunden ikke interesserede ham synderligt. Han har haft alle mulige forudsætninger for at forstå ungdommen, der vil gøre sine egne erfaringer.

D. Chr. Blicher hvis evner der i øvrigt

ikke var noget i vejen med, løb mod den hindring, som den nyopdukkede fotografi var. Senere blev han jordbunden nok til at udnytte denne forhindring til sin fordel.

1838 opholder D. Chr. Blicher sig i hjemmet i Understed præstegård. Han annoncerer i Aalborg Stiftstidende i januar: »Et nyt maleri til en altertavle kan faaes tilkjøbs, naar man inden maadag henvender sig skriftlig eller mundtlig til D. Chr. Blicher, portraitmaler, Understed præstegaard, den 10de jan. 1838«.

Efterhånden ophører hans koketteren med kunsten, han tager til København og arbejder som malersvend.

1841 slår han sig ned som malermester i Frederikshavn, og bekendtgør dette gennem følgende annonce: »Efter at have forfærdiget mesterprøve og derpaa taget borgerskab som malermester her i byen, tager jeg mig den frihed at recommandere mig til enhver, som vil bære mig med arbeide, saavel her i byen som i omegnen, og, da jeg har conditioneret i de senere aar i Kjøbenhavn, for at erhverve mig den fornødne duelighed, smigrer jeg mig med at kunne udføre mit arbeide til mine ærede kunders særdeles tilfredshed, saavel i decorations- som vognmaling og simpelt arbeide. — At vinde enhvers yndest og velvilie skal altid være mit formaal. Frederikshavn, den 14. juni 1841, D. C. Blicher, Malermester«.

Omkring midten af forrige århundrede er det almindeligt, at malerne giver sig af med møbelhandel, og egentlig er de skabere af den moderne form for møbelsalg. Denne udvikling tager D. Chr. Blicher del i; følgende annonce i Aalborg Stiftstidende viser dette:

»Meubel-udsalg i Frederikshavn. Eendeel nye meubler, deels polerede, deels palisandermalede, lakerede med forzinger, ere af byens snedkermestre opsatte til salg i grosserer Owens Gaard paa Gammeltorv, bestaaende af divaner, divanborde, fine og ordinaire stole, commoder, sengesteder, servanter, klædeskabe, endeel mindre forskellige borde, dragkister, skrivepulte m. m. som alt udsælges til de muligst billige priser, hvilket herved anbefales til publicums opmærksomhed. Det bemærkes, at intet meubel modtages, uden at det er durable i enhver henseende. Man behage at henvende sig til Frederikshavn, den 1ste oktober 1846, D. Blicher, malermester«.

I en lignende annonce 1848 tilbyder han endvidere: seletøj, jagttasker, læderarbejder, bordtæpper, sofa og bordbetræk. 1853 har han desforuden tapet-handel.

Ved en auktion 1854 køber D. Chr. Blicher for 1400 rbd. afd. købmand og skibsfører F. J. Bülovs ejendomme, skippergaden 86 og 87 i Frederikshavn.

1860 forlader han helt sit oprindelige felt for at tage del i udviklingen af fotografien som næringsvej; han får med andre ord lejlighed til at prøve alt det, som tiltrækker sig malernes interesse disse år:

»Photographisk atelier i Frederikshavn. Lysbilleder i alle størrelser, saavel som paa voxduk til medaillons, panotypie (glas billeder), alabastbilleder, copier af malerier, kobberstykker o. s. v. udføres dagligt i mit dertil opførte glasatelier. Frederikshavn, den 20. april 1860, D. Blicher.

Bestillinger bedes saavidt muligt anmeldt dagen før eller senest 2 timer forud«.

Han oprettede »Blichers fotografiske atelier Hjørring« senere »Blicher & Frantz Hagen, Hjørring«.

På Bangsbomusæet i Frederikshavn findes talrige billeder optaget af Blicher, man har nummeringer indtil 12.000.

Blicher var en lang årrække næstformand for håndværkerforeningen i Frederikshavn og leder af fattiggassens bestyrelse. Han var første gang gift med Johanne Sophie Frederikke Rose, enke efter en tobaksspinder i Frederikshavn, død 1868, dernæst med Martha Larsen, død 1935 i Frederikshavn 94 år gammel.

Laurits W. Nielsen

Kom til Aalborg som malersvend 1836. Han arbejder uafbrudt i byen til slutningen af 1841, da han i Aalborg Stiftstidende bekendtgør: »L. W. Nielsen, maler og laquerer har etableret sig i Mariager og anbefaler sig saavel til byens som omegnens ærede beboere med alt til malning, laquering og forgyldning henhørende arbeide, og ved at levere dette propert og billigt vil jeg søge at erhverve mig enhvers tillid og tilfredshed«.

Mestrene i Aalborg har 1846 en udgift på 4 rbd. til »en regning fra procurator Møller for en concept imod malersvend Nielsen, som havde søgt om at blive mester«.

Diderich Mayntzhusen junior

Søn af tidligere nævnte malermester og farvehandler D. Mayntzhusen og Karen Marie Christensen. Han blev født 1. september 1816 i Aalborg og døde samme sted 25. november 1847. Han var viet til Lasine Dortha Wang.

Diderich Mayntzhusen jun. ses første gang i svendenes laugsbog 1836, men

ingen steder meddeles der noget om, hvor han lærte og hvornår han blev svend; antagelig var faderen hans læremester.

Den 15. februar 1843 gør han mesterstykke i Aalborg, og meddeler herefter: »Undertegnede har etableret sig som maler & lakerer heri byen og anbefaler mig det ærede publicum, saavel inden- som udenbys, der maatte bære mig med deres arbejde. D. Mayntzhusen jun. boende hos hr. bagermester Cortzen paa Algaden«.

Samme år anbefaler han sig »med at lakere alle sorter blikarbejder, som præsenterbakker, brødbakker, lamper osv. saavel gammelt som nyt i alle couleurer med guld- og bronze-bordter, aftryk af landskaber m. m. og rullegardiner med landskaber leveres færdige fra 1 rbd. 1 mk. til 2 rbd. pr. stk.«.

Fra svogeren, bagermester Cortzen, gift med søsteren Frederikke Wilhelmine, flytter Mayntzhusen jun. til Nørregade 19, som han køber af Frederik Haarslund. En lille beboelse i stueetagen lejes ud, og resten af gården anvendte han så dels til værksted med vognsalg og dels til indretning af et møbelmagasin. 1845 averterer han: »Lakerede møbler. Klædeskabe, borde, senge, servanter, palisander couleur med forzinger, samt en noget brugt poleret birke-træs stolpeseng staae til salg hos maler Mayntzhusen jun. paa Nørregade«. I en større annonce for april og maj 1847 hedder det: »At jeg undertegnede idag har i min iboende gaard paa Nørregade i et dertil indrettet locale, med det høi kongelige danske cancellies tilladelse aabnet et meubelmagazin af malede møbler samt vogne, undlader jeg ikke herved at bekendtgjøre, idet jeg paa

det bedste anbefaler mit etablissement til det ærede publicum. Meubelmagazinet vil stedse være forsynet med et stort udvalg af forskellige slags lakerede eller palisandermalede og paa anden maade smukt udstyrede møbler, nemlig skabe, commoder, piedestaler, borde, senge-steder osv., alt til særdeles billige priser.

Ligesaa haves ogsaa stedse flere forskellige vogne færdige, saasom fjeder-vogne, bræddevogne osv.

For durabelt og forsvarligt arbejde indestaaes og om smagfuld udstyring ville de ærede købere, ved at tage gjenstandene i øiesyn, stedse blive overbeviste. D. Mayntzhusen jun.«.

Ligesom Mayntzhusen senior drev junior farvehandel, det ses af en fortløbende annonce 1847 og af en annonce året i forvejen hvori han tilbyder »et stort udvalg af Eduard Heins (i Berlin) nyeste og smukkeste pauser, som anbefales d'hr. malere ved værelsens decorering i pompejansk stiiil«.

Mayntzhusen jun. døde kun 31 år gammel fra 3 småbørn, som enken alene måtte forsørge. Hun forsøgte at fortsætte både med mandens profession og møbelhandel, men allerede 1. januar 1849 overdrager hun bestyrelsen af værksted og udsalg til malermester Kindt, der forøvrigt kun førte værkstedet videre få år.

Sine Mayntzhusen fik rigelig modgang. En søn, den otteårige Carl Theodor, blev syg af »brystbetændelse« og døde 1854.

Daniel Simoni Henz

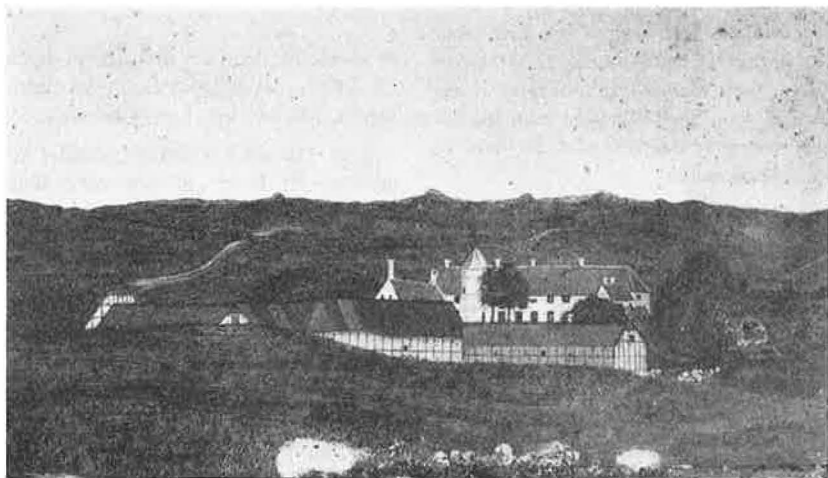
Fader eller værge skræddermester Kok, kom i lære hos malermester D. Mayntzhusen 1833. Han var udlært 9. juli 1838, og arbejdede herefter som

svend i Aalborg indtil 1841. 1839 har mestrene i Aalborg en udgift på 2 rbd. til en sag mod Henz.

Senere blev han malermester i Nibe. 1842 malede han et lille naivt prospekt af Lerkenfeldt. 1848 støder man på følgende annonce i Aalborg Stiftstidende: »Da jeg i vinter har forfærdiget et oliemaleri, som jeg agter at ofre til de for de danskes ære og frihed faldnes efterladte, ved at bortlodde samme til den 1608de kjøbenhavnske trækning den 2den mai, saa haaber jeg, at ret mange ville bidrage til at alle nummere kunne blive besatte, hvert nummer til 2 mk. stykket, som er, »Aalborg malet fra Skovbakken« og indfattet i forgyldt ramme 3 kvarter bredt og 5 kvarter langt, henges til skue hos gæstgiver R. Petersen i Nibe, hvor nummere kunne erholdes. Hr. borgerrepræsentant Jespersen har den godhed at indcassere beløbet og besørge det tilstillet vedkommende. D. Simoni Hentz maler«.

*Svendestykke af
Daniel Simoni Henz 1838.*

Prospekt af »Lerkenfeldt« malet af Daniel Simoni Henz 1842. Privateje.

Resultater af lodtrækningen bekendtgøres 11. maj 1848: »Det ved Kjøbenhavns Tallotteries 1608de trækning til bortlodning bestemte oliemaleri af Aalborg, blev vundet af hr. baron V. Juell til Lundbæk paa nr. 58. Det samlede beløb 23 rbd. 2 mk., har hr. borgerrepræsentant Jespersen modtaget til videre besørgelse. D. Simoni Hentz maler«.

18. marts 1849 får han kongelig allernådigst tilladelse til at lade afholde maskebal i Nibe, indtægten går til fordel for de sårede i krigen.

Endelig lader han atter høre fra sig i november 1854, men denne gang er de patriotiske følelser trængt lidt i baggrunden til fordel for den usminkede forlystelsessyge: »Maskebal i Nibe. Tirsdagen den 26. december d. a. bliver maskebal i hr. viinhandler F. Kochs lokale, billetter a 4 mrk. erholdes hos maler D. S. Hintz i Nibe. Sammesteds faaes masker til billigste prisi«.

Willads Willadsen, plejesøn af købmand Søren Nielsen, Nibe, kom som forbundter til malermester D. Mayntzhusen 1838. Han skulle udskrives af sin lære st. hansdag 1840, men man ser ingen steder, at det lykkedes for ham at stå tiden igennem.

Berendt August Hansen

Født i Aalborg, kom i lære 1833 hos malermester Lars P. Poulsen, Han blev svend 14. januar 1839 og kan følges som sådan indtil 1852.

Kirkebogen for Vor Frue sogn i Aalborg nævner 1847 en malersvend Lauritz August Hansen og hustru Dorthea Lovisa Feldmann, boende i Peder Barckesyde. Denne person og ovennævnte

*Svendestykke af
Berendt August Hansen 1839.*

er antagelig identiske, idet der på denne tid ikke findes andre svende eller mestre i byen, som han kan forveksles med.

B. A. Hansen har sikkert arbejdet hos malermester Dahl om sommeren 1847, idet begge bemærkes flere gange som rejsende med dagvognen mellem Randers og Aalborg på dette tidspunkt.

Den 24. december 1856 behandler malerlauget malersvend Behrendt August Hansens ansøgning til magistraten om at måtte drive malerprofession her i Aalborg, hvilket anbefales af lauget, dog at han ingen medhjælpere må holde. Af laugsbogen ser man, at Hansen gennem årene var stærkt plaget af sygdom.

Jørgensen

Malermester Jørgensen var en fremmed mester, som en kort tid om foråret 1839 arbejdede i Aalborg. Han havde ingen forbindelse med byens laug.

Den 25. april dette år løb en skønnertbrig af stabelen på skibsbygger Bonnensens værft. Den var bygget for købmand og borgerrepræsentant Poul Pagh og navngivet efter afdøde skibsreder Søren Winkel, hvis smukt udførte billede også prydede skibets forstavn, ligesom agterspejlet var smykket med hans blandt øvrige ornamenter, i basrelief anbragte portræt.

Disse udsmykninger var udførte af malermester og forgylder Jørgensen af Aarhus. 4 dage efter stabel afløbningen rejser samme Jørgensen med dagvognen

Svendestykke af Jens Peter Jensen 1840.

til Aarhus, men kaldes da portrætmaler Jørgensen.

Carl Johan Sigvardt Boldt, søn af kirurg C. H. M. Boldt i Aalborg, kom i lære hos malermester A. Hartvig. Han blev svend 8. juli 1839, og forlod straks byen.

P. Andersen var tilrejst malersvend og opholdt sig kun en ganske kort tid i Aalborg 1839.

Jens Peter Jensen stod i lære hos malermester L. P. Poulsen. Han blev svend 20. januar 1840. Straks som nybagt svend bliver han langvarigt syg, hvorved svendenes kasse fuldstændig lænses. Efter sin helbredelse tager han fra byen,

Svendestykke af Carl Johan Sigvardt Boldt.

men vender tilbage igen 1844 til 1846. 1850 er han igen i byen og året efter, han bor da i Klokkestøbergyde, mister han en knap 3 år gammel søn. Han var gift med Mette Marie Nielsen.

Jens Peter Thomsen, søn af Mariane sal. Th. Niensens, kom i lære hos malermester P. Christensen 1835. Han blev udlært 29. juni 1840.

Udover forpligtelsen til at gøre drengen til en god og duelig svend i malerprofessionen, måtte malermester Christensen love »at vaage over, at han ei afvænnens fra gudsfrygt og christelige dyder«. Straks efter sin udlæring forsvinder J. P. Thomsen fra byen. 1850 er han malermester i Nibe.

*Svendestykke af
Jens Peter Thomsen 1840.*

Frederik Wilhelm Mayntzhusen

Søn af tidligere nævnte malermester og farvehandler D. Mayntzhusen og Karen Marie Christensen, blev født 18. juli 1821 i Aalborg, døde samme sted 28. februar 1890, blev svend fra sin faders værksted 5. juli 1841. Han blev viet 8. november 1851 i Skibsted til Ulrikke Elisabeth Windfeldt af Skibsted præstegård.

Han arbejdede i Aalborg, til han blev mester 12. marts 1850, muligvis afbrudt af enkelte ophold i København i slutningen af 1843 og begyndelsen af 1844, i disse perioder savnes han i Aalborg, men ses som rejsende med henholdsvis »Aalborg paquet, captain Petersen« i april 1843 og med »Iris« på dens første tur 1844.

Juni 1845 nævnes han sammen med Kindt som frarejst laugets, sidstnævnte tog til København.

1846 gør F. W. Mayntzhusen sig bekendt i Aalborg gennem følgende annonce i februar og marts: »Daguerrotyp-portraiter optages daglig af undertegnede fra kl. 10 formiddag til kl. 3 eftermiddag, pris 2 rbd. a 2 rbd. 4 mk. F. W. Mayntzhusen«.

Han indstillede hurtigt sine fotografiske forsøg; konkurrencen udefra var hård og pågående. Hvad kunne en jysk malersvend stille op mod »professor Casse« og den rapkæftede københavner Alstrup, der kom anstigende til Limfjordsområdet med kone og en stime unger, der skulle mættes? Man kan uden overdriivelse sige, at de to herrer gik til sagen efter alle kunstens regler, her kom jysk sindighed til kort.

F. W. Mayntzhusen fik også hurtigt andet at tænke på, faderen døde i februar 1848, og moderen skulle så føre

en betydelig forretning videre. Hertil var sønnens hjælp nødvendig. Gradvis overtager han virksomheden, moderen dør 1854, men allerede året i forvejen avetterer han: »Revne oliefarver, olie- og lakfernisser. Maler F. W. Mayntzhusens farveudsalg, Allgaden nr. 415, er stedse forsynet med revne oliefarver i alle couleurer færdige til paastrygning, tørrende linoliefernis og forskellige lakfernisser, alt i bedste varer, som sælges til muligt billige priser, i partier udsælges samme til fabrikspriser«.

Skifteretten stiller ejendommen på Algade til auktion i august 1854. F. W.

Mayntzhusen overtager den og fører farvehandelen videre samtidig med, at han passer malerprofessionen. Her på hans bopæl afholdt malerlauget sit sidste møde 1865. 1888 er F. W. Mayntzhusen bosat Kayserødsgade 18, derefter hører man ikke mere til ham.

Aalborg historiske Museum ejer en gouache signeret: F. W. Mayntzhusen 1853. Den hang tidligere på Vinkjærgård i Gjording, og viser blomster i en skål anbragt på marmoreret basis. Den smukke ramme er sikkert også lavet på Mayntzhusens værksted.

Gouache malet af F. W. Mayntzhusen 1853.

Sommeren 1841 arbejder svenden *J. Gerdt* en kort tid i Aalborg.

Hans Frederich Jensen

Kom i lære hos malermester D. Mayntzhusen 1834. Han blev svend 1841 og tog straks fra byen. 1846 vendte han tilbage for at blive.

Den 10. maj 1848 aflagde han mesterprøve, og fik værksted på Vestergade. Han handlede der en del med vogne.

1849 averterer han »en stedfortræder, der har gennemgaaet exercerskolen, ønskes mod en god betaling«.

31. januar vies han til Marie Christensen Nørholm, samme år i august mister ægteparret en nyfødt søn, de er da flyttet fra Vestergade til købmand Wissings gård på Gravensgade.

I august 1854 averterer han: »Udsalg af maling foruden andre olierevne oliefarver anbefales, udmærket hvidt perlefarve og lyseblaat, som er uforfalsket og indestaaer jeg for, at det beholder den couleur, det ved paastrygningen har. H. F. Jensen, Gravensgade«.

1859 ejer Hans F. Jensen gården nr. 288 i Maren Turis Gade, et omfattende kompleks med lejligheder, pakhuse og værksted til udlejning. Denne ejendom har det åbenbart knebet for ham at sidde ved, for 20. maj 1863 meddeler Aalborg Auctionsret, at den maler Hans Fr. Jensen tilhørende gård nr. 288 i Maren Turisgade bliver stillet til offentlig auktion på rådstuen.

H. Fr. Jensen fortsatte dog sin virksomhed i ejendommen, han kombinerer stadig håndværket med farvehandel, hvilket ses af følgende annonce i Aalborgposten 2. maj 1866: »Hos undertegnede faaes ny farve for facader og udvendigt træværk som i mange tilfælde

Maren Turis Gade 3, bopæl for maler H. F. Jensen og I. C. Bruun.

erstatte oliefarve, da den indeholder oliedele og derfor holder sig godt. Den er især paa solsiden at foretrække, da den ikke afskaller. Den smitter ikke af og modstaaer regn og uevir, ligesom den ogsaa meget villigt lader sig paastryge saavel mur som paa træ. Da denne farve, som er meget prisbillig (kun ubetydelig dyrere end limfarven) har vundet almindelig indgang i udlandet, og som jeg ogsaa selv har prøvet, tillader jeg mig at anbefale den, den faaes hos mig efter et par dages forudbestilling. H. Jensen maler Maren Turisgade nr. 288.

Smitfri tapetfarve til overstrygning af tapetserede vægge i alle kulører anbefales ligesaa«.

Følgende drenge stod i lære hos H. F. Jensen:

Jens Christian Westphal —1854
 Johan Rolff 1855—1856
 Andreas Chr. Thorsen —1860

1874 ses han ikke mere blandt Aalborgs mestre, han kan dog være død år forinden.

Malersvend *Hoppe*, som 10. august 1841 tager med »Delphinen« fra Aalborg til København, er sikkert en af de rejsende svende, der nu så ofte, uden navns nævnelse, i svendenes laugsbog figurerer som modtagere af geskænk.

Frederik Christian Rodschou

Var søn af tidligere nævnte malermester Nicolai Rodschou og Anne Hjelm, han blev født 20. august 1823 i Aalborg og døde samme sted 23. maj 1883. Han var gift med Marie Anine Frederikke Store, født 21. februar 1826 på Ellinggaard, død 21. maj 1869 i Aalborg, datter af Jens Store og Gottfriede Henriette Klein.

Hvor F. C. Rodschou begyndte sin læretid vides ikke, men 1842 kommer han som forbundter til malermester L. P. Poulsen, hvor han bliver udlært 22. september 1843. Han arbejder så en række år i Aalborg og gør mesterstykke 5. december 1849. Hans etablering som mester meddeles på følgende måde: »Da jeg har forfærdiget mesterstykke som maler og lakerer her i staden, saa anbefaler jeg mig til enhver, saavel udenbyes som indenbyes, som vil forunde mig sit til faget hørende arbeide. Prober, reel og billig behandling skal stedse vorde formaalet for mine bestræbelser. Min bopæl er i mad. Kjersgaards gaard paa Nørregade. Ærbødigst F. C. Rodschou«.

1851 flytter F. C. Rodschou fra Nørregade til »forhenværende mad. Svenstrup's sted« Skolegaden 348.

Svendestykke af F. C. Rodschou 1843.

Fornøjelige og perfide læserbreve har lige fra pressen blev almindelig udbredt, været offentliggjort som et væsentlig bidrag til den »folkelige« underholdning. Her skal gengives et fra 1851, fordi det gik F. C. Rodschou så nær, at han for i blækhuset for at forsvare sig: »At malerne kan bidrage meget til en byes forskjønnelse ved, hvor de dekorere, at give tegningen en smuk form og sammensætte farverne med smag, derom vil man blive overbevist ved at gaae ned igjennem Svingelensgade forbi hr. Gølstorffs, over hvis dør der er bleven anbragt et skildt, som nok er værd at tage i øiesyn, og som skal være malet af en maler i Skolegaden. Skriftet ovenover 3 karika-

Skolegade 19 »Trøstens bolig«, maler F. C. Rodschous bopæl.

turer oplyses om, at der sælges melk og fløde, som heldig nok er forstaaelig for enhver, der ellers ikke kan orientere sig i figurernes gruppering, som nok skal forestille 2 fruentimmere spændt for en kjerne og som ved den ideligen gaen rundt har slidt fødderne halvt op; men er saa meget solidere i hænderne, der ere blevne ualmindelige brede af det kraftige tag om kernestangen, som den ene figur tydelig viser; den anden medhjælper ved arbejdet har vendt en saa ufordelagtig side til, at man ei kan see om hendes hænder maaskee endnu ere større. Man kan ikke undres over at smørret er dyrt; thi hvor mange holder vel af at faae fødderne slidt af. En sort bom med 3 hvide mærker er fremstillet ved siden af og hvorved et kappeklædt fruentimmer (formodentlig meiersken)

er posteret med en pind i haanden; vel for at ingen kavalerer skal komme og forstyrre de 2de gratier i deres runde. En iagttager.«.

F. C. Rodschou, der formodentlig har haft en fornemmelse af, hvem den anonyme iagttager var, svarer: »I anledning af en indrykkelse i »Aalborg Stiftstidende« nr. 94 finder jeg mig foranlediget til da jeg boer i Skolegaden — at fralægge mig al lod eller deel i de skønne figurer, som findes anbragt paa et skildt over hr. Gølstorffs melkekjælderdør. Kun undrer det mig, at denne curiositet ikke for længe siden har tiltrukket sig en iagttagers opmærksomhed, da det synes at vedkommende har gjort sig megen umage for at gjøre fremstillingen saa pikant som muligt. Rodschou Malermester.«.

1853 kommer koleraen til Aalborg, den rev også F. C. Rodschous moder bort. I en politiplacat fra denne triste periode, vedrørende manglende husnumre og gadenavne som vanskeliggjorde arbejdet for de fremmede læger hedder det: »For at afhjælpe dette har jeg (politimesteren) overdraget malermester Rodschou tillige at paamale hvert huus dets matricul nummer med tilhørende litra samt at opfriske disse hvor fornødent gjøres, imod betaling af 8 skilling af hver huusejer, som derhos paa Rodschous opfordring har at forevise ham sit skjøde og skatteqvitteeringsbog, for at nummeret rigtigene derefter kan blive paamalet«.

I marts 1858 tilbyder F. C. Rodschou sin 3 værelses lejlighed til leje fra april, fordi han har foretaget landejdoms-

køb. 1863 tales der om en lejlighed »i malermester Rodschous forrige sted paa Skolegaden«, som man kan leje, når accord afsluttes med procurator Høeg.

Under laugsbogens udgifter 8. april 1861 ses forøvrigt: »Et laan til maler F. C. Rodschou, som han kan betale tilbage, naar hans omstændigheder tillader det. rdr. 10«.

Fru Rodschou har åbenbart været en stridbar dame, ubetænsksom med sin mund, for 24. juli 1859 underskrives et forlig i en politisag L. A. Lund contra madame Rodschou. Maler Rodschou på sin kones vegne erklærer: »At hun ikke har havt til hensigt at fornærme klageren eller hans kone paa ære, gode navn og rygte i nogen maade«.

F. C. Rodschou var officer ved Aalborgs Brandkorps. Han blev brand-

Prospekt malet af F. C. Rodschou. Privateje.

*Altertavle i Strandby kirke,
malet af F. C. Rodschou 1861.*

mester 1854, secondlieutnant 1859 og endelig ifølge begæring meddelt afsked af stiftamtet 1862 på grund af svagheit.

To små avisannoncer fra 1859 lyder: »Altertavle. En smuk ny altertavle staae billig tilsalg hos undertegnede: tillige modtages bestillinger paa al reparation af ovenstaaende. F. C. Rodschou maler Skolegaden nr. 348«.

»Oliemaleriet, forestillende Gammeltorv og Østeraa, bliver afhændet den 29. januar 1860 hos restauratør H. B. Christensen ved Østeraa, eftermiddag kl. 5. Ærbødigst F. C. Rodschou«.

Sidstnævnte billede hænger idag hos apoteker Strøyberg, i Jens Bangs Stenhus. Afhændelsen på værtshuset er sikkert foregået ved lotteri, en almindelig benyttet fremgangsmåde for sultne »kunstnere« på denne tid.

Annonceringen 1860 med tilbud om to altertavler giver åbenbart resultat. Niels Poulsen til Gunderupgaard og hans hustru, bekoster nemlig F. C. Rodschous altertavle »Nadveren«, signeret 1861, opsat i Strandby Kirke. Denne tavle findes endnu i kirken. Fremstillingsformen er væsentlig anderledes ved altertavlen end ved ovennævnte prospekt, farverne er grelle, og stilen præget af almuekultur.

En lignende altertavle malet af F. C. Rodschou 1866 er i brug i Frejlev Kirke. Særlig den nye staffering af træværket omkring altertavlen underbygger fornemmelsen af, at selv det naive og diletantiske bør værnes og bevares — det kan virke ejendommeligt rørende og smukt.

Et lille olie-billede, velnok malet efter forlæg 1873, visende en landlig scene, findes i privateje i Pandrup. Billedet er af F. C. Rodschou foræret til en bekendt i nærheden af Aabybro.

*Altertavle i Frejlev kirke,
malet af F. C. Rodschou 1866.*

Endnu i 70erne bor F. C. Rodschou i Skolegade, men 1878 er han flyttet til Urbansgade og betegnes som decorationsmaler.

Følgende drenge var i lære hos F. C. Rodschou:

Christian Bjørn	1853—
Niels Olsen	—1858
Carl Andreas Julius Bonnesen	—1858
Christian Wilhelm Petersen	—1858
Johan Peter Bønnelycke	—1859
Peter Marinus Kjerulf	—1861

J. B. Gjørup

1843 træffes følgende annonce i Aalborg Stiftstidende: »Maler- og lakeer-etablissement. Undertegnede, der etablerer sig her i byen som maler og lakkerer, modtager fra 1ste november d. a. bestillinger paa alt decorations- og stuffermaleriet henhørende arbejder, og vover jeg saaledes fra ovennævnte tid at anbefale mig saavel for de indensom udenbyes ærede beboere; hvilket jeg herved foreløbigen tager mig den frihed at bekendtgjøre. Aalborg, den 18. september 1843. J. B. Gjørup maler«.

Denne annonce må nærmest betragtes som en gøglers kærlighedserklæring til Aalborg. J. B. Gjørup kalder sig også landskabsmaler. Han rejser land og rige rundt med et panorama.

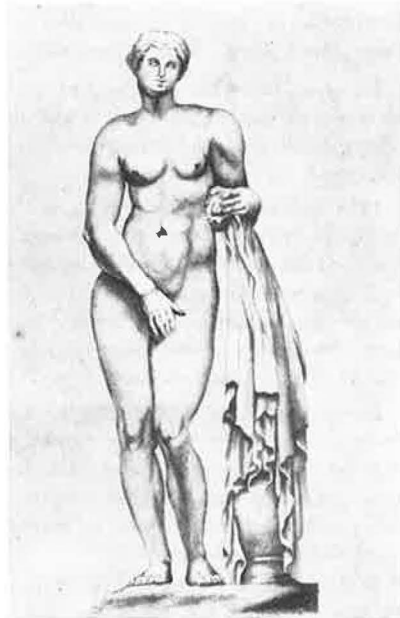
I august 1843 kommer han fra København til Aalborg og fremviser foretagendet på Dramatiken formedelst 1 mk. for voksne og det halve for børn. Denne form for »kunst« passer som hånd i handske til byen, han er sikkert blevet behageligt overrasket over borgerskabets velvilje. Han bliver her en hel måned, og befinder sig så vel, at han påtager sig den gæld til byen, at vende tilbage og slå sig ned som mester.

År senere — i 1846 — dækker en malermester Gjørup sig blandt passagererne, der stiger i land fra københavnerbåden »Iris«. Han er et beskedent menneske, som ikke råber højt, for det er ikke Aalborgs malere, der tæller ham blandt sine mestre.

Lars Peter Asmus Leleur

Kom i malerlære hos malermester L. P. Poulsen 1838. Han blev svend 22. september 1843, og kan herefter følges i byen som malersvend til 1852.

1854 nævnes han i frue sogns kirkebog som malermester, gift med Marie Christensen f. 22. marts 1830. Ægteparret bor på »Engelsborg«. Han ses dog ikke på noget tidspunkt som medlem af mesterlauget i Aalborg.

Svendestykke af L. P. Leleur 1843.

Hans Christian Dahl

Viet 1842 til Anne Marie Gude, født 1816, tog borgerskab som malermester i Aalborg 22. marts 1843, ved flere annoncer i april bekendtgør han: »Da jeg undertegnede, som i flere aar har arbejdet hos hr. hofmaler Berg i Kjøbenhavn, har etableret mig her i byen som malermester, tager jeg mig den frihed at anbefale mig med alt til malerprofessionen henhørende, forgyldning og lakering saavel vogne som blikarbejder m. m., hvilket alt udføres billigt og i den nyeste smag. Min bopæl er paa Algaden hos guldsmed Krøyer. — En dreng kan antages i lære. Ærbødigt H. C. Dahl malermester«.

Han meddeler i september: »Til underretning for mine ærede kunder bekendtgøres herved, at jeg er flyttet til Nørregade nr. 608 i madame Dochedahls gaard. H. C. Dahl malermester«.

Her fra Nørregade handler han med både nye og gamle oplakerede vogne og udstyr dertil, derforuden forgyldte gardinstænger og zirater.

1845 indrykker han denne notits i Aalborg Stiftstidende: »Da drengen Laurits Hastrup Thomsen ikke længere er i lære hos mig, saa advares alle og enhver ikke at betroe ham noget i mit navn, da saadant af mig ikke bliver betalt. H. C. Dahl malermester«.

Denne offentlige udhængning af en dreng har vi svært ved at acceptere i dag, men metoden var almindelig anerkendt i datiden, man kan altså ikke herudfra tillægge arbejdsgiveren et særligt onskabsfuldt karaktertræk.

1847 meddeles: »Maler Dahl er flyttet til Slotsgade lige for Frisenborg i hr. skræddermester Svendsens sted, og an-

befaler jeg mig med alt til malerprofessionen henhørende«.

I forbindelse med røret om den nye grundlov og næringsspørgsmålet afholdtes der søndag den 4. maj 1849 i Aalborg et håndværkermøde; i en komite som nedsattes på dette møde til at varetage håndværkerstandens interesser indtrådte malermester Dahl.

Dahl var Aalborg Haandværkerforningens anden formand, fra januar 1851 til januar 52, da han nægtede at modtage valg til bestyrelsen. Han blev atter formand 1856 til sin død 1859.

1851 flytter han til hjørnet af Urbansgade og Kattesundet, hvor førhen hr. snedkermester Mørch har boet. Sandsynligvis er han ejer af ejendommen, idet han tilbyder lejere lejligheder.

Som medlem af borgerrepræsentantskabet fører han før og under koleraen tilsyn med renligholdelsen i Aalborgs 2den rode. Man var kun halvvejs klar over, hvori faren bestod, så disse anstrengelser var for så vidt spildte.

H. C. Dahl valgtes som valgmand til landstingsvalget 1859. Han var gennem alle år et politisk vågent menneske, der ofrede megen tid på andres affærer, en fin egenskab, som han lod gå i arv til sin søn Peter Albert Dahl.

Følgende drenge lærte hos H. C. Dahl:

Johan Andr. Frederichsen Kaars	—1845
Niels Christensen	—1847
Martinus Christian Krøyer	—1847
Jens A. Lund	—1848
Anders Mortensen	—1849
Gustav Valdemar Neidhardt	—1849
Niels Andreas Nielsen	—1851
Lauritz Christian Volkersen	—1857
Søren Christian Hansen	—1858

H. C. Dahl døde 46 år gammel den 10. dec. 1859, han efterlod 5 uforsør-

gede børn. Enken førte værkstedet videre en tid; hos hende udlærte Hendrik Verdick —1860.

Thomas Christian Christensen gjorde svendestykke ved lauguet i Aalborg 1844. Han havde ikke lært her, men i Hjørring hos malermester P. T. Poulsen.

Ferdinand Ludvig Bech

Får sit mesterstykke godkendt i oktober 1844. Han tager borgerskab i Aalborg 12. februar 1845; og blev viet i Hjørring 1. november 1854 til Georgine Hansen.

I november 1845 averterer han: »Skjærnbrædter med 2, 3 og 4 fløie, samt smukke forziringer kunne hos mig faaes færdige. Alt gammelt blikarbejde, bakker etc. oplakeres, ligesom og alt

maler- og forgylderarbejde udføres billigt. F. Bech maler og lakerer«.

1846 flytter han fra Gunst's sted til Maren Turis Gade nr. 288. Et år herefter averterer han: »Skjærnbrædter samt vinduesskjærme, smukt forzirede, staa tilsalg; ligeledes udføres glasmalerier, blik- og vognlak propert og hurtigt af F. Bech maler.

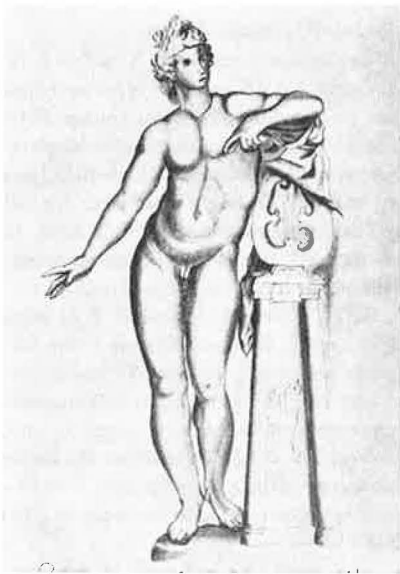
Figurerede gulvtæpper, hvoraf prøver forevises, kunne efter bestilling erholdes«.

Samme malede gulvtæpper tilbyder han stadig gennem årene, af og til sælger han også en vogn, og tilbyder i øvrigt værkstedsarbejde som: forgyldning og lakering af vogne, møbler og bakker.

Malermester F. L. Bech tog senere bopæl Store Vestergade 48 som han ejede. Sammen med købmand Wolffferdt køber han 1853 af Charles Garben Urbansgade 153 med tilliggende frugt- og urtehøve på ca. 2 tdr. land for 5550 rbd. Den store have lejer han straks ud.

Ved valget 1854, hvor fællesforfatningen for det samlede danske monarki spiller en afgørende rolle, går han sammen med malermester T. S. Poulsen ind for konferenceråd Hansen's kandidatur (Hansen var forhenværende guvernør i Ost- og Vestindien, men født og opvokset i Aalborg). På en modsat fløj placerer andre af laugets mestre sig.

At malerne endnu ved midten af forrige århundrede har bevaret lysten til at fuske med kunst afslører følgende annonce fra 1855: »Altertavle. Et stort maleri i forgyldt ramme med dertil hørende forziringer og marmor-fodstykke, indrettet til altertavle, kan erholdes tilkjøbs naar man behage at henvende sig til maler F. Bech«.

*Svendestykke af
Thomas Christian Christensen 1844.*

F. L. Bech var oldermand for laug^t 1851. Indførelsen af den frie næringsret nogle år senere har han øjensynlig opfattet som signalet til almindelig fribytterfærd, han isolerer sig fra kollegerne, der 1862 beslutter, at han og maler Falck er at betragte som udtårde af laug^t, indtil de måtte have berigtiget deres skyldige restance og kvartalspenge og hvad senere måtte pådrages. De to mestres udlårninge kunne dog stadig udføre svendestykke hos oldermanden, men et dødsdømt laugs venlige henstilling om kollegial optråden havde ingen virkning på captain ved Aalborg Borgervåning L. F. Bech.

Årtier senere fik han det store arbejde på Aalborgs nye banegård, og han kom til at sidde i bestyrelsen for Teknisk Skole.

Følgende drenge blev udlært hos ham:

Rasmus Johan Hassing	—1849
Lauritz Andreas Jacobsen	—1851
Christen C. Christensen	—1855

Malermester F. L. Bech.

Jørgen Poulsen	—1860
Albert Bardram	—1861
F. L. Bech døde i september 1876.	

Mathias Mathiesen

Malersvend Mathias Mathiesen ses første gang mellem Aalborgs svende 1844. Han arbejder uafbrudt i byen indtil juni 1850, da godkendes hans mesterstykke.

1859 averterer han i Aalborg Stiftstidende: »Oliemaleriet Amagerkonen afhændes 2den juledag, kl. 4 om efrtm. hos restauratør Bradsted. M. Mathiesen«. Senere meddeles det, at »Oliemaleriet Amagerkonen tilfaldt ved omslag hr. S. A. Jacobsen paa 43 points«.

1874 bor malermester M. Mathiesen Østergrevensgade 611 b.

Gustav Theobaldt Kindt

Var søn af kaptajn v. Kindt ved regimentet i Aalborg. Han blev sat i lære hos malermester D. Mayntzhusen 1840. I lærekontrakten hedder det for Mayntzhusens vedkommende, »tillige forpligter ieg mig til at holde ham frie for alt gadebærme«, et fordringsfuldt krav til en gammel civilist, som havde mange svende og drenge at kigge efter.

G. Th. Kindt blev svend d. 7. oktober 1844, og 18. februar følgende år ses følgende annonce i Aalborg Stiftstidende:

»At jeg i det seneste om to maaneder agter at forlade Aalborg, tager jeg mig herved den frihed at meddele de ærede herrer og damer, som endnu forinden maatte ønske sig portraiterede. G. Th. Kindt«.

Juni 1845 har han forladt Aalborg; men vender tilbage 1848 for at få sit mesterstykke godkendt den 7. november.

*Svendestykke af
Gustav Theobaldt Kindt 1844.*

Året efter bliver han bestyrer af forretningen hos enken efter Diderich Mayntzhusen på Nørregade, hvilket gøres bekendt gennem følgende annonce: »Behag at mærke, at jeg fra 1ste januar 1849 har overdraget bestyrelsen af mit værksted og meubelmagazin paa Nørregade til hr. malermester G. Kindt, skulde jeg ikke undlade herved at bekendtgjøre, idet jeg beder enhver, som fremtidigt vil forunde mig sit arbejde, derom alene at henvende sig til ham. Alt muligt maler og lakeearbejde besørges pro-pert, hurtigt og billigt. D. Mayntzhusens enke«.

G. Kindt fortsætter på samme måde som Mayntzhusen jun. med forhandling af møbler fra »Meubelmagasinet paa

Nørregade«, og af og til sælger han også en vogn.

1849 averterer han: »For de ærede damer, der male med oliefarve, tager jeg mig den frihed at anbefale et udvalg af de fineste blærefarver til meget billig priis. Man henvender sig til G. T. Kindt paa Nørregade«. Moderne former for emballage kendtes ikke, derfor opbevarede olierevne farver i tilbundne blærer eller tarme, som man prikkede hul på ved brugen.

Foruden forskellige annoncer for møbelmagasinet, træffer man endnu i 1849 følgende annonce: »Mærk! En hidtil ukjendt maade at male gulve og gulvtæpper paa, i en meget smagfuld maneer, især anbefalende for kahytsgulve, trappegange og comptoirgulve, leveres meget billigt, naar man henvender sig til maler G. T. Kindt. Prøver forevises«.

Den 3. maj 1851 vies G. T. Kindt i Aalborg til Johanne Regine Andrea Schou.

At farvehandel ikke var en uvæsentlig side af hans virksomhed ses af, at han endnu 1851 averterer: »Farveudsalg. Til anstundende foraar tager jeg mig den frihed at anbefale mit velassorterede udsalg af revne oliefarver, saavel som flere sorter linoliefernis, copallak, terpentinfernis etc. Alt saa billigt som muligt. Velvillig underretning om farvernes brug meddeles enhver. G. T. Kindt, Nørregade, ligeoverfor kjøbmand Kron«.

Han søger samtidig to læredrenge, så han må have haft planer på længere sigt i Aalborg. Alligevel ses han ikke længere blandt mestrene 1854.

Jørgen Brochman Petersen

Blev svend 7. oktober 1844 fra maler-

*Svendestykke af
Jørgen Brochman Petersen 1844.*

mester Hartvigs værksted. Hans tegning til svendeprøven rager betydeligt over gennemsnittet. Han kan følges som svend i Aalborg til 1853, hvor han siger sig fri af lauet.

Det er sandsynligvis denne maler, som mestrene i Aalborg den følgende tid gør sig svære bryderier over. Laugsbogen meddeler blot lidt herom: »Udbetalt d. 27. jan. 1854 ved en klages indlægning mod malersvend Petersen i Sundby 1 rbd. 1 mk. 3 sk. Ved sammes forkyndelse 2 mk. 4 sk. Ved tilsigelse til dommens forkyndelse 2 mk. 6 sk. — 1 rbd. 5 mk. 13 sk.

For oldermanden at møde i Sundbye for at indlevere klagen mod Petersen er udbetalt 3 mk. For oldermand og bisidder for at møde i forlig sammesteds hver 3 mk.

Udgifter for regning fra canceliraad Jensen, betreffende en sag mellem maler Petersen Westerbrønderslev 38 rbd. 4 mk. 7 sk.«.

En udgift mestrene i Aalborg har indført i laugsbogen 7. juli 1856: »Udgifter ved forhindringen af farveudsalget i Nørre Sundby 5 rbd. 2 mk. 5 sk.«, må sikkert sættes i forbindelse med J. B. Petersens virksomhed. Det samme er tilfældet 1858: »Udgifter til sagen i Sundbye med Petersen, extra udgifter — 2 rdr. for Mathiesens ulejlighed og papperens afskrivning 8 rdr.«.

Den langtrukne sag må nok ses som udslag af et almindelig udbredt hysteri over den nye næringslovs forberedelse, idet malermestrene i Aalborg hidtil med bemærkelsesværdig ro havde set ubehagelige ting passere, som gav udmærket

Svendestykke af Nicolai Petersen 1844.

grundlag for retstrætter gennem laugs-væsenets sidste årtier.

1863 bemærkes følgende annonce i Aalborg Stiftstidende: »Hos maler J. B. Petersen i Nørresundby faaes tillavet oliefarve, limfarve, fernerisser, meubel- og vognlakker samt alt til faget hørende til nutidens billigste priser«. Lignende annoncer træffes i 1866.

Nicholai Petersen født i Hjørring, kom i lære hos malermester L. P. Poulsen 1840. Han blev svend 7. oktober 1844 og forlod Aalborg straks efter sin udlæring.

Lorenz Emanuel Bohn, søn af skomagermester Bohn, kom i lære hos malermester Peter Christensen 1840. Han blev svend 4. oktober 1844, og kan herefter følges i Aalborg til 1852.

Svendestykke af N. M. Hammer 1844.

Niels Mathisen Hammer

Født i Hals, kom i lære hos malermester Thomas Poulsen 1838. Th. Poulsen forpligtede sig til, når N. M. Hammers læreår var til ende, da »at anskaffe ham en passende svende klædning af værdi 24 rbd. dog (med) den forpligtelse, at hvis han ei øieblikkelig efter at være blevet svend, kan betale de for svendeklædningen udlagte penge, da er han pligtig til sit første svendeår i professionen at afarbejde indbemeldte pengesum, således at jeg med berørte forskud ikke lider nogen tab og skade«.

N. M. Hammer blev svend 7. oktober 1844. 1846 betaler lauget en sygehusregning for ham. Han vælges til oldgesell 1852, ved den lejlighed vedtager svendene at oldgesellen for fremtiden skal

Svendestykke af Lorentz Bohn 1844.

Altertavle i Hjermelev kirke,
malet af N. M. Hammer.

være fritaget for at betale kvartalspenge, men han forpligtes samtidig til, at besøge laugets syge svende et par gange om ugen. Niels Hammer kan følges i Aalborg til slutningen af 1853. Han slår sig ned som mester i Hjørring; 1857 maler han en altertavle til Hjermelev Kirke forestillende Jesus som trøsteren, idag anbragt i kirkens skib. C. Klitgaard karakteriserer den lidt ubarmhjertigt som »aldeles ukunstnerisk udført«. Man får håbe, at menigheden alligevel vil nære veneration for Hammers arbejde.

Drengen *Anders Lassen*, født i Sebbersund, kom i lære 1844 hos malermester L. P. Poulsen. Han skulle være udlært 1849, men blev ikke svend i Aalborg.

Bøgild nævnes blandt Aalborgs malersvende i januar 1845, han bliver kun ganske kort tid i byen.

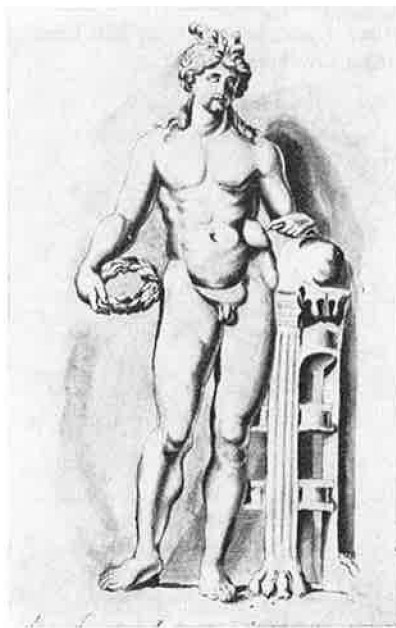
Johan Andreas Frederichsen Kaas blev udlært hos malermester Dahl 33. juni 1845. Han ses blandt Aalborgs malersvende til 1851, med tre års afbrydelse fra 1847.

8. april 1851 vies han i Budolfi Kirke til sygigen Nicoline Halvardine Pedersen.

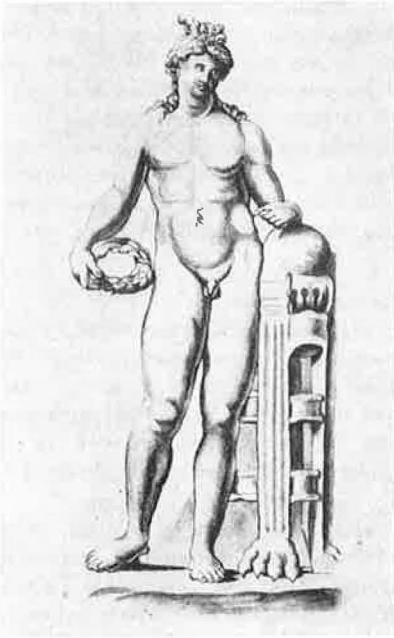
Malersvend *Windfeldt* kom til Aalborg omkring nytår 1845, han blev her til 1852.

Jens Brøndum

Drengen *Jens Brøndum* af Aalborg gik i lære hos malermester Thomas S. Poulsen 1841. Han blev svend 30. oktober 1845. Han skulle i læretiden have

Svendestykke af Johan Kaas 1845.

Svendestykke af Jens Brøndum 1845.

»Alle klædningsstykker i eet og alt, (men) reenlighed holdelse for sin person, klædningsstykker, samt linnedvaskning, bliver forbemeldte lærlings egen regning«.

Hans svendeklædning måtte han også selv betale, ligeledes ind- og udskrivningspenge; men på et område stiller mester sig velvillig: »Da just bemældte lærling J. Brøndum var ansadt som tambour, ved det her i staden værende militær regiment saa er det vedtaget, at i tilfælde han i hans egenskab, skulde affordres militær tjeneste pligter, har jeg som hans lærer i malerkunsten, indtet derimod at erindre; men bevilger ham de dage militær øvelsen som tambour maatte medføre, og når saadan er

tilendebragt har han atter at indfinde sig udi sin lære«.

J. Brøndum arbejdede som svend i Aalborg til foråret 1850. Han averterer i januar måned 1849: »Jalousier og rullegardiner males i forskellige faconer og sælges til billigste priser i Nygade nr. 421 hos malersvend J. Brøndum«. Antagelig har denne handel stødt mestrene, for umiddelbart efter fører de en retsag mod ham, hvilket koster lauet 2 rbd. 1 mk. 13 sk.

1851 er han malermester og farvehandler i Sæby, der foreligger to annoncer fra dette år, den første fra april lyder: »Udsalg af oliefarver i Sæby. Tilmavede oliefarver i alle couleurer, færdige til paastrygning, copal, harpix- og linoliefernis, alt til nutidens billigste priser, faaes hos J. Brøndum maler og forgylder«.

Den anden annonce fra december lyder: »Udsalg i Sæby. Malede skjærmbrædter samt kakkelovnsskjærme og landskabsmalede rullegardiner sælges til billigste priser hos J. Brøndum maler«.

Endnu 1863 søger han arbejdskraft som mester i Sæby. Han var gift med Christine Elisabeth Olesdatter. En søn Jacob Valdemar, født d. 17. december 1855 fortsatte som malermester i Sæby; blev byrådsmedlem, formand for teknisk skole og håndværkerforeningen m. m.

Carl Frederik Jansen Bech var søn af skolelærer Bech i Thisted, han blev sat i lære 1841 hos malermester D. Mayntzhusen, og var udlært 6. oktober 1845; derpå tog han straks fra Aalborg, men nævnes igen hos svendene 1848 som en rejsende, der får 3 mk.

Svendestykke af Carl F. J. Bech 1845.

St. Hansdag 1845 går den 16 årige *Hans Friis* af Thisted i lære hos malermester L. P. Poulsen. Han skulle være udlært 1850, men blev ikke svend i Aalborg.

Laurits Hastrup Thomsen, se under H. C. Dahl.

Malersvend *Eibye* kom til Aalborg omkring årsskiftet 1845—46 og arbejdede hos malermester L. P. Poulsen.

1845 kommer drengen *David Jespersen Ørgaard*, født Nykøbing Mors, i lære hos malermester Th. S. Poulsen.

Som denne mester har for skik ved oprettelse af lærekontrakter pointerer han også her, at drengen nok skal have en svendeklædning til 24 rbd. »dog med

den forpligtelse, at hvis han ei øieblikkelig efter at (være) bleven svend, kan betale det for svende klædningen udlagte pengebeløb, da er han pligtig til i sit første svendeår i professionen at arbejde indbemeldte pengesum, saaledes at jeg med berørte pengeforskrud ikke lider nogen tab og skade«. Drengen blev aldrig svend i Aalborg.

Chr. E. Bendtzen

Malersvenden Chr. E. Bendtzen kommer til Aalborg ved årsskiftet 1845—46. Han bliver oldgesell 18. januar 1847 ved omvalg, idet F. W. Mayntzhusen, som får flest stemmer, må sige fra på grund af slægtsskab med oldermanden D. Mayntzhusen.

Chr. E. Bendtzen er oldgesell indtil 1849, da han afløses af F. C. Rodschou, samme år gør han mesterstykke i april. Hans etablering som mester bekendtgøres gennem følgende annonce: »Da jeg har forfærdiget mesterstykke og erholdt borgerskab her i byen, tager jeg mig den frihed at anbefale mig til enhver, der vil forunde mig sit arbejde, og skal jeg søge ved billigt og durabelt arbejde at vinde mine ærede kunders yndest og tilfredshed. Aalborg, den 18de april 1849. C. Bendtzen maler og lake-rer. Allgaden nr. 489 (Mad. Kroiers sted)«.

1853 er han flyttet og driver farvehandel jævnsides med professionen, hvilket man ser af følgende annonce: »Da jeg er blevet forsynet med et større parti malerverer, er jeg saa fri at anbefale mig med alle sorter revne oliefarver i alle couleurer samt fernisser til nutidens billigste priser. Gode varer og reelitet skal stedse være formaalet for mine bestræbelser. Min bopæl er i Jom-

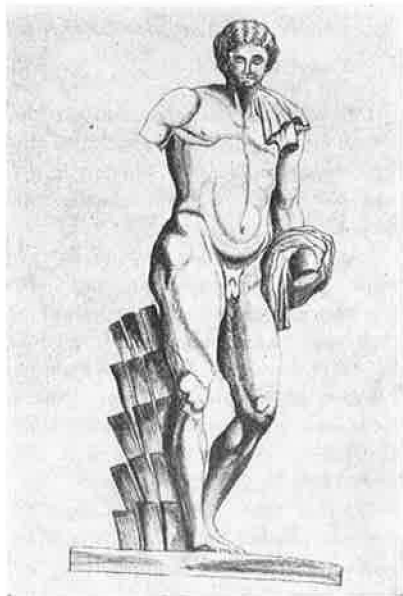
fruannegade nr. 276 i hr. smedemester Jessens gaard tætved Vesteraa. C. Bendtzen, maler«.

Endnu 1861 bor malermester C. Bendtzen i Jomfru Anne Gade; men 1874 er han flyttet til Hjelmerstald 498. Han sidder 1888 i bestyrelsen for Den konservative Klub for Aalborg og Omegn.

Følgende drenge blev udlært hos ham:

Frederik Jensen	—1855
Rudolph Gløde	—1856
Svend Larsen Svendsen	—1860

1893 ses E. Bendtzen som medlem af mesterforeningen i Aalborg. På generalforsamlingen 18. januar 1898 vælges han til formand. Han trækker sig tilbage fra denne post 1899, og nævnes

*Svendestykke af
Niels Andreas Rodschou 1846.*

*Svendestykke af
Marthinus Chr. Krøier 1847.*

endelig som æresmedlem af foreningen 1906.

Niels Andreas Rodschou var søn af malermester Peder Biering Rodschou i Aalborg. Han er døbt sammesteds 7. aug. 1819 og ligeledes viet her 1852 til Karen Mathiasdatter, f. 17. juli 1825.

N. A. Rodschou blev udlært hos sin fader 18. juni 1846. Han blev i Aalborg som svend. 1874 bor han i Jens Bangsgyde 86.

Marthinus Christian Krøier blev udlært hos malermester Dahl 12. juli 1847. Han forsvandt straks efter udlæringen fra Aalborg, men er allerede tilbage igen det følgende efterår, og bliver så i Aalborg til 1852.

Niels Christian Christensen

Født i Aalborg den 9. juni 1828, søn af vejopsynsmand Mads Christensen og hustru Sofie Bartholine, f. Krantz, blev udlært fra malermester Dahls værksted 1847.

Han arbejder en række år som svend i Aalborg og gør så mesterstykke 16. april 1855; herom hedder det i laugsbogen, 16. april: »Fremvistes et mesterstykke udført af malersvend Niels Christensen bestaaende af et ornament og en figur tegnet i sortkridt og malet i oliefarve, som af de tilstedeværende mestere med undtagelse af den i oliefarve malede figur blev antaget«.

Svendestykke af Niels Christensen 1847.

Malermester Niels Christian Christensen.

Det sidste undrer, når man ser hans svendetegning, den var langtfra så dårlig som det brede gros præsterede den, han har åbenbart været uheldig, men blev altså alligevel mester.

I april og maj måned samme år averterer han: »undertegnede, som efter foreviist mesterstykke har taget borgerskab som maler, anbefaler sig med alt til faget hørende. Min bopæl er paa Nyhavn hos vognfabr. Bonne. Sammeds kan en dreng blive antaget paa favorable vilkaar. Aalborg, den 28de april 1855. N. C. Christensen«.

27. maj 1851 vies Niels Chr. Christensen i Budolfi Kirke til Ane Marie Nielsen, født 1826. Sammen fik de 5 børn, hvoraf 3 døde som små, efter 9 års ægteskab døde Ane Marie Christensen.

Nørregade 18, hvor malermester N. Chr. Christensen havde værksted.

Seks år senere, 4. november 1866 gifter malermester Christensen sig igen med Charlotte Marie Overlade, født 30. marts 1837 og død 20. november 1902, af 2 børn, de fik, døde den ene spæd.

1859 averterer N. Christensen: »Oliefernis og lakfernisser kunne stedse faaes i større og mindre partier til billigste priser hos maler N. Christensen Nørregade 606«.

N. Christensen havde i årenes løb mange tillidshverv, han var oldermand for malerlauget, medlem af Aalborg Haandværkerforenings repræsentantskab fra 1871 til 1890, bestyrelsesmedlem for foreningen af 28. januar, i ligningskommissionen fra 1872 til 1875, og endelig var han brandmajor.

Daniel Schobius blev 1860 udlært hos ham.

Drengen *Daniel de Lemos*, søn af madame Lemos, blev indskrevet i lære hos malermester Diderich Mayntzhusen den 30. oktober 1845.

Forældre på den tid har ofte haft ringe tillid til resultatet af deres børneopdragelse. Man ser besynderlige sætninger indføjet i lærekontrakterne, således også i dette tilfælde. Mayntzhusen skal vise en sådan omsorg for den lille Daniel, at denne ikke søger værtshus eller har omgang med slette drenge eller søger deres selskab.

Daniel de Lemos skulle efter lærekontrakten stå i lære 4 år, men allerede den 8. december 1847 frigjorde malermester Mayntzhusen sig for det tunge ansvar, og gjorde drengen til svend, Daniel de Lemos forlod straks herefter byen.

Svendestykke af Daniel de Lemos 1847.

Meier, Meinburg, Gætkens, F. Boro, Carl Bruun, Vester og Dettmer, alle syv kom som rejsende svende til Aalborg ved årsskiftet 1847—48 og fik den obligatoriske geskænk, hver 4 mk.

F. Boro lod byens svende betale en regning for sig hos doktor Zimmermand, på 2 rdr. 3 mk., antagelig var det også hans regning på 3 mk. 12 sk. svendene måtte betale på »det nye apotek«.

Malersvend *Boisen* kommer til Aalborg foråret 1848, for på svendenes regning at blive indlagt på byens sygehus og derefter forsørget til han er rask. Han figurerer flere kvartaler i svendenes laugsbog med syge- og forplejningsregninger, men ses ikke at have været i

arbejde. Han har antagelig straks forladt Aalborg, da han blev rask.

Jens Andreas Lund

Drengen Jens Andreas Lund blev svend fra malermester Dahls værksted 10. april 1848; samme nytårskvartal noterer svendene en udgift: »For en klage imod Lund 1 rbd.«; J. A. Lund bliver svend nogle måneder efter dette notat, hvordan det så hænger sammen. 1851 bliver han mester.

Han vies i Skelund Kirke til Kirstine Sophie Horne af Veddem 17. maj 1853, men ægteskabet blev af kort varighed, koleraen kommer til Aalborg og Jens A. Lund dør pludselig den 11. aug. 1834, 34 år gammel.

Svendestykke af Jens Lund 1848.

I januar 1842 kommer drengen *Lauritz Andersen*, søn af Anders Jensen i lære hos malermester L. P. Poulsen.

Som drengens værger slutter medlemmer af fattigvæsenet i Nørre Sundby lærekontrakt med L. P. Poulsen. Drengen skal stå seks år i lære og i denne tid forpligter Nørre Sundby fattigvæsen sig til »at betale malermester Poulsen til klæder for ham 10 rbd. aarlig i de to første aar, og 5 rbd. i det tredje, ligesom og det stemplet papier til lære contract; hvilke penge bliver af commisionen for fattigvæsenet i Nørre Sundby udbetalt, saa snart forstanderen faar opkrævet for første kvartal i 1842, første gang med 5 rbd. og siden hver 1. november og micheli halvdelen af aarets bidrag«.

Af en eller anden grund skifter drengen læremester, for han bliver ifølge laugsbogen svend fra malermester Bechs værksted 16. oktober 1848. Man kan følge svenden i Aalborg indtil 1852, men antagelig har han også efter dette tidspunkt arbejdet i Aalborg.

Foråret 1848 kommer malersvend *Axel Harald Hammerum* i arbejde i Aalborg. På en fortegnelse over udskrevne af »den hidtil for værnepligt fritagne befolkning i Aalborg amt« fra marts figurerer han. Hans navn ses sidste gang i Aalborg i juni 1850.

Anders Mortensen blev svend fra malermester Dahls værksted 16. april 1849. Han arbejdede som svend i Aalborg ca. 3 år.

Rasmus Johan Hassing

Blev svend 16. april 1849 fra malermester Bechs værksted. Han arbejder

som svend i Aalborg til slutningen af det følgende år.

Sandsynligvis bliver han mester i Aalborg 1862, idet han det følgende år i maj og april annoncerer: »Maler R. I. Hassing er flyttet til hr. snedkermester Bonnes gaard i Jomfruannegade nr. 266 og anbefaler sig fremdeles med alt hørende under bygnings-, meubel- og vognarbejde, der besørger hurtigt og proppert til nutidens billigste priser.

Endvidere anbefales et udvalg af revne oliefarver og lakfernisser«.

En dameskrædderinde, Trine Hassing, der samtidig giver meddelelse om flytning til ejendommen er velsagtens hans hustru.

1874 er Hassings adresse Vester-gade 34 d.

Svendestykke af R. J. Hassing 1849.

Jomfru Ane Gade 23, hvor malermester R. J. Hassing havde værksted.

P. I. C. Henrich Vissing blev udlært 3. juli 1849 fra malermester Th. S. Poulsens værksted. Han forlod straks derefter Aalborg.

Büchman nævnes som en fremmed svend, der sommeren 1849 får geskænk af svendene.

Gustav Valdemar Neidhardt blev svend fra malermester Dahls værksted 8. oktober 1849. Han forlod straks Aalborg.

H. Falck

Var antagelig aalborgenser udlært i København; som lærling ses han rejse mellem Aalborg og København i juli 1841, dels ombord på dampskibet

»Dronningen« under dettes mislykkede tur, og dels med paquetten »Delphinen«; med »Iris« rejser han til København fra Aalborg i april 1846 og han vender tilbage 1850, arbejder så en række år som svend og gør mesterstykke 18. maj 1858.

1861 bor han Tiendeladen 4b.

Han og malermester Bech trækker sig bort fra kollegerne 1862, de undlader at betale skyldig gæld og kvartalspenge til mesterlauget, som ganske vist på dette tidspunkt er en udleveret organisation.

Lauritz Larsen kom til Aalborg sommeren 1850. Han arbejder i byen til sommeren 1854 som malersvend.

1851 arbejder malersvend *F. Snorr* en kort tid i Aalborg.

Svendestykke af Henrich Wissing 1849.

Niels Andreas Nielsen

14. april 1851 bliver Niels Andreas Nielsen svend fra malermester Dahls værksted. Han arbejder med enkelte afbrydelser i Aalborg, indtil man 1863 ser ham som mester. I april 1866 annoncerer han »Maler N. A. Nielsen er flyttet fra Møllegade nr. 512 til hjørnet af Urbangade og Kattesundet (forh. afd. maler Dahls værksted)«.

Da det gamle »Lakerhus« april flyttedag 1882 belagdes første gang som stiftelse for Haandværkerforeningen, var enken efter maler N. A. Nielsen mellem de første indflyttere.

Ifølge svendenes laugsbog blev lærling *Jacob Nielsen* svend 3. maj 1851, fra hvilket værksted ses ikke, man kan

heller ikke følge *Jacob Nielsen* som svend i Aalborg, så der kan måske være tale om en fejlskrivning i laugsbogen.

Lauritz Andreas Jacobsen blev svend fra malermester Bechs værksted 20. januar 1851. Han arbejder som svend i Aalborg til slutningen af 1855.

Jacob Pedersen blev udlært hos malermester Th. Poulsen 3. maj 1851; han forlod byen straks efter. Fra 1857 ses navnet *Petersen* i svendenes laugsbog.

Carl Marinus Gjerum

Født i Aalborg 1831, blev udlært 11. august 1851. Han kan derefter følges mellem byens svende til 1856. 30. april 1854 bortlodder han ifølge avisannoncer et oliemaleri.

Svendestykke af G. W. Neidhardt 1849.

Svendestykke af L. A. Jacobsen 1851.

Han gør mesterstykke 3. juni 1856, dette mesterstykke består af: »1 ornament tegnet i sortkridt og samme malet som gips i oliefarve, og basrelieffet Amor og Løven ligeledes i sortkridt og oliefarve«.

28. september vies han i Aalborg til Christine Magdalene Jensd., f. i Aalborg

1830. Parret opgives på dette tidspunkt at bo i Kattevad hos værtshusholder Balzer Gjerum. 31. december samme år får de en søn døbt og bor da i St. Hansgade. Fra 1865 til op mod århundredskiftet har Gjerum værksted i Møllegade.

Jens Lauritz Nielsen, f. 20. juni 1831 i Dronninglund, d. 23. marts 1911 i Nørresundby, lærte hos malermester L. P. Poulsen Aalborg, han blev svend 22. december 1851. Arbejdede derefter et halvs århundrede ved faget, de 38 år uafbrudt hos malermester Grøndahl i Nørresundby. 1890 er han initiativtager til stiftelsen af Malernes Fagforening i Aalborg. Han deltog ivrigt i det faglige og politiske arbejde lige til 1911, de sidste år som æresmedlem af fagforeningen.

Malersvend *Lafontaine* arbejdede en kort tid i Aalborg i slutningen af 1851.

Malersvend *S. C. Berg* får arbejde i Aalborg hos malermester Dahl i slutningen af 1851. Han kan følges i svendenes laugsbog til 1858.

H. C. Jacobsen og *C. F. Wind* nævnes begge som rejsende svende, der får geskænk af Aalborgs svende i januar 1852.

Antagelig er det ovennævnte *H. C. Jacobsen*, der 1855 vender tilbage til Aalborg og arbejder et halvt år.

Børge Christensen

Børge Christensen blev udlært hos malermester L. P. Poulsen 26. april 1852. Han arbejdede gennem mange år på læremesterens værksted, og overtager driften af dette sammen med »den lille Hansen« en kort periode i L. P. Poulsens sidste år.

1887 nævnes et malerfirma B. Christensen & Hansen i Aalborg.

Jens Peter Lyckegaard

Født 2. marts 1832 i Lyngby, Børglum Herred, søn af lærer Christian Madsen Lyckegaard og Inger Jensen, blev udlært 3. februar 1852 fra malermester P. T. Poulsens værksted i Hjørring. Han aflagde svendeprøve ved lauet i Aalborg.

1860 etablerer han sig som mester i Hjørring. Gennem ca. 25 år var han bestyrelsesmedlem af Arbejderf., medlem af ligningskomm. var han i 18 år.

Han blev viet 1. januar 1857 i Rakkeby til Ane Kirstine Nielsen, født 12. septbr. 1831 i Rakkeby, død 8. febr. 1904 i Hjørring.

Malersvend *Woldbye* nævnes i svendenes laugsbog sommeren 1853; måske er han identisk med den svend, som i laugsbogen kan følges til 1858, hvis navn staves Kolbye eller Kaalbye.

Malersvend *Fogth* kommer i arbejde i Aalborg 1853. Det følgende forår har han forladt byen igen.

Til malersvend *Schrøder* henligger i maj måned 1853 på Aalborg Postcomp-toir et uafhentet brev; antagelig er denne svend identisk med malersvend Krøyer, som nævnes i laugsbogen sidste gang det forudgående år.

I september 1853 indrykker malermester F. C. Rodschou følgende annonce i Aalborg Stiftstidende: »Da drengen *Christian Bjørn* ikke længere er i lære hos undertegnede, advares enhver imod

at betroe ham noget i mit navn. F. C. Rodschou maler«.

De to er altså ikke kommet særligt godt ud af det, alligevel tabte drengen ikke modet, han ville være maler, kunne han ikke blive det i Aalborg, måtte han søge andre steder hen. Han ses i Aalborg 1860 og nogle år frem, han bor da i Roldgyde og er gift med Juliane Marie Svendsen, født 1838.

Malersvend *Johannes Berg* ses i arbejde i Aalborg nytår 1854, han opholder sig i byen til 1856 og arbejder hos malermester Rodschou. Han nævnes som oldgesell juli 1856.

Koefod

Koefod nævnes som svend hos malermester Dahl 1853. Man ser på svendenes udgifter ved hans ophold i byen, at han har været langvarigt syg. Vel restitueret forlader han Aalborg 1854.

1859 søger han som mester i Nibe svend og dreng.

Malersvend *Bruun* arbejder en ganske kort tid i Aalborg sommeren 1854, han kan være identisk med Carl Bruun, der 1847 nævnes som rejsende svend.

Alsing og *Hasselbø* er to malersvende, som arbejder en kort periode i Aalborg ved årsskiftet 1853—54.

Albert Thorvaldsen Møller

En maler Møller som 23. august 1853 kommer til Aalborg med »Iris« fra København, er sikkert malersvend Albert T. Møller, som kommer i arbejde hos malermester Bech. Han var søn af apotheker L. C. Møller, Nørre Sundby.

I maj 1855 annoncerer han: »At jeg har etableret mig som maler her i byen tillader jeg mig at bekendtgøre, anbefalende mig til det ærede publicums velvillie. A. T. Møller malermester boende i Skolegade nr. 532«.

1861 er han flyttet til Nørresundby og driver farvehandel ved siden af professionen. På Nørre Sundby rådhus hænger et naivt malet billede af Nørre Sundby kirke set fra vest, som han har udført.

Januar 1855 arbejder malersvend *Enelund* i Aalborg, han forlader byen det følgende år.

Jens Christian Westphall blev udlært hos malermester H. Jensen 26. april 1854. Hans svendestykke »bestod i at tegne et ornament med sortkridt og et andet malet med oliefarve efter gibs, som er bestemt ved forrige laugssamling, han fik characteren meget godt«.

J. Chr. Westphall kan følges som svend i Aalborg til slutningen af 1857.

Kolbye (Kaalbye). Se under Woldbye.

Malersvend *Sjødberg* ses i arbejde i Aalborg efteråret 1854 og foråret 1855.

Malersvend *Hjællenberg* arbejder en kort tid i Aalborg ved årsskiftet 1854—55.

Malersvend *Urban* opholdt sig en kort tid i Aalborg 1855, en del af denne tid var han syg.

Malersvend *Trap* arbejder i Aalborg sidst på sommeren 1855. Antagelig bliver han i byen også efter 1858 til hvilket år han kan følges.

1855 og 56 arbejder malersvend *Schaumborg* i Aalborg.

Frederik Jensen blev udlært 22. januar 1855 hos malermester Bentzen. Han arbejder herefter nogle få måneder i Aalborg.

Christian C. Christensen blev udlært 17. oktober 1855 hos malermester F. Bech. Han forlader herefter byen nogle år.

1857 ses to svende ved navn Christensen i laugget, antagelig er det den ene af disse, som endnu 10 år senere bor i byen.

Frederik Wilhelm Hald blev udlært 17. oktober 1855 hos malermester L. P. Poulsen. Han blev i Aalborg som malersvend. 1874 bor han Nygade 423.

Malersvend *Olsen* begyndte at arbejde i Aalborg 1855, man kan følge ham i svendenes laugsbog til den afsluttes 1858. Antagelig er han blevet i Aalborg.

Malersvend *Jacobsen* arbejder en kort tid i Aalborg 1855.

Malersvend *Wildenstrik* ses arbejde i Aalborg fra januar 1856, muligvis opholder han sig også i byen efter 1858, til hvilken tid man kan følge ham.

Fritsche. Maler Fritsche nævnes, selv om han ikke arbejdede ved faget i Aalborg. Antagelig 1856 starter han Fritsches »atelier for dagueretypie«, som han 1856 afhænder til H. Tønnies for 2000 rdr.

1855 averterer han: »Det photographiske atelier af E. Fritsche er aaben hver dag fra om morgenen kl. 9—12 og fra 2—5 eftrm. Daguerreotypbilleder saavel som photographier (lysbilleder paa papir) baade af levende personer og efter büster, oliemalerier og andre tegninger udføres, med de fortrinligste franske instrumenter i hr. toldassistent Flechtners have Skolegaden nr. 345 litr. a., hvor der ogsaa er udhængt prøver til behagelig eftersyn.

Da opholdet her kun bliver af kort varighed, udbedes ærede bestillinger snarest muligt. Ærbødigst Fritsche, maler og photograph.

1858 har Fritsche fotografisk atelier i Hamburg.

Rudolph Alfred Mathæus Gløde blev udlært hos malermester Bentzen 29. januar 1856. 1859 er han gift med den 21 årige Ane Marie Andersen og bor Frue Kirkeplads i Aalborg.

Ole Christian Olsen blev svend 29. januar 1856; hans læretid som afsluttedes hos malermester T. S. Poulsen, var påbegyndt hos malermester Brøndum i Sæby, som selv havde lært i Aalborg.

Svendestykket »blev for sit slette omrids og skattering og maleriets mådelige udførelse casseret, og det (blev) betydet ham at (han) kunne udføre et nyt svendestykke førstkommande paaske kvartal«.

Allerede 14 dage senere blev O. Chr. Olsens svendestykke godkendt.

Man kan ikke afgøre, om det er ham eller tidligere nævnte Olsen (1855), man kan følge i svendenes laugsbog til den afsluttedes i 1858. En malersvend Olsen lader sig i 1866 fotografere hos fotograf Tønnes.

Niels Christian Petersen

Blev udlært hos malermester L. P. Poulsen 13. februar 1856. Han bliver i byen som svend, er 1865 bosiddende i Peder Barkesgyde og gift med den 32 årige Josephine Cathrine Bondrup.

1874 bor der en malersvend Petersen, Algade 490, som muligvis kan være identisk med ovennævnte.

Marinus Hartmann

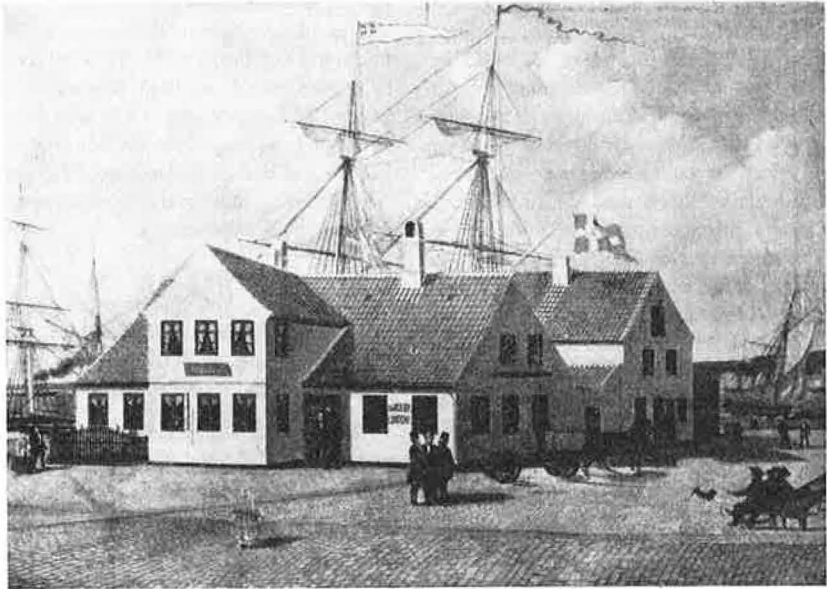
Blev udlært hos malermester L. P. Poulsen 6. oktober 1856. Han blev som svend i Aalborg, er 1874 mester boende Jomfru Anegade 276.

Johann Rolffs blev udlært hos malermester H. F. Jensen 28. oktober 1856. Endnu 1860 er han svend i Aalborg.

Malersvend *Andersen* arbejder nogle sommermåneder i Aalborg 1856.

*Tegning antagelig lavet af
Niels Chr. Petersen 1856.*

Prospekt af »Snorren«, malet af I. C. Bruun.

I. C. Bruun

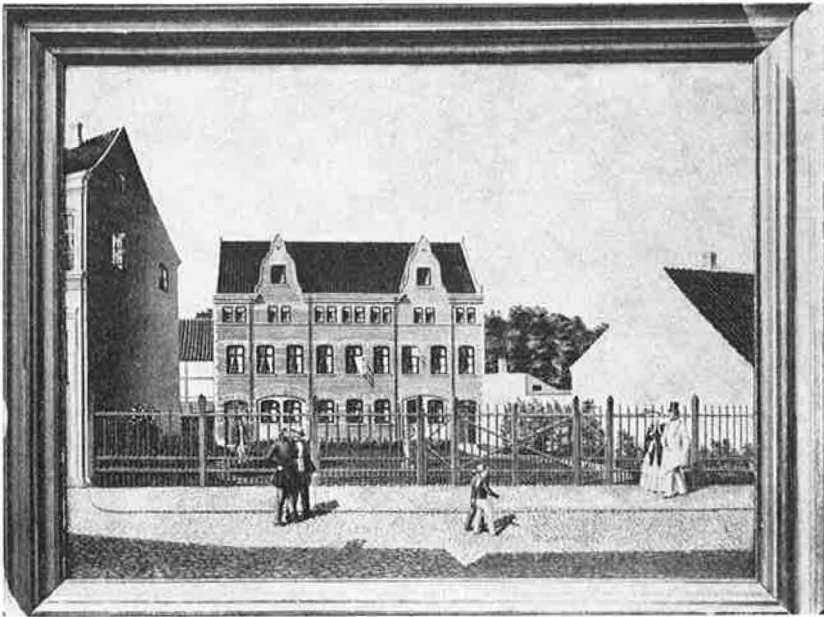
Før fotografiens opfindelse besøges Aalborg jævnlgt af portrætmalere, landskabsmalere og silhuetter, men de opholder sig som regel kort tid i byen og skal ikke nævnes her. Med I. C. Bruun gøres der en undtagelse, fordi han så vidt man kan se, er den første deciderede kunstmaler, byen har, der slipper forbindelsen med håndværket.

I. C. Bruun bliver man opmærksom på første gang i marts og april måned 1859, hvor han gennem en annonce gør bekendt, at et: »Prospekt af »Snorren«. Generemaleri af I. C. Bruun afhændes i »Snorren« søndag den 1ste mai kl. 4 eftermiddag. Adgangskort a 2 mk. faaes i »Snorren«.

Besidder af dette prospekt blev hr. cancelliråd Brink efter lodtrækning. Billedet hænger i dag på stadsingeniørens kontor i Aalborg. Et andet af samme motiv fra modsat side er i privateje hos værtshusholder Jensens efterkommere.

I juli samme år annoncerer han: »Frimurerlogen. Prospect af logebygningen med omliggende (oliemaleri) af landskabsmaler I. C. Bruun, er udstillet for medlemmer med familie i logens forhal den 24de juli, formiddag kl. 10—12, eftermiddag kl. 4—6, — til bortlodning«.

Den 20. august meddeler han: »Paa grund af indtrufne omstændigheder falder logebygningen først i 5te trækning den 10de oktober 1859. I. C. Bruun«.

Frimurerlogen i Slotsgade, malet af I. C. Bruun.

De indtrufne omstændigheder er antagelig en nær forestående flytning fra hans bopæl, en 4 værelses lejlighed, som han har lejet hos malermester Hans F. Jensen i Maren Turisgade.

Betty Henriette Bruun i samme ejendom, som giver sig af med fin herre- og damevask, må høre til hans husstand. I oktober samme år opgiver hun adressen Nørregade 544.

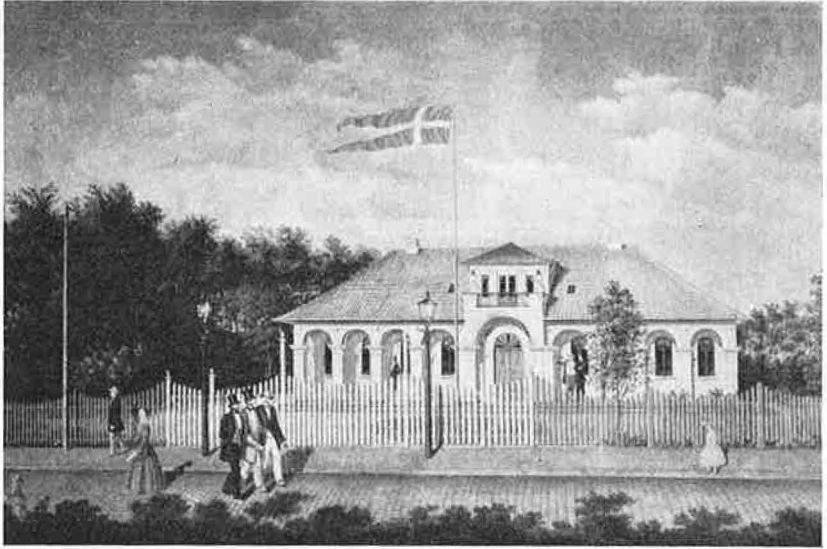
Prospektet af frimurerlogebygningen blev vundet af købmand Grønning.

Søndag den 2den oktober 1859 afhænder I. C. Bruun igen et prospekt, denne gang af »Enighedslund«. Lodtrækningen foretoges hos restauratør Jensen på Gammeltorv, og billedet blev vundet af Hansen & Co. I dag hænger det på Aalborg historiske Museum.

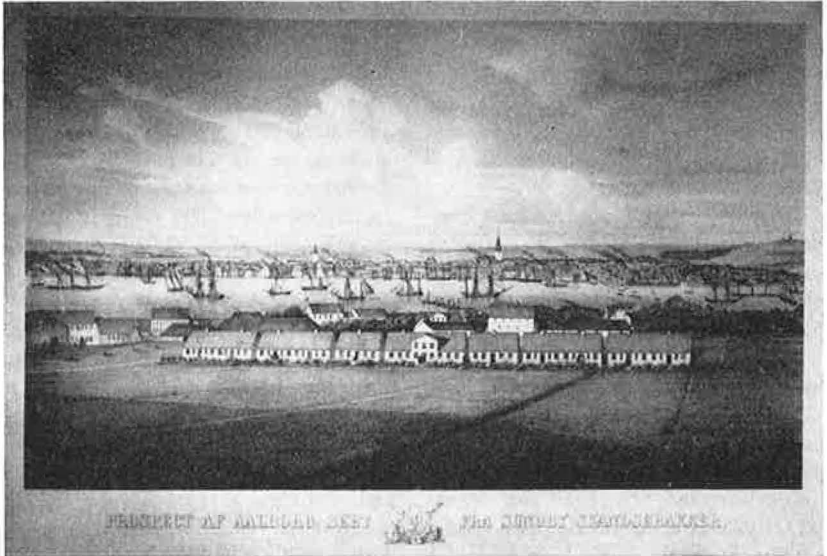
I. C. Bruun lavede en del litografier; bl. a. portrætter af embedsmænd fra provinsen og et detailrigt billede af Aalborg set fra Nørresundby.

1861 bor han Søndergade 622. Skattemålingens oplysninger om I. C. Bruun understreger, at det altid har været en skidt forretning at producere kunst, i hvert fald i Aalborg.

I. C. Bruun var ikke nogen himmelstormer. Den præcise skildring er gerne temmelig fantasiløs, blot billedet af »Snorren« tyder på en vis farvesans; men den historisk interesserede er ham megen tak skyldig for hans vederhæftighed. Et par af hans billeder gør det ud for flere fyldte fotoalbums og megen ordrig spekulation over byens topografi.

»Enighedslund« på Vesterbro, malet af I. C. Bruun. Aalborg historiske Museum.

Aalborg set fra Nørre Sundby. Litografi af I. C. Bruun. Aalborg historiske Museum.

Laugsvæsenets ophævelse

De nye forhold ved laugsvæsenets ophevelse, og Aalborgs voldsomme vækst i de følgende årtier, gav faget vokseværk. Ulykkeligvis opstod samtidig et organisationsmæssigt tomrum, som i ordets sande betydning gav plads for kræfternes frie spil — flovsen »på godt og ondt« kan man roligt stryge i den forbindelse. Licitationerne blev drevet til en skarpthed, som enten måtte give mester tab eller gå ud over kvaliteten af arbejdet. Svendene tjente ofte ikke mere end ufaglærte arbejdere og mange var arbejdsløse hver vinter.

Mestrene holdt sammen på laug et endnu nogle år, derefter var enhver sig selv nærmest. Man løb vel af og til sammen på værkstederne — men det forpligtede jo ingen. Det tog et kvart århundrede at overvinde den forvirring, som den liberale næringslov havde skabt og den industrielle revolution gav næring til.

I 1890 stiftedes malernes fagforening i restauratør Knaps lokaler ved Østerå. De 30 svende, der var mødt frem, valgte som første formand Hans Jørgensen.

Allerede året efter organiseredes en fjorten dage lang strejke, under hvilken mestrene frafaldt kravet om en tredelt lønskala for duelige og mindre duelige svende og udlærlinge, samt gik ind på en lønforhøjelse. 1896 oprettedes overenskomst om, at ingen svend måtte arbejde for nogen mester udenfor mesterforeningen — en rent laugspræget bestemmelse.

Frem til lockouten 1899 tilspidsedes situationen på arbejdspladserne gennem flere konflikter. Den lange kamp med arbejdsgiverne klarede malersvendene bl. a. ved at oprette et fællesværksted. Ved privat arbejde måtte de til fælles bedste afgive 25 pct. af beløb over 10 kr. Konflikten afsluttedes som bekendt med det forbløffende sejglivede septemberforlig; indtil denne dag arbejdsmarkedets retsgrundlag.

Året efter lockouten ændrede mesterforeningen navn til malerlauget. Mestre og svende havde da efterhånden tilpasset sig en ny tids ændrede vilkår og samtidig reddet den levedygtige del af laugstankerne med sig over i den nye tid.

Henvisninger

2. G. Stemann og J. Lindbæk: Danske Helligaandsklostre 1906, Dipl. nr. 290, F. Beckett: Danm. Kunst II, 1926. Weilbachs Kunstner Leksikon.
  3. C. Nyrop: Gilde- og Lavsskraaer, I, 1900. F. Beckett: Danm. Kunst, II, 1926. Weilbachs Kunstner Leksikon.
  4. F. Beckett: Danm. Kunst.
  5. C. Klitgaard: Gildebrødre i Guds Legems Lav i Aalborg 1537—1624. Fra Himmerland og Kjær Herred 1912.
  6. Kæmnerregnskaber og Raadstuekopibøger, Landsarkivet i Viborg. P. C. Knudsen: Aalborg Bys Historie.
  7. Chr. P. Christensen: Hvorup Kirke Kjær Herred, Fra Himmerland og Kjær Herred 1923. Danmarks Kirker, Thisted Amt, bd. I.
  8. Chr. Axel Jensen: Håndværkerforeningens Panelstuer i Aalborg museum, Samlinger til jydsk Historie og Topografi 3. Rd., 3. Bd.
  9. C. Klitgaard: Af Aaby og Biersted Kirkes Regnskaber, Vendsysselske Aarbøger 1937.
  10. Chr. P. Christensen: Fra Kejserens Tid, Fra Himmerland og Kjær Herred 1912. C. Klitgaard: Nogle Vendsysselske Kirkesyn, Vendsysselske Aarbøger 1948.
  11. Weilbachs Kunstner Leksikon.
  12. Weilbachs Kunstner Leksikon.
  13. Trap: Danmark, Hjørring Amt. C. Klitgaard: Af St. Katrine Kirkes Regnskaber, Vendsysselske Aarbøger 1918. C. A. Jensen i Vendsyssel Tidende 28/12 1905 og 2/1 1906. Weilbachs Kunstner Leksikon.
  14. Weilbachs Kunstner Leksikon.. Aalborg Byes Grundtaxt 1682. Skiftebrev 29. aug. 1691, Aalborg historiske Museum. C. Klitgaard: Nogle Vendsysselske Kirkesyn, Vendsysselske Aarbøger 1948.
  15. Skiftebrev 1691 Aalborg historiske Museum.
  16. Skiftebrev 29. aug. 1691 Aalborg historiske Museum. C. Klitgaard: Nogle Vendsysselske Kirkesyn, Vendsysselske Aarbøger 1948. Register over uforfærdiget skiftebreve. Pers. T. 11 rk. I 1940. Weilbachs Kunstner Leksikon.
  17. En broder til A. J. M., Jørgen Jensen Malli, var fæstebonde i Hasse- ris.
  18. Navnet Dahlskov er sikkert misforstået, der må være tale om Joh. Justine Søltøft og hendes anden ægtefælle Iver Dalsgaard, død 1771, ejere af godset Raastrup i Thy.
  19. Chr. Kjøller: Aalborg og Nørresundby Malerlaug 1895 — 17. December 1945.
- Maler Laugs Boeg 1706. Landsarkivet Viborg.
- Aalborg Mahler Amtz Boog 1749. smst. Mahler Svennenes Bog i Aalborg (1776). Aalborg historiske Museum.
- Malernes Laugs Tegne Boog i Aalborg 1732. smst.
- Malernes Laugs Tegne Bog i Aalborg 1821. smst.
- Malermestrenes laugslade. smst. Kirkebøgerne Frue Sogn i Aalborg. P. C. Knudsen: Aalborg Bys Historie. Chr. P. Christensen: Nørresundbys Historie.

- Vendsysselske Aarbøger.
 Papirer fra Skifteretten 1691.
 Fra Himmerland og Kjær Herred.
 F. Baumgarten: Det gamle Horsens og
 Horsens Slægter.
 Aalborg Skipper Liig Laugs Protokoller.
 Aalborg historiske Museum.
 Kr. Værnfelts optegnelser vedr. Aal-
 borgs gamle ejendomme.
 Personalhistorisk Tidsskrift.
 Vendsyssel Tidende.
 Aalborgposten.
 Aalborg Amtstidende.
 Hjørring Amtstidende.
 Jydske Efterretninger.
 Aalborg Stiftstidende.
 Dagbladet Nordjylland.
 Bjørn Kornerup og Vilhelm Lorentzen:
 Aalborg Stiftshospitals Historie.
 Budolfi Sogns Kirkeblad 1936.
 Carl Klitgaard: Hvetbo Herred.
 P. F. Wandall: Aalborgsk Lommebog
 for 1804.
 Forskellige Enkepensions-Selskaber og
 Ligkassers trykte årsregnskaber fra
 beg. af forrige århundrede.
 Veiviser og Adressebog for Aalborg
 Kjøbstad, 1861 og fremefter.
 Trap: Danmark.
- Danmarks Kirker.
 Ancienitetsliste over de ved Aalborg
 Brandkorps ansatte Officerer og
 Brandmestere 1860. Aalborg histori-
 ske Museum.
 Fortegnelse over Gadenumre og Matri-
 kulsnumre i Aalborg.
 C. Bruun: Oplysninger om de Frue
 Kirke i Aalborg tilhørende Kapitaler.
 Bjørn Ochsner: Fotografer i Danmark
 indtil år 1900.
 Biografier til billedrækken i Aalborg
 Haandværkerforening.
 Begtrup, Gr: Aalborg Amt.
 Hald: Aalborg Fattigvæsens Historie.
 Breve vedr. Malerlauget i Aalborg,
 Landsarkivet i Viborg.
 Vejle Amts Aarbøger 1921.
 Kai Uldall: Gammel Dansk Fajance.
 Gudumlund godsarkiv.
 Documenter vedr. G. Fabrik 1797—
 1853. Landsarkivet Viborg.
 Dansk Portræt-Galleri.
 Frue Kirkes Regnskabs Protokol.
 De ældste forhandlingsprotokoller for
 Malernes Fagforening i Aalborg og
 Nørresundby.
 Wilh. Topsøe-Jensen: Optegnelser om
 Familien Topsøe. 1937.

Personregister

- Aarestrup, Henrich Jacobsen. 52
 Ahrner, Erich Erichsen. 37
 Ahrner, Petter. 54
 Albrecht, Johan Fr. 81
 Alsing. 123
 Andersen. 125
 Andersen, Gerh. Ludv. Fried. 68
 Andersen, Lauritz. 119
 Andersen, P. 97
 Axelsen, Lauritz. 44

 Bang, Carl. 82
 Bastian, Johan. 28
 Bech, Carl Frederich Jansen. 113
 Bech, Ferdinand Ludvig. 107
 Bech, Jørgen Friedrich. 68
 Bedsted, Niels Pedersen. 47
 Bedsted, Thomas Pedersen. 55
 Bendtzen, Chr. E. 114
 Berg, Johannes. 123
 Berg, S. C. 122
 Berstrøm, Olle Petersen. 57
 Bjørn, Christian. 123
 Blom. 76
 Blicher, Diderich Chr. 91
 Bohn, Lorens Emanuel. 111
 Boisen. 118
 Boldt, Carl Johan Sigvart. 97
 Boro. 118
 Brabant, Søren Nielsen. 26
 Bragenes, Jens Peter Jacobsen. 38
 Bragenes, Peder. 67
 Bruun. 123
 Bruun, Carl. 118
 Bruun, Christen. 22
 Bruun, Christian Julius. 85
 Bruun, Christian J. M. 60
 Bruun, I. C. 126
 Brøndum, Jens. 112
 Büchman. 120

 Bøggild. 112
 Børglum, Jens Sørensen. 18

 Christensen, Børge. 122
 Christensen, Christen. 55
 Christensen, Christian C. 124
 Christensen, I. C. 82
 Christensen, Niels Christian. 116
 Christensen, Peter. 79
 Christensen, Thomas Christian. 107
 Coltz, Johannes Christopher. 78

 Dahl, Hans Christian. 106
 Damgarten, Johan. 53
 Dettmer. 118

 Eibye. 114
 Eldberg, Vilhelm. 56
 Enelund. 124
 Enghausen, Christian. 78
 Erling, Jens Severin. 56
 Estrich, August. 69
 Estrup, Chresten. 78
 Ewers. 86

 Fagernes, Christopher. 76
 Falck, H. 120
 Federhof, Friedrich. 49
 Foght. 123
 Freds, Johannis. 22
 From, Niels Christian. 79
 Friis, Hans. 114
 Fritsche. 124

 Gaertner, Frederick Wilhelm. 78
 Gerdt, J. 100
 Gjerum, Carl Marinus. 121
 Gjørild, Michel Petersen. 85
 Gjørup, J. B. 105
 Gløde, Rudolph Alfred Mathæus. 125
 Grafle, Niels Nielsen. 26

- Groe, Peder Laurits. 23
 Grøndahl. 122
 Guldager, Anders. 53
 Gylke. 82
 Gætkens. 118
- Hald, Frederik Wilhelm. 124
 Hammer, Niels Mathisen. 111
 Hammerum, Axel Harald. 119
 Hansen. 82
 Hansen, Berendt August. 96
 Hansen, Berendt Lassen. 85
 Hansen, Claus. 58
 Hansen, Johannes Chr. 66
 Hansen, Johannes Chr. 87
 Hansen, Søren. 58
 Hartman, Marinus. 125
 Hartvig, Asmus. 78
 Hass, Knud Poulsen. 53
 Hasselbok. 123
 Hassing, Rasmus Johan. 119
 Hegn. 82
 Hein, Johan Adam. 23
 Henz, Daniel Simoni. 94
 Hiort, Niels Friderichsen. 58
 Hjællenberg. 124
 Hollesen, Caspar. 81
 Holm, Jens Olsen. 78
 Holst, I. M. 90
 Hoppe. 101
 Høxhler, Jens Michael. 69
- Jacobsen. 124
 Jacobsen, H. C. 122
 Jacobsen, Lauritz Andreas. 121
 Jensen, Eric. 39
 Jensen, Frederik. 124
 Jensen, Hans Frederik. 100
 Jensen, Jens Peter. 97
 Joachim, Daniel Philip. 78
 Johansen, Hendrich. 15
 Johansen (Ybbing), Søren Peter. 18
 Jørgensen. 97
- Jørgensen, Jens. 55
- Kindt, Gustav Theobaldt. 108
 Koch, Niels Christensen. 27
 Koefod. 123
 Koldbye (Kaalbye). 124
 Kontrafejer, Johan. 13
 Kontrafejer, Johannes. 13
 Kontrafejer, Peter (Peter). 13
 Kragh, Lars Christian. 67
 Krøier, Marthinus Christian. 115
 Kycker, Henrich. 11
 Kaas, Johan Andreas Frederichsen. 112
- Lafontaine. 122
 Larsen, Lauritz. 120
 Larsen, Nicolai. 79
 Lassen, Anders. 112
 Leleur, Lars Peter Asmus. 105
 Lemos, Daniel de. 117
 Lindrob, Mathias Elias Gotlieb. 86
 Lorentsen. 82
 Lund, Jens Andreas. 118
 Lund, Søren Nielsen. 56
 Lundgren, N. 90
 Lyckegaard, Jens Peter. 123
 Lynge, Niels Peter. 85
- Madestrøm, Jens Olsen. 49
 Maler, Christopher. 10
 Maler, Frederik. 10
 Maler, Henrik. 13
 Maler, Hans Mandfeld. 18
 Maler, Jens. 10
 Maler, Jochum. 18
 Maler, Morten. 10
 Maler, Pitter. 10
 Maler, Poul Jensen. 13
 Maler, Simon. 10
 Malli, Jens Lartsøn. 44
 Mand, Jul. 87
 Markussen. 82
 Mathiesen, Mathias. 108

- Mayntzhusen, Diderich. 70
 Mayntzhusen, Diderich. 93
 Mayntzhusen, Frederich Wilhelm. 98
 Meir. 118
 Meinburg. 118
 Meyr, Fritz. 87
 Momme, Terkel Jørgensen. 80
 Mortensen, Anders. 119
 Mortensen, Johan Jacob. 85
 Møllendorf, Christian Johansen. 79
 Møller, Albert Thorvaldsen. 123
 Møller, Christen P. 69
 Møller, Jens Blok. 57
 Møller, Poul. 91
 Møyndrup, Christen Pedersen. 53
 Mørck, Jørgen. 45

 Neidhart, Gustav Valdemar. 120
 Neuhaus (Nyhus), Peder, 56
 Neuhausen, Jens. 57
 Nielsen, Jacob. 121
 Nielsen, Jens Lauritz. 122
 Nielsen, Lauritz W. 93
 Nielsen, Niels Andreas. 121
 Nissen, Jacob. 81
 Nymand (Neuman), Hendrich Leonhard. 54

 Olesen, Johan. 68
 Olsen. 124
 Olsen, Ole Christian. 125
 Ostenfeldt, Andreas Peter. 53

 Pedersen, Jacob. 121
 Pedersen, Søren. 77
 Petersen, Hans Peter. 87
 Petersen, Johan Daniel. 85
 Petersen, Jørgen Brochman. 109
 Petersen, Nicolai. 111
 Petersen, Niels Christian. 125
 Poulsen, Lars Peter. 81
 Poulsen, Peter Tank. 89
 Poulsen, Poul Peter. 65

 Poulsen, Thomas Stange. 88
 Pretzh, Frantz. 77

 Quantz, Albrecht. 15
 Quantz, Friderich. 16
 Quistdorf. 82

 Rasmussen, Søren Kierulf. 26
 Reisman. 80
 Reys, Johannes Georgius. 66
 Rode, Hans. 69
 Rode, Henrich Pallesen. 26
 Rodschou, Frederich Christian. 101
 Rodschou, Nicolai Severin. 62
 Rodschou, Niels Andreas.. 115
 Rodschou, Peder Biering. 66
 Rodschou, Peder Jensen. 39
 Rolffs, Johan. 125
 Roggenbuch, Johan Hinrich. 21
 Roggenbuch, Lorentz Lorentzen. 18
 Rosse, Emanuel. 55
 Roese, Mogens Bollesøn. 20

 Schaumborg. 124
 Schioldborg, Christopher. 43
 Schmidt, Johan Mathis. 69
 Schobius, Daniel. 117
 Schousgaard, Niels Lassen. 90
 Schröder. 123
 Schults, Henrik. 18
 Schurman, Johannes Wilhelm Friderich. 46
 Schühshork, P. H. 79
 Siemsen, Christian Ferdinand. 90
 Sjødberg. 124
 Slott, Jens Jensen. 24
 Snorr, F. 120
 Sotg, C. B. 49
 Stausholm, Nicolai Christensen. 77
 Steinfeldt, Hans Nielsen. 46
 Steinmetz, Jacob Henrich. 49
 Stender, Carl. 82
 Svarstrøm, Svend. 80

Søltoft, Christian Bang. 49
Sønies, Joseph Henrich. 79
Sørensen, Ole. 90
Sørrøe, Jens Christian. 55

Thomsen, Jens Peter. 98
Thomsen, Johan Peter. 84
Thomsen, Lauritz Hastrup. 114
Tornggaard, Christen Nielsen. 26
Torp, Christen Andersen. 36
Trap. 124

Urban. 124
Uttrup, Jens Sørensen. 17

Vanilius, Johan Fred. 57
Verdick, Hendrik. 107
Vester. 118
Vissing, P. I. C. Henrich. 120

Wandall, Christen Heug. 64
Weise, Laurids Friederich. 28
Westphall, Jens Christian. 124
Wiibe, Peder. 44
Wildenstrik. 124
Willadsen, Willads. 96
Willumsen, Hans. 27
Wind, C. F. 122
Windfeldt. 112
Wold, Oluf Nielsen. 28
Woldbye. 123

Ybbing, Jochim Petersen. 21
(Ybbing) Johansen, Søren Peter. 18
Ybbing, Peter Johansen. 16

Ørgaard, David Jespersen. 114

AALBORG MALERE
I 500 ÅR

SYLVEST GRANTZAU

Aalborgmalere i 500 år

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR HIMMERLAND
OG KÆR HERRED

AALBORG 1970

*Udgivet med støtte af:
Carlsen - Langes Legatstiftelse,
Den grevelige Hielmstjerne - Rosencroneske Stiftelse,
Landsdommer V. Gieses Legat,
Overretssagfører L. Zeutens Mindelegat.*

FORORD

Min interesse for Aalborgs malere opstod for adskillige år siden. Talrige usignerede bemalede arbejder opbevares på Aalborg historiske Museum — især panelværk på træ og lærred, og desuden møbler og smågenstande; altsammen fængslende ting, som jeg tid efter anden har haft i hænderne. Herved er der ganske spontant opstået en vis nysgerighed efter at vide, hvem de håndværkere var, som stod bag tingene, og hvordan deres livsvilkår var.

Forsøger man at besvare sådanne spørgsmål udelukkende ved hjælp af fantasi og genstande, kommer man let til kort, for ikke at sige på afveje. For at få et tilfredsstillende svar måtte jeg foretage en efterforskning. Den blev mere omfattende, end jeg gjorde mig tanker om, da den indledtes. Og en smule skuffende måske — helt fyldestgørende svar, især på det første spørgsmål, opnåede jeg desværre ikke, hvorimod det sidste spørgsmål synes fuldtud besvaret, omend indirekte.

En så omfattende efterforskning har kun været mulig for mig, fordi den virksomhed, som jeg tjener, gav mig nogenlunde frie hænder til at foretage den, ja ligefrem tilskyndede mig til at føre den igennem. I denne forbindelse skylder jeg først og fremmest tidligere museumsdirektør Peter Riismøller megen tak for tålmodig vejledning og opmuntring. Uden hans hjælp var arbejdet næppe blevet gjort, al videbegær til trods.

En særlig tak skylder jeg »Historisk Samfund for Himmerland og Kær Herred«, som påtog sig at udgive arbejdet, skønt det strengt taget er for fyldigt for en årbog. Direktør for Nordjyllands Kunstmuseum, L. Rostrup Bøyesen, takkes for hjælp ved fotografering af vanskeligt tilgængelige epitafier. At et så stort billedstof kan bringes, skyldes alene velvilje fra følgende fonds og legater, som herved takkes: Carlsen - Langes Legatstiftelse, Den grevelige Hielmstjerne - Rosenroneske Stiftelse, Landsdommer V. Gieses Legat og Overretssagfører L. Zeuthens Mindelegat.

Mange private har været hjælpsomme og forstående, når jeg har gjort dem ulejlighed, de bringes også en tak.

I den kronologiske fortegnelse er valgt at nævne malerne efterhånden, som de optræder med tilknytning til faget første gang. Dog nævnes drengene først, når de er blevet svende. Står de ikke læretiden ud, fraviges reglen. Denne fremgangsmåde skulle modsat en alfabetisk opstilling, gøre det lettere at knytte forbindelse mellem samtidige foreteelser.

Navnenes stavemåde varierer for meget til, at det kan være praktisk og overkommeligt at anføre alle varianter. Den formodet rigtige stavemåde er valgt. For malere efter laugstiden skrives navnet, som maleren selv bruger — det navn under hvilket, han er kendt.

Mestre anføres med navnet som overskrift, mens drenge og svende blot i teksten får navnet i kursiv.

Hvor nogle af de ældste læredrenge særligt fremhæves, hviler bedømmelsen alene på svendestykket i tegnebogen, som i hvert fald før 1800 giver rimeligt bedømmelsesgrundlag for tegneevne og malerisk sans.

INDLEDNING

Af Peter Riismøller

Den betydeligste kilde til denne undersøgelse er malernes laugsbøger. Mestrenes ældste laugsbog er påbegyndt i 1706, mens svendene først oprettede laug i 1776. En hovedkilde er også byens aviser, først og fremmest da Jyske Efterretninger fra 1767, fortsat til vore dage som Aalborg Stiftstidende.

Men mærkeligt er laugets tegnebøger, to tynde bøger af tegnepapir indbundet i skind. I dem har enhver læredreng, der indstillede sig til svendeprøver i Aalborg i de godt halvandet hundrede år malerlauget bestod, tegnet en frihåndstegning og signeret og dateret den. Hvis en kulturhistoriker nogensinde får en førstehåndskilde i sin hånd, må det da være her.

Lad os ikke glemme mesterlaugets lade. Selve laden er nok så ordinær, men på lågets fint dekorerede inderside er skrevet alle mestres navne i hele laugstiden med årstal for deres optagelse.

Om kildestoffet kan altså siges: Intet andet håndværksfag i vor by har så godt rede på sine udøveres navne, oplæring, herkomst og øvrige data. Skade kun, at dette nøgne skema så sjældent kan gives liv. For selv om mestrenes forhold kan følges i det ydre, svigter kilderne for svendenes vedkommende ofte, så vi kun kender netop navn plus en enkelt dato eller to, og da især for de svende, som kom udefra og ikke har deres navn og svendetegning i tegnebøgerne.

Men det bør ikke få nogen til at tro, at malerlaugets medlemmer var lidet meddelsomme, eller ikke var bogstaven mægtig. Flertallet af mestre synes at have kunnet læse og skrive — hvilket sandelig ikke var nogen selvfølge i 1700-årene, selv for håndværksmestre — og enhver historiker, der har haft laugsbøger i hænde, kender disse officielle papirers svaghed: Hullerne i de perioder, da enten en mindre skrivefærdig mand førte bogen, eller uenighed indenfor styret medførte udeladelser.

Malerlaugets bøger i Aalborg ligger over gennemsnittet i udførlighed, og ingen betydelig lakune findes efter 1728.

Malerfaget var ikke et af de store fag med mange udøvere. Laugshus havde det ikke på noget tidspunkt, om skilteflytninger og anden festivitas høres ej heller. Et solidt brødnid derimod åbenbarer sig ofte i bøgerne. Det var højt oppe i baroktid, Aalborgs malere stiftede laug, og da var den festlige laugstid ved at være ovre og søgnedagene flest. Ingen Aalborg-laugsbog er mere ædru end malernes, hvilket læseren vil fornemme siden. Men af dens detaljer vil enkelte almindelige oplysninger kunne drages.

De fleste malermestre var uddannet i Aalborg, men havde dog mest nogle år på fremmede steder, hvilket gerne ville sige København. Da mestrene begyndte at avertere, var en københavnsk kondition en anbefaling, mester ikke glemte i meddelelsen om sin etablering. Om udpræget indavl er der dog ikke tale. Mere end én tilvandler søger borgerkab, og nogen favorisering af egne lærlinge spores kun et par gange.

Syv udlændinge blev i laugstiden malermestre i Aalborg. Af dem var én hollænder, én nordmand og én sydslesviger — så nogenlunde samme blanding som de vandrende svende. Tallet er ret højt. I guldsmedelauget var der almindeligvis samme antal mestre som i malerlauget, men kun to eller tre indvandrede guldsmede kendes indenfor samme tidsrum.

De fleste mestre har siddet i jævne kår, nogle få i elendighed, endnu færre i velstand. Deri deler de kår med alle andre håndværkere. Der skulle helt usædvanlige kvalifikationer til, før en håndværksmester kunne hæve sig over et økonomisk gennemsnit. Men enkelte findes: Christen Bruun, L. F. Weise, D. Mayntzhusen sen., L. P. Poulsen —

hvert slægtled synes at have haft sin mester med særlige evner for faget og økonomien.

Gennem alle 1700-årene kunne Aalborg ikke byde sine malersvende fast arbejde året rundt. Ved forårstid kom mange rejsende svende, om efteråret forsvandt de igen. De store mestre i rokokotid, Christen Bruun og L. F. Weise, hævdede sig ved at have svende på værkstedet hele året, hvilket ses på deres økonomi. Ellers skal vi helt op i årene efter depressionen 1810—30, før store værksteder holdt svende fast året om.

Dette forhold medførte en stor cirkulation i svendeflokken. Aalborgs egne lærlinge forlod som regel byen straks eller et årstid efter svendepróven, og målet var almindeligvis København. Nogle vendte hjem for at blive mestre, andre strejfede hjembyen med uregelmæssige mellemrum. Mange — og ikke de ringeste — tabtes af syne. Hjemme erstattedes de af tilvandrere, som i kortere eller længere perioder søgte arbejde her. En ikke ringe del af disse var svenskere, et noget mindre antal var nordmænd. Tyskere kan ikke udskilles på navnet alene, da mange danske malere efter laugstidens skik fortyskede deres navne, men adskillige svende angav som hjemsted Königsberg, Danzig, Lübeck eller i almindelighed Tyskland.

Denne svendevandring hører dog mest 1800-årene til, og dens betydning er måske noget overdreven. Sikkert fulgte stilændringer indenfor håndværket ofte med de vandrende svende, og en stærk standsfølelse fik disse hærdede vandrere til at føle deres kår mindre trykkende. Men når svende forsvandt fra byen, skyldtes det ikke mest eventyrlyst eller trang til at lære nyt, men simpel nød. Selv en stærk hjemstavnsfølelse måtte holdes nede, hvis man ville eksistere. Og mere kunne ingen svend opnå. I lavstidens sidste årtier blev vandrende svende en byrde for de fastboende svende.

Mestrene overlod svendene hele vægten af den sociale forsorg. I de gamle laugsartikler af 1684 hedder det ligefrem: »Den svend, som hos nogen mester arbejder, skal hver løverdag aften levere til sin mester fire skilling danske, som han oldermænd straks skal tilstille, for at henlægge i laugets fattigbøsse, hvortil oldermænd skal have en nøgle, og tvende af de ældste svende hver sin nøgle, og skal bemeldte penge, som ellers kaldes tidepenge, gemmes og forvares til fat-

tige i laug^{et}, som med sygdom bliver hjem^{søgt} og intet haver i forråd sig med at underholde, så og at stedes til jorden med, når de ved døden bortkaldes.«

Foruden denne nøds^{skilling}, som til tider blev tæret alt for hurtigt op, havde de zün^{ftige} fag deres »geschenk«, pligten til at yde en vandrende svend et vist lille beløb på hvert værksted, hvor han søgte, men ikke fik arbejde. Dette organiserede betleri var egentlig alt, hvad der økonomisk skilte håndværkssvende på valsen fra almindelige omstrej^{fer}. Men at der fandtes svende, som hellere fæg^{tede} sig frem mellem kolleger end tog fast kondition, må vist formodes. I svendelaugets bog finder vi svende, som kom syge til Aalborg og drog helbredte bort, uden at have gjort en dags arbejde i byen eller lagt nogen skilling her. En offervilje fra svendenes side helt i Zün^{ftens} ånd. Hvem vidste heller, når det blev hans tur at leve på geschenk.

Nu er at bemærke, at malerlauget i Aalborg ikke brugte ordet zün^{ft} eller zün^{ftig}, ligesom dets læredrenge ikke blev svendeviede efter zün^{ftens} regler, men på lovlig vis gjort til svende på råd^{stuen}. Alligevel rådede den zün^{ftige} regel, at ingen fusker måtte tåles i arbejde, det være sig som mester eller svend. Heller ikke måtte en malersvend tage arbejde hos en mester i ryg^{te}, eller en mester give en berygtet svend kondition. Så stærk var zün^{ften} — håndværkets internationale — at dens forskrifter efterlevedes selv i laug, som ikke officielt var zün^{ftige}.

Svendelaug^{et} var i begyndelsen et simpelt appendiks til mesterlauget. For svendene praktisk at have som instrument i en begyndende modsætning til mestrene. For mestrene bekvemt at henskyde administrationen af svendevandringer og social forsorg til. Man frigjorde sig langsomt, næsten umærkeligt, fra mestrenes formynderskab, for lige så langsomt at nå frem til noget, som i beskedent omfang minder om moderne fagbevægelse. Det tågede billede af en arbejdsgiverforening tegner sig omtrent samtidig med Peder Rodschous indtræden blandt mestrene i 1775.

Læredrenge kom fra hele Nordjylland, som rimeligt var, da der ikke fandtes laugsmestre i nogen anden nordjysk by, og selv da der opstod malerværksteder i andre byer, sendte disse deres drenge til Aalborg for at aflægge svendeprøve.

De strenge lærekontrakter, der alle påkalder den hellige trefoldighed, kunne ikke forhindre, at et betydeligt antal drenge stak af fra deres mestre. Et foruroligende stort antal endda — i perioder helt op imod 40 procent. Men læretiden var også lang, helt op til otte år, ja undertiden ti år. Kontrakterne overholdtes ikke altid punktligt, idet drenge ofte blev gjort til svende året før læretiden udløb, mens det modsatte også kunne forekomme. Laugsartiklerne fastsatte bestemte regler for læretidens længde, alt efter hvor meget mestre, forældre eller værger ville yde til drengens underhold i læretiden. En borgersøn eller mestersøn med hjem i byen havde helt andre betingelser end en bondesøn fra et fjernt sogn, fremmed i byen og helt i mesters vold, for slet ikke at tale om et fattighusbarn. Mange læredrenge var enke-sønner eller forældreløse med en slægtning som værge.

Gud forbyder nådeligen i enhver kontrakt, at nogen dreng undviger af sin lære. Skete det alligevel, skulle drenge pågribes, ihvor han end kunne findes, og straffes som ulydig tjener efter loven. Men lovens arm rakte sjældent vidt; mester måtte nøjes med at afreagere i truende småannoncer, da først aviser blev almindelige.

En grund til lærekontraktophævelse var, at drengen led af malercolik, i et andet tilfælde angives svimmelhed. Nogle dødsfald blandt lærlinge og unge svende må nok tilskrives samme årsag. Malercolik er simpelthen blyforgiftning og ytrer sig ofte ved svimmelhed. Med mønje og blyhvidt som almindelige materialer var den ikke til at undgå, hvis man ikke kendte dens årsag og lærte sig at passe på.

Malerfaget skiftede i nogen grad arbejdsform i løbet af laugstiden. Noget egentlig værksted synes de ældste mestre ikke at have haft, først med Christen Bruuns skifte får vi et regelret værksted at se, som denne store mester i det hele taget skiller sig ud fra gennemsnittet, også ved at besidde gård på et af byens bedste strøg. Med D. Mayntzhusen sen. begynder farvehandelen som binæring, og omtrent samtidig dukker møbelhandelen op i mestrenes annoncer. Vognlakering blev, for mestre med stor plads til rådighed, et indbringende speciale i løbet af 1800-årene, og ligkister var det malernes sag at udsmykke efter enhver tids mode. Det var de solide mestre — og i nogen grad de kapitalkraftige — der slog ind på slige specialer.

En undersøgelse af et enkelt fags historie kan, når der som her graves i bund, give et værdifuldt ekstra resultat: Der er ikke grund til at tro, at malerne i Aalborg adskilte sig fra byens andre håndværkere i faglig, social eller menneskelig standard. Håndværkerne var i enevældens provinsby lavere middelstand og som sådan beboere af lave huse. Deres dannelsesgrundlag var beskedent, men ingenlunde at ligne ved den ufaglærte underklassen. Under læsningen indser man med nogen tøven, at man her møder et repræsentativt udsnit af en provinsbys småborgerskab, som de levede og døde i klassesamfundets tid.

Kronologisk fortegnelse over Aalborgmalere i 500 år

Jens Maler

1501 nævnes Jens Maler bosat i Aalborg på en grund, der blev pantsat til Helligaandsklosteret.²⁾

Simon Maler

Simon Maler nævnes som medlem af Guds Legems Lav i Aalborg 1503. Han er muligvis identisk med den person, som 1496 er med til at fuldføre udmalingen af Bellinge Kirke syd for Odense.³⁾

Christopher Maler

Ca. 1510 nævnes Christopher Maler i Aalborg.⁴⁾

Pitter Maler

I fortegnelsen over gildebrødre ved Guds Legems Lav i Aalborg ses navnet Pitter Maler i 1537.⁵⁾

Morten Maler

I 1594 hænges i Aalborg en forbryder kaldet Morten Maler. Det koster byen 1½ mk.

Kæmnerregnskaber og rådstuekopibøger oplyser herom: »1594. For Morten Malers kost udi Rådstuekældereren og i Pumpen udi tre dage 12 skill. — Givet Morten Bysvend og Mads Fogedsvend, for de ginge til Morten Maler den stund han sad udi Pumpen, 1 mark«. ⁶⁾

Frederik Maler

I begyndelsen af det 17. århundrede får Hvorup kirke en ny altertavle, malet af Frederik Maler i Aalborg; samtidig dekoreres prædikestolen af ham.

Betalingen for arbejdet fik han megen besvær med at inkassere, idet kirkeværgen i 1603, Jens Jacobsen hævdede, at han havde udbetalt 28 daler

Frederik Maler. Altertavle. Kaastrup kirke i Thy.

til den anden kirkeværges i Hvorup, Anders Mørck, hvilket beløb skulle anvendes til betaling for arbejdet.

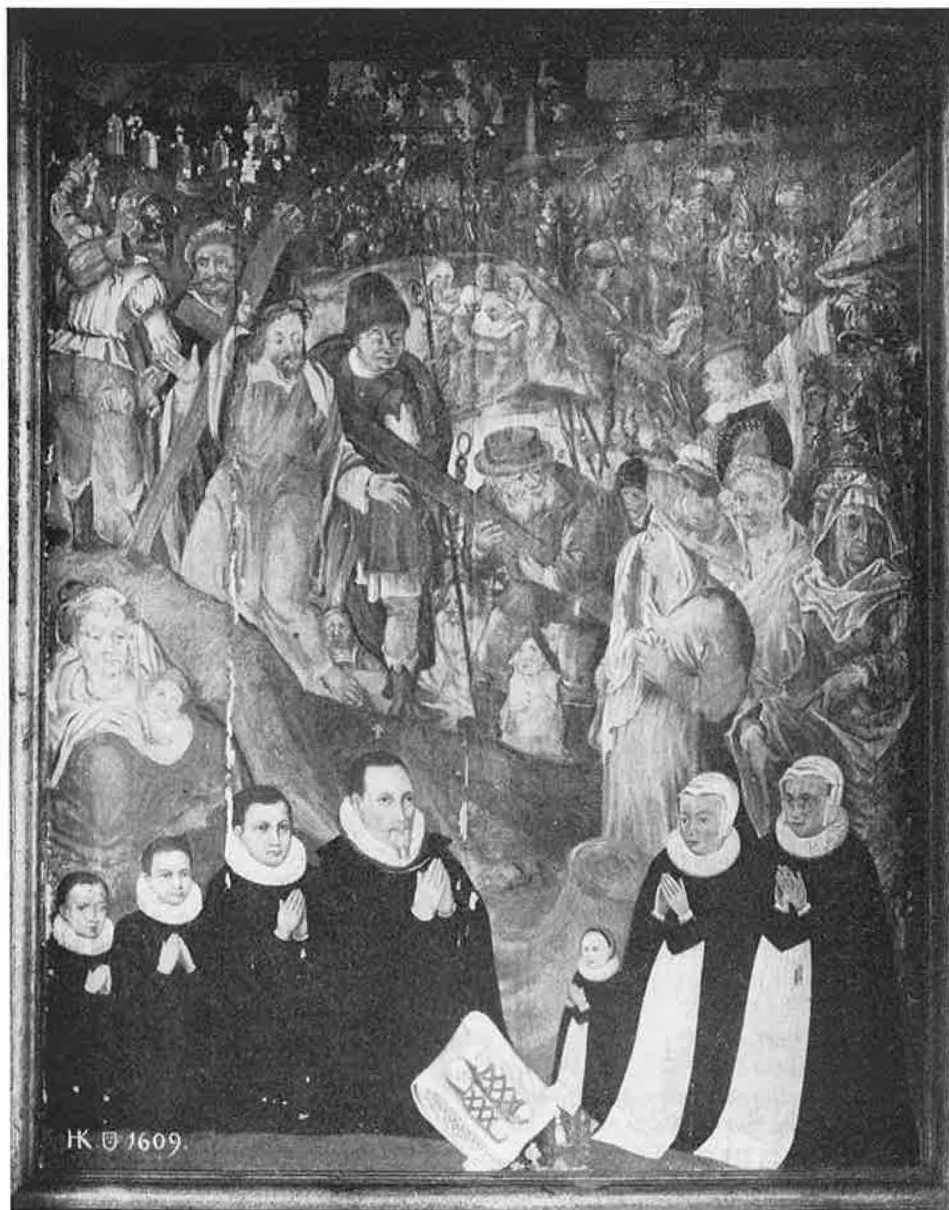
Først 1607 får Frederik Maler sit tilgodehavende hjem. Menigheden i Hvorup fortsætter derefter skænderiet med optagelse af tingsvidner m. m. indtil 1611, da borgmester Niels Skrivers og byfoged Jacob Wognsens gennemser Anders Mørcks regnskaber og får striden bilagt.

En anden altertavle malede Frederik Maler til Kaastrup kirke i Thy. I topfeltet på denne tavle har han fremstillet Kristus på korset mellem røverne, og på hovedfeltet et nadverbillede med en hund i forgrunden.

Kirkeregnskaberne meddeler, at han til formaling og fernisering af altertavlen, himlen derover, prædikestolen og dens himmel samt panelet ved prædikestolen fik 12 bøger guld og 11 bøger sølv samt løn og kost i 33 dage. 7)

Henrich Kycker

1607 opsattes et epitafium i Vor Frue kirke over rådmand Niels Christensen og hans hustru. Kun malingen på de tre billedfelter er nogenlunde bevaret. Ramme og snitværk har mistet de oprindelige farver, det blev sammen med et andet epitafium restaureret i slutningen af forrige århundrede af dekorationsmaler Søren Simonsen, Aal-

Henrich Kycker. Epitafiebillede i Vor Frue kirke i Aalborg.

borg, ifølge Chr. Axel Jensen skal hovedfeltets gamle trelinjede signatur: H K (malernes laugsmærke) Henri . . . — 160 . . — 22. være ufuldstændig og fejlagtig gengivet ved restaureringen.

Øverst på epitafiet ses Kristus som viser Adam og Eva livets brønd, derunder Marie Magdalene og Kristus som havemand. På hovedfeltet er Niels Christensens knælende familie gengivet, efter tidens skik med et bibelsk optrin som baggrund: Kristi korsfærd fra Jerusalem til Golgata. Niels Christensens eget portræt er vel bevaret, hvorimod to af drengenes og den mindste piges er nye.

Yderligere et epitafium signeret af samme maler 1609 er bevaret i kirken, det hænger på sydvæggen ligeledes blot med oprindelig maling på billedfelterne. Det øverste cirkelformede felt symboliserer antagelig treenigheden, derunder opstandelsen, og på hovedfeltet danner Lazarus opvækkelse baggrund for en ukendt familiegruppe.

Skjult under Budolfi kirkes hvælving hænger biskop Jacob Holms epitafium malet 1609. Kompositionen er helt lig de to ovennævnte; i forgrunden ses biskoppens familie og i baggrunden prædiker Kristus for skarerne. En restaurering 1956, hos kirkemaler Rosing Holm, Aalborg, afslørede at signaturen H. K. dækker navnet Henrich Kycker.⁸⁾

Henrik Maler

1625 lavede Peder Snedker i Aalborg en ny prædikestol med himmel over til Aaby kirke. Henrik Maler fra Aalborg stafferede og malede den, og den kostede ca. 80 daler eller ca. 40 tdr. rug, (den blev renoveret 1749).⁹⁾

Poul Jensen Maler

Den 21. november 1631 blev der afgivet vidneforklaring på Aalborg Byting om plyndringen af Poul Jensen Malers hus, det hedder heri: »Før fjenden kom om mandagen i det år 1627 hist til byen, da blev både Poul Jensen Maler og hans hustru udjagede af deres hus af kgl. May. krigsfolk, og de var efter dem på S. Bodels kirkegård og vilde have skudt dem med deres pistoler«. Af andre vidneudsagn fremgik, at hans May. krigsfolk derforinden havde forsøgt at kvæle Poul Maler med en snor og stjæle sølvknapperne af hans tøj; han reddede sig med nød og næppe, men alt hans gods og hvad han havde i forvaring for andre blev plyndret og ødelagt.

1650 opholder maler Poul Jensen fra Aalborg sig på Lerbæk en tid for at staffere en altertavle, Elling kirke fik lavet 1635. For arbejdet fik han 50 slettedaler af Sten Rodsteen til Lerbæk, der havde kirketietenden i fæste.¹⁰⁾

Johan Kontrafejer

1637 nævnes Johan Kontrafejer i Aalborg. Han var gift med Lizabeth Valstrup.¹¹⁾

Peter (Petter) Kontrafejer

Aalborg, gift med Anna Ovesdatter, får en søn døbt 1639.¹²⁾

Johannes Kontrafejer

1651 får Johannes Kontrafejer af Aalborg 155 slettedaler for at staffere den altertavle til St. Kathrine kirke i Hjørring, som Christen Billedsnider året i forvejen har skåret for 130 slettedaler. Derforuden fik Johannes Kontrafejer 10 slettedaler på arbejde (d. v. s. som drikkепenge).

Henrich Kycker. Epitafiebillede i Vor Frue kirke i Aalborg.

De samlede omkostninger for kirken ved denne anskaffelse var 300 slettedaler.

To af Johannes Kontrafejers billeder forestiller Kristus i Getsemane og gangen til Golgata.¹³⁾

Albrecht Quantz

Identisk med Albert Contrafejer, død før 1691, nævnes i Aalborg 1650 og 1653 som gift med Anna Svendsdatter. Senere, i 1682 i Aalborg Byes Grund Taxt: »Noch i Schoemagergade och ved Rolbroen, Peder Sørensens Huus, som Albert Contrafejer iboer«.

Kontrafejer Albrecht Quantz fra Aalborg, renoverer (istandsætter) 1666 en altertavle i Torslev kirke. Følgende år stafferer han en prædikestol og andet inventar i kirken som Bertil Snedker i Lendum i forvejen har istandsat. For hele arbejdet får Albrecht Quantz udbetalt 163 daler.

Han var sidst gift med Anne Andersdatter, død i Aalborg 1691. Ægteparret efterlod 4 børn. Sønnen Friderich Quantz blev maler i Aalborg. Om sønnen Andreos Quantz var maler vides ikke. Han bor i København 1691.¹⁴⁾

Hendrich Johansen

I februar måned 1689 køber Hendrich Johansen Mahler et hus i Jomfru Ane Gade. I skiftet efter ham 1691 er det vurderet til 100 rdr.

Hans farvehandler var apoteker Johannes Friedenreich i Jens Bangs Stenhus. Den sidste årsregning herfra giver et indtryk af en mesters beskedne materialeforbrug på denne tid. Vurderingen må dog tages med det forbehold, at Hendrich Mahler på dette tidspunkt kan være både affældig og syg.

Hr. Heinrich Mahler.
1691.

	Debet Rigsd.	Mk.	Sk.
24 Jan.			
2 pd. Lin Olie a 10 Sk.	»	- 1	- 4
1 pd. Brun rød 4 Sk.			
2 pd. Lin Olie 1 Mk.			
1 Sk.	»	- 1	- 8
3 Marty			
2 pd. Lin Olie a 10 Sk.			
Rafolie 1 Sk.	»	- 1	- 5
2 pd. guul ocker a 4 Sk.	»	- »	- 8
10 ditto			
Mixtur een skeefuld	»	- 1	- 8
Omslag 1 Mk. 8 Sk. Salve			
1 Mk.	»	- 2	- 8
23 ditto			
2 pd. Lin Olie a 10 Sk.	»	- 1	- 4
Olie til Riefe	»	- 1	- 2
22 April			
2 pd. Lin Olie	»	- 1	- 4
3 pd. lius Ocker a 4 Sk.	»	- »	- 12
1 pd. mørg Ocker a			
6 Sk.	»	- »	- 6
27 ditto			
2 pd. Lin Olie 1 Mk.			
4 Sk. brun rust 12 Sk...	»	- 2	- »
28 ditto			
2 pd. lius Ocker 8 Mk.			
2 Sk. Lin Olie 1 Mk.			
4 Sk.	»	- 1	- 1
1/2 pd. Spansk grøn	»	- 1	- »
Bleyhvid og Umbr. ...	»	- 1	- 2
d. 4 Juny			
1/2 pd. Horn Lim	»	- »	- 4
5 pd. Ockergeel a 4 Sk.	»	- 1	- 4
29 July			
1/8 pd. Spansk grøn	»	- »	- 8
1 pd. Bleyhvid.....	»	- »	- 8
9 Aug.			
2 pd. Lin Olie a 10 Sk.	»	- 1	- 4

3 Rigsd. 5 Mk. 15 Sk.

Magdalene Sl. Johannes Friedenrichs.

Heinrich Mahler døde sidst på året 1691. Hans moder Catrine Beker levede endnu ved hans død; hans hustru var Anne Jensdatter.

I skiftet efter ham bemærkes bl. a.: 12 schilderier a 1 mk., den sl. mands kaaberstøker og ridtzninger til maller konsten 4 rd. 2 mk. 1 tydsk salmebog for 1 mk.¹⁵⁾

Friderich Quantz

Søn af Albrecht Quantz nævnes som kontrafejer i Aalborg. Han reparerede og stafferede 1695, på farver Jørgen Jørgensen Lowsons bekostning, prædikestolen i Sæby kirke. Død i Aalborg 1704.¹⁶⁾

Peter Johansen Ybbing (*Peter Hollænder*)

12. november 1706 bliver Peter Johansen Ybbing anordnet til oldermand for malerlauget i Aalborg.

To år senere, den 31. oktober 1708, hænger man en lysekronen op i Nørresundby kirke, den er skænket af biskop Jens Bircherod. Kirkeregnskabet meddeler: »Udlagt til Peter Hollænder for den at staffere 1 dr. 1 mrk.« Det drejer sig naturligvis om staffing af ophængningsarmaturen og ikke selve lysekronen, der er af malm.

Denne »Peter Hollænder« er sikkert identisk med Peter Ybbing; året efter i 1709 slutter biskop Jens Bircherod's efterfølger Frantz Thestrup nemlig aftale med Peter Ybbing om udstaffering af det gamle kor i Nørresundby kirke med »Emblemata«, d. v. s. udsmykning med allegoriske billeder.

Der blev antagelig lavet 11 sådanne billeder med inskription under hvert enkelt. Disse billeder beskrives således

hos Thura i »Aalborg Stifts Beskrivelse«:

- 1) En Vugge, hvori ligger et lidet Barn og Døden ved Siden, med Inskription:
Ved første Barne Blee
Lar Døden sig og see.
- 2) En Bonde, som holder paa sin Plov og siger:
Jeg stræber her mod Hungers
Nød,
Men haaber til det Himmelbrød.
- 3) Et dækket Bord, der paa en Pocal med rød Viin paa Bunden, hvortil Fluerne flyver for at dricke men endeel druckne:
Tænck dog hvor kort den Drick er sød,
men volder tit en ævig Død.
- 4) En rød Koe, hvis eene Foed holdes fast af den, som malker, men Melcket ligger spildt:
Alt, hvad som samles her
Forgængeligt det er.
- 5) Et rødt Hierte liggende paa en Ambolt og mærked paa Siden med et hvidt Kors, hvorpaa tvende Engle banke hver med sin Hammer:
Dit Stempel jeg o Jesus faar,
Naar du kun Hiertet sønderslaar.
- 6) En fra Himmelen udkommende Haand, som holder en grøn blomstrende Green og tillige en Svøbe:
Hvad Gud vil mig tilføje,
Mit Hierte skal fornøye.
- 7) Elias, som en Ravn tilfører Brød eller Kiød:
Til den, som Verden driver ud,
Vil Herren sende Trøstebud.

Henrich Kycker. Epitafiebillede i Budolfi kirke i Aalborg.

186926226 Nordjyske Landsbibliotek